

เอกสารประกอบการประชุมประจำปี ๒๕๕๔
แผนฯ ๑๑ ... สู่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วันพฤหัสบดีที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี

(ร่าง)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

<http://www.nesdb.go.th> e-mail: deco@nesdb.go.th

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๙๖๒ ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทร. ๐-๒๒๒๘๒-๔๔๔๔-๒ โทรสาร ๐-๒๒๒๘๔-๙๙๐๕, ๐-๒๒๒๘๔-๖๖๓๕

เอกสารประกอบการประชุมประจำปี ๒๕๕๔ แผนฯ ๑๑ ... สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วันพฤหัสบดีที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี

(ร่าง)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) มีภารกิจหลักในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นกรอบกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ปัจจุบัน สศช. อยู่ระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ซึ่งเป็นช่วงเวลาประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างกว้างขวาง การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงได้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนอย่างต่อเนื่อง มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันและขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้เกิดผลชัดเจนทั้งในระดับประเทศและพื้นที่

ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ครั้งนี้ สศช. ได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและต่อเนื่อง ในปี ๒๕๕๓ ได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นของประชาชนตั้งแต่ในระดับชุมชน/หมู่บ้าน ระดับภาค และระดับประเทศ เพื่อจัดทำทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๓ สศช. จึงได้ใช้ทิศทางดังกล่าวเป็นกรอบสำหรับจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ซึ่งได้นำไปใช้ระดมความคิดเห็นจากภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนในระดับภาคทั่วประเทศแล้วเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๔ จากนั้นจึงได้ประมวลความคิดเห็นต่างๆ เรียบเรียงเป็นเอกสาร (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ฉบับนี้ขึ้น เพื่อนำเสนอในการประชุมประจำปี ๒๕๕๔ ของ สศช. โดยมุ่งหวังให้เกิดการระดมความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่ชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กรกฎาคม ๒๕๕๔

ปฐมบท

ก-ช

ส่วนที่ ๑ : สรุปสาระสำคัญ(ร่าง)แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑(พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ฅ-พ

ส่วนที่ ๒ : การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยง และการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ วิสัยทัศน์ และทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

บทที่ ๑	การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยง และการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ	๑
บทที่ ๒	วิสัยทัศน์และทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑	๒๐

ส่วนที่ ๓ : ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

บทที่ ๓	ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม	๒๖
บทที่ ๔	ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน	๓๘
บทที่ ๕	ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน	๕๐
บทที่ ๖	ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน	๖๓
บทที่ ๗	ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม	๘๑
บทที่ ๘	ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	๙๔

ส่วนที่ ๔ : การบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

บทที่ ๙	การบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ	๑๑๖
---------	--	-----

ภาคผนวก : กรอบแนวทางการลงทุนภาครัฐที่สำคัญเบื้องต้นภายใต้ (ร่าง)แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)

ปฐมบท

ส่วนที่ ๑

สรุปสาระสำคัญ (ร่าง) แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑
(พ.ศ.๒๕๕๕ – ๒๕๕๙)

ส่วนที่ ๒

การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยง และการสร้าง
ภูมิคุ้มกันของประเทศ วิสัยทัศน์ และทิศทางของ
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ ๑๑

บทที่ ๑ การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยง และ
การสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ

บทที่ ๒ วิสัยทัศน์และทิศทางของแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

ส่วนที่ ๒

บทที่ ๑

การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยง และ
การสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ

ส่วนที่ ๒

บทที่ ๒

วิสัยทัศน์และทิศทางของแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

ส่วนที่ ๓

ยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

บทที่ ๓	ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม
บทที่ ๔	ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้
ตลอดชีวิต
บทที่ ๕	ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคง
ของอาหารและพลังงาน
บทที่ ๖	ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโต
อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
บทที่ ๗	ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศใน
ภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
บทที่ ๘	ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ ๓

บทที่ ๓

ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ส่วนที่ ๓

บทที่ ๔

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณสํสํคมแหํงการ
เรียนรูํตลอดชีวิตอยํางยั้งยืน

ส่วนที่ ๓

บทที่ ๕

ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร
ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน

ส่วนที่ ๓

บทที่ ๖

ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่
การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ส่วนที่ ๓

บทที่ ๗

ยุทธศาสตร์การสร้างความเชื่อมโยงกับ
ประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทาง
เศรษฐกิจและสังคม

ส่วนที่ ๓

บทที่ ๘

ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ ๔

การบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

บทที่ ๙	การบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ
---------	--

ภาคผนวก

กรอบแนวทางการลงทุนภาครัฐที่สำคัญ
เบื้องต้นภายใต้(ร่าง)แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑
(พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙)

ปฐมบท

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญกับแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต หลักทรงงานของพระองค์จะเน้นการ “เข้าใจ เข้าถึงและร่วมพัฒนา” อย่างสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ที่ให้ความสำคัญกับความหลากหลายของระบบภูมินิเวศ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี เพื่อผลประโยชน์ของประชาชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นการพัฒนาที่มุ่งสู่ “การพึ่งพาตนเอง” ดำเนินการด้วยความรอบคอบ วิเคราะห์ ระมัดระวัง “ทำตามลำดับขั้นตอน” มีการทดลองด้วยความเพียรจนมั่นใจจึงนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ในสาธารณะ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยนั้น ขณะนี้ได้หยั่งรากลึกลงในสังคมไทย นับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔) ที่ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ และผลการพัฒนาประเทศได้สะท้อนความไม่สมดุลและยั่งยืน เนื่องจากที่ผ่านมามุ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ขณะที่สังคมเผชิญกับปัญหาในหลายด้าน และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ปัจจุบันการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นไปอย่างกว้างขวาง ได้เป็นปรัชญาที่ชี้นำยุทธศาสตร์และนโยบายการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน ทุกภาคส่วนในสังคมไทยได้นำไปเป็นแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทุกระดับตั้งแต่ปัจเจก ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และบริหารจัดการความเสี่ยงที่ช่วยให้สังคมไทยสามารถฟันตัวและผ่านพ้นภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและภัยพิบัติได้ดีกว่าในอดีต อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศในอนาคต สังคมไทยยังมีปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำในสังคม และการบริหารจัดการภาครัฐที่อ่อนแอ ประกอบกับต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรง ซึ่งเป็นได้ทั้งโอกาสและข้อจำกัด จึงต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของการสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์เป็นของตนเอง รวมทั้งการทำงานอย่างต่อเนื่อง จริงจัง และมีธรรมาภิบาล

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : หลักการพัฒนาประเทศ

ภาพรวมของการพัฒนาประเทศระหว่างระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๗ สรุปได้ว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” ทำให้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ได้ปรับแนวคิดที่เคยเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นหลักมาเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับมิติทางสังคมไปพร้อม ๆ กัน จึงเป็นจุดเริ่มต้นแนวคิดที่มุ่งเน้น “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยเศรษฐกิจได้รับการปรับให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างสมดุล แต่วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๔๐ ทำให้การปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการพัฒนาไม่ได้ถูกนำไปใช้ในกระบวนการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม สังคมไทยได้เริ่มรับรู้ถึงหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้รับการขานรับอย่างกว้างขวางในขณะที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤตครั้งสำคัญของประเทศ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ได้บัญญัติหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยสู่ความอยู่ดีมีสุข พร้อมทั้งยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง มีคุณภาพและยั่งยืน ปรับเปลี่ยนกระบวนการวางแผนจากการดำเนินการ “โดยราชการเพื่อประชาชน” เป็นการมี “ประชาชนเข้าร่วม” ให้คนเป็นผู้ตัดสินใจหรือกำหนดทิศทางการพัฒนาที่คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีเพื่อพร้อมรับความเสี่ยงบนฐานของความรอบรู้ ความรอบคอบ ความเพียร และคุณธรรม

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ยังคงน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างสมดุล การอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขในสังคมและการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ได้ทำการวิเคราะห์สถานะทุนของประเทศใน ๓ ทุน ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ และวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ทั้งระบบเศรษฐกิจโลก ตลาดการค้า ตลาดการเงิน การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เผชิญภาวะโลกร้อนและการขาดแคลนพลังงาน เพื่อนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์บนพื้นฐานของการใช้ความรู้ได้อย่างถูกหลักวิชาการ โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนและการนำทุนทั้ง ๓ ด้านดังกล่าวไปใช้ประโยชน์อย่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกันเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคม พร้อมทั้งเสริมสร้างระบบโครงสร้าง กลไกและกระบวนการบริหารพัฒนาประเทศให้อยู่บนหลักธรรมาภิบาลและประชาธิปไตย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีสำหรับสังคมไทย

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระยะแผนฯ ๑๐

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้มีการประยุกต์ใช้และมีผลอย่างเป็นรูปธรรมในช่วงที่ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี ๒๕๔๐ และเป็นแนวทางปฏิบัติอันสำคัญยิ่ง ในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้พ้นจากภาวะวิกฤตในหลายด้าน ทั้งวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย รวมทั้งวิกฤตที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ทั้งวิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตการเมือง และวิกฤตทางสังคม การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติ ได้ส่งผลให้ประเทศไทยเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันสูงขึ้นในหลายด้าน ขณะที่ บางเรื่องอยู่ระหว่างการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง บางเรื่องประชาชนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงรุนแรงในเบื้องต้นแต่สามารถฟื้นตัวได้เร็วขึ้น ความก้าวหน้าในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติของทุกภาคส่วนเพื่อมุ่งหวังให้เกิดภูมิคุ้มกันแก่ตัวเอง ครอบครัว องค์กร สังคมและประเทศนั้นมีหลายประการ

ในส่วนภาครัฐ ได้น้อมนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารประเทศในหลายระดับทั้งเป็นหลักการในการบริหารเศรษฐกิจในระดับมหภาค การกำหนดนโยบายภาครัฐที่ยั่งยืน การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินการตามนโยบายที่เหมาะสม ตลอดจนระยะเวลาที่สิบปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคอย่างรัดกุมมากขึ้น บนพื้นฐานการของการรักษาวินัยทางการเงินการคลัง โดยการกำหนดกรอบการคลังที่ยั่งยืนเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ในการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วย (๑) การรักษาสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในระดับที่ไม่เกินร้อยละ ๕๐ (๒) การกำหนดสัดส่วนรายจ่ายการลงทุกรัฐบาลไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๕ ของงบประมาณโดยรวม และ (๓) การกำหนดภาระหนี้รัฐบาลไม่ให้เกินร้อยละ ๑๕ ของงบประมาณรวม เป็นต้น

ขณะเดียวกันการวางแผนและการดำเนินการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ของรัฐได้ดำเนินการบนพื้นฐานการวิเคราะห์อย่างรอบคอบทั้งในศักยภาพด้านการเงิน ความพร้อมในการดำเนินการ และความจำเป็นตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญกับความสมดุลในเชิงปริมาณและคุณภาพของการลงทุน การกระจายการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของประเทศระหว่างเมืองและชนบท และศักยภาพที่แท้จริงของประเทศรวมทั้งมีระบบการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แผนการลงทุนภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ๒๕๕๕ เป็นตัวอย่างของการออกแบบการลงทุนให้มีการกระจายอย่างเหมาะสมทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมทุกสาขาโดยเฉพาะสาขาการพัฒนาชุมชนที่มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สาขาศึกษาและการเรียนรู้ที่มุ่งยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาในชนบทและเมืองทั้งระบบ สาขาสาธารณสุขที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและคุณภาพของระบบบริการ ในภาพรวมจึงเป็นการลงทุนที่สนับสนุนการขยายตัวกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการจ้างงานในระยะสั้น ควบคู่ไปกับการวางรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพของระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคมที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศในที่สุด ผลที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมในระยะเริ่มต้น คือ ภาคเศรษฐกิจฟื้นตัวจากภาวะวิกฤตและมีการขยายตัวในระดับที่เพียงพอต่อการจ้างงานและอัตราการว่างงานของประเทศลดลงค่อนข้างรวดเร็ว ในระยะยาวจะช่วยเพิ่มผลิตภาพการผลิตจากการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ การพัฒนาทุนมนุษย์ และการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค

นอกจากนี้ ส่วนราชการต่าง ๆ ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติภายในส่วนราชการเอง ทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณ มีการตรวจสอบที่รัดกุมขึ้น การดำเนินโครงการและการกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งประโยชน์สู่ประชาชนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งการยกระดับธรรมาภิบาลภาครัฐ มีการกำหนดเป็นกฎระเบียบด้านจริยธรรมเพื่อถือปฏิบัติอย่างชัดเจนมากขึ้น สะท้อนถึงการปรับตัวของภาครัฐในการดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนบนพื้นฐานของความรู้คู่คุณธรรม รวมทั้งมีการออกแบบนโยบายภาครัฐที่ตั้งอยู่บนกรอบของทางสายกลางและมีความสอดคล้องกับมิติการพัฒนาที่เป็นองค์รวม

ในด้านการเงิน บทเรียนจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและการเงินในปี ๒๕๔๐ นำไปสู่การปรับโครงสร้างของภาคการเงินทั้งระบบภายใต้การแผ้วถางภาคการเงินในระยะที่ ๑ และ ๒ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของระบบการเงินให้สถาบันการเงิน ทำหน้าที่เป็นตัวกลางทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความสามารถในการแข่งขัน และสามารถให้บริการกับลูกค้าทั้งภาคครัวเรือนและธุรกิจได้อย่างทั่วถึง โดยมีความมั่นคงในภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะช่วยประชาชนและธุรกิจมีต้นทุนทางการเงินที่ลดลง รวมทั้งได้แก่กฎหมายธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อให้ธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถดำเนินการได้ตามมาตรฐานสากลของธนาคารกลางในการดูแลให้ระบบการเงิน ระบบสถาบันการเงิน และระบบการชำระเงินมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ และมีกระบวนการตัดสินใจด้วยความโปร่งใส รอบคอบ ส่งผลให้ภาคการเงินของประเทศไทยมีความเข้มแข็งขึ้น สถาบันการเงินมีระบบบริหารความเสี่ยงที่รัดกุม มีการลงทุนในตลาดการเงินระหว่างประเทศที่ในสัดส่วนที่พอประมาณและสมเหตุสมผล โดยที่ในช่วงที่โลกเผชิญกับภาวะวิกฤตการเงินครั้งล่าสุด ระบบสถาบันการเงินไทยทั้งระบบถือครองสินทรัพย์ต่างประเทศเพียงสัดส่วนประมาณร้อยละ ๘ ภาคการเงินจึงมีภูมิคุ้มกันที่ดีกว่าในอดีต ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจการเงินโลกในปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ ต่อภาคการเงินจึงมีจำกัด และเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ภาคเศรษฐกิจไม่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านสภาพคล่องทางการเงินและสามารถฟื้นตัวผ่านพ้นช่วงวิกฤตได้ค่อนข้างเร็ว

ขณะที่ **ภาคธุรกิจเอกชน** ได้มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวางมากขึ้น ภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงปี ๒๕๔๐ องค์กรภาคธุรกิจได้มีการปรับเปลี่ยนจรรยาบรรณทางธุรกิจเพื่อให้ความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น บทเรียนจากวิกฤตทำให้องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่เริ่มมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นกำไรระยะยาวมากกว่าในระยะสั้น และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิสัยทัศน์ในการดำเนินธุรกิจได้ส่งผลต่อการวางแผนการลงทุน การผลิต การบริหารกำลังคน การตลาดและการบริหารความเสี่ยงในทุกด้านทั้งในกลุ่มธุรกิจใหญ่และภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีการกระจายความเสี่ยงอย่างรอบคอบมากขึ้น โดยเฉพาะการกระจายแหล่งเงินทุนจากหนี้ระยะสั้นในตลาดเงินมาเป็นการระดมทุนในตลาดทุนมากขึ้น สินเชื่อของภาคธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศลดลงจากร้อยละ ๔๔.๑ ในปี ๒๕๔๖ เป็นร้อยละ ๓๖.๓ ในปี ๒๕๕๓ ในขณะที่การออกหุ้นกู้และหุ้นทุนมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น การระดมทุนได้คำนึงถึงศักยภาพของทุนในประเทศอย่างรอบคอบมากกว่าในอดีตก่อนเกิดภาวะวิกฤต จึงมีการลดการก่อหนี้ต่างประเทศลงอย่างชัดเจน รวมทั้งมีความตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างฐานการผลิตที่ใช้วัตถุดิบโดยเฉพาะจากภาคเกษตรในประเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอดสร้างคุณค่าที่ผลประโยชน์ตกอยู่ประชาชนในพื้นที่ เช่น การผลิตและการส่งออกสินค้าเครื่องใช้ในบ้าน สบู่ ผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร ซึ่งรายได้มีการกระจายสู่ชุมชน สินค้าส่งออกจึงเริ่มมีฐานที่กระจายประเภทผลิตภัณฑ์หลากหลายมากขึ้นเช่นเดียวกับการกระจายตลาดส่งออกไปสู่ตลาดใหม่ ๆ เพื่อลดความเสี่ยง

ในภาพรวมของการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น ในช่วง ๔-๕ ปีที่ผ่านมา ตลาดหลักทรัพย์รายงานว่ามีหลายองค์กรธุรกิจและหลายบริษัทในประเทศไทยมีความตื่นตัวในเรื่องของการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และนำไปเชื่อมโยงกับกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากโครงการเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ทำร่วมกับชุมชนและเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก อาทิ โครงการปลูกป่า โครงการสร้างฝายชะลอน้ำ/การรักษาต้นน้ำ โครงการทำความสะอาดแม่น้ำลำคลองหรือทะเล เป็นต้น สะท้อนถึงธรรมาภิบาลของภาคธุรกิจเอกชนที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น

สำหรับภาคธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชน มีจำนวนไม่น้อยเป็นองค์กรตัวอย่าง ที่มีการบริหารธุรกิจบนฐานของการสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งในลักษณะที่เป็นเครือข่าย หรือคลัสเตอร์ ศึกษาศักยภาพของทุนและวัตถุดิบในชุมชน รวมทั้งองค์ความรู้พื้นฐานและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นการใช้เงินทุนและขยายกิจการอย่างค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังของตนเอง มีกระบวนการผลิตที่ประหยัด มีการวิจัยและพัฒนาสินค้ามุ่งคุณภาพและมาตรฐานอยู่ตลอดเวลา สร้างสินค้าที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และการทำการตลาดที่ค่อยๆ ขยายฐานที่เริ่มจากตลาดภายในประเทศก่อนออกสู่ภายนอก นอกจากนี้การดำเนินกิจการเพื่อสังคมก็มีจำนวนเพิ่มขึ้น มีทั้งที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด และที่จดทะเบียนเป็นมูลนิธิ ประกอบด้วยกลุ่มที่มีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสโดยตรง โดยมีการดำเนินการในลักษณะของการรวมกลุ่มมีการแบ่งผลกำไรคืนสู่สมาชิกและชุมชนอย่างมีคุณธรรม และกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไรตามปกติ แต่การดำเนินงานของกิจการมีส่วนช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้รับประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ และช่วยให้สังคมโดยรวมดีขึ้น เช่น การมีรายได้เพิ่มขึ้น การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นต้น และดำเนินธุรกิจอย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจที่สร้างสมดุลระหว่างผลกำไร สวัสดิการของประชาชน และความยั่งยืนของสภาพแวดล้อม

ส่วน **ภาคประชาชนและชุมชน** รับรู้ เข้าใจและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต แบบเรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการเก็บบอม และสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน^๑ จากการเผยแพร่แนวคิดและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง กว้างขวางตั้งแต่ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ เป็นต้นมา ทำให้การรับรู้ของประชาชนขยายตัวค่อนข้างมาก จากผลการสำรวจของโครงการ พ.ศ. พอเพียงในช่วงปี

^๑ ผลการสำรวจของโครงการ พ.ศ.พอเพียง

๒๕๕๐ – ๒๕๕๑ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างร้อยละ ๑๐๐ รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร และวิทยุ ขณะที่ความเข้าใจสามารถเอาไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีพได้ ก็มีสัดส่วนสูงถึงประมาณ ร้อยละ ๗๔ ของกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ความเข้าใจในหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความแตกต่างกันในแต่ละหลักการ โดย หลักความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน และเงื่อนไขการมีความรู้ การมีคุณธรรมอยู่ในเกณฑ์สูงถึงร้อยละ ๗๕– ๘๕ ขณะที่ความเข้าใจในหลักความมีเหตุผล มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ ๔๔ โดยประชาชนมีความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเชื่อมโยงอย่างมากกับการประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีชีวิตเรียบง่าย มีการออม และเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปันช่วยเหลือผู้ที่ด้อยกว่า

ขณะที่ ภาคเกษตร ซึ่งเป็นภาคที่มีความสำคัญและมีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในทุกระดับอย่างกว้างขวางตั้งแต่ระดับเกษตรกร ครอบครัว ชุมชน และระดับชาติ ซึ่งหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรที่เป็นรูปธรรม ที่นำไปสู่ความพออยู่พอกิน มีความมั่นคงและปลอดภัยด้านอาหาร ลดรายจ่าย พึ่งตนเองได้ และแก้ปัญหาความยากจนของภาคครัวเรือนและภาคชุมชน เกษตรกรที่น้อมนำปรัชญาไปประยุกต์ใช้ในหลายพื้นที่ปรากฏผลชัดเจนว่าสามารถก้าวพ้นวิกฤตจากภาวะหนี้สินจากการทำการเกษตรเชิงพาณิชย์สู่เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เป็นต้น เกษตรกรตัวอย่างที่ได้รับรางวัลการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่างก็ยืนยันว่าเกษตรกรที่เริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยการดำเนินตามเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ลดรายจ่าย ลดการใช้สารเคมี และเน้นการผลิตที่ยึดความมีเหตุผล และองค์ความรู้ สามารถทำให้เกษตรกรมีเงินออม หลุดพ้นจากภาวะหนี้สิน และมีรายได้มั่นคง สามารถช่วยเหลือแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน และชุมชน

สำหรับในระดับชุมชน การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง ซึ่งผลการสำรวจของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยในปี ๒๕๕๐ พบว่า ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ในระดับปานกลางถึงร้อยละ ๗๔ ของกลุ่มตัวอย่าง และระดับมาร้อยละ ๑๓.๖ ส่วนแนวทางการประยุกต์ใช้แต่ละหลักจะมีหลากหลาย เช่น การยึดหลักพอประมาณโดยการกำหนดให้การเติบโตของชุมชนที่มีความสมดุล พัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรและปัจจัยในท้องถิ่น ใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจในประเด็นการพัฒนาชุมชน มีระบบการผลิตที่คำนึงถึงความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี กฎหมายและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างภูมิคุ้มกันโดยมีระบบการผลิตและการตลาดที่หลากหลาย มีแผนชุมชนที่คำนึงถึงการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน สร้างประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้เข้มแข็งและจัดให้มีระบบสวัสดิการสังคม ระบบการออม ระบบประกันสุขภาพ ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมแนวคิดเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ พร้อมๆ กับการสร้างคุณธรรม ความรู้รักสามัคคีในชุมชน โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมระบบคุณธรรม ความขยัน ซื่อสัตย์ อุตุน แบ่งปัน สร้างผู้นำชุมชน/ผู้นำความคิดที่เป็นแบบอย่างบุคคลแห่งคุณธรรมที่ชัดเจน

นอกจากนั้น **ภาคส่วนทางการศึกษา** ทั้งมูลนิธิ สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสถาบันวิจัยอื่น ๆ ได้มีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายมากขึ้น มีการสังเคราะห์บทเรียนจากการปฏิบัติจริง นำมาจัดระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างกว้างขวางในหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น มีการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนและการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษามีจำนวน ๒๖ หลักสูตร/รายวิชา ใน ๑๙ สถาบัน มีการเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอน รวมทั้งจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาการเรียน การสอนในสถาบันเหล่านั้นให้เข้มข้นยิ่งขึ้น

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก แม้ว่าในภาพรวมสังคมไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไปทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ก็ยังไม่เพียงพอรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการบริหารภาครัฐที่อ่อนแอ โครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งยังมีความเสี่ยงจากความเสื่อมถอยของค่านิยมที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม รวมทั้งความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ของประเทศให้เข้มแข็ง ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ - แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” รวมทั้ง “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง มีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรอบรู้” ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบเป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งการเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในมิติการพัฒนาด้านต่างๆ เพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่สังคมไทยต้องเผชิญ และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน โดยมีการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับต่างๆ ที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ดังนี้

๑. การพัฒนาคนและสังคมไทย มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชนสู่สังคมที่มีคุณภาพ สามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

๑.๑ การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวมและเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาประเทศ

๑.๒ การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน

๒. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ให้ความสำคัญกับการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ประกอบด้วย

๒.๑ การสร้างความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารและพลังงานที่มีความมั่นคง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ภาคเกษตรสามารถพึ่งตนเองได้และเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ได้อย่างมั่นคง

๒.๒ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสาขาบริการที่มีศักยภาพ พัฒนาภาคอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ ควบคู่ไปกับการปฏิรูปกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ และบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่เข้มแข็งและขยายตัวอย่างมีคุณภาพ

๒.๓ การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มุ่งเชื่อมโยงมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศกับมิติของความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือแบบหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืน และสร้างปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสร้างสรรค์ เตรียมความพร้อมประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

๓. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มุ่งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแล รักษาและใช้ประโยชน์ ปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติเพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนในสังคมไทย

โดยสรุปการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ พร้อมทั้งขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพ จาก ๓ ทุน คือ ทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็น ๖ ทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรม มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีระบบเศรษฐกิจสีเขียวที่ใช้ความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทย ไปปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน สร้างความยั่งยืนของภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหารพลังงาน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลและความสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนและทุกระดับ เป็นฐานการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและสมดุล มุ่งสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นธรรม

พระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

“ ...ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน
เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน
คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน
ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา
เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว
จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ
ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และประหยัดนั้น
ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว
และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ได้แน่นอนบริบูรณ์... ”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗

สรุปลำระสำคัญ

(ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

๑ บทนำ

การจัดทำแผนพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับแรกเมื่อปี ๒๕๐๔ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไข รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ การพัฒนาประเทศอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ จึงเป็นจุดเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการวางแผนที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ตามแนวพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” มี “การพัฒนาแบบองค์รวม” และเริ่มให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา ต่อมาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ และฉบับที่ ๑๐ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ

ผลการพัฒนาประเทศก่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาเศรษฐกิจก้าวหน้า การพัฒนาสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศที่เริ่มดำเนินการตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ เปลี่ยนแนวคิดจากเดิมที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นการเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาประเทศทุกขั้นตอนตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อเนื่องแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาประเทศ เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับภาคส่วนต่างๆ และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ยังคงน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาพื้นฐาน มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศภายใต้ทุนสำคัญ ๓ ทุน ได้แก่ ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผลการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ พบว่าสังคมไทยได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้อย่างกว้างขวางในทุกภาคส่วน ขณะที่ความอยู่เย็นเป็นสุขในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ อยู่ระหว่างร้อยละ ๖๖ - ๖๗ ใกล้เคียงกับร้อยละ ๖๕ ในปี ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ โดยปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน และความอบอุ่นของครอบครัว ส่งผลต่อความอยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ความสมานฉันท์ในสังคม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศขาดความสมดุล รวมถึงสุขภาวะของคนไทยในด้านคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งระดับโลกและในประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งโอกาสที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ขณะที่ต้องคำนึงถึงภัยคุกคามและจุดแข็งที่ใช้ผลักดันการพัฒนาให้ก้าวหน้า รวมทั้งแก้จุดอ่อนที่มีอยู่ไม่ให้เป็นอุปสรรคการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้องประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปอย่างรอบคอบ พร้อมทั้งประเมินศักยภาพของประเทศและผลการพัฒนาที่ผ่านมา เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒

การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยงและการสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ

๒.๑ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในระดับโลกสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งที่จะเป็นโอกาสและอุปสรรค ดังนี้

๒.๑.๑ การเปลี่ยนแปลงในระดับโลกที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

๑) กฎ กติกาใหม่ของโลกหลายด้านส่งผลให้ทุกประเทศต้องปรับตัว วิฤต เศรษฐกิจและการเงินของโลกที่ผ่านมาได้ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบในการบริหารจัดการ เศรษฐกิจโลกทั้งด้านการค้า การลงทุน การเงิน สิ่งแวดล้อม และสังคมเพื่อการจัดระเบียบใหม่ของโลก ครอบคลุมถึงกฎ ระเบียบด้านการค้า การลงทุน การเงิน การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา พันธกรณีและ ข้อตกลงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มาตรการทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาโลกร้อน และกฎ ระเบียบด้านสังคมมีบทบาทสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชน ที่ให้ความสำคัญกับการ ส่งเสริมให้เกิดความเคารพและรักษาคำมั่นศรีธรรมเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

๒) การปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลาง รวมทั้งภูมิภาคเอเชียซึ่งทวี ความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อาทิ ฮองกง เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และกลุ่ม ประเทศอาเซียน ที่มีแนวโน้มเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโลก ขณะที่นโยบายการเปิดประเทศ ของจีน รัสเซีย พลวัตการขยายตัวของบราซิลและอินเดีย และการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางในภูมิภาคเอเชีย จะ ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในตลาดโลก ทั้งนี้ การรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่สำคัญต่อประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้แก่ การรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชีย ภายใต้กรอบการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย และการ เป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ รวมทั้งกรอบความร่วมมืออื่นๆ อาทิ กรอบความร่วมมือเอเชีย- แปซิฟิก จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะ รองรับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

๓) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลก ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประชากร สูงอายุในโลกจะเพิ่มขึ้นอีก ๘๑.๘๖ ล้านคน และการเป็นสังคมผู้สูงอายุของประเทศสำคัญๆในโลก มี ผลกระทบต่อการเคลื่อนย้ายกำลังคนข้ามประเทศ เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขณะที่โครงสร้างการ ผลิตเปลี่ยนจากการใช้แรงงานเข้มข้นเป็นการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีมากขึ้น มีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อ ใช้ทดแทนกำลังแรงงานที่ขาดแคลน โครงสร้างการใช้จ่ายงบประมาณเปลี่ยนแปลงไป ประเทศที่เข้าสู่สังคม ผู้สูงอายุจะมีรายจ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ทำให้งบประมาณสำหรับการลงทุนพัฒนาด้านอื่นๆ ลดลง

๔) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก ในช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมา อุณหภูมิโลกสูงขึ้นโดย เฉลี่ย ๐.๒ องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ ส่งผลให้สภาพภูมิอากาศแปรปรวน ก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ บ่อยครั้งและทวีความรุนแรง อาทิ แผ่นดินไหว ดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด อุทกภัย วาตภัย ภัยแล้ง ไฟป่า ระบบ นิเวศในหลายพื้นที่ของโลกอ่อนแอ สูญเสียพันธุ์พืชและสัตว์ พื้นผิวโลกเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ โดยเฉพาะ การสูญเสียพื้นที่ชายฝั่งเนื่องจากระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น นำไปสู่การย้ายถิ่นของประชากรที่อยู่อาศัยบริเวณ ชายฝั่งทะเล รวมทั้งสร้างความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน เขตท่องเที่ยว เขตอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูง บริเวณพื้นที่ชายฝั่ง โรคระบาดเพิ่มขึ้นก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพของประชากร รวมทั้งการระบาดของโรคและ แมลงศัตรูพืชจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง สร้างความเสียหายแก่ผลผลิตทางการเกษตรและัญญาหารของ โลก รวมทั้งกระทบต่อภาคสังคม อาทิ ปัญหาความยากจน การอพยพย้ายถิ่น และการแย่งชิงทรัพยากร

๕) ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานของโลกมีแนวโน้มจะเป็นปัญหาสำคัญ

ความต้องการพืชพลังงาน สินค้าเกษตรและอาหารมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการเพิ่มประชากรโลก แต่การผลิตพืชอาหารลดลงด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่ เทคโนโลยีที่มีอยู่ และการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานในอนาคต ส่งผลให้ผลผลิตอาหารสู่ตลาดลดลง ไม่เพียงพอ กับความต้องการของประชากรโลก หรือมีราคาสูงเกินกว่ากำลังซื้อโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศยากจน อาจนำไปสู่การเกิดวิกฤตอาหารโลก

๖) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นานา

เทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการทำงานของสมองและจิต ซึ่งจะเป็นได้ทั้งโอกาสหรือภัยคุกคามในการพัฒนา อาทิ การจารกรรมข้อมูลธุรกิจหรือข้อมูลส่วนบุคคล ประเทศที่พัฒนาเทคโนโลยีได้เข้า จะกลายเป็นผู้ซื้อและมีผลิตภาพต่ำ ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ และการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาจึงเป็นความท้าทายในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและลดความเหลื่อมล้ำ

๗) การก่อการร้ายสากลเป็นภัยคุกคามประชาคมโลก การก่อการร้ายและ

อาชญากรรมข้ามชาติมีแนวโน้มขยายตัวทั่วโลกและรุนแรง มีรูปแบบและโครงข่ายที่ซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความร่วมมือในเวทีระหว่างประเทศ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติจากภัยก่อการร้าย

๒.๑.๒ การเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ สรุปได้ดังนี้

๑) การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านเศรษฐกิจ อัตราการขยายตัวและเสถียรภาพทาง

เศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ในเกณฑ์ดี โดยภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทสูง ภาคเกษตรเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศและเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจ ขณะที่การเชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศไทยกับเศรษฐกิจต่างประเทศทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกิจกรรมทางการค้าและการลงทุน โดยการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย แต่จากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง ทำให้บทบาทของการลงทุนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลง อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจของไทยยังมีความอ่อนแอด้านปัจจัยสนับสนุนในส่วนของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คุณภาพการบริการของโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย กฎ และระเบียบทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจัดระบบการแข่งขันที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

๒) การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคม ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมี

โครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาและสติปัญญาของเด็ก มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และผลิตภาพแรงงานต่ำ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็นปัญหาการพัฒนาประเทศ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนันโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แต่คนไทยตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและระบบธรรมาภิบาลมากขึ้น

๓) การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลซ้ำเติมให้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรุนแรง กระทบต่อผลิตภาคเกษตรและความยากจน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขณะที่มีความขัดแย้งทางนโยบายในการบูรณาการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ประเทศไทยยังมีความมั่นคงด้านอาหาร แม้จะต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและความต้องการพืชพลังงาน

๔) การเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารจัดการการพัฒนาประเทศ ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น แต่ความขัดแย้งทางการเมืองและความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงดำรงอยู่และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การดำรงชีวิตของประชาชน ความเชื่อมั่นของนานาชาติ ตลอดจนความสงบสุขที่ลดลง ขณะที่ประสิทธิภาพภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น แต่ขีดความสามารถในการป้องกันการทุจริตต้องปรับปรุง การกระจายอำนาจประสบความสำเร็จในเรื่องการเพิ่มรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่มีความล่าช้าในการถ่ายโอนภารกิจและมีความไม่ชัดเจนในการแบ่งบทบาทหน้าที่กับราชการส่วนกลาง ขณะเดียวกัน การคอร์รัปชันยังคงเป็นปัญหาสำคัญของไทย กลุ่มคนรุ่นใหม่เห็นว่าการคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่ยอมรับได้

๒.๒ การประเมินความเสี่ยง ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๑ ประเทศไทยจะเผชิญกับความเสี่ยงที่ต้องเตรียมการสร้างภูมิคุ้มกันให้ประเทศพร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ๖ ประการ ดังนี้

๒.๒.๑ การบริหารภาครัฐอ่อนแอ ไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อำนาจรัฐถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชนในบางพื้นที่มีช่องว่างมากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นแต่การมีส่วนร่วมตัดสินใจในระดับนโยบายมีน้อย เจ้าหน้าที่รัฐย่อหย่อนในการปฏิบัติตามหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง การดำเนินงานไม่โปร่งใส เกิดการทุจริตประทุพผิตมิชอบ นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ส่งผลกระทบต่อการเชื่อถือของต่างชาติที่มีต่อประเทศไทย

๒.๒.๒ โครงสร้างทางเศรษฐกิจไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจไทยมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลกและปัจจัยแวดล้อมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตดั้งเดิมโดยเฉพาะทุน และแรงงานราคาถูกที่มีผลิตภาพการผลิตต่ำ เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก การพัฒนาเศรษฐกิจไทยในระยะที่ผ่านมาพึ่งภาคการส่งออกและการลงทุนเป็นหลัก ผลตอบแทนแรงงานในภาคเกษตรมีสัดส่วนต่ำเมื่อเทียบกับนอกภาคเกษตร เกษตรกรยังประสบความยากจนและมีปัญหาหนี้สิน ความต้องการใช้พลังงานของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น มีการพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศจำนวนมาก

๒.๒.๓ โครงสร้างประชากรที่มีวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๘ ขณะที่ประชากรวัยเด็กมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลงในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ อาจกระทบต่อความต้องการแรงงานในระบบเศรษฐกิจในอนาคต การแข่งขันเพื่อแย่งชิงแรงงานจะมีมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานคุณภาพ ภาครัฐและครัวเรือนจะมีการค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ส่งผลกระทบต่อภาระงบประมาณของภาครัฐ และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในการดูแลสุขภาพอนามัย และการจัดสวัสดิการทางสังคม

๒.๒.๔ ค่านิยมที่พึงงามของไทยเสื่อมถอย กระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมที่พึงงาม ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม คนไทยให้ความสำคัญกับศีลธรรมและ วัฒนธรรมที่พึงงามลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนอง ความต้องการ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง ต่างแก่งแย่งเอาเปรียบกัน ทำให้ คนไทยขาดความสามัคคี การเคารพสิทธิผู้อื่น และการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม

๒.๒.๕ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศมีแนวโน้มเสื่อมโทรม รุนแรง จากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ การใช้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้ สถานการณ์และแนวโน้มความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรง โดยเฉพาะ การขาดแคลนน้ำ การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า และปริมาณของเสียที่เพิ่มขึ้น นำไปสู่ความเสี่ยง ต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ รวมไปถึงการกัดเซาะชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ภัยพิบัติ จะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง กระทบต่อฐานการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน สุขภาวะและคุณภาพ ชีวิตของประชาชน

๒.๒.๖ ประเทศไทยยังคงมีความเสี่ยงด้านความมั่นคง ทั้งที่มาจากปัญหาการก่อความไม่ สงบในประเทศ ปัญหาการก่อการร้าย วิกฤตเศรษฐกิจและการแข่งขันด้านต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้ง ภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติมีความรุนแรงและผลกระทบสูง มีแนวโน้มจะมีความรุนแรงและ ผลกระทบเพิ่มขึ้นในระยะต่อไป เป็นประเด็นท้าทายต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงทั้งการบริหารวิกฤตการณ์ การเตรียมความพร้อมเพื่อตอบสนองอย่างฉับไว และการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งการเสริมสร้าง ศักยภาพของประเทศให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ การสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถรองรับผลกระทบจากการ เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันประเทศ ดังนี้

๒.๓.๑ ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักที่ยึดโยงคนในชาติให้เกาะเกี่ยวกันอย่างแน่นแฟ้น เป็น แบบอย่างในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะรัชกาลปัจจุบันที่ทรงเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิต บนทางสายกลางและความพอเพียง รวมถึงทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของพสกนิกร ในทุกด้าน

๒.๓.๒ การพัฒนาประเทศให้อยู่บนฐานความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย การวิจัยพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ในการปรับเปลี่ยนการผลิต จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เงินทุน และแรงงานที่มีผลิตภาพต่ำ ไปสู่การใช้ความรู้และความชำนาญด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๒.๓.๓ สังคมไทยมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงงาม วัฒนธรรมไทยที่พึงงามสามารถยึดโยงคน ไทยให้เป็นเอกภาพ ลดอิทธิพลของความทันสมัยและความขัดแย้งในสังคมไทย ประชาชนนำหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ครอบคลุมร่วมนำพาความเป็นไทยที่มีจิตสำนึกและอัตลักษณ์ ให้บุตรหลานได้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง

๒.๓.๔ ภาคการเกษตรเป็นฐานรายได้หลักและความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ทั้งแหล่งสร้างงาน แหล่งผลิตอาหาร และเชื่อมโยงวิถีชีวิตของสังคมไทย มีส่วนสำคัญในการลดความยากจน สร้างงาน และลดผลกระทบจากภาวะโลกร้อน

๒.๓.๕ ชุมชนเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ เป็นพลังหลักในการพัฒนารากฐานของประเทศให้มั่นคง ชุมชนพึ่งตนเองสามารถบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลไกชุมชนสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง

๓

ประเด็นการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ พร้อมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อนและข้อจำกัดที่เป็นจุดเสี่ยงของประเทศ รวมทั้งภูมิคุ้มกันที่จะต้องเร่งเสริมสร้างให้เข้มแข็งมากขึ้นในสังคมไทย ได้นำมาสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญเพื่อเป็นกรอบการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ดังนี้

๓.๑ การเตรียมคนไทยให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน

๓.๒ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทย มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีคุณภาพและยั่งยืน มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึง ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย ตะวันออกกลาง แอฟริกา และเศรษฐกิจในประเทศ ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ และการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพบนฐานของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์ สร้างความเข้มแข็งภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร พร้อมทั้งขยายเศรษฐกิจฐานรากให้มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น มีระบบค่าจ้างแรงงานและสวัสดิการแรงงานที่เป็นธรรม มีการคุ้มครองแรงงานที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะและความรู้ทั้งด้านการผลิตและการบริหารจัดการ การเข้าถึงทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มโอกาสการประกอบสัมมาชีพที่มั่นคง รวมทั้งพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีคุณภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึง

๓.๓ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมและธุรกิจเอกชนให้เป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย มุ่งยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน และการจัดการความรู้ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการดำเนินธุรกิจที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนคืนสู่สังคมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกระตุ้นชุมชนและภาคประชาสังคมร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ และส่งเสริมให้ชุมชนสามารถเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนากับบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนุภูมิภาค อาเซียน และโลก

๓.๔ การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม เน้นการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่ไปกับการพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะสูง บริหารจัดการโลจิสติกส์ พัฒนาการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ ระบบราง พัฒนาบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน รวมทั้งปฏิรูปกฎหมาย กฎ ระเบียบทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์

๓.๕ การส่งเสริมความร่วมมืออย่างเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค เน้นสร้างความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพรองรับการขยายตัวด้านการค้า การลงทุนผ่านการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ชายแดนและการเปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่เชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียได้

๓.๖ การเตรียมความพร้อมของไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักในความสำคัญของประชาคมอาเซียน และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้และใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พัฒนาทักษะแรงงานให้มีความสามารถเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานอาเซียน รวมทั้งการปรับกฎ ระเบียบ และการจัดการเชิงสถาบัน ให้สอดคล้องกับกติกาของอาเซียน

๓.๗ การบริหารจัดการน้ำและที่ดินเพื่อสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารและการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ มุ่งพัฒนา ปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุน พัฒนาระบบโครงข่ายกระจายน้ำ และความมั่นคงด้านน้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้น้ำ ฟื้นฟูและพัฒนาดินที่เสื่อมสภาพให้เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินในเขตอนุรักษ์ ปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบ กระจายการถือครองที่ดินให้เป็นธรรม ป้องกันการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกรรายย่อย

๓.๘ การยกระดับขีดความสามารถในการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และภัยพิบัติทางธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับการวางแผนรองรับและจัดการปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัว และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นเพื่อรองรับภัยพิบัติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตภาวะโลกร้อน

๓.๙ การบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม พัฒนาระบบราชการและข้าราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากร ควบคู่ไปกับปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม

๔ วิสัยทัศน์และทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มุ่งพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลในทุกมิติ อย่างบูรณาการ และเป็นองค์รวม และยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ดังนี้

“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

๔.๑ วิสัยทัศน์และพันธกิจการพัฒนาประเทศ การจัดทำแผนพัฒนาในระยะ ๕ ปี ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาวดังกล่าว จำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงในช่วงระยะ ๕ ปี แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงประกอบด้วยวิสัยทัศน์และพันธกิจ ดังนี้

๔.๑.๑ วิสัยทัศน์ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง”

๔.๑.๒ พันธกิจ

๑) สร้างสังคมเป็นธรรมและเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ทุกภาคส่วนได้รับการเสริมพลังให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส เป็นธรรม

๒) พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง

๓) พัฒนาศักยภาพการผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ปรับโครงสร้างการผลิตและการบริโภคให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

๔) สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ

๔.๒ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๒.๑ วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเป็นสังคมสงบสันติสุข
- ๒) เพื่อพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีบทบาทหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ
- ๓) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ คุณภาพ และยั่งยืน เป็นผู้นำการผลิตสินค้าและบริการบนฐานปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ในภูมิภาคอาเซียน มีความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ
- ๔) เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ

๔.๒.๒ เป้าหมายหลัก

- ๑) ความอยู่เย็นเป็นสุขและความสงบสุขของสังคมไทยเพิ่มขึ้น ความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง และภาพลักษณ์การคอร์รัปชันดีขึ้น

๒) คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพที่ดีขึ้น และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น

๓) เศรษฐกิจเติบโตในอัตราที่เหมาะสมตามศักยภาพของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อ GDP ให้มีสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔๐ และลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๔) คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เพิ่มประสิทธิภาพการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ

๔.๒.๓ ตัวชี้วัด

๑) ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข ดัชนีความสงบสุข สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ ๑๐ กับกลุ่มที่มีรายได้น้อยร้อยละ ๑๐ สัดส่วนแรงงานนอกระบบที่สามารถเข้าถึง การคุ้มครองทางสังคม คดีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐต่อ ๑๐,๐๐๐ ครอบครัว คดีในศาลปกครองต่อ ๑๐,๐๐๐ ครอบครัว และดัชนีภาพลักษณ์การทุจริตประพตมิชอบไม่ต่ำกว่า ๕.๐ คะแนน

๒) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทย สัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ จำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ และดัชนีความอบอุ่นของครอบครัว

๓) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ ผลิตภาพการผลิตรวม อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อ GDP

๔) คุณภาพน้ำและอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ และสัดส่วนการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

๕

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็ว คาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงจำเป็นต้องกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มีดังนี้

๕.๑ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงปัจจัยการประกอบอาชีพ ทั้งแหล่งทุน โครงสร้างพื้นฐานและทักษะความรู้ที่จะเป็นฐานการประกอบอาชีพที่มั่นคง รวมทั้งโอกาสทางธุรกิจนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตให้ทุกคนในสังคมไทย ทุกคนในสังคมไทยมีความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ประชาชนทุกคนได้รับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานอันพึงมีพึงได้ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค รวมทั้งสร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจของระบบบริหารราชการแผ่นดินบนพื้นฐานของการใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมและจริยธรรม และหลักผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ สนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาคอขวดและลดความขัดแย้งในสังคมไทยและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๕.๑.๑ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถจัดการความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง โดยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืน พร้อมทั้งเศรษฐกิจฐานรากที่มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม พัฒนาการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนในสังคมไทย ยกระดับคุณภาพของระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น

๕.๑.๒ จัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิพึงมีพึงได้ เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจกและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ โดยพัฒนาช่องทางการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างทั่วถึงเพื่อสร้างโอกาสให้กลุ่มด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง สนับสนุนการจัดทำที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยและการเข้าถึงระบบสาธารณสุขภาคพัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคม และระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลาย เสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย ปรับปรุงฐานข้อมูลสะท้อนคุณภาพบริการสาธารณะและพัฒนาช่องทางการเผยแพร่เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการสาธารณะ

๕.๑.๓ เสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและสร้างการมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี โดยเสริมสร้างพลังทางสังคมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตัวเอง สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย พัฒนาช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานภาครัฐ การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ การจัดสรรทรัพยากร และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบค่าใช้จ่ายภาครัฐ ส่งเสริมบทบาทสตรีในทางการเมืองโดยกำหนดให้เป็นพันธกิจสำคัญของแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภครวมทั้งการบังคับใช้อย่างเข้มงวด

๕.๑.๔ เสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยสร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกันในสังคม ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองที่มีธรรมาภิบาลนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม เสริมสร้างระบบบริหารราชการให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ มีระบบถ่วงดุลอำนาจการตรวจสอบที่เข้มงวดและรอบด้าน พัฒนาข้าราชการให้มีคุณภาพสูง มีคุณธรรม จริยธรรมทางอาชีพ และมีความรับผิดชอบ ปฏิรูปการเมืองไทยทั้งระบบให้เป็นประชาธิปไตยของมวลชน สร้างความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม เพิ่มช่องทางในการรับข้อร้องเรียนและให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม สนับสนุนการใช้สื่อเพื่อสังคมทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น และสังคมออนไลน์

๕.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคู่มือสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานสากล และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชน และสังคมให้มั่นคงและเอื้อต่อการพัฒนาคนอย่างสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๕.๒.๑ ปรับโครงสร้างและการกระจายตัวประชากรให้เหมาะสม โดยส่งเสริมคู่สมรสที่มีศักยภาพและความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้นและรักษาระดับอัตราเจริญพันธุ์ไม่ให้ต่ำกว่าระดับที่เป็นอยู่ปัจจุบัน สนับสนุนการกระจายตัวและส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของประชากรให้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส และทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่

๕.๒.๒ พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้สู่วัฒนธรรมการเกื้อกูล เสริมสร้างทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต การต่อยอดสู่นวัตกรรมความรู้ การฝึกฝนจนเกิดความคิดสร้างสรรค์ การเปิดใจกว้างพร้อมรับทุกความคิดเห็น และการปลูกฝังจิตใจที่มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ควบคู่กับการพัฒนาคนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต รวมทั้งการพัฒนาต่อยอดตามศักยภาพและความถนัด รวมทั้งสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสร้างความตระหนักถึงการเคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน การสร้างค่านิยมให้มีพฤติกรรม การผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์พลังงาน เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมน่าอยู่

๕.๒.๓ ส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยสร้างเสริมสุขภาพของคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ โดยการพัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และลดปัจจัยเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพ รวมทั้งมุ่งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ การใช้ประโยชน์จากยาสมุนไพรเพื่อการป้องกันและการรักษาเบื้องต้น และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสื่อสารสังคมเพื่อส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก และพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะระบบบริการขั้นพื้นฐาน ควบคู่กับการส่งเสริมการแพทย์ทางเลือก การพัฒนาด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสุขภาพของประเทศ การพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุขให้เหมาะสมทั้งการผลิต การกระจายด้านสาธารณสุข ค่าตอบแทน และการอำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่เพื่อเป็นแรงจูงใจให้บุคลากรมีการกระจายที่เหมาะสม รวมทั้งการใช้มาตรการการเงินการคลังเพื่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๕.๒.๔ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยกระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน สร้างนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สร้างปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๕.๒.๕ เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนำค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยเป็นฐานในการพัฒนาคนและสังคม โดยส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันหลักทางสังคม พัฒนาบทบาทของสถาบันทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน และสร้างค่านิยมให้คนไทยภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน เพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกันและกัน

๕.๓ ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มั่นคงและเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถผลิตสินค้าเกษตร อาหารและพลังงานที่มีมูลค่าเพิ่ม มีคุณภาพ มาตรฐานปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดในระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้เกษตรกร สนับสนุนครัวเรือนและองค์กรเกษตรกร ชุมชนและเกษตรกรให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๕.๓.๑ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน รักษา ป้องกัน และคุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตร สนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีสิทธิทำกินในที่ดิน สนับสนุนการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยเร่งรัดให้มีการซื้อที่ดินจากเอกชนหรือบุคคลที่ถือครองจำนวนมากและไม่ใช้ประโยชน์ เร่งรัดการจัดให้มีองค์กรและระบบบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว รวมถึงฟื้นฟูคุณภาพของทรัพยากรดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำภาคเกษตร เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตร ตลอดจนฟื้นฟูและส่งเสริมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อช่วยสร้างความสมดุลและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ และป่าไม้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็ฐานการผลิตทางการเกษตรต่อไปในอนาคต

๕.๓.๒ เพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร รัฐควรให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ควบคุมและกำกับดูแลการนำเข้าและใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน และ สนับสนุนการใช้สารชีวภาพให้มากขึ้น พร้อมไปกับการปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทั่วถึง อาทิ ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตร ศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับชุมชน ส่งเสริมการผลิตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศ และ สนับสนุนการทดลองวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

๕.๓.๓ สร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต โดยสนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงาน ส่งเสริมสถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทำการศึกษาวิจัยกับภาคเอกชน ควบคู่กับการใช้มาตรการด้านสินเชื่อผ่อนปรนและด้านภาษีจูงใจเกษตรกรและผู้ประกอบการนำองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ประโยชน์ สนับสนุนการยกระดับมาตรฐานระบบการผลิตและคุณภาพสินค้าเกษตรและอาหารให้เทียบเท่าระดับสากล อาทิ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ ปศุสัตว์ ตลอดจนสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรและอาหารตามมาตรฐานที่กำหนด ส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตรและตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมกันบริหารจัดการระบบสินค้าเกษตรและอาหาร การเพิ่มมูลค่า และการจัดการด้านการตลาด ร่วมกับสถาบันเกษตรกร สนับสนุนการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของภาคเกษตรที่เชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่อุปทานและสามารถตรวจสอบการเคลื่อนย้ายของสินค้า

๕.๓.๔ สร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร พัฒนาระบบการสร้างหลักประกันด้านรายได้ของเกษตรกรให้มีความมั่นคง และให้ครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด เร่งพัฒนาระบบประกันภัยพิบัติผลการเกษตร ให้สามารถคุ้มครองความเสี่ยงด้านการผลิตทางการเกษตรจากทุกภัยพิบัติให้กับเกษตรกรในทุกพื้นที่ ส่งเสริมระบบการทำการเกษตรแบบมีพันธสัญญาที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น สร้างแรงจูงใจให้เยาวชน หรือเกษตรกรรุ่นใหม่ และแรงงานที่มีคุณภาพเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม พัฒนาสถาบันเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนให้เป็นกลไกสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีต้นทุนต่ำ อันเป็นผลจากข้อตกลงการเปิดการค้าเสรี

๕.๓.๕ สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพัฒนาพลังงานชีวภาพในระดับครัวเรือนและชุมชน ส่งเสริมให้มีการปลูกป่าโดยชุมชนและเพื่อชุมชนเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรด้วยระบบเกษตรกรรมยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนการจัดการและเผยแพร่องค์ความรู้และการพัฒนาด้านอาหารศึกษาทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่องรวมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมของบุคคลและชุมชน สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน สนับสนุนการผลิตพลังงานทดแทนภายในชุมชน โดยพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตพลังงานทดแทน ทั้งจากวัตถุดิบเหลือใช้จากครัวเรือนและการเกษตร ส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งด้านอาหารให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ

๕.๓.๖ สร้างความมั่นคงด้านพลังงานชีวภาพเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศและความเข้มแข็งภาคเกษตร ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานจากพืชพลังงาน จัดให้มีระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่เป็นทั้งอาหารและพลังงาน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้พลังงานชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและบริการ เพื่อลดการพึ่งพาการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง จัดให้มีกลไกในการกำกับดูแลโครงสร้างราคาของพลังงานชีวภาพ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการสร้างเสถียรภาพและความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต ปลูกจิตสำนึกในการใช้พลังงานชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

๕.๓.๗ ปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน สนับสนุนบทบาทของเกษตรกร เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนการผลิตทางการเกษตรเชื่อมโยงกับภาครัฐ รวมทั้งร่วมติดตามตรวจสอบการทำงาน of ภาครัฐอย่างเป็นระบบ ปรับระบบการทำงานของหน่วยงานรัฐให้มีการบูรณาการอย่างจริงจังทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านอาหารและพลังงานตั้งแต่การผลิต การตลาด ไปจนถึงการบริโภคให้มีความถูกต้อง สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้โดยง่าย พัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทำการเกษตรเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน ในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ความร่วมมือในการผลิตการตลาด การจัดตั้งระบบสำรองข้าวฉุกเฉิน ปรับปรุงกฎระเบียบ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

๕.๔ ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน เพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสร้างระบบการแข่งขันเสรีและเป็นธรรม ให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายด้านการผลิตสินค้าและบริการบนฐานปัญญา นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในภูมิภาคอาเซียน โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๕.๔.๑ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจโดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ โดยปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย ตะวันออกกลาง แอฟริกาและเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการตลาด การกระจายผลผลิตไปสู่ตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ ผลักดันและเร่งรัดความตกลงการค้าเสรี ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยไปลงทุนต่างประเทศ และส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งปรับโครงสร้างภาคบริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม บนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พื้นฟูและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวและการบริหารจัดการให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พัฒนาภาคเกษตรบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาภาคเกษตรบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้ยั่งยืนและมีคุณภาพ ด้วยการเน้นการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ สู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีความเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท้องถิ่น โดยสร้างกระบวนการวิจัยและพัฒนาตั้งแต่ต้นน้ำ (ระบบการศึกษา) จนถึงปลายน้ำ (พัฒนาผลิตภัณฑ์) และนำไปสู่การจดทะเบียนลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้เศรษฐกิจไทยก้าวเข้าสู่ยุคของการใช้เทคโนโลยีและทุนทางปัญญาเป็นตัวนำ

๕.๔.๒ พัฒนาระบบการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และเป็นธรรม พัฒนาปัจจัยการผลิตให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจโดยพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุน ได้แก่ พัฒนาสถาบันการเงินให้มีเสถียรภาพ ประสิทธิภาพ มีระบบกำกับดูแลและระบบบริหารความเสี่ยงที่เข้มงวด และครอบคลุมมากขึ้น ให้บริการประชาชนและธุรกิจอย่างทั่วถึง พัฒนาศักยภาพของระบบการเงินฐานราก และสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องวินัยการเงินแก่ประชาชน พัฒนากำลังแรงงานและตลาดแรงงานให้สอดคล้องกับภาคการผลิตและบริการ ทั้งในด้านขีดความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และจำนวนที่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน พัฒนาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ที่เน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ ทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและพัฒนา ไปต่อยอด ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ โดยผลักดันการพัฒนาด้านการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการ พัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟ ปรับปรุงพัฒนาโครงข่ายขนส่งมวลชนให้ทันสมัย และสอดคล้องกับการขยายตัวของเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย พัฒนาศักยภาพการให้บริการน้ำอุปโภคบริโภคทั้งปริมาณและคุณภาพที่มีมาตรฐานสากลทั้งในเขตเมืองและพื้นที่ชนบท ตลอดจนสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน การใช้พลังงานสะอาด พัฒนาพลังงานทางเลือกต่างๆ กำกับดูแลให้มีราคาที่เหมาะสม เป็นธรรม และปฏิรูปกฎหมาย และกฎ ระเบียบต่างๆ ทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขัน

๕.๔.๓ บริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบริหารจัดการด้านการเงิน โดยดำเนินนโยบายการเงินที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์แวดล้อมและทันต่อเหตุการณ์ เพิ่มบทบาทตลาดทุนในระบบเศรษฐกิจ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน พัฒนากลไกการเฝ้าระวังความผันผวนทางเศรษฐกิจและพัฒนาระบบเตือนภัยแบบองค์รวม เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินทุนระหว่างประเทศ เพิ่มบทบาทของสกุลเงินเอเชียในตลาดระหว่างประเทศ รักษาระดับการออมและการลงทุน (ดุลบัญชีเดินสะพัด) ของประเทศให้เหมาะสมกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ และอยู่ในระดับที่สามารถป้องกันความเสี่ยงจากวิกฤตในอนาคตได้ บริหารจัดการด้านการคลัง โดยปรับปรุงระบบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรและการบริหารงบประมาณ ป้องกันความเสี่ยงทางการคลัง พัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ เสริมสร้างความเข้มแข็งทางการคลังของภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕.๕ ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มุ่งเพิ่มศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบด้านที่ตั้งของประเทศในเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียนและเอเชียแปซิฟิก เสริมสร้างประโยชน์ของไทยในด้านการค้า การลงทุน การเงินและโอกาสด้านการตลาดระหว่างประเทศ ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งเชื่อมโยงด้านการค้า การลงทุนกับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ในเอเชียและกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ในเอเชียแปซิฟิก รวมทั้งผลักดันบทบาทของไทยให้เป็นส่วนสำคัญของความร่วมมือในการพัฒนาภายใต้กรอบต่างๆ ได้แก่ อนุภูมิภาค อาเซียน อาเซียนและพันธมิตร รวมทั้งเอเชียแปซิฟิก โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๕.๕.๑ พัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ โดยพัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดจำนวนเอกสาร ต้นทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดน พัฒนาศูนย์กลางในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของภาคเอกชนไทยทั้งในด้านทักษะภาษาต่างประเทศ และความรู้ด้านการบริหารจัดการโลจิสติกส์ และเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ

๕.๕.๒ พัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในอนุภูมิภาค โดยพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตรและการแปรรูปการเกษตร และการท่องเที่ยวในภูมิภาค พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่พัฒนาต่อเนื่องและพื้นที่ใหม่ โดยเฉพาะการพัฒนาาระบบคมนาคมขนส่ง ระบบโลจิสติกส์ มาตรฐานการให้บริการและอำนวยความสะดวกบริเวณจุดผ่านแดน และบูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

๕.๕.๓ สร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพในการร่วมพัฒนาศูนย์กลางในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ ภาคการผลิต อุตสาหกรรมแปรรูป รวมทั้งผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ตลอดจนการยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน ทักษะด้านภาษาและความรอบรู้ด้านภาษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม และกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของคุณภาพสินค้าและบริการ เพื่อป้องกันสินค้าและบริการนำเข้าที่ไม่ได้คุณภาพทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

๕.๕.๔ เข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศระหว่างภูมิภาคโดยมีบทบาทที่สร้างสรรค์ เพื่อเป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก โดยรักษาบทบาทของไทยในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ของกรอบความร่วมมือที่ดำเนินอยู่ เช่น เอเปค กรอบการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก รวมทั้งเฝ้าติดตามพัฒนาการและพิจารณาเข้าร่วมกรอบที่เป็นทางเลือกใหม่ รักษาคุณภาพของปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเดิมและมหาอำนาจใหม่ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน โอกาสในการเข้าถึงนวัตกรรม และโอกาสในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เปิดกว้าง

๕.๕.๕ สร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเร่งดำเนินการด้านการยอมรับมาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงาน ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยใน

การขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบในประเทศ และใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษ (GSP) ของประเทศเพื่อนบ้านในการผลิตเพื่อส่งออก และคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยและแรงงานไทยในต่างประเทศ และสนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในต่างประเทศ

๕.๕.๖ มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคภัย โดยพัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการป้องกันและแก้ปัญหาข้ามชาติด้านการก่อการร้าย ปัญหายาเสพติด และการหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ เตรียมพร้อมรับ ภัยพิบัติทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน โดยพัฒนาศักยภาพและความร่วมมือภายในภูมิภาค เพื่อพร้อมรับมือ เหตุการณ์ฉุกเฉินและภัยทางธรรมชาติ และร่วมมือในการป้องกันการติดเชื่อและการแพร่ระบาดของโรคภัย ประเภทที่เกิดขึ้นใหม่ในโลก โดยสร้างศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับการดูแลด้านสาธารณสุข รวมทั้ง การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ

๕.๕.๗ เสริมสร้างความร่วมมือที่ีระหว่างประเทศในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยดำเนินการตามกรอบความร่วมมือด้าน สิ่งแวดล้อมในระดับอนุภูมิภาค อาทิ แผนงานด้านสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ภายใต้กรอบ ความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ และความร่วมมือซึ่งการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน และ ระดับภูมิภาค และเสริมสร้างการผลิตและบริโภคสินค้าและบริการที่นำสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดมลพิษ ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๕.๕.๘ เร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรีที่มีผลบังคับใช้แล้ว โดยสร้าง องค์ความรู้ให้กับภาคธุรกิจโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบเพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพและ โอกาสของตนเองในการใช้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคธุรกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมได้รับการสนับสนุน เยียวยาและดูแลจากรัฐในกรณีที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน

๕.๕.๙ ปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ ระดับชุมชนท้องถิ่น ให้พร้อมต่อการเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงในบริบทโลก เอเชียแปซิฟิก อาเซียน และอนุภูมิภาค โดยเสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการ เปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ สนับสนุนกลไกการพัฒนาระดับพื้นที่ โดยเฉพาะคณะกรรมการ บริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) คณะกรรมการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (กบก.) คณะกรรมการ กรอ. จังหวัด และคณะกรรมการ กรอ. กลุ่มจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดน ให้มีวิสัยทัศน์ที่ ก้าวทันโลกและสามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในทิศทางที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนา ร่วมกันระหว่างประเทศ และส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทย เพื่อสร้างความใกล้ชิดทางสังคม วัฒนธรรม และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

๕.๖ ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคง ของการพัฒนาประเทศ ขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประเทศก้าวไปสู่ การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ สร้างภูมิคุ้มกัน และเตรียมความพร้อมในการรองรับและปรับตัวต่อผลกระทบจาก การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และประเด็นสิ่งแวดล้อมโลก สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของประเทศจากข้อตกลงและพันธกรณี ระหว่างประเทศ โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๕.๖.๑ อนุรักษ์ พื้นฟู และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคุ้มครอง ป้องกัน รักษา พื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ และเขตอนุรักษ์ พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ และการจัดการองค์ความรู้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบ กระจัดการถือครองที่ดินให้เกิดความเป็นธรรม เร่งรัดพัฒนา และฟื้นฟูคุณภาพดินเพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร วางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เร่งรัดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ เพื่อสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน และลดปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งได้อย่างยั่งยืน พัฒนาปรับปรุง และฟื้นฟูแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนในแหล่งน้ำที่มีศักยภาพในการกักเก็บน้ำ เพื่อสนับสนุนการสร้าง ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานแก่ประเทศ พัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

๕.๖.๒ ปรับกระบวนทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคม คาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคขนส่ง เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก พัฒนา เมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม ระบบนิเวศเข้าด้วยกัน ปรับ พฤติกรรมการบริโภคสู่สังคมคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๕.๖.๓ ยกระดับขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ เพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบ และการปรับตัวรองรับการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรับมือกับความท้าทายจากการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ

๕.๖.๔ เตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยจัดทำแผนที่เพื่อบ่งชี้พื้นที่ เสี่ยงภัยทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและจังหวัด และจัดลำดับความเสี่ยงพื้นที่เสี่ยง พัฒนาระดับการจัดการ ภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับแนวโน้มการเกิดภัยพิบัติที่รุนแรงในอนาคต พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม ส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการจัดการ ภัยพิบัติ วางระบบเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ พัฒนาระบบงานอาสาสมัครของประเทศอย่าง จริงจัง และมีมาตรฐานตามหลักสากล สนับสนุนภาคเอกชน สถานประกอบการ โรงเรียน และท้องถิ่น ให้มีการ เตรียมความพร้อม จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับภัยพิบัติ การอพยพ วางระบบปฏิบัติการสำรองในระดับองค์กร และการฝึกซ้อมรับมือภัยพิบัติอย่างสม่ำเสมอ

๕.๖.๕ สร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตจากการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยติดตามและเฝ้าระวังมาตรการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบ ต่อการค้าและการลงทุน เตรียมมาตรการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากมาตรการทางการค้าและข้อตกลง ระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ศึกษาผลกระทบและกำหนดแผน กลยุทธ์รายสินค้า รวมทั้งกำหนดมาตรการเยียวยาในสินค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมให้ผู้ส่งออกทำ คาร์บอนฟุตพริ้นต์ สร้างแรงจูงใจให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ๆ

๕.๖.๖ เพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยศึกษารายละเอียดและสร้างความเข้าใจของพันธกรณี รวมทั้งติดตามสถานการณ์การเจรจาและท่าทีของประเทศต่างๆ สร้างความพร้อมและพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างเทคนิคการเจรจา พัฒนาความร่วมมือในกลุ่มอาเซียน และประเทศคู่ค้าสำคัญ สนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕.๖.๗ ควบคุมและลดมลพิษ เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชนโดยลดปริมาณมลพิษทางอากาศ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชน พัฒนาระบบการจัดการของเสียอันตราย ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และขยะติดเชื้อ ลดความเสี่ยงอันตราย การรั่วไหล และการเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี พัฒนาระบบเตือนภัย แจ้งเหตุฉุกเฉิน และระบบการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุด้านมลพิษ

๕.๖.๘ พัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรมอย่างบูรณาการ โดยพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชน ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมและบังคับใช้อย่างเสมอภาคเป็นธรรม

๖ การบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

๖.๑ หลักการ ได้แก่ ๑) ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ในทุกระดับ เป็นกรอบทิศทางหลักในการพัฒนาประเทศ และแปลงสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ๒) กระจายการพัฒนาสู่พื้นที่โดยตรง โดยยึดหลักการพัฒนาพื้นที่ การกิจ และการมีส่วนร่วม ให้จังหวัดเป็นพื้นที่ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาจากระดับชุมชนสู่ประเทศและประเทศสู่ชุมชน ๓) เพิ่มการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชน และ ๔) ใช้กลไกและเครื่องมือการพัฒนาของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และสื่อมวลชนอย่างบูรณาการเพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดประสิทธิภาพโดยกระบวนการสร้างเครือข่ายหรือคลัสเตอร์

๖.๒ แนวทางการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

๖.๒.๑ สร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมเข้าร่วมในการผลักดันแผนฯ ๑๑ ไปสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำแนวทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนตระหนักและยอมรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และสร้างความเข้าใจให้ภาคการเมืองในเป้าประสงค์และแนวทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และผลักดันให้ภาคการเมืองนำประเด็นการพัฒนาสำคัญไปผสมผสานในการจัดทำนโยบาย รวมทั้งจัดทำคู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เผยแพร่ให้ภาคีการพัฒนารับรู้

๖.๒.๒ สร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผนฯ ๑๑ นโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน และแผนระดับอื่นๆ โดยกำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ของแผนฯ ๑๑ ที่เสนอต่อสาธารณะอย่างชัดเจน อาทิ สังคมสงบสุข ภาคเกษตรเข้มแข็ง เศรษฐกิจสีเขียว เศรษฐกิจสร้างสรรค์ บูรณาการประเด็นการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกัน และจัดทำเป็นแผนการลงทุนหรือแผนพัฒนาเฉพาะด้านที่ตอบสนองการพัฒนาในหลายมิติ เชื่อมโยงแนวคิดพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ ประเด็นพัฒนา

สำคัญ และแผนพัฒนาเฉพาะด้านภายใต้แผนฯ ๑๑ เข้ากับนโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน และแผนระดับต่างๆ จัดทำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยบูรณาการสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และการจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกัน รวมถึงกำหนดแนวทางจัดสรรงบประมาณสนับสนุนแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และท้องถิ่นภายใต้แนวทางการพัฒนาภาคที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ผลักดันให้ภาคเอกชนนำประเด็นการพัฒนาสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ พิจารณาประกอบการจัดทำแผนการลงทุนทางธุรกิจ

๖.๒.๓ สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนของภาคีการพัฒนาต่างๆ นำการวิจัยเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนา นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร จัดทำฐานข้อมูลที่ภาคส่วนต่างๆ เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ง่าย สร้างช่องทางให้ประชาสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมกิจกรรมการพัฒนา

๖.๒.๔ เพิ่มประสิทธิภาพกลไกรับผิดชอบการขับเคลื่อนแผนฯ ที่ชัดเจน สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในระดับประเทศและระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงคณะกรรมการระดับชาติที่มีอยู่หน้าแผนฯ ๑๑ มาเป็นกรอบดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ให้จังหวัดเป็นจุดประสานการพัฒนาในระดับพื้นที่ ประสานและผลักดันกลไกนอกภาครัฐมีส่วนร่วมขับเคลื่อนแผนฯ มากขึ้น

๖.๒.๕ เสริมสร้างบทบาทของทุกภาคส่วนให้สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ พัฒนาศักยภาพประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนา สร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ผลักดันให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้าร่วมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น สนับสนุนให้เอกชนมีบทบาทนำในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมที่ดี ปรับบทบาทภาครัฐทั้งทัศนคติและวิธีการดำเนินงาน

๖.๒.๖ ติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ติดตามความก้าวหน้า การประเมินผลสำเร็จและผลกระทบของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามประเด็นการพัฒนายุทธศาสตร์และผลการพัฒนาในภาพรวม พัฒนากลไกการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ทั้งการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติในภาพรวม การติดตามประเมินผลการพัฒนาระดับพื้นที่ และการตรวจสอบของภาคประชาชนให้เข้มแข็ง โดยสนับสนุนให้ภาคประชาชนรวมกลุ่มติดตามความก้าวหน้า ตรวจสอบความโปร่งใสและความสำเร็จของโครงการต่างๆ ตลอดจนพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในทุกระดับ ทั้งฐานข้อมูลระดับภาพรวมและระดับพื้นที่

บทที่ ๑

การประเมินสถานการณ์ ความเสี่ยง และการสร้างภูมิคุ้มกัน ของประเทศ

๑ การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ – ๑๐ (พ.ศ.๒๕๐๔-๒๕๕๔)

การจัดทำแผนพัฒนาประเทศของไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไข รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ การพัฒนาประเทศอยู่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ จึงเป็นจุดเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการวางแผนที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ตามแนวพระราชดำรัส “เศรษฐกิจพอเพียง” มี “การพัฒนาแบบองค์รวม” และเริ่มให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา ต่อมาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) เป็นแผนยุทธศาสตร์ชั้นนำทิศทางการปรับตัวของประเทศเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในระยะ ๑๐ – ๑๕ ปี ข้างหน้า และยังคงอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ และ ๙ มุ่งการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้ชัดเจน และผลักดันการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สำคัญสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในระยะ ๕ ปีของแผนฯ

ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ สังคมไทยได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้อย่างกว้างขวางในทุกภาคส่วน ภาครัฐกำหนดไว้ในนโยบายและจัดทำแผนงาน โครงการต่างๆ รองรับจำนวนมาก การลงทุนในโครงการขนาดใหญ่คำนึงถึงเหตุผลและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ภาคเอกชนทั้งธุรกิจขนาดย่อมและขนาดใหญ่หลายแห่ง รวมทั้งเกษตรกรได้ทบทวนและปรับกลยุทธ์การลงทุนเพื่อให้ธุรกิจมีภูมิคุ้มกันจากความเสี่ยง ภาคประชาชนและชุมชนมีการปรับวิถีการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองมากขึ้น การยึดมั่นและปรับใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชน ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติ ประเทศไทยสามารถปรับตัวรับกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยโดยรวมไม่ได้รับผลกระทบ ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ อยู่ระหว่างร้อยละ ๖๕ – ๖๗ ใกล้เคียงกับร้อยละ ๖๖ ในปี ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ โดยปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ และสภาวะส่งผลต่อความอยู่เย็นเป็นสุข

ผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ บรรลุความสำเร็จที่น่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศไทยเข้มแข็ง และมีภูมิคุ้มกัน สามารถรับมือกับวิกฤตเศรษฐกิจการเงินโลกและวิกฤตการเมืองภายในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เศรษฐกิจเริ่มเติบโตอย่างมีคุณภาพ การขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๗.๘๐ ในปี ๒๕๕๓ หลังจากชะลอตัวอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๕.๐๙ ในปี ๒๕๔๙ และหดตัวลงร้อยละ ๒.๓๓ ในปี ๒๕๕๒ สอดคล้องกับผลผลิตภาพการผลิตรวมที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕.๐๘ ในปี ๒๕๕๓ หลังจากชะลอตัวลงจากร้อยละ ๒.๔๑ ในปี ๒๕๔๙ และหดตัวลงร้อยละ ๔.๒๘ ในปี ๒๕๕๒ อย่างไรก็ตาม

ความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจเริ่มลดลง สัดส่วนการออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่ลดลงอย่างต่อเนื่องจาก ร้อยละ ๓๒.๗๖ ในปี ๒๕๕๐ เป็นร้อยละ ๒๙.๕๙ ในปี ๒๕๕๒ สะท้อนว่าการออมในประเทศอาจมีไม่เพียงพอต่อความต้องการลงทุนในประเทศในอนาคต นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงพึ่งพิงตลาดระหว่างประเทศ สัดส่วนอุปสงค์ในประเทศต่อภาคเศรษฐกิจจะระหว่างประเทศลดลงเป็นร้อยละ ๖๗.๕๐ ในปี ๒๕๕๓ จากร้อยละ ๗๘.๘๑ ในปี ๒๕๕๒ รวมทั้งปัญหาหนี้สาธารณะที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอาจเป็นตัวบั่นทอนเสถียรภาพของเศรษฐกิจในอนาคต

ในด้านคุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น สัดส่วนความยากจนได้ลดลงจากร้อยละ ๙.๕๕ ในปี ๒๕๔๙ เหลือร้อยละ ๗.๗๕ ในปี ๒๕๕๓ และความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวยมีแนวโน้มดีขึ้น คนไทยมีงานทำ ระดับการจ้างงานอยู่ในระดับค่อนข้างเต็มที่และสูงกว่าเป้าหมาย คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมากอันเนื่องมาจากการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพอนามัย ทำให้คนไทยร้อยละ ๙๙.๓๖ มีหลักประกันสุขภาพ รวมทั้งคนส่วนใหญ่ได้รับบริการโครงสร้างพื้นฐานและบริการของสังคมมากขึ้น มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่หลากหลาย สำหรับศักยภาพคนไทยโดยรวมถึงแม้ว่าจะดีขึ้นแต่ยังต่ำกว่าเป้าหมายหลายด้าน จำนวนการศึกษาเฉลี่ย ๘.๑ ปี ขณะที่เป้าหมายกำหนด ๑๐ ปี การยกระดับการศึกษาของแรงงานไทยที่มีการศึกษาระดับมัธยมต้นมีเพียงร้อยละ ๔๕.๘ ต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ ๖๐ ขณะที่การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดมีการดำเนินงานอย่างจริงจัง แต่ความรุนแรงของปัญหาก็ยังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะมีกลุ่มเยาวชนอายุต่ำกว่า ๑๐ ปี เข้ามาเกี่ยวข้องในประเด็นการครอบครองเพื่อจำหน่าย ปัญหาที่ยังต้องให้ความสำคัญต่อเนื่อง ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม การลดความเหลื่อมล้ำของประชาชน การสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว การบริหารจัดการภาครัฐในเรื่องความโปร่งใส

การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น โดยการรณรงค์ให้มีการปลูกป่าประเภทต่างๆ อาทิ ป่าชายเลน ป่าชุมชน ปลูกป่าสาธิต สวนป่าของภาคเอกชน และการคุ้มครองป่าอนุรักษ์ ทำให้พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๓๒.๖๖ ของพื้นที่ประเทศ ในปี ๒๕๔๙ เป็นร้อยละ ๓๓.๕๖ ของพื้นที่ประเทศ ในปี ๒๕๕๓ เช่นเดียวกับการพัฒนาพื้นที่ชลประทานทั้งขนาดใหญ่ กลาง เล็ก โครงการแก้มลิง ได้ส่งผลให้พื้นที่ชลประทานเป็น ๒๙.๓๔ ล้านไร่ในปี ๒๕๕๓ อย่างไรก็ตามการพัฒนาฟื้นฟูคุณภาพดินยังดำเนินการได้ต่ำกว่าเป้าหมาย การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการลดมลพิษยังมีปัญหาการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพิ่มสูงขึ้น คุณภาพน้ำและอากาศต่ำกว่ามาตรฐาน แหล่งน้ำมีสถานะเสื่อมโทรม คุณภาพแม่น้ำสายหลักลดลงต่อเนื่อง แหล่งน้ำที่มีคุณภาพเกณฑ์พอใช้ขึ้นไปมีจำนวนลดลงเหลือร้อยละ ๖๑ ในปี ๒๕๕๓ ลดจากร้อยละ ๗๔ ในปี ๒๕๔๙ นอกจากนั้นการควบคุมการใช้และการแพร่กระจายของสารเคมีอันตรายขาดประสิทธิภาพ ส่งผลต่อคุณภาพอากาศที่มีมลภาวะมากขึ้น การจัดการของเสียอันตรายยังทำได้ต่ำกว่าเป้าหมาย ในระยะต่อไปจึงจำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์ เพื่อเป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ และเพื่อการดำรงชีวิตของคนไทยอย่างยั่งยืน

๒

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งระดับโลกและในประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งโอกาสที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ขณะที่ต้องคำนึงถึงภัยคุกคามและจุดแข็ง

ที่ใช้ผลักดันการพัฒนาให้ก้าวหน้า รวมทั้งแก้จุดอ่อนที่มีอยู่ไม่ให้เป็นอุปสรรคการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้อง ประเมินสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปอย่างรอบคอบ พร้อมทั้ง ประเมินศักยภาพของประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มี ภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สรุปได้ ดังนี้

๒.๑ การเปลี่ยนแปลงสำคัญระดับโลก ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงกฎ กติกาใหม่ของโลก การ เกิดขึ้นเศรษฐกิจหลายศูนย์กลางในโลก การเป็นสังคมผู้สูงอายุของโลก ภาวะโลกร้อน และวิกฤตความสมดุล ของพลังงานและอาหาร สรุปได้ดังนี้

๒.๑.๑ กฎ กติกาใหม่ของโลกหลายด้านส่งผลให้ทุกประเทศต้องปรับตัว วิกฤตเศรษฐกิจ และการเงินของโลกที่ผ่านมาได้ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนกฎระเบียบในการบริหารจัดการเศรษฐกิจโลกทั้ง ด้านการค้า การลงทุน การเงิน สิ่งแวดล้อม และสังคมเพื่อการจัดระเบียบใหม่ของโลกที่สำคัญ ดังนี้

๑) กฎ ระเบียบด้านการค้าและการลงทุนเน้นสร้างความโปร่งใส และแก้ไขปัญหา โลกร้อนมากขึ้น ภายใต้ข้อจำกัดการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน ระหว่างประเทศที่แข่งขันรุนแรง ความไม่สมดุลของธรรมชาติที่ก่อให้เกิดภัยพิบัติที่รุนแรงบ่อยครั้ง รวมทั้ง กระแสการป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนการเคารพสิทธิมนุษยชนและรักษาคัดค้านการเป็นมนุษย์ ได้นำไปสู่การปรับนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจของหลายประเทศทั้งที่เป็นการดำเนิน มาตรการการปกป้องผู้ประกอบการภายในประเทศ การร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศในภูมิภาคเดียวกัน การปรับตัวของเศรษฐกิจสู่ฐานความรู้ การสร้างกฎ ระเบียบด้านทรัพย์สินทางปัญญามากขึ้น กฎ กติกาใหม่ ด้านการค้าและการลงทุนของโลกที่ไทยจะต้องเผชิญในอนาคต ได้แก่

(๑) มาตรการกีดกันทางการค้าในรูปแบบที่ไม่ใช่ภาษี เป็นมาตรการที่ทำให้ ภาครัฐและผู้ประกอบการแต่ละประเทศต้องปรับตัว ยุกระดับการผลิตให้ได้มาตรฐานสามารถแข่งขันได้ สนับสนุนความพยายามในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม สร้างความเป็นธรรมในการแข่งขัน และความ รับผิดชอบต่อสังคม เช่น มาตรการแรงงาน มาตรการสิ่งแวดล้อม มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุน เป็นต้น

(๒) การเปิดเสรีในสาขาการค้า บริการ และการลงทุนในบางสาขาผ่านความ ร่วมมือแบบทวิภาคีหรือข้อตกลงในภูมิภาค ประเทศสมาชิกต้องให้ความสำคัญในการไม่เลือกปฏิบัติระหว่าง ประเทศผู้ลงทุน การปฏิบัติต่อผู้ลงทุนของประเทศสมาชิกเสมือนผู้ลงทุนของตน ความโปร่งใสของกฎเกณฑ์ การลงทุน และการระงับข้อพิพาทระหว่างกัน เกิดการสร้างบรรยากาศที่โปร่งใสและมีเสถียรภาพต่อการค้า ระหว่างประเทศและการลงทุนระยะยาว

(๓) การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ที่ครอบคลุมเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ สิทธิบัตร และความลับทางการค้า ซึ่งเป็น สิ่งสำคัญในการสร้างนวัตกรรมและภูมิปัญญา สำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานความรู้

(๔) ประเทศพัฒนาแล้วมีมาตรการทางการค้าเพื่อแก้ไขภาวะโลกร้อนมากขึ้น ทั้งในรูปแบบที่เป็นมาตรการภาษีและไม่ใช่วิธีมาตรการภาษี ที่ทวีความเข้มข้น และส่งผลให้การส่งออกสินค้า จากประเทศกำลังพัฒนาไปประเทศพัฒนาแล้วทำได้ยากขึ้น เช่น การเรียกเก็บภาษีคาร์บอนจากสินค้านำเข้า

ประเทศสหรัฐอเมริกา การกำหนดให้รายงานปริมาณคาร์บอนที่เกิดจากการผลิตสินค้า การเก็บค่าธรรมเนียม การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคขนส่งและการบินของสหภาพยุโรป เป็นต้น

๒) กฎ ระเบียบด้านการเงิน วิกฤตเศรษฐกิจโลกปี ๒๕๕๑ ทำให้เกิดการปรับปรุงกฎ กติกาภาคการเงินที่สำคัญในช่วงปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙ ดังนี้

(๑) กฎ ระเบียบ ข้อบังคับและมาตรฐานทางบัญชีมีความเข้มงวดมากขึ้น
หลายประเทศได้ปรับปรุงระบบการกำกับดูแล กฎเกณฑ์ และเครื่องมือบริหารความเสี่ยง อาทิ การเพิ่มเกณฑ์ ขั้นต่ำของเงินกันสำรองตามกฎหมาย ขยายขอบเขตการกำกับดูแลให้ครอบคลุมความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นทั้งในระดับ จุลภาคและมหภาค โดยเฉพาะการกำกับดูแลธุรกรรมระหว่างภาคส่วนที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ ธุรกรรม ระหว่างบริษัทในเครือธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญต่อระบบการเงิน

(๒) ความร่วมมือระหว่างประเทศและองค์กรกำกับดูแลด้านการเงินของแต่ละประเทศในการเฝ้าระวังและเตือนภัยจะมีเพิ่มขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางร่วมกันระหว่างประเทศในการ ป้องกันการลุกลามและจำกัดขอบเขตความเสียหายไม่ให้ขยายวงกว้างจนเกิดผลกระทบต่อเนื่อง การกำหนด มาตรการกำกับดูแลที่เป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งเพิ่มการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน โดยเฉพาะสถาบันการเงินระหว่างประเทศที่มีสาขาในหลายประเทศสำหรับป้องกันการเกิดวิกฤตครั้งใหม่ นอกจากนี้มีแนวคิดในการปรับบทบาทคณะกรรมการดูแลเสถียรภาพทางการเงินให้เป็นองค์กรเฝ้าระวัง ระหว่างประเทศ

๓) กฎ ระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบในวงกว้างที่มีต่อการดำเนินชีวิต
การค้า การลงทุน การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต้องมีส่วน ร่วมในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากขึ้น และเผชิญข้อจำกัดที่กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว กำลังดำเนินมาตรการใหม่ๆ ในรูปแบบต่างๆ ทั้งมาตรการพหุภาคี และมาตรการฝ่ายเดียวในลักษณะสมัครใจ และบังคับ เพื่อให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการ พัฒนาเศรษฐกิจ วิถีชีวิตของประชากร และอาจจะซ้ำเติมปัญหาความยากจนของประเทศกำลังพัฒนาอีกด้วย ดังนี้

(๑) การย้ายฐานการผลิตคาร์บอนจากประเทศพัฒนาแล้วมาอยู่ในประเทศ
กำลังพัฒนา ทำให้ปริมาณคาร์บอนของประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้ว ยังคงสามารถรักษารูปแบบการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือยไว้เช่นเดิม ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อประเทศกำลัง พัฒนาที่อาจถูกกดดันให้ต้องรับภาระการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการผลิตที่ตนเองไม่ได้บริโภคใน อนาคต

(๒) มาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนา
เสียเปรียบ อาทิ มาตรการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรายสาขา เช่น **รายสาขาอุตสาหกรรม** จะเป็นการ กำหนดระดับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกร่วมกันระหว่างผู้ผลิตของแต่ละประเภทอุตสาหกรรม โดยอุตสาหกรรมใดสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ต่ำกว่าระดับเป้าหมาย จะได้รับคาร์บอนเครดิต ซึ่งสามารถนำไปซื้อขายในตลาดค้าคาร์บอนเครดิตได้ อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในประเทศพัฒนาแล้วมี เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพสูงกว่าประเทศกำลังพัฒนา จึงมีแนวโน้มที่ประเทศกำลัง พัฒนาอาจจะเสียเปรียบหากแนวทางนี้มีข้อผูกพันทางกฎหมาย เนื่องจากส่งผลกระทบต่อความสามารถในการ แข่งขันทางการค้า การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ เป็นมาตรการที่

ดำเนินการด้วยความสมัครใจ เมื่อดำเนินการจะได้รับการสนับสนุนจากกองทุนหรือความช่วยเหลือระหว่างประเทศ โดยผ่านกระบวนการตรวจวัดและตรวจสอบที่ยอมรับในระดับนานาชาติ ปัจจุบันข้อกำหนดนี้ยังขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ และเป็นอุปสรรคต่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศกำลังพัฒนา ขณะที่การทำลายป่าและความเสื่อมโทรมของป่าในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จึงต้องเร่งดำเนินการด้วยความสมัครใจ คำนึงถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ ถ่ายทอดเทคโนโลยี และจัดการป่าอย่างยั่งยืน

๔) กฎ ระเบียบด้านสังคมเริ่มมีบทบาทสำคัญมากขึ้น ในเชิงการค้าและความร่วมมือระหว่างประเทศโดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชน เป็นประเด็นที่ประเทศพัฒนาแล้วเรียกร้องให้ประเทศกำลังพัฒนาปฏิบัติตาม เช่น กระบวนการผลิตสินค้าจะต้องไม่ใช้แรงงานเด็ก การผลิตสินค้าหรือที่มาของวัตถุดิบจะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรของบุคคลหรือชุมชน การลงทุนของบริษัทข้ามชาติในประเทศกำลังพัฒนาต้องคำนึงถึงประเด็นสิทธิมนุษยชนนอกเหนือไปจากความได้เปรียบในด้านต้นทุน เป็นต้น ข้อผูกพันที่เกิดจากสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมและมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติ ได้แก่ (๑) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ที่มุ่งให้ทุกคนรู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่นเคารพสิทธิมนุษยชน สิทธิการมีชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงแห่งบุคคล มีความเสมอภาคทางสังคมและการแสดงความคิดเห็น (๒) สิทธิการได้รับบริการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ให้ความสำคัญกับการจัดบริการพื้นฐานทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา การเปิดพื้นที่เรียนรู้ให้กว้างขวาง การจัดสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคม (๓) สิทธิเด็ก ดูแลและคุ้มครองเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งการมีชีวิตการอยู่รอด การพัฒนาจิตใจ อารมณ์ สังคม รวมถึงการแสดงความคิดเห็น (๔) การจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ที่มีสิทธิได้รับการปฏิบัติและดูแลจากรัฐอย่างเสมอภาค ทั้งการประกอบอาชีพความก้าวหน้าในอาชีพ การป้องกันความรุนแรงต่อสตรี การปราบปรามการลักลอบค้าและแสวงหาประโยชน์ทางเพศ (๕) สิทธิของคนพิการ การเคารพในศักดิ์ศรี มีเสรีภาพในการตัดสินใจและมีอิสระ การไม่เลือกปฏิบัติ การเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างเสมอภาค การเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของบริการต่างๆ ทางสังคม (๖) การจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ในทุกรูปแบบ ทุกคนมีสิทธิในความเป็นพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและวัฒนธรรมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน และ (๗) การต่อต้านความรุนแรง ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ผู้ต้องขังหรือผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับความเป็นธรรม ได้รับการดูแลตามมาตรฐาน ไม่ถูกกดขี่จากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลอื่นๆ ให้เจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอย่างสาหัส

กฎ กติกาใหม่ของโลกเหล่านี้ จะเป็นเครื่องมือในการต่อรองทางการค้าที่ผลักดันผู้ประกอบการไทย ต้องยกระดับการผลิตให้ได้มาตรฐานที่กำหนดสามารถแข่งขันได้ ข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และธรรมาภิบาลจะเป็นแรงกดดันให้ต้องปรับกระบวนการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ให้ความสำคัญกับการการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและการสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันสูงขึ้น

๒.๑.๒ การปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลาง รวมทั้งภูมิภาคเอเชียซึ่งทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อาทิ ฮองกง เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และกลุ่มประเทศอาเซียน ที่มีแนวโน้มเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโลก โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของห่วงโซ่การผลิตภายในภูมิภาคและต้นทุนการผลิตที่ต่ำ ประเทศในตะวันออกกลาง รัสเซีย และประเทศผู้ผลิตสินค้าที่เป็นวัตถุดิบจะได้รับผลประโยชน์จากราคาน้ำมันและราคาสินค้าโภคภัณฑ์ในตลาดโลกที่มีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้น ขณะเดียวกันนโยบายการเปิดประเทศของจีน รัสเซีย พลวัตการขยายตัว

ของบราซิลและอินเดีย และการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางในภูมิภาคเอเชีย จะช่วยเพิ่มกำลังซื้อในตลาดโลก นอกจากนี้วิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อศักยภาพการขยายตัวของประเทศพัฒนาแล้ว มากกว่าประเทศกำลังพัฒนาและประเทศเศรษฐกิจใหม่ ทำให้เศรษฐกิจโลกมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่ความเป็นโลกหลายศูนย์กลางทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเงินในระยะปานกลาง ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ คาดว่าเศรษฐกิจโลกจะขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๔ ต่อปี ขณะที่เศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียจะขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๘.๙ ต่อปี^๑

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ของโลก จะมีมากขึ้นและการรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่สำคัญต่อประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้แก่ **การรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชีย** ภายใต้กรอบการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย และการเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ ซึ่งประเทศไทยต้องมีการเตรียมความพร้อมในหลายด้าน อาทิ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งทางด้านการศึกษา ทักษะด้านภาษา ทักษะฝีมือแรงงาน รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ อาทิ การบริหารจัดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาคและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งร่วมกันเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างยั่งยืนของภูมิภาค

๒.๑.๓ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของโลกเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่เป็นสังคมผู้สูงอายุมานานกว่า ๔๐ - ๕๐ ปี อาทิ ฝรั่งเศส สวีเดน สหรัฐอเมริกา อิตาลี และญี่ปุ่น ส่วนประเทศกำลังพัฒนา อาทิ เกาหลี สิงคโปร์ จีน อินโดนีเซีย บรูไน ไทย และเวียดนาม ได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุแล้วในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา และในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประชากรสูงอายุในโลกจะเพิ่มขึ้นอีก ๘๑.๘๖ ล้านคน เกิดผลกระทบหลายอย่าง อาทิ การย้ายถิ่นของแรงงานข้ามชาติทั้งแรงงานที่มีฝีมือและไร้ฝีมือเพื่อทดแทนกำลังแรงงานในประเทศที่เป็นสังคมผู้สูงอายุ เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน ก็เกิดภาวะสมองไหล โครงสร้างการผลิตเปลี่ยนจากการใช้แรงงานเข้มข้นมาเป็นการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้การพัฒนาคนมุ่งสร้างให้มีความรู้ มีศักยภาพ ทักษะและความชำนาญ ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยีทดแทนกำลังแรงงานที่ขาดแคลน ประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจะมีรายจ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ทำให้งบประมาณสำหรับการลงทุนพัฒนาด้านอื่นๆ ลดลง

การที่สัดส่วนผู้สูงอายุของประชากรโลกโดยรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต จะเป็นโอกาสของประเทศไทยในการให้บริการดูแลผู้สูงอายุและการให้บริการการแพทย์และสุขภาพ แต่ในขณะเดียวกันประเทศไทยเองก็ต้องปรับตัวเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับการปรับตัวเข้าสู่โครงสร้างสังคมผู้สูงอายุโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้แรงกดดันด้านงบประมาณที่มีมากขึ้นในภาวะที่เศรษฐกิจโลกมีความผันผวน รวมทั้งยังต้องเตรียมรับมือกับปัญหาขนาดของกำลังแรงงานที่จะขยายตัวช้าลงและลดลงในอนาคต ซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในระยะยาว

๒.๑.๔ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกส่งผลให้สภาพภูมิอากาศแปรปรวน ก่อให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติและผลกระทบต่อระบบการผลิตของโลกที่รุนแรงมากขึ้น อุณหภูมิโลกสูงขึ้นโดยเฉลี่ย ๐.๒ องศาเซลเซียสต่อ ๑๐ ปี ทำให้เกิดภัยธรรมชาติบ่อยครั้งและทวีความรุนแรง ทั้งอุทกภัย แผ่นดินไหว ดินถล่ม ภูเขาไฟระเบิด วาตภัย ภัยแล้ง และไฟป่า เป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้และความหลากหลายทาง

^๑ International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2011

ชีวภาพ ระบบนิเวศในหลายพื้นที่ของโลกจะอ่อนแอ เปราะบาง และสูญเสียพันธุ์พืชและสัตว์ พื้นผิวโลกมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ โดยเฉพาะการสูญเสียพื้นที่ชายฝั่งเนื่องมาจากระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น นำไปสู่การย้ายถิ่นของประชากรที่อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเล รวมทั้งสร้างความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน เขตท่องเที่ยว เขตอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนสูงบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง รวมถึงภูมิภาคในเขตร้อนมีฤดูแล้งยาวนาน เกิดการขาดแคลนน้ำ โรคระบาดเพิ่มขึ้น อาทิ กลุ่มโรคมาลาเรีย และอหิวาตกโรค โดยเฉพาะในประเทศเขตร้อน ซึ่งไม่เคยมีการระบาดของโรคดังกล่าวมาก่อน และมีความเสี่ยงจากโรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ เช่น โรคซาร์ส ไข้หวัดนก โรคชิคุนกุนยา และโรคไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ ๒๐๐๙ ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพของประชากรและส่งผลกระทบต่อผลิตภาพของกำลังแรงงาน และการสูญเสียทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ระดับคาร์บอนไดออกไซด์และอุณหภูมิสูงขึ้น ระบบการเพาะปลูกและปริมาณผลผลิตทางการเกษตรในหลายพื้นที่ของโลก โดยเฉพาะพืชอาหารได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากความแปรปรวนของปริมาณน้ำฝน ภัยธรรมชาติที่รุนแรง และการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช เกิดปัญหาความยากจน การอพยพย้ายถิ่น และการแย่งชิงทรัพยากรเพิ่มขึ้น

ในระยะยาว ปัญหาการเปลี่ยนแปลงในสภาพภูมิอากาศของโลกมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น และส่งผลซ้ำเติมให้ปัญหาการขาดแคลนอาหารและสินค้าทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นตามขณะเดียวกัน ความเสียหายของพืชผลทางการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลเสียหายทางเศรษฐกิจให้กับประเทศที่มีภาคเกษตรเป็นแหล่งรายได้สำคัญรวมทั้งประเทศไทย นอกจากนี้ ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงและเกิดขึ้นบ่อยครั้งจะเป็นตัวฉุดให้การพัฒนาประเทศไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

๒.๑.๕ ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานโลกมีแนวโน้มจะเป็นปัญหาสำคัญ อัตราการใช้พลังงานของโลกในภาพรวมจะเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ขณะที่พลังงานฟอสซิลมีจำกัด จึงเกิดการพัฒนาและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนจากพืชเพิ่มขึ้น เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผลิตอาหาร ความมั่นคงทางอาหารของประเทศและการส่งออก

ความต้องการบริโภคสินค้าเกษตรและอาหารเพิ่มขึ้นจากการเพิ่มของประชากรโลก และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะสูงขึ้น โดยเฉพาะในทวีปเอเชียและแอฟริกา แต่ผลิตพืชอาหารโลกลดลงจากข้อจำกัดด้านพื้นที่และศักยภาพทางเทคโนโลยีที่มีอยู่ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาการครอบครองทรัพยากรพันธุกรรมและการผูกขาดทางการค้าเมล็ดพันธุ์พืช ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรรายย่อยจำนวนมากที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากรป่าไม้ พันธุ์พืชต่างๆ เป็นอาหารและยาสมุนไพร และความมั่นคงทางอาหารของประเทศในระยะยาว

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารของโลก วิกฤตอาหารถือเป็นโอกาสในการพัฒนาสินค้าภาคเกษตรเพื่อการส่งออก แต่ประเทศไทยเองก็ยังพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศที่มีราคาสูง และหันมาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพลังงานทดแทน แต่อาจนำไปสู่ความไม่สมดุลระหว่างการปลูกพืชอาหารและพลังงาน และเกิดการแย่งชิงพื้นที่เพาะปลูกตามมาหรือปัญหาอื่นๆ ตามมา

๒.๑.๖ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งตอบสนองการดำรงชีวิตของประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทั้งด้านการเงิน การผลิตและการควบคุมคลังสินค้า รวมถึงนาโนเทคโนโลยี เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการทำงานของสมองและจิต เป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เช่น การส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การพัฒนาพลังงานและวัสดุต่างๆ จากพืช การทดแทนแรงงานด้วยเครื่องจักร การพัฒนาสุขภาพและศักยภาพในการทำงานของผู้สูงอายุ เป็นต้น

ขณะเดียวกัน อาจเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ เช่น การจารกรรมข้อมูลธุรกิจหรือข้อมูลส่วนบุคคล การลั่นไหของวัฒนธรรมอย่างไร้พรมแดน การใช้สื่อเผยแพร่ข้อมูลเท็จ และเป็นเครื่องมือของการก่อการร้าย เป็นต้น ประเทศที่พัฒนาเทคโนโลยีช้าจะกลายเป็นผู้ซื้อและมีผลิตภาพต่ำกว่าประเทศอื่นๆ ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้ รวมทั้งการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมก็เป็นช่องว่างที่จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา

ทั้งนี้ ประเทศไทยยังอยู่ในสถานะของผู้ซื้อเทคโนโลยีมากกว่าผู้คิดค้นหรือสร้างขึ้นเอง ทำให้การยังมีการพึ่งพาจากภายนอกในระดับที่สูง ขณะที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย โดยที่ยังขาดแนวทางรองรับหรือคัดกรองการไหลเข้ามาของข้อมูลข่าวสารที่ไม่เหมาะสม อาจนำไปสู่วิกฤตศีลธรรมและปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา

๒.๑.๗ การก่อการร้ายสากลเป็นภัยคุกคามประชาคมโลก การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติมีแนวโน้มขยายตัวทั่วโลกและรุนแรง มีรูปแบบและโครงข่ายที่ซับซ้อนมากขึ้น เกิดกระแสการป้องกันการก่อการร้ายทั่วโลก องค์การสหประชาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมแก้ปัญหาภัยคุกคามจากการก่อการร้าย อาทิ การจัดทำอนุสัญญาตลอดจนพิธีสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางแก้ไขปัญหการก่อการร้ายสากลให้ประเทศสมาชิกถือปฏิบัติให้สอดคล้องกัน ขณะที่สหรัฐอเมริกามีมาตรการที่เข้มงวด ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการและต้นทุนการส่งออกของผู้ประกอบการไทย ดังนั้น การสร้างความร่วมมือภายใต้กรอบต่างๆ ต้องเตรียมความพร้อมในการควบคุมปัจจัยที่เกื้อหนุนการก่อการร้ายระหว่างประเทศ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของชาติ

สำหรับประเทศไทย สถานการณ์การก่อการร้ายในต่างประเทศ อาจส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในเชิงอุดมการณ์ทางศาสนาและลัทธิความเชื่อต่างๆ ทำให้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยยังคงมีอยู่ต่อไป ในขณะเดียวกันแนวโน้มความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคาดว่าจะทำให้ขีดความสามารถในการปฏิบัติการของกลุ่มการก่อการร้ายเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้างมากกว่าเดิม

๒.๒ การเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการการพัฒนาประเทศ สรุปได้ดังนี้

๒.๒.๑ การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านเศรษฐกิจ

๑) ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยสามารถรักษาอัตราการขยายตัวและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยให้อยู่ในเกณฑ์ดี โดยเศรษฐกิจไทยขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๓.๘๕ ระหว่างปี ๒๕๓๕-๒๕๕๒ ขณะเดียวกันโครงสร้างการผลิตและบริการได้ปรับเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนด้วยภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม ภาคอุตสาหกรรมกลายเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทสูงต่อระบบเศรษฐกิจไทย โดยมีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากร้อยละ ๓๘.๑ ในปี ๒๕๔๒ เป็นร้อยละ ๔๐.๘ ในปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นผลมาจากการย้ายฐานการผลิตเพื่อการส่งออกของประเทศญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ผลิตภาพการผลิตรวมของภาคอุตสาหกรรมยังอยู่ในระดับต่ำเนื่องจากความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมและการดูดซับเทคโนโลยีจากต่างประเทศยังคงค่อนข้างจำกัด โดยใน ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒) ขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๑.๑๑ เท่านั้น

๒) ภาคเกษตรมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเนื่องจากภาคเกษตรเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศและเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม จากความเข้มแข็งของฐานทรัพยากรธรรมชาติและความเหมาะสมของสภาพภูมิอากาศ

รวมทั้งการสะสมความรู้และภูมิปัญญาทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และภาคบริการมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจ ช่วยลดการขาดดุลการค้า พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน และรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคการผลิตอื่นของประเทศ

๓) การเชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศกับเศรษฐกิจต่างประเทศจากการปรับโครงสร้างดังกล่าวทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดยเฉพาะกิจกรรมทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจมาโดยตลอด ทั้งนี้ การส่งออกของไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา (ปี ๒๕๔๑ - ๒๕๕๑) และสามารถรักษาสัดส่วนการส่งออกในตลาดโลกที่ร้อยละ ๑.๑ ต่อเนื่องมาตลอดนับแต่ปี ๒๕๔๙ ถึง ๒๕๕๑ ซึ่งส่งผลให้สัดส่วนการพึ่งพาต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ ๘๔.๘๕ ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) เป็นร้อยละ ๑๓๘.๓๗ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ สำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย แต่จากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง ทำให้บทบาทของการลงทุนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ ๔๑.๑๖ ต่อ GDP ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เป็นร้อยละ ๒๕.๕๙ ในปีช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐

๔) เมื่อพิจารณาปัจจัยแวดล้อมและระบบการแข่งขันของไทย พบว่า ระบบเศรษฐกิจของไทยยังมีความอ่อนแอด้านปัจจัยสนับสนุนในส่วนของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คุณภาพการบริการของโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย กฎ และระเบียบทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจัดระบบการแข่งขันที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ผลการพัฒนาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างเศรษฐกิจของไทยไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน และยังคงพึ่งพิงและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกประเทศมากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาแนวโน้มการกระจายผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต พบว่า การกระจายผลตอบแทนต่อปัจจัยแรงงานของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๓๐.๒ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ เป็นร้อยละ ๒๙.๔ และ ๒๘.๙ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ และ ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ตามลำดับ ในขณะที่ผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่ไม่ใช่แรงงาน เช่น ผลตอบแทนของทุน ผู้ประกอบการ และที่ดิน เป็นต้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ทิศทางการพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพโดยใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อน ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม พร้อมทั้งใช้โอกาสจากปัจจัยภายนอกให้เกิดประโยชน์กับประเทศได้อย่างเหมาะสมและขยายฐานการพัฒนาให้ทั่วถึงมากขึ้น

๒.๒.๒ การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านสังคม

๑) ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุจากการมีโครงสร้างประชากรที่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น วัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ขณะที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น โครงสร้างประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยลดต่ำลงอยู่ที่ ๑.๖ ในปี ๒๕๕๑ ส่งผลให้สัดส่วนประชากรวัยเด็ก : วัยแรงงาน : ผู้สูงอายุ ลดลงจากร้อยละ ๒๐.๕ : ๖๗.๖ : ๑๑.๙ ในปี ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๑๘.๓ : ๖๖.๙ : ๑๔.๘ ในปี ๒๕๕๙ ทำให้ประเทศไทยเผชิญ

ภาวะขาดแคลนกำลังคนในอนาคตที่อาจส่งผลกระทบต่อผลิตภาพการผลิตของประเทศ นอกจากนี้ ประชากรจากชนบทอพยพเข้ามาทำงานในเมืองอย่างต่อเนื่อง ทำให้สัดส่วนประชากรในเขตเมืองเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๑.๑ ในปี ๒๕๔๓ เป็นร้อยละ ๔๕.๗ ในปี ๒๕๕๓ หรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๔๖.๙ ความเป็นเมืองที่ขยายไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้วิถีชีวิตมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ การอยู่อาศัยแบบเครือญาติเปลี่ยนไปสู่การเป็นปัจเจกมากขึ้น โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนไปสู่ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว ครัวเรือนที่อยู่ด้วยกันแบบไม่ใชญาติ และครัวเรือนที่มีอายุรุ่นเดียวกัน สองรุ่น และรุ่นกระโดด (ตายาย - หลาน) หรือครัวเรือนที่เป็นเพศเดียวกัน สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น เช่น อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นจาก ๔.๕ คู่ต่อพันครัวเรือน ในปี ๒๕๔๔ เป็น ๕.๓ คู่ต่อพันครัวเรือน ในปี ๒๕๕๑ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงทางเพศต่อเด็กและสตรีเพิ่มขึ้น

๒) คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาและสติปัญญาของเด็ก มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ และผลิตภาพแรงงานต่ำ การพัฒนาที่ผ่านมาทำให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสทางการศึกษาเพิ่มขึ้น ระดับการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น ในปี ๒๕๕๑ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัย ๑๕ ปีขึ้นไปเพิ่มเป็น ๘.๙ ปี แต่ยังมีปัญหาคุณภาพการศึกษา โดยคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงจากร้อยละ ๓๙.๐ ในปี ๒๕๕๐ เป็นร้อยละ ๓๒.๒ ในปี ๒๕๕๒ ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ ๕๕ อีกทั้ง ยังมีปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพที่ทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น อัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปี เพิ่มจาก ๕๔.๙ ต่อประชากรหญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปีพันคนในปี ๒๕๔๘ เป็น ๕๖.๒ ในปี ๒๕๕๓ ส่วนกลุ่มวัยเด็กมีพัฒนาการด้านความสามารถทางเชาว์ปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์ค่อนข้างต่ำ โดยเด็กอายุ ๐-๕ ปีที่มีพัฒนาการสมวัยมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ ๗๒ เหลือเพียงร้อยละ ๖๗ ขณะที่กลุ่มวัยทำงานยังมีผลิตภาพต่ำ มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยของผลิตภาพแรงงานช่วงปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๑ เพียงร้อยละ ๑.๘ ขณะเดียวกัน จากการดำเนินนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี ส่งผลให้มีแรงงานต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย ๑.๕ ล้านคน ในปี ๒๕๕๒ คิดเป็นแรงงานถูกกฎหมายร้อยละ ๑๔.๑ และแรงงานผิดกฎหมายถึงร้อยละ ๕๘.๙ นอกจากนี้ คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ ๕ อันดับแรกสูงขึ้นในทุกโรค ทั้งโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดในสมอง โรคหัวใจ และมะเร็ง โดยเฉพาะกลุ่มวัยสูงอายุเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น โดยพบว่าร้อยละ ๓๑.๗ ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง รองลงมาคือ เบาหวาน ร้อยละ ๑๓.๓ และหัวใจ ร้อยละ ๗.๐ ที่จะส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของภาครัฐในอนาคต

๓) ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการทางสังคม ในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง คนไทยสามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้ถึง ๖๒.๔ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๕ ของประชากรผู้มีสิทธิทั่วประเทศ จากการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และมีการดำเนินการเรื่องการคุ้มครองทางสังคมในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน การให้ความคุ้มครองส่งเสริมสิทธิประโยชน์คนไทยและแรงงานไทย การริเริ่มจัดทำกองทุนการออมแห่งชาติเพื่อเป็นการออมระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น แต่ยังมีบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงหลักประกันทางสังคม กล่าวคือ กำลังแรงงานของประเทศมีหลักประกันทางสังคมเพียงร้อยละ ๓๖.๖ ขณะที่แรงงานอีกร้อยละ ๖๒.๑ ยังไม่มีหลักประกันทางสังคม อย่างไรก็ตาม ได้มีการขยายความคุ้มครองให้แรงงานนอกระบบภายใต้การประกันสังคมมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยเริ่มให้ผู้สนใจสมัครเป็นผู้ประกันตนเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๔ ขณะเดียวกันผู้สูงอายุร้อยละ ๗๐ หรือ ๕ ล้านคนมีหลักประกันความมั่นคงในชีวิตเพียงเบี้ยยังชีพ และกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ ๑๐ ของ

ประชากรมีระดับการศึกษาไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้นถึงร้อยละ ๙๔ นอกจากนี้ คุณภาพบริการด้านการศึกษา และสาธารณสุขยังคงมีความแตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นจากผลการประเมินสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษารายพื้นที่ และการกระจายทรัพยากรสาธารณสุขในแต่ละภูมิภาค

๔) ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากรและโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรเป็น ปัญหาการพัฒนาประเทศ การกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรชี้ให้เห็นว่า ผลประโยชน์ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่มีโอกาสและรายได้สูง ทำให้สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มคนร้อยละ ๑๐ ของประชากร กับกลุ่มคนจนร้อยละ ๑๐ ของประชากร มีความแตกต่างกันถึง ๒๒.๘ เท่า ในปี ๒๕๕๒ แม้ว่ารัฐบาลได้พยายามแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ผ่านนโยบายต่างๆ อาทิ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และนโยบายการให้สินเชื่อเพื่อกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่าย ทำให้คนยากจนในประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๔๒.๒ หรือ ๒๒.๑ ล้านคน ในปี ๒๕๓๑ เหลือร้อยละ ๘.๙ หรือ ๕.๘ ล้านคน ในปี ๒๕๕๑ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ อาทิ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน คนยากจนขาดโอกาสทางการศึกษา การรับรู้ข่าวสาร และอำนาจต่อรอง การประท้วง การใช้ความรุนแรง ปัญหาอาชญากรรม และยาเสพติด เป็นปัจจัยลดทอนความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสังคม และทำให้ประชาธิปไตยอ่อนแอ ขณะเดียวกัน การกระจายผลตอบแทนระหว่างปัจจัยการผลิต และการกระจายรายได้ระหว่างภูมิภาคแตกต่างกัน ผลตอบแทนของแรงงานมีแนวโน้มลดลงต่อเนื่องจากร้อยละ ๓๐.๒ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ เป็นร้อยละ ๒๘.๙ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ขณะที่ผลตอบแทนของทุน ผู้ประกอบการ และที่ดินมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

๕) สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม และมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน โดยที่วัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นไทยไม่สามารถแสดงบทบาทที่ชัดเจน ขณะเดียวกันสังคมไทยก็เผชิญกับความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสะท้อนได้จากคนในสังคมมีความถี่ในการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งปัญหาครอบครัว การแย่งชิงทรัพยากรระหว่างชุมชน และความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ขณะที่กระบวนการยุติธรรมแก้ไขปัญหาได้ไม่เต็มที่ ผู้ที่ใช้ความรุนแรงมักขาดความยับยั้งชั่งใจ มีพฤติกรรมเลียนแบบหรืออาจเกิดจากการเลียนดู ขาดการใช้เหตุใช้ผล ขาดความเอื้อเฟื้อ เอื้ออาทร ส่งผลให้มีความมีคุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมลดน้อยลง

๖) สังคมไทยเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนันโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ในช่วง ๓ ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ เด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีสัดส่วน ๕.๐๒ - ๕.๓๙ คดีต่อเด็กพันคน สูงกว่าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ - ๙ ที่มีสัดส่วน ๓.๓๔ - ๕.๐๕ คดียาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก ๘,๘๐๓ คดี ในปี ๒๕๔๙ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๒,๓๕๒ คดี ในปี ๒๕๕๒ ทั้งนี้ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนและสถานศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนพบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๙.๒ ปี ๒๕๕๒ เป็นร้อยละ ๕๑.๓ ปี ๒๕๕๓ ขณะเดียวกันกลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเล่นการพนันมากขึ้น

๓) สังคมไทยตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและระบบธรรมาภิบาลมากขึ้น ประชาชนไทยมีความตื่นตัวในทางการเมืองสูงขึ้น การใช้สิทธิลงคะแนนเลือกผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้น การตรวจสอบทางการเมืองเกิดขึ้นต่อเนื่อง ขณะที่ภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาประเทศมากขึ้น มีการจัดตั้งเครือข่ายด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีการดำเนินธุรกิจในรูปแบบกิจการเพื่อสังคม ซึ่งเป็นแนวทางการลงทุนใหม่ของการประกอบธุรกิจเพื่อการเจริญเติบโตของภาคสังคมเป็นหลัก ไม่มุ่งกำไรสูงสุด อย่างไรก็ตามในด้านการบริหารจัดการยังมีความโปร่งใส และไม่สุจริต ดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันในช่วงปี ๒๕๕๐-๒๕๕๓ มีคะแนนในช่วง ๓.๓ - ๓.๕ เทียบกับในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ที่คะแนนอยู่ในช่วง ๓.๒-๓.๘ จากคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน

๒.๒.๓ การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑) ทุนทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม จากการเพิ่มขึ้นของประชากร การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งการเจริญเติบโตและการแข่งขันทางการค้า และการลงทุน ซึ่งทำให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเกินศักยภาพและกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ ๕๓.๓๓ ในปี ๒๕๐๔ เหลือร้อยละ ๓๓.๕๖ ในปี ๒๕๕๓ อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่จะรักษาสมดุลของระบบนิเวศ พื้นที่ป่าต้นน้ำอยู่ในขั้นวิกฤตถึง ๑๔ ล้านไร่ ส่งผลให้เกิดอุทกภัยและปัญหาภัยแล้ง รวมทั้งการขาดแคลนน้ำมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ปัจจุบันมีปริมาณน้ำต้นทุนเพียง ๒ ใน ๓ ของความต้องการใช้น้ำเท่านั้น การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพมีแนวโน้มสูงขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ การกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่หลายแห่งอยู่ในภาวะวิกฤต ปี ๒๕๕๐ แนวชายฝั่งทะเลทั่วประเทศถูกกัดเซาะ ๑๕๕ แห่ง รวมเป็นความยาวประมาณ ๖๐๐ กิโลเมตร เกิดการสูญเสียที่ดินไปถึง ๑๑๓,๐๔๒ ไร่ คิดเป็นมูลค่าความเสียหายเฉพาะที่ดินประมาณ ๑ แสนล้านบาท ส่วนพื้นที่แนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนในทั้งหมดซึ่งได้รับการจัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ มีอัตราการกัดเซาะรุนแรงมากกว่า ๕ เมตรต่อปี ขณะที่ทรัพยากรดินที่เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ มีความเสื่อมโทรมและมีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดิน พื้นที่ดินเสื่อมโทรมในระดับรุนแรงและระดับวิกฤตเท่ากับ ๓๕.๙๗ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๔ ของพื้นที่ประเทศ การใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ และปัญหาการกระจายการถือครอง มีการเข้าครอบครองใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ รวมทั้งการขยายตัวของเมือง พื้นที่อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม รุกพื้นที่เกษตรกรรมมากขึ้น

๒) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลซ้ำเติมให้ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรุนแรง กระทบต่อผลผลิตภาคเกษตรและความยากจน ภาวะโลกร้อนที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง ๕๐ ปีที่ผ่านมาทำให้เกิดการเสียสมดุลของธรรมชาติ ส่งผลกระทบเชื่อมโยงในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ที่เริ่มปรากฏชัดเจนในบริเวณภาคกลางเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและภาคอีสานตอนล่างที่มีอุณหภูมิสูงขึ้น ทำให้พืชและสัตว์ต้องปรับตัวเข้าสู่ระบบนิเวศที่เปลี่ยนไปเกิดการเปลี่ยนแปลงของพันธุ์พืช สัตว์ป่า และสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในป่า ความหลากหลายทางชีวภาพก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ระบบนิเวศทางทะเลก็ได้รับผลกระทบจากภาวะโลกร้อน เนื่องจากอุณหภูมิผิวน้ำที่เพิ่มขึ้นและระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นในบางพื้นที่ส่งผลให้พืชและสัตว์ทะเลบางชนิดสูญพันธุ์ เกิดการกัดเซาะพื้นที่ชายฝั่งอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน หลายพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน ผู้มีอาชีพทำประมงน้ำกร่อยได้รับผลกระทบโดยตรงหากไม่ได้รับการป้องกัน แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมีความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคม ปริมาณน้ำฝนในระยะ ๒๐ ปีข้างหน้าในบางพื้นที่มีแนวโน้มลดลง เกิดภัยพิบัติ ภาวะน้ำ

ท่วมฉับพลัน น้ำหลาก ภัยแล้งยาวนาน หรือดินถล่มในหลายพื้นที่ เกิดความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร คิดเป็นมูลค่ากว่าสี่พันล้านบาทต่อปี การสูญเสียผลผลิตทางการเกษตรจากการเกิดภัยแล้งยาวนานหรือน้ำท่วมซ้ำซากส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกรที่ต้องประสบปัญหาที่อยู่อาศัยที่ดินทำกิน หรือต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ขณะที่ผลผลิตตกต่ำ เกิดการสูญเสียที่ดินของเกษตรกรรายย่อย นำไปสู่การบุกรุกที่ป่าเพิ่มขึ้น และความขัดแย้งแย่งชิงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

๓) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขณะที่มีความขัดแย้งทางนโยบายในการบูรณาการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขาดการบูรณาการร่วมระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การกำหนดเครื่องมือและกลไกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแบบแยกส่วน ระบบการจัดการข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ได้มาตรฐาน ไม่ครอบคลุม และขาดการเชื่อมโยงกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม กฎหมายมีลักษณะของการบริหารจัดการทรัพยากรรายสาขา ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ขาดความเป็นธรรม และความโปร่งใส นอกจากนี้ มีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร เช่น ที่ดิน น้ำ และป่าไม้ เป็นต้น ขณะที่เกิดความขัดแย้งของนโยบายระหว่างการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ภาคประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ ดังเช่นกรณีปัญหามลพิษในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งในมิติเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่

๔) ประเทศไทยยังมีความมั่นคงด้านอาหาร แม้จะต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและความต้องการพืชพลังงาน ผลผลิตเกษตรมีเพียงพอสำหรับการบริโภคและส่งออก แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกไปสู่พืชพลังงานเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะปาล์มน้ำมัน และมันสำปะหลัง แต่ยังไม่ส่งผลกระทบต่อการผลิตพืชอาหารสำคัญในภาพรวมของประเทศ เช่น ข้าวในปีที่มีพื้นที่การผลิตไม่เปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ดี ผลกระทบจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนายกระดับคุณภาพระบบการผลิตของภาคการเกษตรในอนาคต รวมถึงแนวนโยบายภาคเกษตรของประเทศที่ให้ความสำคัญในการเลือกส่งเสริมการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานอย่างสมดุล

๒.๒.๔ การเปลี่ยนแปลงสถานะด้านการบริหารจัดการการพัฒนาประเทศ

๑) รัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และวางรากฐานธรรมาภิบาลของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น วิกฤตการณ์ทางการเมืองปี ๒๕๔๙ ส่งผลให้ค่าดัชนีประชาธิปไตยของไทยมีค่าคะแนน ๕.๖๗ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน อยู่ในลำดับที่ ๙๐ จากประเทศกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แต่ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่นำไปสู่กระบวนการเลือกตั้ง ส่งผลให้ค่าดัชนีประชาธิปไตยในปี ๒๕๕๑ เพิ่มขึ้นเป็น ๖.๘ เป็นอันดับหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน และอยู่ลำดับที่ ๕๔ จากประเทศกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมบริหารประเทศที่สูงกว่าในอดีต การรวมตัวแสดงความคิดเห็นทางการเมืองหรือการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐเป็นการวางรากฐานการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมไทย และเสริมสร้างการเมืองให้โปร่งใส สุจริตมากขึ้น

๒) ความขัดแย้งทางการเมืองและความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การดำรงชีวิตของประชาชน ความเชื่อมั่นของนานาชาติ และทำให้ความสงบสุขลดลง ความขัดแย้งทางการเมืองอันเนื่องมาจากการชุมนุมประท้วงและการก่อความรุนแรงในเหตุการณ์ต่างๆ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงและความสามัคคีของคนในชาติ เป็นเหตุให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพ ไม่สามารถบริหารประเทศได้เต็มความสามารถ ลดความเชื่อมั่นจากนักลงทุนจากต่างประเทศ รวมทั้งการใช้ความรุนแรงในการยุติปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนทำให้เกิดการบาดเจ็บและความล้มตายของผู้คน ความรุนแรงที่เกิดขึ้นยังทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีความเครียด ความวิตกกังวล และหวาดระแวงเพิ่มมากขึ้น ขณะที่ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังรุนแรง ทำให้มีผู้เสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บ และทรัพย์สินเสียหายเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ความไม่สงบยังทำให้เศรษฐกิจภาคใต้อ่อนแอ มีการว่างงาน คนจนเพิ่มขึ้น และการที่เจ้าหน้าที่รัฐถูกทำร้าย ทำให้ไม่สามารถลงพื้นที่ให้บริการประชาชนได้ตามปกติ คนในท้องถิ่นจึงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการของรัฐ อาทิ ด้านสุขภาพอนามัย สถานการณ์ความรุนแรงทั้ง ๒ กรณี เป็นปัจจัยลบที่ส่งผลให้ไทยถูกจัดเป็นประเทศที่มีระดับดัชนีวัดความสงบสุขอยู่ในระดับต่ำที่สุดประเทศหนึ่งในโลก และต่ำที่สุดเป็นอันดับที่สองในกลุ่มประเทศอาเซียน รองจากประเทศพม่าเพียงประเทศเดียว

๓) ประสิทธิภาพภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้นจากช่วงต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ แต่ขีดความสามารถในการป้องกันการทุจริตต้องปรับปรุง ระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยด้านประสิทธิภาพของภาครัฐในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นถึง ๑๐ ลำดับจากลำดับที่ ๒๗ ในปี ๒๕๕๐ เป็นลำดับที่ ๑๘ ในปี ๒๕๕๓ มีสาเหตุมาจากการปรับโครงสร้างระบบราชการให้การบริหารงานมีอิสระและคล่องตัว มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นได้ผลเป็นรูปธรรม โดยจังหวัดสามารถจัดทำแผนและตั้งคําของงบประมาณของจังหวัดได้เอง รวมถึงการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมีความคืบหน้ามากขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการที่ขีดความสามารถการพัฒนาาระบบราชการไทยด้านความการทุจริตและประพฤติมิชอบ เปรียบเทียบกับ ๕๘ ประเทศ ลดลงจาก ๒.๙๖ คะแนนเป็น ๑.๗๙ คะแนน ในช่วงเวลาเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่า ระบบราชการไทยยังต้องเร่งปรับปรุงในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม การปฏิบัติงานภายใต้วินัยที่ดีและการตรวจสอบการดำเนินงาน

๔) การกระจายอำนาจประสบความสำเร็จในเรื่องการเพิ่มรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) แต่มีความล่าช้าในการถ่ายโอนภารกิจและมีความไม่ชัดเจนในการแบ่งบทบาทหน้าที่กับราชการส่วนกลาง การปรับปรุงแผนกำหนดขั้นตอนและแผนปฏิบัติการกระจายอำนาจให้ อปท. อย่างเป็นระบบ ช่วยให้ อปท. มีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ยังคงมีความล่าช้าในด้านการถ่ายโอนภารกิจอยู่หลายประการ เนื่องจากมีความล่าช้าของการแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่จำเป็น รวมทั้งบุคลากรที่จะถ่ายโอนไม่มีความพร้อมหรือมีปัญหาในการปรับตัว ขณะเดียวกัน การจัดบริการสาธารณะในพื้นที่ของ อปท. มีความล่าช้าขึ้นกับส่วนกลาง ทำให้ขาดความชัดเจนในการแบ่งบทบาทหน้าที่ทั้งในเชิงกำกับดูแล การควบคุม และการตรวจสอบ ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการให้บริการและต้นทุนการบริหารจัดการ รวมทั้งขาดการบูรณาการแผนงานระดับต่างๆ อุปสรรคดังกล่าวส่งผลให้ อปท. ไม่สามารถดำเนินการภารกิจภายใต้กฎหมายในการจัดบริการเพื่อรองรับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในภาพรวม

๕) การคอร์รัปชันเป็นปัญหาสำคัญของไทย ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันยังคงบ่อนทำลายประเทศ แม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายการปราบปรามและณรงค์เพื่อป้องกันคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่อง แต่ภาพลักษณ์การคอร์รัปชันโดยรวมของประเทศไทยยังไม่ดีขึ้น ในปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒ อยู่ระหว่าง ๓.๒ - ๓.๕

คะแนน จาก ๑๐ คะแนนเต็ม ต่ำกว่าประเทศเพื่อน เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย แต่สูงกว่า เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ส่งผลให้หลายภาคส่วนชุมนุม รวมกลุ่มต่อต้าน เรียกร้องและกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้ง ขณะเดียวกัน เมื่อมีการสำรวจทัศนคติของประชาชนไทยต่อปัญหาการทุจริต พบว่า ประชาชนบางกลุ่มยอมรับได้กับการทุจริตคอร์รัปชันหากทำให้ประเทศชาติรุ่งเรือง ประชาชนยินดีอยู่ดี ผลสำรวจของเอแบคโพล พบว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์ร้อยละ ๗๓.๒ คิดว่าทุกรัฐบาลมีการทุจริตคอร์รัปชัน แต่หากทำแล้วประเทศรุ่งเรือง ประชาชนยินดีอยู่ดีก็ยอมรับได้ จึงเป็นประเด็นที่น่าเป็นห่วงและเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศตามวิถีประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาลอย่างยั่งยืน

๓

การประเมินความเสี่ยง

การเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอกประเทศที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ซึ่งความเสี่ยงที่สำคัญ ประกอบด้วย

๓.๑ การบริหารภาครัฐอ่อนแอ ไม่สามารถขับเคลื่อนการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อำนาจรัฐถูกใช้เพื่อผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชนในบางพื้นที่มีช่องว่างมากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นแต่การมีส่วนร่วมตัดสินใจในระดับนโยบายมีน้อย เจ้าหน้าที่รัฐย่อหย่อนในการปฏิบัติตามหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายไม่จริงจัง การดำเนินงานไม่โปร่งใส เกิดการทุจริตประทุพติมิชอบ นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมในมิติเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ส่งผลกระทบต่อความเชื่อถือของต่างชาติที่มีต่อประเทศไทย

๓.๒ โครงสร้างทางเศรษฐกิจไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน จากการพัฒนาที่โครงสร้างเศรษฐกิจพึ่งภาคอุตสาหกรรมในสัดส่วนสูงและมีอุตสาหกรรมหลักน้อยประเภท ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยมีความอ่อนไหวต่อความผันผวนของเศรษฐกิจโลกและปัจจัยแวดล้อมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป การขยายตัวทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับปัจจัยการผลิตดั้งเดิมโดยเฉพาะทุน และแรงงานราคาถูกที่มีผลิตภาพการผลิตต่ำ เป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และคุณภาพชีวิตลดลง วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นแหล่งจ้างงานสำคัญของประเทศ แต่ยังมีบทบาทเพียงร้อยละ ๓๗.๘ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจไทยในระยะที่ผ่านมาพึ่งภาคการส่งออกและการลงทุนเป็นหลัก ผลตอบแทนแรงงานในภาคเกษตรมีสัดส่วนต่ำเมื่อเทียบกับนอกภาคเกษตร เกษตรกรยังประสบความยากจนและมีปัญหาหนี้สิน ความต้องการใช้พลังงานของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น มีการพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศจำนวนมาก

๓.๓ โครงสร้างประชากรที่มีวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ประชากรผู้สูงอายุมีสัดส่วนร้อยละ ๑๑.๙ ในปัจจุบัน และจะเพิ่มเป็นร้อยละ ๑๔.๘ เมื่อสิ้นสุดแผนฯ ๑๑ ประเทศไทยจึงจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๘ ขณะที่ประชากรวัยเด็กมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๒๐.๕ ในปัจจุบันเหลือร้อยละ ๑๘.๓ ในปี ๒๕๕๙ เป็นผลมาจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยที่ลดลงต่ำกว่าระดับทดแทน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวทำให้สัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลงในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จากสัดส่วนประชากรเด็ก : แรงงาน : ผู้สูงอายุ ๒๐.๕ : ๖๗.๖ : ๑๑.๙ ในปี ๒๕๕๓ เป็น ๑๘.๓ : ๖๖.๙ : ๑๔.๘ ในปี ๒๕๕๙ แม้สัดส่วนประชากรวัยแรงงานจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนักในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ แต่ในอนาคตความต้องการแรงงานในระบบเศรษฐกิจอาจเพิ่มขึ้น การ

ขาดแคลนแรงงานจะเป็นปัญหาสำคัญไม่เฉพาะแต่ประเทศไทย ภายใต้สถานการณ์ที่ประเทศต่างๆ เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและการเคลื่อนย้ายแรงงานเป็นไปอย่างเสรี การแข่งขันเพื่อแย่งชิงแรงงานจะมีมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานคุณภาพ จะเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยที่ยังมีข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการแรงงานต่างชาติ นอกจากนี้ภาครัฐและครัวเรือนจะมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ส่งผลต่อการงบประมาณของภาครัฐ และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในการดูแลสุขภาพอนามัย และการจัดสวัสดิการทางสังคม เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ หากไม่มีการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์

๓.๔ ค่านิยมที่สังคมของไทยเสื่อมถอย การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่สังคม ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง คนไทยให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดั่งมาดลลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ความมีน้ำใจไมตรีน้อยลง ต่างแก่งแย่งเอาเปรียบกัน ทำให้คนไทยขาดความสามัคคี การเคารพสิทธิผู้อื่น และการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไทยทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ

๓.๕ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของประเทศไทยมีแนวโน้มเสื่อมโทรมรุนแรง จากการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านกายภาพ การใช้ประโยชน์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้สถานการณ์และแนวโน้มความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรง โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำ รูปแบบและพฤติกรรมการใช้บริโภคที่ฟุ่มเฟือยทั้งในภาคประชาชนและภาคการผลิต ทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า และปริมาณของเสียเพิ่มขึ้น เกิดความเสี่ยงต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศทางทะเล ชายฝั่ง พื้นที่ชุ่มน้ำ และป่าไม้ รวมไปถึงการกัดเซาะชายฝั่งอย่างต่อเนื่องสร้างความเสียหายต่อพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่การเกษตร หรือแหล่งท่องเที่ยว และการประกอบอาชีพ เกิดการอพยพย้ายถิ่นทำให้วัฒนธรรมพื้นถิ่นสูญหาย ขณะที่ภัยพิบัติจะเกิดขึ้นบ่อยครั้ง มีพื้นที่เสี่ยงต่ออุทกภัย วาตภัย และภัยแล้งเพิ่มขึ้น กระทบต่อฐานการผลิตภาคเกษตร ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน สุขภาวะและคุณภาพชีวิตของประชาชน

๓.๖ ประเทศไทยยังคงมีความเสี่ยงด้านความมั่นคง ทั้งที่มาจากปัญหาการก่อความไม่สงบในประเทศ ปัญหาการก่อการร้าย วิกฤตเศรษฐกิจและการแข่งขันด้านต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติมีความรุนแรงและผลกระทบสูง มีแนวโน้มจะมีความรุนแรงและผลกระทบเพิ่มขึ้นในระยะต่อไป เป็นประเด็นท้าทายต่อการบริหารจัดการความเสี่ยงทั้งการบริหารวิกฤตการณ์ การเตรียมความพร้อมเพื่อตอบสนองอย่างฉับไว และการบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศให้มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกอย่างต่อเนื่อง

๔

การสร้างภูมิคุ้มกันของประเทศ

สังคมไทยดำรงอยู่ได้ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาภายใต้ความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ความเข้มแข็งของวัฒนธรรมและการดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเฉพาะในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ที่กระแสการเปลี่ยนแปลงจะรุนแรงมากขึ้น และจะกระทบต่อการพัฒนาประเทศและวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในวงกว้าง จึงได้ควรพิจารณานำจุดแข็งของสังคมไทยที่มีมาแต่ในอดีต ตลอดจนจุดเด่นของการดำเนินยุทธศาสตร์ในอดีตมาสร้างเป็นภูมิคุ้มกันให้ประเทศสามารถพัฒนาได้อย่างก้าวหน้าและมั่นคงต่อไปในอนาคต ดังนี้

๔.๑ ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสถาบันหลักที่ยึดโยงคนในชาติให้เกาะเกี่ยวกันอย่างแน่นแฟ้น เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะรัชกาลปัจจุบันที่ทรงเป็นแบบอย่างของการดำรงชีวิตบนทางสายกลางและความพอเพียง รวมถึงทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของพสกนิกรในทุกด้าน นอกจากนี้ การที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันทรงให้ความสำคัญกับการดำเนินวิเทศব্যกับนานาประเทศอย่างชาญฉลาด ส่งผลให้ประเทศไทยมีความเป็นเอกราช ยืนอยู่บนเวทีโลกอย่างมีศักดิ์ศรี มีสัมพันธที่ดีกับประเทศต่างๆ รวมถึงมีศักยภาพและความพร้อมในการคงไว้ซึ่งอธิปไตยของชาติ ให้ความสำคัญต่อการเป็นพันธมิตรและภาคีการพัฒนา กับประเทศต่างๆ โดยยึดความเป็นกลางในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

๔.๒ การพัฒนาประเทศให้อยู่บนฐานความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย การวิจัยพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ในการปรับเปลี่ยนการผลิตจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เงินทุน และแรงงานที่มีผลิตภาพต่ำ ไปสู่การใช้ความรู้และความชำนาญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้เป็นพลังขับเคลื่อนและภูมิคุ้มกันประเทศไทยในกระแสโลกาภิวัตน์

๔.๓ สังคมไทยมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ความเป็นไทยได้ถูกสะท้อนอยู่ในวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกี่ยวโยงกับสภาพสังคมของประเทศ วัฒนธรรมไทยที่ดีงามสามารถยึดโยงคนไทยให้เป็นเอกภาพ ลดอิทธิพลของความทันสมัยและความขัดแย้งในสังคมไทย ประชาชนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ครอบคลุมบ่มเพาะความเป็นไทยที่มีจิตสำนึกและอัตลักษณ์ให้บุตรหลานได้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง

๔.๔ ภาคการเกษตรเป็นฐานรายได้หลักและความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ ภาคการเกษตรมีความสำคัญในสังคมไทย ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ทั้งแหล่งสร้างงาน แหล่งผลิตอาหาร และเชื่อมโยงวิถีชีวิตของสังคมไทย มีส่วนสำคัญในการลดความยากจน สร้างงาน และลดผลกระทบจากภาวะโลกร้อน การรักษาภาคการเกษตรเป็นแหล่งอาหารหลักของประเทศ สร้างกระแสธรรมชาตินิยม และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง

๔.๕ ชุมชนเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ ชุมชนเป็นหน่วยสำคัญที่สุดของประเทศ วิถีชุมชนพึ่งพิงและอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก ชุมชนเข้มแข็ง คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน จะเป็นพลังหลักในการพัฒนารากฐานของประเทศให้มั่นคง ชุมชนพึ่งตนเองสามารถบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลไกชุมชนสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง

๕ ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญในระยะต่อไป

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ พร้อมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อนและข้อจำกัดที่เป็นจุดเสี่ยงของประเทศ รวมทั้งภูมิคุ้มกันที่จะต้องเร่งเสริมสร้างให้เข้มแข็งมากขึ้นในสังคมไทย ได้นำมาสู่การกำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญเพื่อเป็นกรอบการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ดังนี้

๕.๑ การเตรียมคนไทยให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ควบคู่กับการเสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและแหล่งเรียนรู้ในระดับชุมชน

๕.๒ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทย มุ่งปรับโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีคุณภาพและยั่งยืน มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึง ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย ตะวันออกกลาง แอฟริกา และเศรษฐกิจในประเทศ ปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ และการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพบนฐานของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์ สร้างความเข้มแข็งภาคเกษตรและความมั่นคงด้านอาหาร พร้อมทั้งขยายเศรษฐกิจฐานรากให้มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น มีระบบค่าจ้างแรงงานและสวัสดิการแรงงานที่เป็นธรรม มีการคุ้มครองแรงงานที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะและความรู้ทั้งด้านการผลิตและการบริหารจัดการ การเข้าถึงทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มโอกาสการประกอบอาชีพที่มั่นคง รวมทั้งพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีคุณภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึง

๕.๓ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมบทบาทภาคประชาสังคมและธุรกิจเอกชนให้เป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย มุ่งยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน และการจัดการความรู้ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนในการดำเนินธุรกิจที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนคืนสู่สังคมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกระตุ้นชุมชนและภาคประชาสังคมร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ และส่งเสริมให้ชุมชนสามารถเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนากับบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนุภูมิภาค อาเซียน และโลก

๕.๔ การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม เน้นการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่ไปกับการพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะสูง บริหารจัดการโลจิสติกส์ พัฒนาการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ ระบบราง พัฒนาบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน รวมทั้งปฏิรูปกฎหมาย กฎ ระเบียบทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์

๕.๕ การส่งเสริมความร่วมมืออย่างเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค เน้นสร้างความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพรองรับการขยายตัวด้านการค้า การลงทุนผ่านการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและการเปิดพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ที่เชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียได้

๕.๖ การเตรียมความพร้อมของไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้ความสำคัญในการสร้างความตระหนักในสำคัญของประชาคมอาเซียน และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้สามารถแข่งขันได้และใช้ประโยชน์จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พัฒนาทักษะแรงงานให้มีความสามารถเป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงานอาเซียน รวมทั้งการปรับกฎ ระเบียบ และการจัดการเชิงสถาบันให้สอดคล้องกับกติกาของอาเซียน

โดยสรุป จากการวิเคราะห์สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะต่อไป และการทบทวนประเมินผลการพัฒนาที่ผ่านมา ล้วนบ่งชี้ว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ยาก แม้ว่าในระยะที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศจะให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้เข้มแข็ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศให้มีคุณภาพและยั่งยืนในระยะต่อไป จำเป็นต้องปรับปรุงให้ระบบภูมิคุ้มกันต่างๆ มีความเข้มแข็งขึ้นตามแนวทางการพัฒนาภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพพร้อมก้าวสู่เศรษฐกิจและสังคมสีเขียวบนฐานความรู้และสร้างสรรค์ สังคมมีความเป็นธรรม การเชื่อมโยงการพัฒนากับนานาชาติและการรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันจะเป็นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศและพร้อมที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคต

บทที่ ๒

วิสัยทัศน์และทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑

การทบทวนผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาบ่งชี้ว่าเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศมีความเจริญก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ขณะเดียวกันได้สะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการประเทศที่มีความบิดเบือนไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งยังเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้ปัญหาต่างๆ รุนแรงมากขึ้น และเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ประกอบกับประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศที่รวดเร็วและจะมีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัวดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘-๑๐ โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และ “สร้างสมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ แต่การประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าว และสร้างความมั่นใจว่าการพัฒนาจะเป็นในแนวทางที่ยั่งยืนและสร้างความสุขให้กับคนไทย จำเป็นต้องพิจารณาการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างรอบด้านและวางจุดยืนการพัฒนาในระยะยาว ภายใต้วิสัยทัศน์ประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ซึ่งพิจารณาถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และกำหนดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ไว้ดังนี้

“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”

๑

กรอบแนวคิดหลัก

กรอบแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงเป็นการดำเนินการเพื่อบรรลุถึงวิสัยทัศน์ระยะยาว โดยมีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง และคำนึงถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงที่จะเป็นทั้งโอกาสและข้อจำกัดของการพัฒนาในแนวทางดังกล่าว แนวคิดสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมีดังนี้

๑.๑ พัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง มีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุกับจิตใจของ

คนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งตนเองกับความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง มีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ “ความรู้” ในการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งการเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน “คุณธรรม” จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย “ความเพียร” อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๑.๒ ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชน

๑.๓ พัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการและเป็นองค์รวม ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง

๑.๔ ยึดวิสัยทัศน์ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ เป็นเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลให้บรรลุการพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของสังคมไทย อยู่บนกรอบแนวคิดของการพัฒนาบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักของความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ครอบครัวมีความสุขเป็นพื้นฐานที่สร้างคนเป็นคนดี ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีบทบาทในการพัฒนา ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพและความสามารถในการแข่งขัน มีการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ มีกฎระเบียบและกฎหมายที่บังคับใช้อย่างเป็นธรรม และประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์บนพื้นฐานของการพึ่งพาและผลประโยชน์ร่วมกัน

๒ วิสัยทัศน์และพันธกิจการพัฒนาประเทศ

การจัดทำเป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ ๕ ปี ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ระยะยาวดังกล่าว จำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงในช่วงระยะ ๕ ปีของแผน กรอบทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงประกอบด้วยวิสัยทัศน์และพันธกิจ ดังนี้

๒.๑ วิสัยทัศน์ “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง”

๒.๒ พันธกิจ

๒.๒.๑ สร้างสังคมเป็นธรรมและเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ทุกคนมีความมั่นคงในชีวิต ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ทุกภาคส่วนได้รับการเสริมพลังให้สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส เป็นธรรม

๒.๒.๒ พัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง

๒.๒.๓ พัฒนาศักยภาพการผลิตและบริการให้เข้มแข็งและมีคุณภาพบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา สร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน ปรับโครงสร้างการผลิตและการบริโภคให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

๒.๒.๔ สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ

๓

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๓.๑ วัตถุประสงค์

๓.๑.๑ เพื่อเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเป็นสังคมสงบสันติสุข

๓.๑.๒ เพื่อพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรม และสถาบันทางสังคมมีบทบาทหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

๓.๑.๓ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ คุณภาพ และยั่งยืน เป็นผู้นำการผลิตสินค้าและบริการบนฐานปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ในภูมิภาคอาเซียน มีความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ

๓.๑.๔ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ

๓.๒ เป้าหมายหลัก

๓.๒.๑ ความอยู่เย็นเป็นสุขและความสงบสุขของสังคมไทยเพิ่มขึ้น และความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง^๑ และภาพลักษณ์การคอร์รัปชันดีขึ้น

๓.๒.๒ คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะดีขึ้น และสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น

๓.๒.๓ เศรษฐกิจเติบโตในอัตราที่เหมาะสมตามศักยภาพของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพรวมไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อ GDP ให้มีสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๔๐ และลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๓.๒.๔ คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เพิ่มประสิทธิภาพการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ

^๑ ความเหลื่อมล้ำในสังคม หมายถึงความเหลื่อมล้ำในทุกมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งชี้วัดโดย การถือครองที่ดิน การเข้าถึงสินเชื่อและแหล่งเงินทุน กระบวนการยุติธรรม บริการทางสังคม การกระจายรายได้

๓.๓ ตัวชี้วัด

๓.๓.๑ ดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข ดัชนีความสงบสุข สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ ๑๐ กับกลุ่มที่มีรายได้น้อยร้อยละ ๑๐ สัดส่วนแรงงานนอกระบบที่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคม คดีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่รัฐต่อ ๑๐,๐๐๐ คริวเรือน คดีในศาลปกครองต่อ ๑๐,๐๐๐ คริวเรือน และดัชนีภาพลักษณ์การทุจริตประพตมิชอบไม่ต่ำกว่า ๕.๐ คะแนน

๓.๓.๒ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทย สัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ จำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อ และดัชนีความอบอุ่นของครอบครัว

๓.๓.๓ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ ผลภาพการผลิตรวม อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อ GDP

๓.๓.๔ คุณภาพน้ำและอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ และสัดส่วนการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

๔

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็ว คาดการณ์ได้ยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงจำเป็นต้องกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสม โดยเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยง และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง ควบคู่กับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสการเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ดังนี้

๔.๑ ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน เพื่อให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและบริหารจัดการความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ได้รับการคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุมทั่วถึงและมีคุณภาพเท่าเทียมกัน มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ได้รับการคุ้มครองสิทธิ ผลประโยชน์และความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอย่างเท่าเทียม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวม และเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาประเทศ

๔.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูंसังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร และรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาประเทศ

๔.๓ ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารและพลังงานที่มีความมั่นคง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และสัตว์น้ำ รวมถึงเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงาน บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สร้างสรรค์ การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพทั้งในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ภาคเกษตรสามารถพึ่งตนเองได้และเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ได้อย่างมั่นคง

๔.๔ ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ มุ่งปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสาขาบริการที่มีศักยภาพบนพื้นฐานของนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์ เพิ่มผลิตภาพของภาคเกษตร และสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาภาคอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ สร้างความมั่นคงด้านพลังงาน ควบคู่ไปกับการปฏิรูปกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ทางเศรษฐกิจ และบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่เข้มแข็งและขยายตัวอย่างมีคุณภาพ

๔.๕ ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มุ่งเชื่อมโยงมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศกับมิติของความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาฐานการผลิตและการลงทุนของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งเชื่อมโยงกับการผลิตในประเทศ พัฒนาความร่วมมือแบบหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค และสร้างปฏิสัมพันธ์ในความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสร้างสรรค์ เตรียมความพร้อมประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนในทุกภาคส่วนให้มีทักษะที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบร่วมมืออนุภูมิภาค ปรับปรุงกฎ ระเบียบการขนส่งคนและสินค้าเพื่อลดต้นทุนการดำเนินธุรกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

๔.๖ ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มุ่งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแล รักษาและใช้ประโยชน์ ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติเพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนในสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ ป่าไม้ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับกระบวนทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยกระดับขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ควบคุมและลดมลพิษ และพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรมอย่างบูรณาการ สร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตภาวะโลกร้อน และเพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

บทที่ ๓

ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม

๑

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาประเทศในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมาในภาพรวมสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ประชาชนมีงานทำและมีความมั่นคงในอาชีพมากขึ้น รายได้เฉลี่ยของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น ปัญหายากจนลดลงและประชาชนเข้าถึงบริการทางสังคมและสาธารณสุขเป็นปัจจัยจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้กว้างขวางมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความไม่เท่าเทียมกันในโอกาสของประชาชนกลุ่มต่างๆ โอกาสของคนในเมืองกับชนบทในการเข้าถึงบริการสาธารณะหลักที่มีคุณภาพยังมีช่องว่างมากและการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมยังไม่เท่าเทียมกันเป็นปัญหาที่สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างในสังคมไทย ดังนี้

๑.๑ โครงสร้างเศรษฐกิจมีฐานอุตสาหกรรมและการส่งออกเป็นสัดส่วนที่สูงแต่รองรับแรงงานในสัดส่วนที่ต่ำกว่าภาคเกษตรมาก ในขณะที่ผลิตภาพภาคเกษตรต่ำกว่าภาคอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ในระหว่างสาขาการผลิต ในปี ๒๕๕๒ ภาคอุตสาหกรรมเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓๔ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ แต่มีการจ้างงานในประเทศคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ ๑๕ ขณะที่ภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนมูลค่าผลผลิตลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๙ ในปี ๒๕๕๒ และผลิตภาพการผลิตต่ำ แต่ยังต้องการแหล่งจ้างงานหลักของประเทศถึงร้อยละ ๓๘ ทำให้ผลตอบแทนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรมีความแตกต่างกันมาก โดยรายได้ที่เป็นค่าจ้างแรงงานในภาคเกษตรต่อรายได้รวมของประเทศอยู่ในระดับต่ำเพียงประมาณร้อยละ ๔ ส่งผลให้ครัวเรือนในภาคเกษตรมีรายได้ต่ำกว่าในภาคเศรษฐกิจอื่น ซึ่งครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาน้อยและอยู่นอกระบบประกันสังคมมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน โดยเฉพาะที่เป็นครอบครัวใหญ่ที่มีทั้งเด็กและผู้สูงอายุ ส่งผลให้ปัญหาความยากจนในภาคเกษตรมีความรุนแรงกว่าในภาคเศรษฐกิจอื่น ในปี ๒๕๕๒ สัดส่วนคนจนในภาคเกษตรมีร้อยละ ๑๓.๘ เทียบกับร้อยละ ๒.๖ ในภาคนอกเกษตร

๑.๒ รายได้มีความแตกต่างกันมากระหว่างกลุ่มคน สะท้อนถึงโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าถึงทรัพยากร และสิทธิที่พึงมีพึงได้ รวมทั้งความไม่เป็นธรรมด้านอำนาจต่อรอง ในปี ๒๕๕๒ กลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ ๑๐ ของประชากรรวมมีรายได้คิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๓๘.๔ ของรายได้คนทั้งประเทศในขณะที่กลุ่มจนที่สุดร้อยละ ๑๐ ของประชากรมีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ ๑.๗ ของรายได้ทั้งหมด ความต่างกันของรายได้ระหว่างสองกลุ่มนี้สูงถึง ๒๒.๘ เท่า ขณะที่กลุ่มรายได้อื่นๆ ที่อยู่ระหว่างกลุ่มรวยที่สุดและจนที่สุดก็มีสัดส่วนรายได้ต่ำกว่ากลุ่มรวยที่สุดหลายเท่า แม้ว่าการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศไทยจะทำให้กลุ่มประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนลดลงมาอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ ๙.๕๕ ในปี ๒๕๔๙ เหลือร้อยละ ๘.๑๒ ในปี ๒๕๕๒ หรือประมาณ ๕ ล้านคนแต่ยังมีประชากรกลุ่มที่อยู่เหนือเส้นความยากจนเพียงเล็กน้อยอีกกว่า ๕ ล้านคน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะตกอยู่ในภาวะความยากจนได้ง่ายหากเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่างๆ นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาในภูมิภาคต่างๆ ในปี

๒๕๕๒ พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรวัยทำงานต่ำกว่าภาคอื่นๆ ประชากรในเขตเมืองมีรายได้สูงกว่าชนบทและคนในกรุงเทพมหานครมีรายได้สูงกว่าจังหวัดอื่นๆ ในขณะเดียวกัน การถือครองสินทรัพย์ทางการเงินที่อยู่ในรูปของเงินฝากก็มีความกระจุกตัวเช่นกันพิจารณาได้จากบัญชีเงินฝากประจำและออมทรัพย์ระยะ ๓ เดือนขึ้นไปในธนาคารทั้งหมด พบว่า เพียงร้อยละ ๐.๐๙ เป็นบัญชีที่มีปริมาณเงินฝาก ๑๐ ล้านบาทขึ้นไป แต่มีเงินรวมกันคิดเป็นร้อยละ ๔๐ ขณะที่บัญชีเงินฝากขนาดเล็กมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ ๙๙.๙ ของจำนวนบัญชีเงินฝากทั้งหมดและมีเงินรวมกันคิดเป็นร้อยละ ๖๐ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกระจุกตัวของสินทรัพย์ทางการเงิน รวมถึงการถือครองที่ดินมีการกระจุกตัวในกลุ่มคนจำนวนน้อย บุคคลธรรมดาที่ถือครองที่ดินขนาดเกิน ๓๐๐ ไร่มี ๔,๖๑๓ ราย และในจำนวนนี้มี ๑๑๓ ราย ถือครองที่ดินเกินกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ ขณะที่เกษตรกรรายจนจำนวนสูงถึง ๖.๖ แสนรายไร้ที่ดินทำกิน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการขาดโอกาสเชิงเศรษฐกิจและสังคมและการเข้าถึงทรัพยากรของประชาชนในบางกลุ่มบางพื้นที่ รวมทั้งความไม่เป็นธรรมด้านสิทธิและการขาดอำนาจต่อรองของประชาชนบางกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อการสร้างรายได้และการสะสมสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ

๑.๓ คนไทยได้รับการคุ้มครองผ่านสวัสดิการต่างๆ ที่มีความครอบคลุมมากขึ้น แต่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพบริการทางสังคมที่แตกต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเมืองและชนบท และผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ยังไม่มีหลักประกันทางสังคม คนไทยได้รับการคุ้มครองด้านการดูแลสุขภาพ ป้องกัน รักษาและฟื้นฟูผู้ป่วยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ จากร้อยละ ๙๓.๔ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นร้อยละ ๙๙.๔๗ ของประชากรไทยทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ แต่คุณภาพด้านสาธารณสุขยังแตกต่างกันมากในระหว่างพื้นที่ มีความเหลื่อมล้ำในการกระจายทรัพยากรทางสาธารณสุขรายพื้นที่ การคุ้มครองทางสังคมสำหรับกลุ่มด้อยโอกาสนั้นมีความครอบคลุมมากขึ้นโดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ มีผู้สูงอายุร้อยละ ๗๐ หรือประมาณ ๕.๖ ล้านคนมีหลักประกันความมั่นคงในชีวิตเพียงเบี้ยยังชีพ คนพิการได้รับเบี้ยยังชีพคนพิการและสวัสดิการเบี้ยความพิการ ๘๓๕,๐๖๒ คน แต่อย่างไรก็ตามคุณภาพชีวิตก็ยังคงแตกต่างกันมาก นอกจากนั้นกำลังแรงงานของประเทศเข้าถึงหลักประกันทางสังคมเพียงร้อยละ ๓๖.๖ ขณะที่แรงงานที่อยู่นอกระบบหลักประกันทางสังคมมีถึงร้อยละ ๖๒.๑ แม้ว่าได้มีการขยายความคุ้มครองให้แรงงานนอกระบบภายใต้การประกันสังคมมาตรา ๔๐ แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๕๓ แล้วก็ตาม ในขณะเดียวกัน กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ ๑๐ ของประชากรมีระดับการศึกษาไม่เกินมัธยมศึกษาตอนต้นถึงร้อยละ ๙๔ ขณะที่กลุ่มรายได้สูงสุดร้อยละ ๑๐ ของประชากรมีผู้จบปริญญาตรีขึ้นไปร้อยละ ๓๘ ในขณะที่คุณภาพบริการด้านการศึกษายังแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ สะท้อนให้เห็นทั้งจากผลการประเมินสถานศึกษา ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษารายพื้นที่

๑.๔ ความเท่าเทียมระหว่างหญิงและชายมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น เด็กทั้งหญิงและชายได้รับโอกาสในการศึกษาภาคบังคับขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน และในการศึกษาระดับสูงขึ้นไปอัตราส่วนระหว่างหญิงและชายใกล้เคียง อย่างไรก็ตาม ความเท่าเทียมระหว่างผู้หญิงและผู้ชายในระดับผู้บริหารยังมีความเหลื่อมล้ำอยู่ โดยในระบบราชการพลเรือนสามัญนั้น มีข้าราชการพลเรือนสามัญผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย คือ ร้อยละ ๖๑.๗ แต่โอกาสที่ผู้หญิงจะก้าวเข้าสู่ตำแหน่งทางการบริหารมีน้อยกว่าผู้ชายมาก และถ้าพิจารณาแนวโน้มการพัฒนาในระยะเวลาสิบห้าปีที่ผ่านมาจะเห็นว่าประเทศไทยมีพัฒนาการในการมีผู้หญิงเป็นผู้บริหารในระบบราชการน้อย ในขณะเดียวกัน ผู้หญิงที่สมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งทางการเมืองต่างๆ มีจำนวนน้อยกว่าผู้ชายมากในทุกพื้นที่ของประเทศ แต่อัตราการได้รับเลือกตั้งของผู้หญิงและผู้ชายใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม ในระดับท้องถิ่นยังคงมีจำนวนผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารน้อย โดยในปี ๒๕๕๐ มีผู้หญิงเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพียงร้อยละ ๘ และมีสัดส่วนผู้หญิงเพียงร้อยละ ๓ เท่านั้นที่ได้รับเลือกเป็นกำนัน และผู้ใหญ่บ้านในส่วนของการปกครองส่วนท้องถิ่น

๑.๕ ความตื่นตัวทางการเมืองของคนไทยสูงขึ้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีมากขึ้น แต่ยังมีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการที่ดีในทุกระดับ แม้ว่าสิทธิทางการเมืองจะมีพัฒนาการที่ดีมาโดยตลอดเนื่องจากประชาชนได้แสดงการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิของตนในการกำหนดวิถีทางในการบริหารประเทศผ่านการใช้สิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนในระดับต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยในรูปแบบของการเลือกตั้งให้เจริญก้าวหน้า และลดปัญหาการเหลื่อมล้ำในด้านการสร้างโอกาสอย่างเป็นธรรมของสังคมได้ โดยเฉพาะในส่วนของภาคประชาชนที่มีความตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น มีการใช้สิทธิลงคะแนนเลือกผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง รวมทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการเข้าร่วมตรวจสอบทางการเมืองกันมากขึ้น แต่ผลการพัฒนาด้านการบริหารจัดการที่ดีในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ สะท้อนว่าการบริหารจัดการที่ดีของไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในภาครัฐ โดยดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันในช่วงปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒ มีคะแนนอยู่ในช่วง ๓.๓ - ๓.๕ เทียบกับในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ที่คะแนนอยู่ในช่วง ๓.๒-๓.๘ ขณะที่ภาพลักษณ์ของภาคเอกชนในตลาดหลักทรัพย์ในปี ๒๕๕๐ - ๒๕๕๒ ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องบทบาทกรรมการ ความเชื่อถือผู้บริหาร ความรับผิดชอบต่อสังคม และการให้ความสำคัญกับลูกค้า

๑.๖ สถาบันการเมืองการปกครองและสถาบันทางเศรษฐกิจที่ขาดความโปร่งใสและความเป็นธรรม ทำให้ความไว้วางใจของคนในสังคมลดน้อยถอยลง นำมาซึ่งการสร้างเครือข่ายทางสังคมแบบกลุ่มใครกลุ่มมัน แต่ละกลุ่มมีค่านิยมและบรรทัดฐานที่แตกต่างกัน อันส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในสังคมทั้งหมด ดังจะเห็นได้จากดัชนีความสงบสุขของโลกที่อันดับของประเทศไทยลดลงจากอันดับที่ ๑๐๕ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ มาเป็นอันดับที่ ๑๑๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นเรื่องความสามัคคีของคนในชาติที่คนส่วนใหญ่มองเห็นว่าสังคมไทยปัจจุบันมีความแตกแยกและขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๑.๗ ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ มีผลบังคับใช้ ได้ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะงานส่งเสริมคุณภาพชีวิตการขยายฐานรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเองและการบริหารงานขององค์กรที่เน้นประสิทธิภาพเป็นหลักประกันว่าประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน รวมทั้งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลในระดับชุมชนนอกจากนี้การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเช่นการจัดทำแผนชุมชนโดยมีเวทีแลกเปลี่ยนร่วมกันคิด ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างเป้าหมายร่วมกันของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นที่มาของการประกาศและบังคับใช้พระราชบัญญัติองค์กรสภาชุมชนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลของการพัฒนาและความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่เป็นปัญหาสั่งสมมานาน แม้จะมีความพยายามแก้ไขปัญหาคความไม่เท่าเทียมกันในสังคมมาตลอด แต่เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้บ่งชี้ถึงความเสี่ยงหลายประการที่ต้องนำมาวิเคราะห์หารากเหง้าของปัญหาเพื่อนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันในสังคมไทยและกำหนดแนวทางการพัฒนาในระยะ ๕ ปีข้างหน้า เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมที่คนไทยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

๒ การประเมินความเสี่ยง

ผลการพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลให้เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศไทยมีความก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางสังคม และโครงสร้างทางอำนาจมีความบิดเบือน ไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว และเป็นความเสี่ยงที่อาจทำให้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งส่งผลให้การพัฒนาในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ ๑๑ ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ปัญหาเชิงโครงสร้างดังกล่าวและความเสี่ยงต่อการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำที่สำคัญมีหลายประการ ดังนี้

๒.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจไม่เอื้อต่อการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืนและเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจ ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนมูลค่าการผลิตและผลิตภาพสูงกว่าภาคเกษตรมาก และการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเป็นองค์ประกอบหลักของการส่งออกของประเทศ ในขณะที่เศรษฐกิจภายในมีสัดส่วนต่ำ วิชาทฤษฎีขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งเป็นแหล่งการจ้างงานและฐานรายได้สำคัญของประชาชนส่วนใหญ่ยังอ่อนแอและเป็นปัญหาหลักของสังคมในปัจจุบัน ซึ่งนับเป็นโครงสร้างที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าแรงงาน ประกอบกับการกระจายความมั่งคั่งและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทั้งด้านรายได้ การถือครองสินทรัพย์ทางการเงิน และทรัพย์สินถาวรโดยเฉพาะที่ดินก็ยังคงมีความเหลื่อมล้ำมากในปัจจุบัน จึงส่งผลให้โอกาสในการต่อยอดในการสร้างรายได้และอาชีพของกลุ่มต่าง ๆ ในระยะต่อไปยังมีความแตกต่างกัน และกลายเป็นความเสี่ยงที่จะยิ่งทำให้เกิดช่องว่างในสังคมที่รุนแรงขึ้นได้ในอนาคต

๒.๑.๑ โครงสร้างทางเศรษฐกิจเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเจ้าของทุนมากกว่าเจ้าของแรงงานและธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการพัฒนาช้า การมุ่งเน้นการพัฒนาการส่งออกโดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อเร่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้มข้นขึ้นตามลำดับนั้นทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีความก้าวหน้ามากกว่าภาคเกษตร สัดส่วนมูลค่าผลผลิตและผลิตภาพสูงกว่าภาคเกษตรมาก กลุ่มทุนจึงมีอำนาจการต่อรองและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐบาล ผลประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์และนโยบายเศรษฐกิจที่มีน้ำหนักในภาคอุตสาหกรรมมากจึงมักเอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าแรงงาน ทำให้สัดส่วนรายได้ที่เป็นผลตอบแทนแรงงานต่ำกว่าผลตอบแทนทุน กลายเป็นช่องว่างระหว่างชนชั้นรายได้และความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการและเจ้าของแรงงาน

นอกจากนั้น การพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่พึ่งพิงการส่งออกสินค้าและบริการรวมทั้งทุนจากต่างประเทศสูงทำให้มีความอ่อนไหวสูงต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก และมีความผันผวนได้ง่าย ในช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น ผลประโยชน์จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและกระแสโลกาภิวัตน์ตกอยู่กับเจ้าทุนในสัดส่วนที่สูงกว่ากลุ่มแรงงานมาก แต่ผลกระทบจากความผันผวนและภาวะวิกฤตมักจะนำไปสู่การลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน การปรับตัวมักจะเริ่มจากการเลิกจ้างและมีปัญหาการว่างงานตามมา แรงงานโดยเฉพาะในกลุ่มทักษะต่ำและกึ่งทักษะที่ทำงานในอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้นมักมีความเสี่ยงสูง แต่ในขาขึ้นของเศรษฐกิจโครงสร้างเศรษฐกิจมักจะค่อย ๆ ปรับตัวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยเฉพาะการพึ่งพิงเทคโนโลยีใหม่ แรงงานส่วนหนึ่งจะไม่สามารถปรับตัวทักษะตามความต้องการของตลาดได้ทันเป็นปัญหาการว่างงานเชิงโครงสร้าง

ในขณะเดียวกัน การผูกขาดทางการค้าเป็นอุปสรรคต่อการสร้างโอกาสทางธุรกิจสำหรับรายย่อย ธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อมพัฒนาได้ช้ากว่าธุรกิจขนาดใหญ่ มีผลิตภาพต่ำ เข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารได้น้อยกว่า รวมทั้งมีอำนาจต่อรองในเชิงนโยบายน้อยกว่า ในขณะที่การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนยังก้าวหน้าช้าจึงไม่สามารถเป็นแหล่งสร้างงานและรายได้หลักของประชาชนในชุมชน

๒.๑.๒ โครงสร้างภาษีมีความไม่เป็นธรรมจึงไม่สามารถช่วยสนับสนุนการกระจายผลประโยชน์การพัฒนาในอีกทางหนึ่งได้ และหากไม่ปฏิรูปทั้งระบบให้มีโครงสร้างที่เป็นธรรมมากขึ้นก็จะยิ่งซ้ำเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำ การพึ่งพิงภาษีทางอ้อมเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าภาษีทางตรงทำให้เกิดการผลักภาระ ภาษีมีโครงสร้างที่เอื้อประโยชน์ต่อฐานรายได้ที่ไม่ใช่ผลตอบแทนแรงงาน (non-wage income) และรายได้จากทรัพย์สิน (property tax) มากกว่ารายได้ที่เป็นตอบแทนค่าแรงงาน (wage income) ประชาชนที่ทำงานรับค่าจ้างหรือเงินเดือนเป็นลักษณะประจำนั้นมีระบบภาษีควบคุมที่เข้มงวดชัดเจน ในขณะที่ผลประโยชน์จากทรัพย์สินและผลตอบแทนจากเงินทุนนั้นมักจะมีภาระภาษีในสัดส่วนที่ต่ำกว่าและมักจะมีช่องโหว่ของกฎหมายภาษีให้สามารถหลบเลี่ยงภาระภาษีได้ง่าย ในขณะที่การลดหย่อนและการให้ประโยชน์ทางภาษีก็นำเอื้อต่อกลุ่มรายได้ระดับบนมากกว่าระดับล่าง โดยที่ผู้มีรายได้สูงมีช่องทางลดหย่อนมาก ดังนั้นระบบภาษีแทนที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดกลไกการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอีกทางหนึ่งกลับซ้ำเติมให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้ ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาหนี้รายได้ที่ค่าตอบแทนแรงงานและสวัสดิการเป็นสัดส่วนเฉลี่ยเพียงประมาณร้อยละ ๔๐ ของรายได้ประชาชาติในขณะที่รายได้ส่วนอื่นเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๐

๒.๑.๓ การพัฒนาที่ยังกระจุกตัวในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลรวมทั้งเมืองใหญ่ต่างๆ และการรวมศูนย์บริหารจัดการภาครัฐทำให้ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมากในระดับพื้นที่และกลายเป็นความขัดแย้งทางสังคม นอกจากนั้น ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและโอกาสในการสร้างอาชีพและรายได้ที่ดี รวมทั้งบริการทางสังคมที่มีคุณภาพที่ดีกว่าในกรุงเทพและปริมณฑลรวมทั้งเมืองใหญ่ เป็นปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมือง ซึ่งแรงงานที่มีการศึกษาน้อยและขาดทักษะมีทางเลือกน้อยจึงเข้าสู่การทำงานนอกระบบ ทำงานเป็นชั่วโมงยาวนาน และมีความเป็นอยู่ที่แออัดไม่ปลอดภัย กลายเป็นปัญหาความยากจนเมือง ที่สร้างความแตกต่าง ปัญหาอาชญากรรมและความขัดแย้งในสังคมได้ง่าย

๒.๒ โครงสร้างทางสังคมยังมีช่องว่างที่แตกต่างกันมากระหว่างชนชั้นทั้งในด้านองค์ความรู้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และคุณภาพบริการทางสังคม ผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึงและแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ยังไม่มีหลักประกันทางสังคม และคุณภาพของบริการทางสังคมแตกต่างกันมากระหว่างพื้นที่ สาเหตุดังกล่าวเป็นปัจจัยหลักให้ประชาชนย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือและค่าแรงต่ำ กลายเป็นปัญหาผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองที่มีช่องว่างทางสังคมกับกลุ่มชนชั้นกลางและกลุ่มรายได้สูงโดยเฉพาะโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและความมั่นคงด้านรายได้ ซึ่งความแตกต่างด้านรายได้ ฐานะทางสังคมและองค์ความรู้ยิ่งทำให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศมีความแตกต่างกัน โครงสร้างทางสังคมที่แตกต่างกันมากทำให้การดำเนินนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมีความยากลำบากขึ้น โดยที่จะต้องให้ความสำคัญกับนโยบายในระดับจุลภาคที่กำหนดกลุ่มเป้าหมายอย่างชัดเจนมากขึ้น

นอกจากนี้สังคมไทยยังขาดความสมดุลระหว่างโอกาสของหญิงและชาย โอกาสของผู้หญิงมีข้อจำกัดมากกว่าผู้ชายทั้งในด้านการศึกษาระดับสูงในบางสาขาและในด้านอาชีพ และโอกาสของผู้หญิงในภาคการเมืองทั้งระดับชาติและการเมืองท้องถิ่นและการเป็นผู้บริหารระดับสูงในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนยังไม่กระจายอย่างหลากหลาย สัดส่วนผู้หญิงที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนต่ำมาก กล่าวคือ ในปี ๒๕๔๘ มีผู้หญิงเพียง ๖ คนจากทั้งหมด ๑๐๐ คน และในปี ๒๕๕๐ มีผู้หญิง ๗ คน จากทั้งหมด ๘๐ คน นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีทั้ง ๓ ชุด ระหว่างปี ๒๕๔๘-๒๕๕๑ มีรัฐมนตรีหญิงไม่เกินชุดละ ๓ คน หรือไม่เกินร้อยละ ๘ สำหรับระดับท้องถิ่นยังคงมีจำนวนผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งเป็นผู้บริหารน้อยมาก เนื่องจากมีผู้หญิงสมัครรับการเลือกตั้งน้อย ในปี ๒๕๕๐ ผู้หญิงเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพียงร้อยละ ๘-๑๔ และมีสัดส่วนผู้หญิงเพียงร้อยละ ๓-๖ เท่านั้นที่ได้รับเลือกเป็นกำนัน และผู้ใหญ่บ้าน สำหรับในกรณีของข้าราชการพลเรือนสามัญมีผู้หญิงจำนวนมากคือ ร้อยละ ๖๑.๗ แต่โอกาสที่ผู้หญิงจะก้าวเข้าสู่ตำแหน่งทางการบริหารมีน้อยกว่าผู้ชายมาก ในปี ๒๕๕๐ ผู้บริหารหญิงในตำแหน่งปลัดกระทรวงมีเพียงร้อยละ ๕.๓ และหากพิจารณาแนวโน้มการพัฒนาในระยะเวลาสิบห้าปีที่ผ่านมา ก็จะเห็นว่า ประเทศไทยมีพัฒนาการในการลดช่องว่างทางเพศในเรื่องนี้ช้ามาก

๒.๓ การทุจริตประพัตติมิชอบยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน ขณะที่การเข้าถึงสิทธิและกระบวนการยุติธรรมของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมไทยยังไม่เท่าเทียมเป็นธรรมเช่นปัญหาการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบและการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐ การละเว้นหรือเลือกปฏิบัติต่อประชาชน ปัญหาความไม่เท่าเทียมของกระบวนการยุติธรรมในสังคมไทยประกอบกับแนวโน้มการขยายตัวของความเป็นเมืองส่งผลให้รูปแบบการใช้ชีวิตและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบเครือข่ายที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง กลายเป็นรูปแบบสังคมที่ต่างคนต่างอยู่ปรากฏการณ์ดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของสถาบันทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชนและสถาบันการศึกษาและศาสนา อาทิ วัด และโรงเรียนที่ไม่สามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวและศูนย์รวมจิตใจให้คนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันได้อีกต่อไป

๒.๔ การเข้าถึงการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติทำให้ชุมชนสูญเสียความสามารถในการพึ่งตนเอง การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการขยายตัวเชิงปริมาณมาเป็นเวลายาวนานทำให้กลุ่มทุนตักตวงผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป ขณะที่ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะคนยากจนที่อาศัยและพึ่งพาป่าเป็นแหล่งอาหารสำคัญ ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ลดลง ต้องอาศัยแหล่งอาหารจากภายนอกชุมชนที่มีต้นทุนสูง ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศเป็นตัวเร่งให้เกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนชนบท ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่รุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรมและแหล่งทำมาหากินทำให้เกิดเป็นต้นทุนของชุมชน เพราะก่อให้เกิดมลพิษส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชน นอกจากนี้ อิทธิพลของกลุ่มทุนต่อนโยบายต่าง ๆ ส่งผลให้ชุมชนมีช่องทางน้อยลงในการทำมาหากินในท้องถิ่นและไม่สามารถดูแล รักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเต็มที่

๓

การสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดสังคมคุณภาพ

จากการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องสร้างสังคมที่มีภูมิคุ้มกันเข้มแข็งมากขึ้น โดยต้องสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนทุกกลุ่ม ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันของโอกาสและการมีส่วนร่วม เพื่อให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ ประชาชนปรับตัวเข้ากับเปลี่ยนแปลงและสามารถบริหารจัดการปัจจัยเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสังคมไทยต้องมีภูมิคุ้มกันที่สำคัญ ได้แก่

๓.๑ ทุกคนในสังคมไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมได้รับโอกาสในการประกอบสัมมาอาชีพอย่างเท่าเทียมกัน เข้าถึงบริการทางสังคมและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม และได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง เพื่อป้องกันมิให้ตกอยู่ในวงจรความยากจนและความอดอยาก

๓.๒ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสและการพัฒนาศักยภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและเท่าเทียม เข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ การพัฒนาเศรษฐกิจมีฐานกว้าง มีความทั่วถึงและสร้างโอกาสสำหรับกลุ่มด้อยโอกาสมากขึ้น บนหลักการการยอมรับอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

๓.๓ ประชาชนมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งเป็นพลังร่วมของสังคมไทยมีการพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพและสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่และเป็นธรรม โดยที่สามารถปรับตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้

๓.๔ ชุมชนและสังคมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีค่านิยมร่วมในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขระหว่างกลุ่มคน ระหว่างพื้นที่ และระหว่างวัย พึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกันภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

๔ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๑ วัตถุประสงค์

๔.๑.๑ เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงปัจจัยการประกอบอาชีพ ทั้งแหล่งทุน โครงสร้างพื้นฐาน และทักษะความรู้ที่จะเป็นฐานการประกอบอาชีพที่มั่นคง รวมทั้งโอกาสทางธุรกิจนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตให้ทุกคนในสังคมไทย

๔.๑.๒ เพื่อให้ทุกคนในสังคมไทยมีความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

๔.๑.๓ เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานอันพึงมีพึงได้ เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค รวมทั้งสร้างความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจของระบบบริหารราชการแผ่นดินบนพื้นฐานของการใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมและจริยธรรม และหลักผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ

๔.๑.๔ เพื่อสนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำและลดความขัดแย้งในสังคมไทยและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

๔.๒ เป้าหมายการพัฒนา

๔.๒.๑ ลดช่องว่างรายได้ระหว่างกลุ่มคนและพื้นที่ต่างๆ รวมทั้งเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจฐานรากและโอกาสทางเศรษฐกิจให้ผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชน

๔.๒.๒ มีการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึง รวมทั้งความเท่าเทียมทางเพศมีมากขึ้น ทั้งในเรื่องรายได้ โอกาสทางอาชีพ โอกาสทางการเมืองและการดำรงตำแหน่งในระดับสูง และการบริหารจัดการ

๔.๒.๓ ประชาชนรับรู้สิทธิหน้าที่และเข้าถึงบริการของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ภาคีการพัฒนาต่างๆ มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

๔.๒.๔ คนยากจนและด้อยโอกาสมีภูมิคุ้มกันและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น

๔.๒.๕ มีการบริหารจัดการที่โปร่งใสและเพิ่มการมีส่วนร่วมของทุกภาคีในการพัฒนาประเทศ

๔.๓ ตัวชี้วัด

๔.๓.๑ สัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรและพื้นที่

๔.๓.๒ สัดส่วนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

๔.๓.๓ อัตราการเข้าสู่ตลาดแรงงาน (Participation rate) ของผู้สูงอายุและสตรีเพิ่มขึ้น

๔.๓.๔ สัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงการคุ้มครองทางสังคมที่มีคุณภาพจำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ และสัดส่วนของแรงงานนอกระบบประกันสังคมที่เข้าถึงระบบสวัสดิการสังคมของกำลังแรงงานทั้งหมด

๔.๓.๕ สัดส่วนผู้หญิงที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งเป็นผู้แทนในรัฐสภา องค์การบริหารส่วนตำบล และตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงของราชการ และช่องว่างรายได้ระหว่างแรงงานชายและหญิง

๔.๓.๖ ดัชนีภาพลักษณ์การทุจริตประพุดติมิชอบ

๔.๓.๗ ดัชนีความสงบสุข

๔.๓.๘ ดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

๕

แนวทางการพัฒนา

๕.๑ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถจัดการความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง

๕.๑.๑ ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืน พร้อมทั้งเศรษฐกิจฐานรากที่มีความหลากหลายและแข็งแกร่งมากขึ้น โดยการสร้างโอกาสให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ สนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อม วิสาหกิจชุมชน เพิ่มการสร้างงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการมากขึ้น มีระบบค่าจ้างแรงงานและสวัสดิการแรงงานที่เป็นธรรม เพิ่มผลิตภาพแรงงานให้เป็นฐานในการเพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้ ยกระดับและสร้างเสถียรภาพรายได้เกษตรกร เพิ่มโอกาสการประกอบสัมมาอาชีพที่หลากหลาย เข้าถึงทรัพยากรและแหล่งทุนในการประกอบอาชีพที่กว้างขวาง จัดให้มีสินเชื่อที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อม และกระจายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีความทั่วถึงมากขึ้น ควบคู่กับการพัฒนาทักษะความสามารถทั้งด้านการผลิตและการบริหารจัดการ

๕.๑.๒ ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรม โดยส่งเสริมการกระจายสิทธิการถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับเกษตรกรไร้ที่ดินทำกินและเกษตรกรยากจน ปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบและบังคับใช้กฎหมายให้ชุมชนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างทั่วถึง และปรับโครงสร้างภาษีที่เน้นภาษีทางตรงมากขึ้นโดยเฉพาะภาษีที่จัดเก็บจากฐานรายได้ที่ไม่ใช่ผลตอบแทนจากการทำงาน รวมทั้งการปรับระบบการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายนโยบาย

๕.๑.๓ พัฒนาการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิต เปิดช่องทางการเข้าถึงและใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับทักษะและอาชีพให้กับแรงงานเป็นการสร้างทางเลือกและเพิ่มโอกาสการแสวงหารายได้

๕.๑.๔ ส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเอกชนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนในสังคมไทย โดยการรณรงค์และการให้ผลประโยชน์ทางภาษีสำหรับภาคธุรกิจที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อรับผิดชอบต่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นการสนับสนุนการสร้างความเป็นธรรมต่อแรงงานทั้งในด้านค่าจ้างแรงงาน ความปลอดภัยและคุณภาพของชีวิตการทำงานของแรงงานในทุกระดับ รวมทั้งความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค ชุมชนและสังคมส่วนรวม

๕.๑.๕ ยกระดับคุณภาพของระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมทุกคนอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น ด้วยการกำหนดนโยบาย มาตรการทางกฎหมายและทางสังคมในการจัดหลักประกันทางสังคมแก่แรงงานทั้งในระบบและนอกระบบอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม มีสวัสดิการแรงงานที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการพัฒนาระบบข้อมูลการให้ความคุ้มครองทางสังคมให้มีมาตรฐาน สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒ การจัดบริการทางสังคมให้ทุกคนตามสิทธิพึงมีพึงได้ เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจก และสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ

๕.๒.๑ พัฒนาช่องทางการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างทั่วถึงเพื่อสร้างโอกาสให้กลุ่มด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง โดยสนับสนุนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามกรอบที่รัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งบริการการศึกษา สุขภาพ สวัสดิการสังคม กระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก เยาวชน สตรี ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม คนยากจนและผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล

๕.๒.๒ สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยและการเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค ให้มีถูกกำหนดไว้ภายใต้กรอบนโยบายที่อยู่อาศัยแห่งชาติ และเมื่อนำอยู่ พัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยแก้ปัญหาชุมชนแออัดในเมืองโดยดำเนินการร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งส่งเสริมบทบาทภาคธุรกิจเอกชนให้การช่วยเหลือสังคมด้านที่อยู่อาศัย เช่น การช่วยเหลือแรงงานให้มีอยู่อาศัยที่ปลอดภัย จัดเขตที่พักอาศัยแรงงานต่างด้าวที่ชัดเจนไม่ขัดต่อการจัดระเบียบสังคม และการร่วมกับรัฐบาลในการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่มีการกระจายตัวอย่างทั่วถึงมากขึ้น

๕.๒.๓ พัฒนาระบบสวัสดิการทางสังคม โดยจัดระบบความสัมพันธ์ของสวัสดิการทางสังคมตั้งแต่ระดับชาติ ท้องถิ่น และชุมชนให้มีคุณภาพอย่างเชื่อมโยง ด้วยบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มุ่งสู่ความยั่งยืน โดยเฉพาะบทบาทสถาบันครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร และภาคเอกชนที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและการลงทุนในธุรกิจเพื่อสังคม

๕.๒.๔ พัฒนาระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลาย เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงเมื่อชราภาพ ต่อยอดการออมในชุมชน สนับสนุนการระดมทรัพยากรในชุมชนเพื่อการพัฒนา โดยบทบาทภาครัฐ ภาคชุมชนท้องถิ่น และภาคเอกชน

๕.๒.๕ การเสริมสร้างเจตคติด้านความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีเจตคติบนพื้นฐานแนวทางของความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย โดยการประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา และสื่อในการปลูกฝังค่านิยมและเจตคติที่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึงการเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหาร การกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศ โดยการเสริมสร้างศักยภาพสตรีให้มีความพร้อม ความรู้ ความเข้าใจ ปลูกจิตสำนึก อุดมการณ์ ค่านิยม จริยธรรม วัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาล เพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ

๕.๒.๖ ปรับปรุงฐานข้อมูลที่สะท้อนคุณภาพบริการสาธารณะและพัฒนาช่องทางการเผยแพร่เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการสาธารณะ อาทิ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ เป็นต้น เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค และลดความแตกต่างคุณภาพบริการสาธารณะในระหว่างพื้นที่และกลุ่มคน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค

๕.๓ การเสริมสร้างพลังให้ทุกภาคส่วนสามารถเพิ่มทางเลือกการใช้ชีวิตในสังคมและสร้างการมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี

๕.๓.๑ เสริมสร้างพลังทางสังคมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยเรียนรู้ เข้าใจ และปฏิบัติหน้าที่ ความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองที่ดีของประเทศ มีค่านิยมไม่ยอมรับการกระทำผิด มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐและภาคีการพัฒนาต่างๆ เปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างในทางสร้างสรรค์

๕.๓.๒ เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการปัญหาของชุมชนด้วยตัวเอง เน้นการกระจายอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่น และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งโดยบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ พร้อมทั้งให้มีการเชื่อมโยงแผนแม่บทชุมชนกับแผนระดับต่างๆ ในพื้นที่และระดับชาติ รวมทั้งให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนากับบริบทการเปลี่ยนแปลงในโลกอาเซียน และอนุภูมิภาค สร้างความใกล้ชิดทางสังคม วัฒนธรรม และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

๕.๓.๓ สนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เชื่อมโยงภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาต่อยอดสู่คุณภาพมาตรฐานที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งการเพิ่มขีดความสามารถแก่เกษตรกรให้มีผลิตภาพสูงขึ้น

๕.๓.๔ ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย โดยรณรงค์ กระตุ้น สร้างจิตสำนึกในการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และให้ผลประโยชน์ตอบแทนคืนกลับสู่สังคมอย่างชัดเจน และให้ภาคธุรกิจจัดทำมาตรฐานการดำเนินงานที่แสดงถึงจริยธรรม กิจกรรมเพื่อสังคม มีการเผยแพร่บรรษัทภิบาลและการประกอบการเพื่อสังคมของภาคเอกชนสู่สาธารณชนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

๕.๓.๕ พัฒนาช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติงานภาครัฐ การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ การจัดสรรทรัพยากร และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบค่าใช้จ่ายภาครัฐ โดยการพัฒนา ระบบสารสนเทศ เพื่อเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง งบประมาณรายจ่าย โครงการภาครัฐ รวมทั้งสนับสนุนบทบาทของภาคประชาชนในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกระดับ

๕.๓.๖ ส่งเสริมบทบาทสตรีในทางการเมืองโดยกำหนดให้เป็นพันธกิจสำคัญของแผนพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจและเจตคติใหม่แก่หน่วยงานและสังคม การแก้ไขกฎหมายเพื่อกำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการระดับชาติและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการใช้มาตรการพิเศษชั่วคราวในการเพิ่มสัดส่วนของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีจำนวนชายและหญิงใกล้เคียงกัน รวมทั้งการส่งเสริมให้พรรคการเมืองสนับสนุนสตรีลงสมัครรับเลือกตั้ง สำหรับในระบบราชการสนับสนุนให้ผู้บริหารด้านการเสริมสร้างบทบาทหญิงชายในหน่วยงานเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันเพื่อเพิ่มจำนวนสตรีนักบริหารให้มีสัดส่วนที่เหมาะสมตามกรอบแผนแม่บทของส่วนราชการ และขยายกลไกดังกล่าวไปสู่รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน องค์กรอิสระ รวมทั้งในระดับจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๕.๓.๗ ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภครวมทั้งการบังคับใช้อย่างเข้มงวด ควบคุมไปกับการสร้างองค์ความรู้ สร้างโอกาสการเข้าถึงข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตและการบริโภคที่ปลอดภัยและยั่งยืน และการสร้างความตระหนักของผู้บริโภคในการรักษาสิทธิและดูแลผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยของตนเองและผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจากการใช้สินค้าและบริการ พร้อมทั้งกระตุ้นจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจเอกชน

๕.๔ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้แน่นแฟ้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

๕.๔.๑ สร้างค่านิยมใหม่ที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกันในสังคม โดยการเสริมสร้างทุนทางสังคมและความสัมพันธ์ของคนในสังคม ปลุกฝังกระบวนการคิดในการเคารพสิทธิซึ่งกันและกันการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ยอมรับข้อจำกัดความแตกต่างของอัตลักษณ์ในพื้นที่ และเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และรื้อฟื้นค่านิยมที่ดีและสร้างค่านิยมใหม่ที่เป็นที่ยอมรับบนพื้นฐานของความไว้วางใจ เกิดความร่วมมือ แบ่งปันและเอื้ออาทรกันในสังคม

๕.๔.๒ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองที่มีธรรมาภิบาลนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยเสริมสร้างจิตสำนึก วัฒนธรรม และวิถีประชาธิปไตยที่ดีให้แก่ประชาชน ด้วยการปลุกฝังสร้างความรู้ความเข้าใจ และส่งเสริมการใช้สิทธิตามกฎหมายและรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสร้างวัฒนธรรมที่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายในสังคมและวัฒนธรรมประชาธิปไตย โดยรณรงค์ส่งเสริมให้คนไทยมีการปรับเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และระบบคุณค่าในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับชาติให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตย

๕.๔.๓ เสริมสร้างระบบบริหารราชการให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ มีระบบถ่วงดุลอำนาจการตรวจสอบที่เข้มงวดและรอบด้าน โดยปรับระบบการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มุ่งประโยชน์สุขของประชาชนอย่างมีส่วนร่วมเน้นการบูรณาการแผนปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงสาขาการพัฒนา พื้นที่ และบทบาทของภาคีการพัฒนา รวมทั้งเชื่อมโยงภาคการเมือง ภาครัฐ และภาคประชาสังคมเป็นพลังร่วมสร้างประโยชน์แก่สังคม เพิ่มความโปร่งใสในการใช้งบประมาณให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างเครือข่ายการตรวจสอบกับภาคอื่นๆ อาทิ องค์กรอิสระ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และสื่อมวลชนและปรับเปลี่ยนการประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการไปสู่ระบบการประเมินรอบด้าน

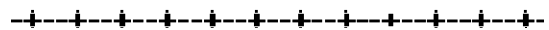
๕.๔.๔ พัฒนาข้าราชการให้มีคุณภาพสูง มีคุณธรรม จริยธรรมทางอาชีพ และมีความรับผิดชอบ ควบคู่กับการกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมสามารถปฏิบัติงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเต็มที่ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๕.๔.๕ ปฏิรูปการเมืองไทยทั้งระบบให้เป็นประชาธิปไตยของมวลชน โดยสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่เยาวชนและประชาชนในเรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองในระดับชุมชนท้องถิ่น และประเทศ พัฒนากลไกตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยในทุกระดับ ด้วยการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในนโยบายหรือมาตรการสาธารณะ รวมทั้งการใช้จ่ายงบประมาณ พัฒนาจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองให้มีความเสียสละ ยึดมั่นผลประโยชน์ส่วนรวม ควบคู่กับการสร้างกลไกและมาตรการที่เข้มงวดในการดำเนินการกับพรรคและนักการเมืองที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตนทั้งทางตรงและทางอ้อม

๕.๔.๖ สร้างความเท่าเทียมในกระบวนการยุติธรรม โดยสนับสนุนยุติธรรมกระแสหลักควบคู่กับยุติธรรมทางเลือก ที่นำไปสู่การเสริมสร้างโอกาสและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนอย่างมีบูรณาการตามลำดับขั้นตอนด้วยความโปร่งใสรวมทั้งการหนุนเสริมเครือข่ายยุติธรรมชุมชนให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองในการลดความขัดแย้งในชุมชน และสนับสนุนให้ประชาชนรับรู้สิทธิหน้าที่และเข้าถึงบริการของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

๕.๔.๗ เพิ่มช่องทางในการรับข้อร้องเรียนและให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้เสียหายและผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม โดยให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี การบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อน ผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือผู้ได้รับผลกระทบจากความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งวางกลไกในการติดตามความคืบหน้าของการดำเนินการ

๕.๔.๘ สนับสนุนการใช้สื่อเพื่อสังคมทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น และสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางเข้าถึงผู้คนทุกภาคส่วนของสังคม ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่สร้างสรรค์และเป็นธรรมโดยเฉพาะการเสริมสร้างค่านิยมใหม่ๆ ที่ดีงาม โดยมีกระบวนการสร้างความเข้าใจในการกลั่นกรองความน่าเชื่อถือของข่าวสารพร้อมกับการส่งเสริมและยึดมั่นในจรรยาบรรณของสื่อ ควบคู่กับการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสื่อสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับสื่อมาร่วมเป็นผู้ผลิตและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคน

บทที่ ๔

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

๑ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคม ให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ ดังนี้

๑.๑ โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ขณะที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น ช่วงแผนฯ ๑๑ ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๘ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีประชากรวัยสูงอายุมากที่สุดถึงเกือบ ๑ ใน ๓ ของประชากรสูงอายุทั้งประเทศ ขณะที่กรุงเทพมหานครจะมีการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุอย่างรวดเร็ว สำหรับโครงสร้างประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยที่ลดลงต่ำอยู่ที่ ๑.๖ ในปี ๒๕๕๑ ทำให้สัดส่วนประชากรวัยเด็ก : วัยแรงงาน : ผู้สูงอายุ ลดลงจากร้อยละ ๒๐.๕ : ๖๗.๖ : ๑๑.๙ ในปี ๒๕๕๓ เป็นร้อยละ ๑๘.๓ : ๖๖.๙ : ๑๔.๘ ในปี ๒๕๕๙ ขณะเดียวกันคนไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลต่อความไม่สมดุลระหว่างปริมาณและคุณภาพของประชากรของประเทศ นอกจากนี้ การย้ายถิ่นของประชากรจากชนบทเข้าสู่เมืองอย่างต่อเนื่องทำให้มีการขยายตัวของความเป็นเมืองมากขึ้น โดยสัดส่วนประชากรในเขตเมืองเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ ๓๑.๑ ในปี ๒๕๔๓ เป็นร้อยละ ๔๕.๗ ในปี ๒๕๕๓

๑.๒ คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา คุณภาพการศึกษา และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ผลการพัฒนาตามช่วงวัย พบว่า กลุ่มวัยเด็ก ระดับเขาวัยปัญญามีค่าเฉลี่ยลดลงจาก ๙๑ เป็น ๘๘ ในช่วงปี ๒๕๔๐-๒๕๕๒ (องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ที่ ๙๐-๑๑๐) เด็กอายุ ๐-๕ ปี ที่มีพัฒนาการสมวัยมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ ๗๒ เหลือเพียงร้อยละ ๖๗ ขณะเดียวกันยังมีภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนจากพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่เหมาะสม โดยในปี ๒๕๔๙ เด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปีมีภาวะโภชนาการเกินถึงร้อยละ ๑๐.๖ และคาดว่าอีก ๑๐ ปีข้างหน้า ๑ ใน ๕ ของเด็กปฐมวัยจะเป็นโรคอ้วน ส่วนเด็กวัยเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ และมาตรฐานความสามารถของผู้เรียนในเรื่องการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ และคิดสร้างสรรค์ ค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ จากพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น อัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปี เพิ่มขึ้นจาก ๕๔.๙ ต่อประชากรหญิงอายุ ๑๕-๑๙ ปีพันคนในปี ๒๕๔๘ เป็น ๕๖.๒ ในปี ๒๕๕๓ ขณะที่กลุ่มวัยทำงาน ภาพรวมกำลังแรงงานมีการศึกษาสูงขึ้น โดยปี ๒๕๕๑ มีกำลังแรงงานจบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔๓.๑ และสัดส่วนนักเรียนสายอาชีพต่อสายสามัญอยู่ในอัตรา ๔๐:๖๐ แต่

การเรียนรู้ในสายอาชีวศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนระดับกลางของประเทศ ขณะเดียวกัน อัตราเพิ่มของผลิตภาพแรงงานในช่วงปี ๒๕๕๐-๒๕๕๑ โดยเฉลี่ยยังคงอยู่ในระดับต่ำเพียงร้อยละ ๑.๘ นับเป็นจุดอ่อนต่อการขยายการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและเพิ่มผลิตภาพโดยรวมของประเทศ กลุ่มวัยสูงอายุ แม้จะมีอายุยืนยาวขึ้นแต่ประสบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น โดยพบว่าร้อยละ ๓๑.๗ ป่วยเป็น โรคความดันโลหิตสูง รองลงมาคือ เบาหวาน ร้อยละ ๑๓.๓ และหัวใจร้อยละ ๗.๐ ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่าย ด้านการรักษาพยาบาลของภาครัฐในอนาคต

๑.๓ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การก่ออาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดช่วงปี ๒๕๔๘-๒๕๕๒ สะท้อนได้จากภาพรวมคดีอาญาที่สำคัญทั้งการก่อคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ คดี ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และคดียาเสพติด โดยในปี ๒๕๔๘ มีจำนวน ๓๕๕.๘๙ คดีต่อประชากรแสนคน และ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี ๒๕๕๒ เป็น ๕๑๖.๖๘ คดีต่อประชากรแสนคน จำนวนคดีอาญาดังกล่าวเป็นคดี ยาเสพติดมากที่สุด โดยปี ๒๕๔๘ มีจำนวน ๑๖๐.๓๗ คดีต่อประชากรแสนคน และได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องถึง กว่าเท่าตัวในปี ๒๕๕๒ เป็นจำนวน ๓๗๑.๕๗ คดีต่อประชากรแสนคน ปัจจุบันปัญหาการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ จากการสำรวจความ คิดเห็นของประชาชนพบว่าปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๑๙.๒ ปี ๒๕๕๒ เป็นร้อยละ ๕๑.๓ ปี ๒๕๕๓ นอกจากนี้ ผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้คนไทยเข้าสู่วงจรการ เสี่ยงโชคมากขึ้น เช่น เล่นพนันบอล หวยใต้ดิน หวยหุ้น เป็นต้น ทั้งนี้ จากสถิติการจับกุมคดีตาม พ.ร.บ. การพนัน พบว่า ปี ๒๕๕๓ มีการจับกุมผู้เล่นการพนันจำนวน ๑๖๓,๕๕๓ คน ขณะเดียวกัน กลุ่มเด็กและ เยาวชนมีแนวโน้มเล่นการพนันมากขึ้น

๑.๔ สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแส โลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคม ออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคล ที่สนใจเรื่องเดียวกัน ขณะเดียวกันมีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ทั้งนี้ จากการจัดอันดับคะแนน ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันทั่วโลกบ่งชี้ถึงความไม่สมดุลของธรรมาภิบาลการปกครองและปัญหาคอร์รัปชัน ในประเทศ โดยในปี ๒๕๕๒ ประเทศไทยได้รับคะแนนความโปร่งใส ไม่ทุจริต และคนในประเทศยอมรับไม่ได้ กับการทุจริตเพียง ๓.๔๐ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน จัดอยู่ในลำดับที่ ๘๔ จาก ๑๘๐ ประเทศ และ อยู่ในลำดับที่ ๑๑ ของภูมิภาคเอเชีย ขณะที่ภาคส่วนต่างๆ ได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ แต่การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มขององค์กร ไม่แสวงหากำไรและอาสาสมัครต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพียงร้อยละ ๑.๖ ในช่วงปี ๒๕๔๙ - ๒๕๕๑ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ ๔-๗

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหมดไป จากโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ครัวเรือนที่อยู่คนเดียว ครัวเรือนที่อยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ญาติ และ ครัวเรือนที่มีอายุรุ่นเดียวกัน สองรุ่น และรุ่นกระโดด (ตายาย-หลาน) หรือครัวเรือนที่เป็นเพศเดียวกัน พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกใน ครอบครัวมีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น เช่น อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นจาก ๔.๕ คู่ต่อพัน ครัวเรือนในปี ๒๕๔๕ เป็น ๕.๓ คู่ต่อพันครัวเรือนในปี ๒๕๕๑ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและความ รุนแรงทางเพศต่อเด็กและสตรีเพิ่มขึ้น

๑.๕ สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย สื่อทางสังคมในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่การเผยแพร่สื่อต่างๆ ยังไม่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรมจริยธรรมสะท้อนได้จากรายการโทรทัศน์ในหนึ่งชั่วโมงของรายการที่ออกอากาศทั้งหมด มีภาพของความรุนแรงมากที่สุดถึง ๓.๒๙ ครั้ง ภาพที่ตอกย้ำการสร้างอคติเชิงลบต่อผู้อื่น จำนวน ๑.๓๔ ครั้ง ภาษาก้าวร้าว ๐.๒๕ ครั้ง ความไม่เหมาะสมทางเพศ ๐.๑๓ ครั้ง ขณะที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆ ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม และบางส่วนเป็นเว็บไซต์ที่เข้าข่ายลามกอนาจาร ใช้ภาษาที่หยาบคาย รวมถึงเนื้อหาที่รุนแรง ขณะที่เกมคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นสื่อออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนอย่างมาก พบว่า ปี ๒๕๕๐ ร้อยละ ๔๒.๒ ของเด็กและเยาวชนติดเกมออนไลน์ ซึ่งเกมส่วนใหญ่ที่นิยมเล่นเน้นการต่อสู้ ใช้ความรุนแรง มีเนื้อหาทางเพศ และการใช้ภาษาในเกมที่ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

๑.๖ บริบทการเปลี่ยนแปลงกระแสโลกก่อให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี รวมทั้งมีการเคลื่อนย้ายแรงงานได้อย่างเสรีมากขึ้น ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ประเทศไทย ทั้งแรงงานต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ในปี ๒๕๕๒ มีแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองที่ถูกกฎหมายจำนวน ๒๑๙,๗๙๔ คน และผิดกฎหมาย จำนวน ๑,๓๓๔,๑๕๗ คน ทั้งนี้ ในปี ๒๕๕๔ จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะฝีมืออย่างเสรีตามกรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีข้อตกลงร่วมกันถึงคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพเพื่อให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานใน ๗ สาขา ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม วิชาชีพสำรวจ แพทย์ทันตแพทย์ และนักบัญชี และในระยะต่อไปจะเปิดในสาขาอื่นๆ รวมทั้งแรงงานกึ่งทักษะฝีมือด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้ประเทศต้องมีเกณฑ์เพื่อเป็นมาตรฐานในการประเมินความสามารถของแรงงานที่จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาคอาเซียน

๒

การประเมินความเสี่ยง

การพัฒนาคนและสังคมที่ผ่านมาต้องเผชิญกับความท้าทายจากบริบทการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสถาบันทางสังคม และปัจเจกบุคคล โดยมีความเสี่ยงที่สำคัญ ดังนี้

๒.๑ โครงสร้างประชากรมีความไม่สมดุลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ โดยประชากรวัยเด็กนอกจากมีอัตราการเกิดที่ลดลง ยังมีปัญหาพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคม ส่งผลให้ประเทศไทยอาจประสบปัญหาภาวะขาดแคลนกำลังแรงงานที่มีคุณภาพในอนาคต ขณะที่ประชากรวัยทำงานมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่มีสัดส่วนกำลังแรงงานลดลงอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ ๔๑ ในปี ๒๕๔๕ เป็นร้อยละ ๓๗.๗ ในปี ๒๕๕๒ และเริ่มมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้นเรื่อยๆ ในปี ๒๕๕๒ เฉลี่ยอยู่ที่ ๔๓ ปี โดยเป็นผู้มีอายุมากกว่า ๕๐ ปีขึ้นไปถึงร้อยละ ๒๐.๕ และอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๑๒ สถานการณ์ดังกล่าวอาจนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร จนอาจต้องมีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ขณะเดียวกันผลิตภาพและทักษะความรู้ของกำลังแรงงานในปัจจุบันยังอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลให้ผลิตภาพการผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศชะลอตัวลง นอกจากนี้ประชากรวัยสูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น แต่มีงานทำมีเพียงร้อยละ ๓๘.๒ ในปี ๒๕๕๒ และส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคการเกษตร

๒.๒ คุณภาพชีวิตของประชาชนยังมีความเสี่ยงจากความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการแพร่ระบาดของยาเสพติด สถานการณ์ปัญหาด้านคดีอาญา โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับคดียาเสพติดที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อันเป็นผลพวงมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนหนึ่งถูกรวบจำจากกระแสดัชนีนิยมและต้องการหาเงินแบบง่ายๆ เช่น เข้าร่วมขบวนการค้ายาเสพติด การลักลอบเล่นพนันฟุตบอลโลก การขายบริการทางเพศ เป็นต้น ส่งผลให้มีการกระทำความผิดหรือก่อคดีอาชญากรรมได้ง่ายขึ้น ทั้งคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และคดียาเสพติด ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อคุณภาพชีวิตประชาชน

๒.๓ ความเสื่อมถอยทางคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมไทย ส่งผลให้สถาบันทางสังคมมีแนวโน้มอ่อนแอ คนในสังคมขาดความไว้วางใจและขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม วิกฤตปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นความเสี่ยงที่จะส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันยากลำบาก มีความถดถอยในการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหามากขึ้น ทั้งปัญหาในระดับครอบครัว และปัญหาความคิดเห็นแตกต่างทางการเมือง ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมแก้ไขปัญหาคืบคลานไม่เต็มที ทำให้ขาดความไว้วางใจกัน นอกจากนี้ กระแสวัฒนธรรมเสมือนจริงที่แพร่เข้ามาผ่านโลกโซเชียล ทำให้มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมมากขึ้น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและวิจาร์ณญาณในการเลือกรับ-ปรับ-ใช้วัฒนธรรม ส่งผลให้ค่านิยมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมที่รับมา เด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดีพอ หรือขาดการใช้วิจาร์ณญาณกลั่นกรอง จะเสี่ยงต่อการรับวัฒนธรรมที่ไม่ดีงามมาใช้โดยง่าย นอกจากนี้ ยังมีการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมเสมือนจริงในเชิงของการสร้างปัญหามากกว่าเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ความสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลง สร้างพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้น นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัวและการมีส่วนร่วมในสังคมลดลง

๒.๔ การเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีส่งผลกระทบต่อการทำงานและคุณภาพชีวิต การแข่งขันทางการค้าอย่างรุนแรง การเคลื่อนย้ายเงินทุนของบรรษัทข้ามชาติ และการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี ทำให้มีความต้องการนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศทั้งในส่วนแรงงานที่มีทักษะฝีมือ/ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และแรงงานไร้ฝีมือ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาวะการจ้างงานทำของแรงงานไทย นอกจากนี้ การเข้ามาของแรงงาน ต่างด้าวยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของคนไทยทั้งในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านสุขภาพโดยเฉพาะโรคติดต่ออุบัติใหม่อุบัติซ้ำ ก่อให้เกิดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐเพิ่มสูงขึ้น ขณะที่แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว รวมทั้งการออกกฎหมายโดยไร้สำนึกชาติ ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการรับรองสถานะ การให้บริการต่างๆ ประเด็นปัญหามนุษยธรรม และความขัดแย้งระหว่างประเทศ

๓

การสร้างภูมิคุ้มกัน

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและปัจจัยเสี่ยงในอนาคตที่คาดว่าจะเป็อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาคน การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต บนหลักการพื้นฐานสำคัญที่คนไทยต้องมีความรู้ ใฝ่เรียนรู้ ตัดสินใจด้วยความระมัดระวัง มีสำนึกในศีลธรรมและจริยธรรม ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร อดทน มีสติใช้ปัญญา จะนำไปสู่ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สามารถดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทุกด้าน จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้คนและสังคมไทย ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

๓.๑ คนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑

๓.๒ คนไทยตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย สร้างจิตสำนึกที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน บนความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นฐานในการก้าวไปสู่สังคมที่มีความใสใจและแบ่งปันต่อผู้อื่น ตลอดจนนำไปสู่การสร้างและพัฒนานวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมต่อกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศในอนาคต

๓.๓ สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่และบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และชุมชน ให้เป็นสถาบันหลักในการพัฒนาความรู้ ปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม

๔ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๑ วัตถุประสงค์

๔.๑.๑ เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๔.๑.๒ เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยให้ได้มาตรฐานสากล และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย

๔.๑.๓ เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ชุมชน และสังคมให้มั่นคงและเอื้อต่อการพัฒนาคนอย่างสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

๔.๒ เป้าหมายการพัฒนา

๔.๒.๑ คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสมในทุกช่วงวัย มีความรู้ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความคิดสร้างสรรค์ มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม มีค่านิยมความเป็นไทย รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม

๔.๒.๒ คุณภาพการศึกษาได้รับการยกระดับสู่มาตรฐานสากล ต่อยอดองค์ความรู้สู่นวัตกรรม และโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น

๔.๒.๓ โอกาสในการเข้าถึงระบบสุขภาพที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นและปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพลดลงอย่างเป็นองค์รวม

๔.๒.๔ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา มีบทบาทหลักในการหล่อหลอม บ่มเพาะคนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรมในวิถีชีวิต และคำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม

๔.๓ ตัวชี้วัด

๔.๓.๑ คุณภาพของประชากรดีขึ้น โดย

- ๑) อัตราเจริญพันธุ์รวมของประชากรไทยไม่ต่ำกว่า ๑.๖
- ๒) ระดับค่าเฉลี่ยเขาวนปัญญาของเด็กเพิ่มขึ้นอยู่ในช่วง ๙๐-๑๑๐

๔.๓.๒ คุณภาพคนโดยรวมดีขึ้น โดย

- ๑) ปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้นเป็น ๑๒ ปี
- ๒) สัดส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ต่อประชากรอายุ ๖ ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๔๕ และเพิ่มสัดส่วนประชากรที่สามารถเข้าถึงโครงข่ายคมนาคมและอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ได้ร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั่วประเทศ
- ๓) จำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็น ๑๕ คนต่อประชากร ๑๐,๐๐๐ คน
- ๔) อัตราเพิ่มของผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี
- ๕) อัตราการป่วยด้วยโรคหัวใจ หลอดเลือดสมองตีบ และอัตราการควบคุมภาวะเบาหวานและความดันโลหิตสูงในผู้ป่วยลดลง

๔.๓.๓ สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดย

- ๑) จำนวนคดีตามพ.ร.บ.คุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวลดลง
- ๒) ดัชนีครอบครัวอบอุ่นอยู่ในระดับดีขึ้น
- ๓) คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน/ชุมชนเพิ่มขึ้น

๕

แนวทางการพัฒนา

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในอนาคต สะท้อนให้เห็นความเสี่ยงที่อาจเกิดทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง สถาบันทางสังคม และปัจเจกบุคคล การเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม มีจริยธรรม และความเพียร มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคม และหนุนเสริมสถาบันทางสังคมให้แข็งแกร่งและเอื้อต่อการพัฒนาคน ดังนี้

๕.๑ การปรับโครงสร้างและการกระจายตัวประชากรให้เหมาะสม ส่งเสริมให้คนไทยมีบุตรที่มีคุณภาพและมีการกระจายตัวประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสของพื้นที่

๕.๑.๑ ส่งเสริมคู่สมรสที่มีความพร้อมให้มีบุตรเพิ่มขึ้นและรักษาระดับอัตราเจริญพันธุ์ไม่ให้ต่ำกว่าระดับที่เป็นอยู่ปัจจุบัน โดย

- ๑) ส่งเสริมอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสมในทุกช่วงวัยอย่างทั่วถึงได้มาตรฐานและมีคุณภาพ รวมทั้งกำหนดมาตรการที่เอื้อต่อการมีบุตรเพิ่มขึ้นอย่างมีคุณภาพทั้งในด้านภาษีและสวัสดิการในการเลี้ยงดูบุตร
- ๒) ส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ในเรื่องครอบครัวศึกษา อาหารศึกษา พฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศที่เหมาะสมปลอดภัย รวมถึงการเตรียมความพร้อมพ่อแม่ก่อนตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์ ระยะคลอด และหลังคลอด

๕.๑.๒ สนับสนุนการกระจายตัวและส่งเสริมการตั้งถิ่นฐานของประชากรให้เหมาะสม สอดคล้องกับศักยภาพ โอกาส และทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ โดย

๑) เพิ่มโอกาสการจ้างงานและการมีงานทำในภูมิภาค เพื่อลดการย้ายถิ่นออกและจูงใจให้มีการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาเดิม

๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บริการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เพียงพอและมีคุณภาพมาตรฐานเท่าเทียมกันระหว่างเขตเมืองและชนบท เพื่อจูงใจให้ประชาชนอยู่ในพื้นที่

๕.๒ การพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้ง การศึกษา การเสริมสร้างขีดความสามารถในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตที่เหมาะสมในแต่ละ ช่วงวัย

๕.๒.๑ การพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย

๑) พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ คุณธรรมและ จริยธรรม โดย

(๑) เตรียมความพร้อมของพ่อแม่และผู้ดูแลในการเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมกับ พัฒนาการทางสมอง สติปัญญา และร่างกาย ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขด้วยการกระตุ้นให้ได้คิด และลงมือทำด้วยตนเอง เชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้เข้ากับชีวิตจริง และปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีด้านคุณธรรมและ จริยธรรม

(๒) ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพศูนย์เด็กเล็กทั้งในชุมชน สถานประกอบการ และ หน่วยงานภาครัฐให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับภูมิสังคม โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของผู้ดูแลเด็ก และการ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างคนสามวัย

๒) พัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ และสติปัญญาทางอารมณ์ที่เข้มแข็ง สามารถศึกษาหาความรู้และต่อยอดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดย

(๑) การพัฒนาหลักสูตรและปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนา ผู้เรียนอย่างรอบด้านที่เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดย

(๑.๑) บูรณาการการเรียนรู้ให้หลากหลายวิชาทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และสันติภาพที่ครอบคลุมทั้งศิลปะ ดนตรี กีฬา วัฒนธรรม ประชาธิปไตย ศาสนา ความเป็นไทย และเรื่อง อาเซียนศึกษา

(๑.๒) ปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน เรียนรู้เป็นกลุ่มและสร้าง นิสัยใฝ่รู้ มีทักษะในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าและรับฟังความเห็นของผู้อื่น สนับสนุนการต่อยอด ความคิดสร้างสรรค์ การจัดกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสาธารณะประโยชน์ โดยเฉพาะกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และอาสาသူแลผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

(๑.๓) ค้นหาเด็กที่มีอัจฉริยภาพและผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ ให้ ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาศักยภาพให้มีความเป็นเลิศ สามารถแสดงศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์ได้ อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง

(๒) ส่งเสริมการใช้และการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ควบคู่กับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหลัก รวมทั้งการเรียนรู้ภาษาสากล และภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน

(๓) เน้นครูผู้สอนให้มีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน มีระบบ กระบวนการผลิตและพัฒนา ครูที่มีคุณภาพ สามารถดึงดูดคนเก่งและดี มีจิตวิญญาณความเป็นครู โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการ สนับสนุนและยกย่องครูเพื่อศิษย์และหรือครูสอนดี เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่ครูอื่นๆ รวมทั้งมีระบบจูงใจให้ครู พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการปรับวิธีประเมินสมรรถนะที่สะท้อนประสิทธิภาพในการจัดการเรียน การสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ

(๔) เสริมสร้างทักษะชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมและถูกต้องให้แก่เด็ก โดยเฉพาะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น สามารถจัดการ ควบคุม ดูแลอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม มีความรู้ ความเข้าใจในหลักโภชนาการ คุณค่าของอาหาร การออกกำลังกาย และการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์และมี คุณภาพ ตลอดจนมีการพัฒนาสุขภาพิบาลโรงเรียน โดยจัดโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะเอื้อต่อการมีสุขภาวะ มีการ ควบคุมดูแลและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภ้ยจากโรค การเจ็บป่วย หรือ อุบัติเหตุต่างๆ

๓) พัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้และสมรรถนะที่สอดคล้องกับโครงสร้างการผลิต และบริการบนฐานความรู้และเศรษฐกิจสร้างสรรค์

(๑) พัฒนากำลังแรงงานในภาคเกษตร โดยจัดระบบการศึกษาเพื่อสร้างเกษตรกร รุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถด้านการเกษตรที่ใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างครบวงจร ปฏิรูปการ ฝึกอบรมอาชีพสู่การปฏิบัติจริง พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้เยาวชนเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมอย่างมี ศักดิ์ศรี เพื่อให้ภาคการเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มั่นคงของประเทศ

(๒) สนับสนุนการผลิตและพัฒนานักวิจัย ผู้สร้างและพัฒนานวัตกรรมในสาขา ต่างๆ สร้างเครือข่ายนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนต่อยอดสู่การสร้างสรรค่นวัตกรรมระดับสูงที่ เชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่กับภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทย สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าและคุณค่าของสินค้า และบริการที่สามารถใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์หรือเชิงสังคม โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษาฐานวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และระดับอุดมศึกษา อย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันเป็นระบบ รวมทั้งการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้าน ศิลปวัฒนธรรมเพื่อต่อยอดไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

(๓) พัฒนากำลังแรงงานระดับกลาง โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนตามแนว ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา การยกระดับคุณภาพมาตรฐานอาชีวศึกษาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะใน การประกอบอาชีพที่เชื่อมโยงกับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย และสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา รวมทั้งสร้างเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังแรงงานกับภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะสถานประกอบการ สถาบันเฉพาะทาง ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้นานาชาติ

(๔) จัดทำกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบคุณวุฒิ วิชาชีพระดับต่างๆ สนับสนุนการเตรียมความพร้อมรองรับการเปิดเสรีด้านแรงงานภายใต้กรอบความร่วมมือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้แรงงานมีสมรรถนะและมีเส้นทางความก้าวหน้าใน วิชาชีพที่ชัดเจน

(๕) เตรียมความพร้อมคนไทยในการรับประโยชน์และลดผลกระทบที่จะเข้ามาพร้อมกับการเข้าออกของแรงงานอย่างเสรี สร้างโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถของคนไทยในการออกไปทำงานต่างประเทศ ยกย่องทักษะด้านอาชีพและทักษะด้านภาษา ควบคู่กับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมจากผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรี

(๖) เร่งปรับปรุงการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติให้เป็นระบบ ทั้งการจัดระเบียบแรงงานไร้ฝีมือ การดึงดูดแรงงานที่มีการศึกษาสูงเข้ามาทำงานในประเทศ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลของแรงงานข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพและนำไปใช้ในการบริหารจัดการแรงงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

(๗) จัดให้มีการวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สร้างความชัดเจนในบทบาทและภาระงานของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้าง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีผลิตภาพสูงขึ้น รวมทั้งปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลให้เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลของภาครัฐ

๔) พัฒนาผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม มีคุณภาพ มีคุณค่า สามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นพลังในการพัฒนาสังคม

(๑) ส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำในผู้สูงอายุ โดยกำหนดลักษณะประเภทงานและอัตราค่าจ้างที่เหมาะสม ควบคู่กับการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะทั้งด้านวิชาการและการใช้สื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อการประกอบอาชีพและการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่เป็นคลังสมองของชาติทั้งภาครัฐและเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ

(๓) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเอง โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความจำเป็นทางกายภาพให้เหมาะกับวัย และการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลายทั้งในด้านการจัดบริการสุขภาพและสวัสดิการสังคมอย่างบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาชุมชนที่มีศักยภาพและความพร้อมให้เป็นต้นแบบของการดูแลผู้สูงอายุเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนอื่น

๕.๒.๒ สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้สู่วัฒนธรรมการเกื้อกูล เสริมสร้างทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต การต่อยอดสู่นวัตกรรมความรู้ การฝึกฝนจนเกิดความคิดสร้างสรรค์ การเปิดใจกว้างพร้อมรับทุกความคิดเห็น และการปลูกฝังจิตใจที่มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ควบคู่กับการพัฒนาคนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต รวมทั้งพัฒนาต่อยอดตามศักยภาพและความถนัด

๕.๒.๓ สร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสร้างความตระหนักถึงการเคารพกฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน การสร้างค่านิยมให้มีพฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์พลังงาน มีการเรียนรู้ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ เพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมน่าอยู่

๕.๓ การส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม สร้างเสริมสุขภาวะควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพระบบบริการสาธารณสุข โดย

๕.๓.๑ การสร้างเสริมสุขภาพของคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ โดยการพัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และลดปัจจัยเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพ รวมทั้งมุ่งสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ การใช้ประโยชน์จากยาสมุนไพรเพื่อการป้องกันและการรักษาเบื้องต้น และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสื่อสารสังคมเพื่อการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุก

๕.๓.๒ พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะระบบบริการขั้นพื้นฐาน ควบคู่กับการส่งเสริมการแพทย์ทางเลือก การพัฒนาด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสุขภาพของประเทศ การพัฒนาบุคลากรด้านสาธารณสุขให้เหมาะสมทั้งการผลิต การกระจายด้านสาธารณสุข ค่าตอบแทน และการอำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่เพื่อเป็นแรงจูงใจให้บุคลากรมีการกระจายที่เหมาะสม รวมทั้งการใช้นวัตกรรมทางการเงินการคลังเพื่อสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

๕.๔ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุกกลุ่มทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่

๕.๔.๑ กระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยการสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน สร้างนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย

๕.๔.๒ ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

๑) จัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น หลากหลาย เข้าถึงได้ง่าย ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้เป็นกลุ่มจนติดเป็นนิสัยใฝ่เรียนรู้

๒) มีระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ปรับระบบการวัดประเมินผลผู้เรียน และระบบการเข้ารับการศึกษาต่อให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาทางเลือกในประชากรทุกกลุ่มตามศักยภาพของผู้เรียน

๓) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการใช้นวัตกรรมทางภาษาในการสนับสนุนการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้ และเป็นช่องทางสำหรับคนทุกกลุ่มวัยแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

๕.๔.๓ การสร้างปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๑) เสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่น ชุมชน และประเทศ โดยพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมและบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับภูมิสังคม และพัฒนายกระดับศูนย์ความเป็นเลิศด้านต่างๆ สู่ภูมิภาคและชุมชน

๒) พัฒนาและเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั่วไป อาทิ สถานศึกษา ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์กีฬา รวมทั้งเปิดพื้นที่/เวทีสาธารณะให้เป็นศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนให้กับนักคิด และนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ โดยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้าถึงอย่างสะดวกและใช้บริการได้เต็มศักยภาพ มีการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้

๓) พัฒนางค์ความรู้ของท้องถิ่นทั้งจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และจัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชน การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๔) การปรับปรุงและผลักดันกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต มาตรการภาษีที่เกี่ยวข้อง ให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

๕.๕ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนำค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยเป็นฐานในการพัฒนาคนและสังคม

๕.๕.๑ ส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันหลักทางสังคม

๑) เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวในการบ่มเพาะให้คนมีจริยธรรม คุณธรรมในวิถีชีวิต

(๑) พัฒนาศักยภาพครอบครัว โดยส่งเสริมการมีอาชีพและรายได้ที่แน่นอน สามารถดำรงชีวิตอย่างพอเพียง สนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของครอบครัว มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวและเชื่อมโยงกับเครือข่ายครอบครัว ให้สิ่งจูงใจแก่ครอบครัวที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งพัฒนาความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับพ่อแม่และผู้ปกครอง โดยสร้างโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและรู้จักใช้ประโยชน์อย่างมีคุณค่าเพื่อลดช่องว่างระหว่างครอบครัว

(๒) พัฒนาวัฒนธรรมที่ดีและนำคุณค่าอันดีงามของครอบครัวไทย อาทิ ความเอื้ออาทร และการเป็นเครือญาติ ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้อง และมีจิตสำนึกในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมที่จะมีผลกระทบต่อการเบี่ยงเบนทางวัฒนธรรม

(๓) ผลักดันให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการเปิดพื้นที่สาธารณะในการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์อันดีต่อครอบครัวและชุมชน และภาคธุรกิจส่งเสริมให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

๒) พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน

(๑) สนับสนุนการค้นหาอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น

(๒) สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการเรียนรู้ในชุมชน การศึกษาตลอดองค์ความรู้ของชุมชนและชุมชนต้นแบบ การจัดการตนเองได้ตามบริบทของพื้นที่ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ

(๓) ส่งเสริมการขยายผลและพัฒนาศักยภาพของคนสามวัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนอย่างอบอุ่นและเข้มแข็ง

(๔) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเครือข่ายภาคประชาสังคม และภาคส่วนต่างๆ ในการพัฒนาระบบเฝ้าระวังปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน

๓) ส่งเสริมภาคประชาสังคมและองค์กรธุรกิจเอกชนในการทำงานเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลไกภาครัฐ และร่วมกันสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการส่งเสริมภาคเอกชนที่ประกอบกิจการเพื่อสังคมที่สร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ขององค์กรและผลประโยชน์ของชุมชนและสังคม โดยเฉพาะส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับแรงงานในสถานประกอบการหรือบริเวณใกล้เคียง การยกย่ององค์กรธุรกิจเอกชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสาธารณะ ตลอดจนการยกย่องคนดีในสังคมให้เป็นต้นแบบและตัวอย่างที่ดีผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

๔) สร้างเสริมความศรัทธาในสถาบันศาสนาเพื่อให้มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมศีลธรรมและสร้างความเป็นปึกแผ่นในสังคม โดยสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเผยแพร่แก่นของศาสนาที่ถูกต้อง และจัดพื้นที่ในการปฏิบัติธรรมอย่างทั่วถึง เพื่อให้คนไทยสามารถนำหลักธรรมคำสอนมาใช้ในการชีวิตประจำวัน และมีความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ปฏิบัติธรรม

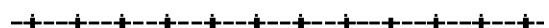
๕.๕.๒ พัฒนามาบทบาทของสถาบันทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

๑) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่หรือจังหวัดต่างๆ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาคน ชุมชน และสังคมในพื้นที่อย่างเป็นองค์รวม

๒) ส่งเสริมความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาในการปลูกฝังกระบวนการคิดที่อยู่บนฐานของศีลธรรม การยอมรับความแตกต่าง สำนึกความเป็นพลเมือง และวัฒนธรรมประชาธิปไตย รวมทั้งการใช้ประโยชน์ทุนทางสังคมในการหล่อหลอมและสร้างค่านิยมที่ดี การฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีงาม

๓) สร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เป็นพลังสำคัญที่มีบทบาทต่อการสะท้อนความต้องการของประชาชน รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ โดยจัดสรรพื้นที่ออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ตามความสนใจ วิเคราะห์แนวทางการใช้ประโยชน์ในการใช้สื่อออนไลน์ และมีการจัดระบบระเบียบการบริหารจัดการอย่างเข้มงวด

๕.๕.๓ สร้างค่านิยมให้คนไทยภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด และสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน เพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกันและกัน

บทที่ ๕

ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหาร และพลังงาน

๑ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมา ภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทั้งในมิติของการผลิตที่สามารถพึ่งพาตนเองด้านอาหารและเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนภาคเกษตร และเป็นฐานการผลิตที่สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการค้าและการส่งออกสำหรับภาคการผลิตและบริการอื่นๆ รวมถึงในมิติการพัฒนาสู่แหล่งการผลิตพลังงานทดแทนที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่เข้มแข็งด้วยมีที่ตั้งทางภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะสม มีภูมิปัญญาด้านการผลิต การประยุกต์ดัดแปลง และวัฒนธรรมอาหารที่เข้มแข็งและหลากหลาย รวมถึงเป็นประเทศผู้ผลิตอาหารส่งออกที่สำคัญรายใหญ่ของโลก ซึ่งสถานการณ์การพัฒนาของภาคเกษตรตลอดช่วงที่ผ่านมาสรุปได้ดังนี้

๑.๑ บทบาทภาคเกษตรเริ่มลดลงแต่ยัง仍是ฐานการผลิตที่สำคัญของประเทศ โดยปัจจุบันมีพื้นที่ทำการเกษตร ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ทั้งประเทศ ครัวเรือนเกษตรกร ๖.๙ ล้านครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรรายย่อยที่ผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง เกษตรกรที่ผลิตเชิงพาณิชย์ และเกษตรกรที่แปรรูปผลิตผลเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยในปี ๒๕๕๓ สามารถทำการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมงรวมมูลค่า ๓๘๑,๕๕๔ ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๘.๓ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ลดลงจากร้อยละ ๙.๐๑ ในปี ๒๕๔๙ ในขณะที่การผลิตส่วนใหญ่ยังมีปริมาณผลผลิตพอเพียงกับความต้องการใช้ภายในประเทศ สามารถเป็นหลักประกันในการพึ่งพาและสร้างความมั่นคงของสินค้าเกษตรและอาหารที่ใช้ภายในประเทศได้ และมีเหลือส่งออกสร้างรายได้ให้กับประเทศ เช่น ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน โดยเฉพาะข้าว มีผลผลิตเหลือส่งออกร้อยละ ๔๕ ของผลผลิตทั้งหมดที่ผลิตได้ มันสำปะหลัง ส่งออกร้อยละ ๓๑ อ้อย (น้ำตาล) ส่งออกร้อยละ ๖๗ ของผลผลิตทั้งหมด ขณะที่สินค้าปศุสัตว์และประมงส่งออกที่สำคัญ เช่น กุ้ง และไก่ มีปริมาณการส่งออกคิดเป็นร้อยละ ๘๖ และ ๓๒ ของปริมาณผลผลิตทั้งหมดตามลำดับ อย่างไรก็ตามปัจจุบันตลาดสินค้าเกษตรมีการแข่งขันรุนแรงและมีแนวโน้มถูกแย่งส่วนแบ่งตลาดจากประเทศคู่แข่งที่สำคัญมากขึ้น

๑.๒ ความเข้มแข็งของภาคเกษตรไทยมีแนวโน้มลดลงในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยจะเห็นได้จากประสิทธิภาพการผลิตโดยเฉลี่ยในบางสินค้าที่ยังคงต่ำหากเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากภาคเกษตรไม่สามารถเร่งพัฒนาผลผลิตทางการผลิตได้ทันต่อสภาพการแข่งขันในตลาดโลกที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งออกหลักของภาคเกษตรยังคงอยู่ในรูปของสินค้าขั้นปฐม และเกษตรกรส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาหนี้สินและความยากจน โดยในปี ๒๕๕๐ ประเทศไทยมีคนยากจนทั้งสิ้น ๕.๔๒ ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นเกษตรกร ร้อยละ ๕๖.๘๗ อันมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ เช่น พื้นที่ขาดความอุดม

สมบูรณ์โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ในบางพื้นที่ไม่สูงเท่าที่ควร และมีคุณภาพผลผลิตไม่สม่ำเสมอ เกษตรกรส่วนใหญ่พึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกโดยเฉพาะปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และผลิตพืชเชิงเดี่ยวเป็นหลัก ในขณะที่การพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนยังไม่สามารถขยายตัวได้เท่าที่ควร ทำให้มีความเสี่ยงจากเปลี่ยนแปลงของราคามากขึ้น ในขณะที่ราคาผลผลิตเกษตรผันผวนและขึ้นกับราคาในตลาดโลก การเกิดภัยพิบัติจากธรรมชาติบ่อยครั้ง เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจุบันเกษตรกรมีแนวโน้มสูญเสียการเป็นเจ้าของที่ดินและกลายเป็นผู้เช่ามากขึ้น ทำให้ขาดความมั่นคงในอาชีพเกษตร ในขณะที่เดียวกันพบว่า รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยเพิ่มจาก ๕๒,๘๓๓ บาทต่อครัวเรือน ในปีการผลิต ๒๕๔๘/๔๙ เป็น ๕๘,๖๓๒ บาทต่อครัวเรือน ในปีการผลิต ๒๕๕๒/๕๓ ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนหนึ่งเนื่องจากราคาผลิตผลการเกษตรที่ปรับตัวสูงขึ้นในสินค้าเกษตรที่สำคัญ เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่มีขนาดหนี้สินต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นเช่นกัน จาก ๕๒,๘๘๗ บาท ในปี ๒๕๔๘/๔๙ เป็น ๕๔,๔๐๙ บาท ในปี ๒๕๕๒/๕๓

๑.๓ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการครอบครองทรัพยากรพันธุกรรม ส่งผลกระทบต่อวิธีการผลิตของเกษตรกร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของปริมาณและการกระจายตัวของน้ำฝน ระดับอุณหภูมิเฉลี่ยที่มีแนวโน้มสูงขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในเชิงฤดูกาลต่างๆ จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการผลิตสินค้าสำคัญที่มีบทบาทอย่างมากต่อความมั่นคงอาหารและพลังงานของประเทศ ในขณะเดียวกัน ปัญหาการครอบครองทรัพยากรพันธุกรรมและการผูกขาดทางการค้าเมล็ดพันธุ์พืช จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรรายย่อยจำนวนมากที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากรป่าไม้พันธุ์พืชต่างๆ เพื่อเป็นอาหารและยาสมุนไพร และกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศในระยะยาว

๑.๔ การขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ผลกระทบจากการที่ประเทศเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้เกษตรกรที่มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประกอบกับคนหนุ่มสาวไม่สนใจทำการเกษตร โดยในช่วงปี ๒๕๔๑-๒๕๕๐ จำนวนแรงงานภาคเกษตรลดลงประมาณร้อยละ ๑.๘๗ ต่อปี ส่งผลต่อการขาดแคลนแรงงานในภาคเกษตรและศักยภาพภาคเกษตรในอนาคต ในขณะที่ความต้องการอาหารทั้งภายในประเทศและของโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเกิดจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อความมั่นคงอาหารในอนาคต

๑.๕ ความต้องการพืชที่สามารถนำไปผลิตเป็นพลังงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องผลจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสถานการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้นและผันผวนอย่างมาก ประกอบความต้องการใช้พลังงานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้หลายประเทศในโลก รวมทั้งประเทศไทยมีนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนจากพืชแทนการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลมากขึ้น และทำให้ความต้องการพืชที่สามารถนำไปผลิตพลังงานเพิ่มขึ้น เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น และมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ผลผลิตการเกษตรจากการปลูกเพื่อเป็นพืชอาหารมาเป็นพืชพลังงานมากขึ้น ซึ่งสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตอาหารรวมทั้งความมั่นคงอาหารของประเทศและการส่งออกได้ ดังนั้น แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน โดยพยายามสร้างฐานภาคเกษตรให้มีความเข้มแข็งและเกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง สามารถผลิตอาหารได้เพียงพอ มีคุณภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาพลังงานทดแทนจากพืชที่เพียงพอ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศเมื่อราคาพลังงานเกิดความผันผวน รวมถึงสร้างหลักประกันรายได้ให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรในระบบด้วย

๒

การประเมินความเสี่ยง

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยเสี่ยงที่ภาคเกษตรกำลังเผชิญในหลายมิติ ทั้งในเชิงทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงสถานะความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพของประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของภาคเกษตรให้ลดลงได้ โดยมีปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญหลายประการ ดังนี้

๒.๑ ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นฐานการผลิตภาคเกษตรมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น การพัฒนาที่ผ่านมาได้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ จำนวนมาก เพื่อการผลิตทางเศรษฐกิจ รวมทั้งภาคเกษตร เพื่อให้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และเป็นการใช้อย่างสิ้นเปลือง ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดการบำรุงรักษา ทำให้ในปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตของภาคเกษตรที่สำคัญมีความเสื่อมโทรม โดยเฉพาะทรัพยากรดิน ที่พบปัญหาดินเสื่อมสภาพจำนวน ๑๙๐ ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงเกือบปีละ ๑ ล้านไร่ เนื่องจากการเสื่อมไปตามสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่ถูกต้องตามสมรรถนะของดิน ในขณะที่เป้าหมายตามแผนการฟื้นฟูดินของภาครัฐกำหนดไว้ประมาณปีละ ๒ ล้านไร่ ทำให้การดำเนินงานไม่ทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ความเสื่อมโทรมของดินรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรในปริมาณมาก โดยมีการนำเข้าปุ๋ยเคมีและสารเคมีการเกษตรปีละประมาณ ๖ ล้านตัน มูลค่ากว่า ๘๐,๐๐๐ ล้านบาท รวมทั้งมีปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการผลิตทางการเกษตร เนื่องจากประสบปัญหาน้ำต้นทุนลดลงอย่างมาก ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาคูณภาพน้ำ ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพที่ถูกทำลายมากขึ้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัจจัยเสี่ยง ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและยั่งยืน รวมถึงความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในอนาคต

๒.๒ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการผลิตภาคเกษตร โดยเฉพาะภาวะภัยแล้ง น้ำท่วม และฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล รวมถึงโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด ซึ่งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลโดยตรงต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตร จากการคาดการณ์ของศูนย์เครือข่ายงานวิเคราะห์วิจัยและฝึกอบรมการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (๒๕๕๗) พบว่า การเพิ่มขึ้นของปริมาณน้ำฝนในภาคกลาง จะทำให้เกิดน้ำท่วมบ่อยครั้งและจำนวนความถี่มากขึ้น มีผลให้การผลิตข้าวในแถบลุ่มน้ำเจ้าพระยาได้ผลผลิตลดลง นอกจากนี้ ยังเกิดโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดรุนแรงขึ้น เช่น การระบาดของเพลี้ยแป้งสีชมพูในมันสำปะหลัง ประมาณ ๑ ล้านไร่ ในปี ๒๕๕๒ เป็นต้น รวมถึงการระบาดของโรคพืชบางประเภทที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน และที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วแต่เพิ่มระดับความรุนแรงยิ่งขึ้น อาทิ การระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลในนาข้าว โรคเหี่ยวเฉาและโรคใบหงิกในนาข้าวภาคกลาง ประมาณ ๒.๓๙ ล้านไร่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อศักยภาพการผลิตของภาคเกษตร

๒.๓ ความอ่อนแอของภาคเกษตรที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ทั้งนี้ เป็นผลจากหลายปัจจัยที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในสังคมเกษตร ที่เข้าสู่สังคมปัจเจกมากขึ้น มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหมดไป ขาดการปฏิสัมพันธ์และทำกิจกรรมร่วมกัน ในขณะที่ผลิตภาพการผลิตของภาคเกษตรลดลง อันเกิดจากการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตรที่ยังไม่เพียงพอต่อการเพิ่มผลิตภาพการผลิต โดยเฉพาะพื้นที่ชลประทานที่มีเพียง ๒๘ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๒๒ ของพื้นที่ทางการเกษตร การถือครองที่ดินทำการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรที่มีแนวโน้มลดลงจากเฉลี่ย ๒๓.๐๑

ไร่/ครัวเรือน ในปี ๒๕๔๙ เป็น ๒๒.๖๒ ไร่/ครัวเรือน ในปี ๒๕๕๒ และมีแนวโน้มการเป็นผู้เช่าเพิ่มขึ้น โดยปี ๒๕๔๙ มีการทำการเกษตรบนเนื้อที่ของคนอื่นเพียง ๓๖.๙๙ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒๘.๔ ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร) และเพิ่มเป็น ๖๕.๒๕ ล้านไร่ (ร้อยละ ๔๙.๕๑ ของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร) ในปี ๒๕๕๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคกลาง ในขณะเดียวกัน **ต้นทุนการผลิตที่มีแนวโน้มสูงขึ้น** อันเนื่องจากราคาปัจจัยการผลิตและการขนส่งสูงขึ้นที่ปรับตัวตามราคาระหว่าง ทำให้ไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้เท่าที่ควร ประกอบกับ **แรงงานเกษตรมีแนวโน้มลดลงและเป็นผู้สูงอายุ** รวมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่ไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง และมีการย้ายออกจากภาคเกษตรไปในภาคการผลิตอื่น เช่น ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า เป็นต้น ทำให้ภาคเกษตรต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านแรงงานมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมี **การพึ่งพาต่างประเทศทั้งปัจจัยการผลิตและตลาดส่งออก** เช่น เทคโนโลยี ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืช ที่ต้องนำเข้าปีละกว่า ๘๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่ส่งผลต่อต้นทุนการผลิต และต้องเผชิญความเสี่ยงจากความผันผวนด้านราคา ขณะที่ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญส่วนใหญ่ของไทยประมาณร้อยละ ๖๐-๗๐ ต้องพึ่งพิงตลาดส่งออก รวมถึงเป็นสินค้าขึ้นปฏุมที่มีมูลค่าเพิ่มน้อย ทำให้เกษตรกรมีรายได้ต่ำและไม่มีเสถียรภาพ ประกอบกับการ **เปิดเขตการค้าเสรีส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยในประเทศ** เนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าเกษตรจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า ซึ่งจะเห็นได้จากปริมาณการนำเข้าวัตถุดิบอาหารและสินค้าเกษตรจากต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่มีการเปิดเขตการค้าเสรีในปี ๒๕๔๗ รวมมูลค่าปีละประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ในขณะที่ **ทรัพยากรถูกแย่งชิงจากภาคการผลิตอื่น** ทั้งทรัพยากรที่ดินและน้ำ เพื่อตอบสนองความต้องการตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของประชากร โดยเฉพาะในพื้นที่ชนเมืองที่มีการขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่การเกษตรเดิมมากขึ้น

๒.๔ ประเทศไทยมีการใช้พลังงานที่ผลิตจากพืชเพื่อทดแทนพลังงานเชื้อเพลิงจากฟอสซิลมากขึ้น ทำให้มีความต้องการพืชที่สามารถนำไปผลิตเป็นพลังงานเพิ่มมากขึ้น เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น เกษตรกรจึงมีการเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์พื้นที่เกษตรจากการปลูกพืชอาหารมาเป็นการปลูกพืชพลังงานแทน ซึ่งส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกพืชอาหารลดลง และทำให้ราคาพืชอาหารมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมการผลิตและใช้เอทานอล ไบโอดีเซลให้มีสัดส่วนที่สูงขึ้น เพื่อลดการนำเข้าและการใช้พลังงานจากเชื้อเพลิงฟอสซิลเพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน โดยมีเป้าหมายการเพิ่มการใช้เอทานอล และไบโอดีเซล เป็นส่วนประกอบในน้ำมันเบนซินและดีเซลไม่น้อยกว่า ๙ และ ๔.๕ ล้านลิตรต่อวัน ภายในปี ๒๕๖๕ ตามลำดับ เพิ่มขึ้นจากปัจจุบันที่มีการใช้เอทานอล ๑.๒๔ ล้านลิตรต่อวัน และไบโอดีเซล ๑.๗๓ ล้านลิตรต่อวัน และที่ผ่านมา พบว่า มีปริมาณเอทานอลที่ผลิตจากมันสำปะหลังเพิ่มขึ้นจาก ๒.๒๕ ล้านลิตร ในปี ๒๕๔๖ เป็น ๕๖.๕๗๕ ล้านลิตร ในปี ๒๕๔๙ และเป็น ๔๒๖ ล้านลิตร ในปี ๒๕๕๓ ขณะที่ปริมาณไบโอดีเซลเพิ่มขึ้นจาก ๓.๓๘ ล้านลิตร ในปี ๒๕๔๙ เป็น ๕๙๕ ล้านลิตร ในปี ๒๕๕๓ ซึ่งสถานการณ์แนวโน้มดังกล่าวนับเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อความมั่นคงทางด้านอาหารของประเทศในระยะยาว

๓

การสร้างภูมิคุ้มกัน

การประเมินปัจจัยความเสี่ยงที่จะมีผลกระทบต่อความเข้มแข็งของภาคเกษตรซึ่งเป็นทั้งความมั่นคงด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพของประเทศ จำเป็นต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันให้เพิ่มขึ้นและรักษาภูมิคุ้มกันที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้สามารถป้องกันและลดผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต โดยมีภูมิคุ้มกันที่สำคัญ ดังนี้

๓.๑ ความเหมาะสมของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งจำเป็นต้องรักษาและใช้ประโยชน์จากศักยภาพที่มีอยู่อย่างรู้คุณค่า เพื่อให้สามารถพัฒนาสู่การเป็นฐานการผลิตที่เหมาะสม และสนับสนุนให้การผลิตทางการเกษตรมีประสิทธิภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มได้มากขึ้น โดยเฉพาะทรัพยากรดิน น้ำ แรงงาน รวมทั้งเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลการเกษตรที่เหมาะสม ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

๓.๒ ฐานการผลิตการเกษตรที่เข้มแข็ง ที่สามารถสร้างอาชีพ สร้างรายได้และความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานให้กับประเทศ ให้กับเกษตรกรและสังคมชนบท รวมทั้งสร้างความอุดมสมบูรณ์ของสภาวะแวดล้อม วิถีชีวิต ชนบทธรรมนิยมประเพณีและวัฒนธรรมที่เอื้ออาทรของสังคมเกษตรกรรม และสนับสนุนการผลิตด้านอุตสาหกรรม การค้าและบริการ โดยให้ความสำคัญกับระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้น

๓.๓ องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งจำเป็นต้องสร้างความรู้พื้นฐานให้เกษตรกรให้มีความสามารถในการผลิต ฝักระวัง ป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ที่มีไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาภาคเกษตร การผลิตพืชอาหารและพลังงานให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอย่างมั่นคงมากขึ้น และมีความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ กายภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความผันผวนด้านราคา และภาวะทางเศรษฐกิจ

๓.๔ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งสามารถที่จะเพิ่มปริมาณการผลิตให้เพียงพอที่จะใช้เป็นอาหารและพลังงานชีวภาพในปริมาณที่เหมาะสม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตอาหาร และให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงระหว่างพืชอาหารและพืชพลังงาน และการใช้วัสดุเหลือใช้ในครัวเรือนและการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้มีการนำวัสดุเหลือใช้ เช่น แกลบ พางข้าว ชังข้าวโพด เศษไม้ มูลสัตว์ เป็นต้น มาใช้ในการผลิตพลังงานจากชีวมวลและก๊าซชีวภาพ ซึ่งช่วยลดมลภาวะแก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

๓.๕ กลไกการบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาล จะเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาภาคเกษตรให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านการผลิตและการตลาด การสร้างมูลค่าเพิ่ม การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม มีการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมและความเข้มแข็งในชุมชนชนบท รวมทั้งเพื่อให้เกิดกลไกในการสร้างความมั่นคงในการบริหารจัดการอาหารและพลังงานชีวภาพของประเทศ

๔ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๑ วัตถุประสงค์

๔.๑.๑ เพื่อให้ภาคเกษตรเป็นฐานการผลิตที่มีความมั่นคงและมีการเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถผลิตสินค้าเกษตร อาหารและพลังงานที่มีมูลค่าเพิ่ม มีคุณภาพ มาตรฐาน ปลอดภัย เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการของตลาดในระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านอาหารเป็นลำดับแรก

๔.๑.๒ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้เกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน รวมทั้งสนับสนุนครัวเรือนและองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนด้วยระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

๔.๑.๓ เพื่อส่งเสริมชุมชนและเกษตรกรให้มีส่วนร่วมและสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมถึงสามารถพึ่งพาตนเองได้

๔.๒ เป้าหมาย

๔.๒.๑ เพิ่มสัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

๔.๒.๒ ปริมาณการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเพียงพอต่อความต้องการของตลาด พัฒนาคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัยของสินค้าเกษตรและอาหารอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มพื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างน้อยร้อยละ ๕ ต่อปี รวมทั้งผู้บริโภคสามารถเข้าถึงอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงในราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม

๔.๒.๓ เกษตรกรมีหลักประกันที่มั่นคงด้านอาชีพและรายได้ มีความสามารถในการชำระหนี้สินเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่เข้าสู่ภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง

๔.๒.๔ เพิ่มปริมาณการผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน ได้แก่ เอทานอล และไบโอดีเซล ในปี ๒๕๕๙ ไม่น้อยกว่า ๖.๒ และ ๓.๖ ล้านลิตรต่อวัน ตามลำดับ และ เพิ่มผลผลิตพลังงานไฟฟ้า และพลังความร้อนจากชีวมวล ก๊าซชีวภาพ ของเสียจากครัวเรือน วัสดุเหลือใช้จากภาคเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตร ไม่น้อยกว่า ๓,๔๔๐ เมกะวัตต์ และ ๕,๕๖๔ พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ ในปี ๒๕๕๙ ตามลำดับ และส่งเสริมการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๓ ตัวชี้วัด

๔.๓.๑ สัดส่วนมูลค่าสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

๔.๓.๒ ผลผลิตและต้นทุนการผลิตต่อหน่วยของสินค้าเกษตร

๔.๓.๓ จำนวนฟาร์มที่ได้รับรองมาตรฐานในแต่ละปีเพิ่มขึ้น และการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ทำเกษตรกรรมยั่งยืน อาทิ พื้นที่เกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

๔.๓.๔ ร้อยละของจำนวนเด็กวัยเรียน (อายุ ๖-๑๔ ปี) ที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์

๔.๓.๕ สัดส่วนรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรต่อรายได้เงินสดสุทธิของครัวเรือนเกษตร

๔.๓.๖ สัดส่วนเกษตรกรรุ่นใหม่ต่อเกษตรกรทั้งหมด

๔.๓.๗ ระบบประกันภัยพืชผลที่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง

๔.๓.๘ ปริมาณผลผลิตพลังงานทดแทนจากพืชพลังงาน และผลผลิตพลังงานไฟฟ้าและพลังความร้อนจากชีวมวล ก๊าซชีวภาพ ของเสียจากครัวเรือนและวัสดุเหลือใช้จากภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร

๕

แนวทางการพัฒนา

การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าภาคเกษตรจะมีบทบาทสำคัญทั้งในแง่ของการผลิตที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านอาหารและเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้แก่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ รวมถึงเป็นฐานการผลิตที่สนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อการค้าและการส่งออกสำหรับภาคการผลิตและบริการอื่นๆ แต่กลับพบว่าความเข้มแข็งและความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของการผลิตในภาคเกษตรมีความเสื่อมโทรมและถูกใช้ไปในช่วงของการพัฒนาที่ผ่านมาเป็นจำนวนมาก โดยไม่มีการบำรุงรักษาเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนเท่าที่ควร ประกอบกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น และการเปิดเขตการค้าเสรีที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรรายย่อย ขณะเดียวกันแนวโน้มสถานการณ์การใช้พลังงานทดแทนจากผลผลิตพืชกลับเป็นประเด็นอ่อนไหวและจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหารในอนาคต ทำให้ภาคเกษตรต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นในด้านเป็นแหล่งการผลิตพลังงานทดแทนที่สำคัญของประเทศ ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาในระยะต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการดูแลและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรอย่างรู้คุณค่าเพื่อความยั่งยืนในการพัฒนา เพิ่มศักยภาพการผลิตภาคเกษตร สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และสัตว์น้ำรวมถึงเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหารและพลังงาน บนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สร้างสรรค์ สร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้แก่เกษตรกร รวมถึงสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานชีวภาพในครัวเรือน ชุมชนและประเทศ ซึ่งจะเป็แนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันและความเข้มแข็งให้กับภาคเกษตรเมื่อต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงด้านต่างๆ ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาภาคเกษตรให้เกิดความยั่งยืน โดยครอบคลุมทั้งการเกษตรเพื่อพึ่งพาตนเอง การเกษตรในเชิงพาณิชย์ และการเกษตรแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ดังนี้

๕.๑ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๑.๑ รักษา ป้องกัน และคุ้มครองพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตรและสนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยมีที่ดินเป็นของตนเองหรือมีสิทธิทำกินในที่ดิน โดยการปรับปรุงกฎ ระเบียบ ที่มีอยู่ให้เอื้อต่อการนำที่ดินมาใช้เพื่อการเกษตร เช่น พระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.๒๕๒๔ เป็นต้น รวมถึงการเร่งรัดการออกกฎหมายเกี่ยวกับการรักษาและควบคุมการใช้พื้นที่เกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูงที่รัฐบาลได้มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานไว้แล้ว เช่น ระบบชลประทาน ระบบคมนาคม ขนส่ง เป็นต้น และบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจังโดยเฉพาะพระราชบัญญัติผังเมือง เพื่อคุ้มครองพื้นที่ทางการเกษตรให้เป็นฐานการผลิตที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนของประเทศ

๕.๑.๒ เร่งรัดให้มีการจัดซื้อที่ดินจากเอกชนมาดำเนินการปฏิรูปเพื่อเกษตรกรรม และใช้มาตรการทางภาษีเพื่อบังคับหรือจูงใจให้บุคคลผู้ถือครองที่ดินไว้เป็นจำนวนมากโดยไม่ได้ทำประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและสังคม ให้หันมาทำประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าวมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

๕.๑.๓ เร่งรัดการจัดให้มีองค์กรและระบบบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อเป็นกลไกในการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง และสนับสนุนการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐอย่างคุ้มค่าโดยเกษตรกรและชุมชน รวมทั้งเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิ์หรือจัดสรรสิทธิในที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ไร้ที่ทำกินให้มีที่ดินเป็นของตนเองอย่างเป็นธรรม

๕.๑.๔ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคการเกษตร ทั้งในเรื่องการฟื้นฟูคุณภาพของทรัพยากรดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ การบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำภาคเกษตร เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตร

๕.๑.๕ ฟื้นฟูและส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีของชุมชน โดยเฉพาะวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อช่วยสร้างความสมดุลและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ และป่าไม้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็ฐานการผลิตทางการเกษตรต่อไปในอนาคต

๕.๒ การเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคเกษตร โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๒.๑ รัฐควรให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และสัตว์น้ำ ที่สามารถเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก และ ส่งเสริมบทบาทของสถาบันเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน องค์กรชุมชน และ เกษตรกร ในการพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และสัตว์น้ำ และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการบริหารจัดการและการสร้างนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่การผลิตสินค้าเกษตร เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองด้านอาหารและพลังงาน และคงความเป็นผู้นำด้านการเกษตรของโลกในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

๕.๒.๒ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน โดยสนับสนุนสินเชื่อผ่อนปรนและมาตรการทางด้านภาษีแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ที่มีการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและขยายการลงทุนให้เหมาะสมกับสถานการณ์การแข่งขันในตลาดโลก

๕.๒.๓ สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ เช่น ศักยภาพของดิน แหล่งรองรับผลผลิต และปัจจัยพื้นฐานทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น ระบบชลประทาน ระบบโลจิสติกส์ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรและการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของความสมัครใจและการมีส่วนร่วมของเกษตรกร โดยกำหนดเขตการใช้ที่ดินและมาตรการจูงใจให้เกษตรกรทำการผลิตตามศักยภาพของพื้นที่และสนับสนุนข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ เช่น สินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรน เป็นต้น และส่งเสริมให้มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชแต่ละชนิด เพื่อสามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒.๔ ควบคุมและกำกับดูแลให้มีการนำเข้าและใช้สารเคมีทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน และสนับสนุนการใช้สารชีวภาพให้มากขึ้น เพื่อลดต้นทุนการผลิต และสร้างความปลอดภัยในสุขภาพของทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมทั้งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง รมรณรงค์สร้างความเข้าใจให้เกษตรกรใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างถูกวิธีตามหลักวิชาการ

๕.๒.๕ ปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐานเพื่อการผลิตให้ทั่วถึง เช่น ศูนย์เครื่องจักรกลการเกษตรหรือศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตในระดับชุมชน เป็นต้น เพื่อสนับสนุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๕.๒.๖ ส่งเสริมการผลิตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมของประเทศ และสนับสนุนการทดลองวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ อย่างต่อเนื่องและเหมาะสม เช่น เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีพันธุ์วิศวกรรม เป็นต้น เพื่อให้มีองค์ความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีของโลกในระยะต่อไป

๕.๒.๗ พัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เหมาะสมทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง และทั่วถึง โดยผ่านศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต เครือข่ายเกษตรกรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละพื้นที่ และจากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จหรือปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนเพิ่มความสามารถและช่องทางในการรับรู้ข่าวสารให้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง รวมถึงพัฒนาสื่อทางการเกษตรในวงกว้าง เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรสู่เกษตรกรและประชาชนที่มีความสนใจให้ทั่วถึงมากขึ้น

๕.๓ การสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรตลอดห่วงโซ่การผลิต โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๓.๑ สนับสนุนการผลิตและบริการของชุมชนในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร อาหาร และพลังงาน โดยพัฒนาศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน บนฐานความรู้ที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของสินค้า เช่น สมุนไพร ผลิตภัณฑ์อาหารและบริการเพื่อสุขภาพ เป็นต้น รวมถึงสินค้าเกษตรที่มีโภชนาการ เช่น ผลิตภัณฑ์ยาง ไม้ยาง สินค้าจำพวกวัสดุชีวภาพ ผลิตภัณฑ์ยาและอาหารเสริมเพื่อสุขภาพ เป็นต้น ตลอดจนการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาต่อยอดให้มีโอกาสทางการตลาดและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน รวมถึงสนับสนุนการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรชนิดใหม่ๆ ที่มีมูลค่าสูงเพื่อรองรับความต้องการของตลาดเฉพาะกลุ่มและตลาดโลก

๕.๓.๒ ส่งเสริมสถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมทำการศึกษาวิจัยกับภาคเอกชน ควบคู่กับการใช้มาตรการด้านสินเชื่อผ่อนปรนและมาตรการด้านภาษีเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรและผู้ประกอบการนำองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม บนฐานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่ม

๕.๓.๓ สนับสนุนการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร และมาตรฐานระบบการผลิตสินค้าเกษตรให้เทียบเท่าระดับสากล รวมทั้งควบคุม ดูแลกระบวนการตรวจรับรองคุณภาพอย่างเข้มงวด รวมทั้งพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับ และความสามารถในการติดตามการขนส่งหรือเคลื่อนย้ายสินค้า เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศรวมถึงเป็นการสร้างโอกาสและการใช้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรี ตลอดจนมีความรวดเร็ว ทั่วถึง และประหยัดสำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการ

๕.๓.๔ ส่งเสริมและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยีที่ลดต้นทุนการผลิตอย่างยั่งยืน รวมถึงปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อผลิตพ่อแม่พันธุ์และลูกพันธุ์คุณภาพ รวมทั้งเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการประมงในทุกกระดับ ให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กฎ ระเบียบ ข้อกำหนดต่างๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการป้องกัน ยับยั้ง และจัดการทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม ให้สามารถทำประมงอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อรักษาสมดุลของการผลิตและการใช้ทรัพยากรประมงอย่างยั่งยืน

๕.๓.๕ เพิ่มมูลค่าผลผลิตด้านปศุสัตว์ให้สูงขึ้น โดยปรับปรุงแบบและวิธีการเลี้ยงให้มีมาตรฐานตามหลักวิชาการ ทั้งรูปแบบของโรงเรือน ชนิด และประเภทของอาหารรวมถึงยาที่ใช้ในการเลี้ยงปศุสัตว์ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค รวมทั้งส่งเสริมการทำปศุสัตว์ชนิดอื่นๆ ที่มีมูลค่าสูงให้มากขึ้น โดยการสนับสนุนความรู้ เงินทุน เทคโนโลยีการผลิต และการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ปศุสัตว์ที่มีอัตราแลกเนื้อที่ดี มีโอกาสทางการตลาด และให้ผลตอบแทนต่อการลงทุนสูง รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาการผลิตอาหารเสริมสำหรับปศุสัตว์จากวัตถุดิบในประเทศ

๕.๓.๖ สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกษตรและอาหารตามมาตรฐานที่กำหนด รวมทั้งการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน ลดภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบรับรอง เพื่อขยายการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภค

๕.๓.๗ ส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตรและตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนสิ่งจูงใจ เช่น สินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรนให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการตลาดกลางสินค้าเกษตร เพื่อให้เกิดกลไกตลาดที่มีความเป็นธรรม และสนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรสามารถเข้ามาทำธุรกรรมในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า เป็นต้น

๕.๓.๘ ส่งเสริมภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมกันบริหารจัดการระบบสินค้าเกษตรและอาหาร การเพิ่มมูลค่า และการจัดการด้านการตลาด ร่วมกับสถาบันเกษตรกร เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีช่องทางในการสร้างรายได้ที่เป็นธรรมและเหมาะสมเพิ่มขึ้น รวมถึงสนับสนุนการบริหารจัดการสินค้าเกษตรแบบกลุ่มการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อยกระดับและต่อยอดการแปรรูปสินค้าเกษตร

๕.๓.๙ สนับสนุนการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์ของภาคเกษตรที่เชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่อุปทานและสามารถตรวจสอบการเคลื่อนย้ายของสินค้า เพื่อลดความสูญเสียและต้นทุนตลอดห่วงโซ่อุปทานจากการเน่าเสียของสินค้าที่มีสาเหตุจากกระบวนการเก็บรักษาและระบบขนส่งสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน โดยพัฒนาระบบขนส่งที่มีการควบคุมอุณหภูมิ ระบบตรวจสอบย้อนกลับ และสนับสนุนให้ผู้ผลิตหรือสมาคมธุรกิจเฉพาะด้านเข้ามามีบทบาทในการจัดระบบการบริหารโลจิสติกส์ของภาคเกษตรร่วมกับภาครัฐ รวมทั้งพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลด้านการผลิตและตลาดสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์

๕.๔ การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๔.๑ พัฒนาระบบการสร้างหลักประกันด้านรายได้ของเกษตรกรให้มีความมั่นคง และให้ครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด เพื่อนำไปสู่การปรับโครงสร้างการผลิตอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อสร้างความมั่นใจกับเกษตรกรในรายได้ขั้นต่ำที่สามารถยึดการเกษตรเป็นอาชีพได้อย่างมั่นคงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

๕.๔.๒ เร่งพัฒนาระบบประกันภัยพิบัติการเกษตร ให้สามารถคุ้มครองความเสี่ยงด้านการผลิตทางการเกษตรจากทุกภัยพิบัติให้กับเกษตรกรในทุกพื้นที่ โดยให้เกษตรกรมีส่วนรับผิดชอบชำระเบี้ยประกันตามความเสี่ยงของพื้นที่

๕.๔.๓ ส่งเสริมระบบการทำเกษตรแบบมีพันธสัญญาที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักประกันทั้งทางด้านรายได้ให้กับเกษตรกรและความมั่นคงด้านวัตถุดิบแก่ภาคอุตสาหกรรม การเกษตร อาหาร และพลังงาน

๕.๔.๔ ยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น โดยพัฒนาระบบสวัสดิการให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ ซึ่งรวมถึงเกษตรกรในทุกสาขาอาชีพ และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

๕.๔.๕ สร้างแรงจูงใจให้เยาวชน หรือเกษตรกรรุ่นใหม่ และแรงงานที่มีคุณภาพเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม เพื่อให้มีจิตสำนึก เห็นคุณค่าของอาชีพเกษตรและวิถีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น ด้วยการสนับสนุนองค์ความรู้อย่างครบวงจร การจัดหาที่ดินทำกิน สร้างโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน รวมทั้งสนับสนุนกระบวนการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่อาชีพเกษตรกรรม และเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมการพัฒนาภาคเกษตรของเกษตรกรต้นแบบให้มากขึ้น

๕.๔.๖ พัฒนาสถาบันเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนให้เป็นกลไกสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง โดยการพัฒนาความรู้และความสามารถในการตลาดและการบริหารจัดการ ด้วยการศึกษาดูงานจากเกษตรกรหรือองค์กรที่ประสบความสำเร็จ และ การสนับสนุนสินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรนที่จำเป็นต่อการดำเนินงาน ภายใต้ระบบการควบคุมตรวจสอบที่รัดกุม รวมทั้งการเชื่อมโยงบทบาทของสถาบันเกษตรกรกับสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อร่วมวางแผนทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรมตามพื้นฐานและความต้องการของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ

๕.๔.๗ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรายย่อยที่ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่มีต้นทุนต่ำ อันเป็นผลจากข้อตกลงการเปิดการค้าเสรี โดยสนับสนุนการปรับตัวและเพิ่มขีดความสามารถให้เกษตรกรไทย สามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้ได้ตามมาตรฐาน พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัยอาหารของสินค้าเกษตรและอาหารนำเข้า เพื่อป้องกันสินค้านำเข้าที่มีคุณภาพไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางในการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและอาหาร จากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยการปรับปรุงกระบวนการนำเข้าวัตถุดิบมาแปรรูปให้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

๕.๕ การสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพัฒนาพลังงานชีวภาพในระดับครัวเรือนและชุมชน มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๕.๑ ส่งเสริมให้มีการปลูกป่าโดยชุมชนและเพื่อชุมชนเพิ่มขึ้น เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศที่จะเป็นฐานการผลิตด้านการเกษตรและอาหาร และใช้เป็นแหล่งช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

๕.๕.๒ ส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรด้วยระบบเกษตรกรรมยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ วนเกษตร เป็นต้น โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย เพื่อสร้างความมั่นคง ความหลากหลาย การพึ่งพาตนเองและสามารถเข้าถึงด้านอาหารทุกครัวเรือนทั้งในเชิงของปริมาณ คุณภาพ โภชนาการ และความปลอดภัย โดยการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตผ่านเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ และแหล่งความรู้ในพื้นที่

๕.๕.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการและเผยแพร่องค์ความรู้และการพัฒนาด้านอาหารศึกษาทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมบริโภคที่เหมาะสมของบุคคลและชุมชน เพื่อให้มีพฤติกรรมบริโภคที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและการบริโภคที่เหมาะสมกับภาวะสุขภาพของแต่ละบุคคล โดยส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในการสนับสนุนด้านอาหารศึกษา และเน้นการวิจัยและพัฒนาด้านอาหารในมิติต่างๆ ควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่ผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าที่ปลอดภัยและมีคุณค่าต่อการบริโภค

๕.๕.๔ สนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน โดยมีเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคที่มีความสัมพันธ์กันโดยตรง เช่น ตลาดท้องถิ่น ตลาดเกษตรกร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ปริมาณผลผลิตมีตลาดรองรับมากขึ้น สามารถพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนและนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งมีศักยภาพในการผลิตและเข้าถึงอาหารและโภชนาการที่ดี รวมทั้งมีความรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง

๕.๕.๕ ส่งเสริมการนำวัตถุดิบทางการเกษตรที่ผลิตได้ในชุมชนและที่เหลือใช้จากการเกษตรมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนใช้ในระดับครัวเรือนและชุมชน เช่น ไบโอดีเซล พลังงานความร้อนจากการเผาไม้ เศษวัสดุทางการเกษตร ก๊าซชีวภาพที่ได้จากการหมักมูลสัตว์ และเศษขยะอินทรีย์ เป็นต้น

๕.๕.๖ สนับสนุนการผลิตพลังงานทดแทนภายในชุมชน โดยการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตพลังงานทดแทน ทั้งจากวัตถุดิบเหลือใช้จากครัวเรือนและการเกษตร อาทิ มูลสัตว์ ขยะฟาง แกลบ เศษไม้ ตลอดจนถ่ายทอดวิธีการดูแลรักษาและการซ่อมบำรุงให้แก่ชุมชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีศักยภาพในการผลิตพลังงานทดแทน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพลังงานทดแทนอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระดับชุมชนและท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดต้นทุนด้านพลังงาน รวมถึงลดมลภาวะแก่ชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการผลิตพืชพลังงานทดแทนที่ไม่ใช่อาหารและมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เช่น สบู่ดำ เป็นต้น

๕.๕.๗ ส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งด้านอาหารให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนบทบาทการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานภายในชุมชน เช่น ศูนย์พันธุ์ข้าวชุมชน โรงปุ๋ยชีวภาพปุ๋ยอินทรีย์ โรงสี และลานตาก เป็นต้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพผลผลิตผลการเกษตรในชุมชน

๕.๖ การสร้างความมั่นคงด้านพลังงานชีวภาพเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศและความเข้มแข็งภาคเกษตร มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๖.๑ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพลังงานจากพืชพลังงาน โดยการวิจัยและพัฒนาพันธุ์พืชพลังงานที่เหมาะสมกับประเทศและให้ผลผลิตสูง และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น รวมทั้งศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตพลังงานจากพืช เพื่อให้สามารถผลิตพลังงานได้มากขึ้นในปริมาณพืชเท่ากัน ตลอดจนส่งเสริมการวิจัยพืชพลังงานอื่นที่ไม่ได้ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตอาหาร เช่น สาหร่าย เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อลดปัญหาภาวะขาดแคลนในพืชที่ใช้เป็นทั้งวัตถุดิบในการผลิตอาหารและพลังงาน

๕.๖.๒ จัดให้มีระบบการบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่ใช้เป็นทั้งอาหารและพลังงาน โดยให้ความสำคัญกับความมั่นคงด้านอาหาร เช่น ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง และอ้อย เป็นต้น เพื่อให้มีการผลิตและการซื้อขายเป็นระบบที่เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน ไม่กระทบต่อความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ

๕.๖.๓ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการใช้พลังงานชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและบริการ เพื่อลดการพึ่งพาการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงจากการนำเข้าต่างประเทศ ซึ่งจะทำให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผลผลิตทางการเกษตรเกิดความมั่นคงและราคาสินค้าเกษตรมีเสถียรภาพ

๕.๖.๔ จัดให้มีกลไกในการกำกับดูแลโครงสร้างราคาของพลังงานชีวภาพ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การสร้างเสถียรภาพและความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงของการใช้พลังงานชีวภาพและศักยภาพการผลิตที่เหมาะสม โดยไม่กระทบต่อการผลิตอาหารของประเทศ

๕.๖.๕ ปลุกจิตสำนึกในการใช้พลังงานชีวภาพอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า โดยสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนถึงประโยชน์และผลกระทบของการใช้พลังงานชีวภาพ

๕.๗ การปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

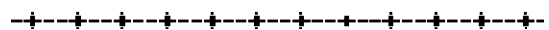
๕.๗.๑ สนับสนุนบทบาทของเกษตรกร เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ภาคเอกชน และชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนการผลิตทางการเกษตร เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศเชื่อมโยงกับกลไกการบริหารจัดการภาครัฐและองค์กรเกษตรกรที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับพื้นที่และส่วนกลาง เช่น สภาเกษตรกรแห่งชาติ เป็นต้น รวมทั้งมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการทำงานของภาครัฐอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม

๕.๗.๒ ปรับกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงพลังงาน ให้มีการร่วมมือและบูรณาการการทำงานอย่างจริงจัง ทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่โดยมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อสนับสนุนการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและพลังงาน รวมถึงเป็นผู้ผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาการเกษตร อาหารและพลังงานให้สอดคล้องกับความต้องการในระดับชุมชนในพื้นที่และระดับประเทศ นอกจากนี้ กำหนดให้มีกลไกการประสานการทำงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร และตรวจสอบการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่

๕.๗.๓ พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านอาหารและพลังงานตั้งแต่การผลิต การตลาดไปจนถึงการบริโภคให้มีความถูกต้อง สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้โดยง่าย เพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนา แก้ไขปัญหา และเตือนภัย โดยพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต รวมทั้งพัฒนาการสร้างตัวชี้วัดการพึ่งพาตนเองด้านอาหารในระดับประเทศ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนนโยบายด้านการเกษตรในระยะต่อไป

๕.๗.๔ พัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน อาทิ การเร่งรัดออกกฎระเบียบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช โดยเฉพาะการคุ้มครองพันธุ์พื้นเมืองและสิทธิชุมชน ให้ประชาชนและประเทศได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงฐานทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม เป็นธรรม และมีความเป็นสากล ปรับปรุงพระราชบัญญัติการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยให้รวมถึงการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมของชาวต่างชาติ โดยให้มีการเก็บภาษีในอัตราที่สูงกว่าคนไทย เพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่า สนับสนุนให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ เพื่อให้เกิดการทำงานในเชิงระบบที่เป็นองค์รวม ต่อเนื่อง และมีกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

๕.๗.๕ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน ในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ความร่วมมือในการผลิตการตลาด การจัดตั้งระบบสำรองข้าวฉุกเฉิน ปรับปรุงกฎระเบียบ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

บทที่ ๖

ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพ และยั่งยืน

๑ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๗ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๕๒) ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ยร้อยละ ๓.๘๕ และสามารถรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมไว้ได้ โดยฐานะการคลังมีความแข็งแกร่ง ทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจ้างงานและดุลบัญชีเดินสะพัดอยู่ในเกณฑ์ดีสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ขณะเดียวกันโครงสร้างการผลิตและบริการได้ปรับเปลี่ยนจากการขับเคลื่อนด้วยภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรม ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนการผลิตของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เปลี่ยนจากร้อยละ ๑:๓:๖ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) เป็น ๑:๔:๕ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒) โดยมีผลของการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนี้

๑.๑ ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทสูงต่อระบบเศรษฐกิจแต่ผลิตภาพการผลิตโดยรวมของภาคอุตสาหกรรมยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร โดยมีสัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๘.๑ ในปี ๒๕๔๒ เป็นร้อยละ ๔๐.๘ ในปี ๒๕๕๒ ซึ่งเป็นผลมาจากการย้ายฐานการผลิตเพื่อการส่งออกของประเทศญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ใน ๔ กลุ่มอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ ปิโตรเลียม อิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งมีสัดส่วนของการผลิตสูงถึงร้อยละ ๔๑.๘ ของภาคอุตสาหกรรมทั้งหมด นอกจากนี้ สินค้าอุตสาหกรรมยังเป็นสินค้าส่งออกหลักของประเทศ โดยมีสัดส่วนกว่าร้อยละ ๗๕ ของการส่งออกรวมในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ อย่างไรก็ตาม ผลิตภาพการผลิตรวมของภาคอุตสาหกรรมยังอยู่ในระดับต่ำ โดยใน ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๑.๑ เท่านั้น

๑.๒ ภาคเกษตรนับเป็นภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เนื่องจากเป็นแหล่งสร้างรายได้หลักของคนส่วนใหญ่ในประเทศและเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรม ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและความเหมาะสมของสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งการสะสมความรู้และภูมิปัญญาทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และการใช้ผลผลิตการเกษตรเป็นวัตถุดิบทั้งในด้านอาหาร พลังงาน และวัสดุชีวภาพมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ภาคเกษตรยังมีการเติบโตน้อยกว่าภาคการผลิตอื่นโดยเปรียบเทียบ ดังจะเห็นได้จากสัดส่วนผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรต่อ GDP ลดลงจากร้อยละ ๑๐.๔ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เป็นร้อยละ ๘.๙ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ เนื่องจากภาคเกษตรไม่สามารถเร่งพัฒนาผลิตภาพการผลิตได้ทันต่อสภาพการแข่งขันในตลาดโลก ที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องพึ่งพาการส่งออกสินค้าเกษตรสำคัญโดยไม่ได้ยกระดับการผลิตและแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเท่าที่ควร

๑.๓ ภาคบริการยังคงมีบทบาทสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคเศรษฐกิจ ช่วยลดการขาดดุลการค้า และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน แม้ว่าสัดส่วนผลิตภัณฑ์บริการจะลดลงอย่างต่อเนื่องภายหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ ภาคบริการมีส่วนเฉลี่ยร้อยละ ๕๖.๓ และได้ลดลงเหลือร้อยละ ๔๙.๔ ในช่วงระยะ ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ภาคบริการยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ของประเทศ โดยมีสัดส่วนแรงงานถึงร้อยละ ๔๕.๓ ของจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓๕.๕ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ การเพิ่มขึ้นของจำนวนแรงงานในภาคบริการสอดคล้องกับการลดลงของแรงงานในภาคการเกษตร ซึ่งส่งผลทำให้แรงงานในภาคบริการส่วนใหญ่ยังคงเป็นแรงงานระดับล่าง ดังนั้น สัดส่วนค่าตอบแทนแรงงานต่อมูลค่าเพิ่มของภาคบริการจึงค่อนข้างต่ำและผลิภาพการผลิตโดยรวมหดตัวลงเฉลี่ยร้อยละ ๐.๙๔ ในช่วงระยะ ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐

๑.๔ การเชื่อมโยงเศรษฐกิจของประเทศกับเศรษฐกิจต่างประเทศจากการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดยเฉพาะกิจกรรมทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจมาโดยตลอด ทั้งนี้ การส่งออกของไทยมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๕๑) แม้ว่าเริ่มขยายตัวลดลงในปี ๒๕๕๒ อันเป็นผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง แต่ประเทศไทยยังสามารถรักษาสัดส่วนการส่งออกในตลาดโลกที่ร้อยละ ๑.๑ ต่อเนื่องมาตลอดในช่วงปี ๒๕๔๔ ถึง ๒๕๕๑ ซึ่งส่งผลให้สัดส่วนการค้าระหว่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ ๘๔.๘ ต่อ GDP ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เป็นร้อยละ ๑๓๘.๔ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ โดยสินค้าอุตสาหกรรมยังเป็นสินค้าส่งออกหลัก และมีตลาดส่งออกสำคัญคือ ตลาดอาเซียน สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น

๑.๕ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังต้องพึ่งพิงการนำเข้าในสัดส่วนที่สูงเช่นกัน โดยอัตราส่วนการนำเข้าต่อการผลิตในประเทศของสินค้าและบริการเพิ่มจาก ๒:๑ ในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เป็น ๔:๑ ในช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ในขณะที่การพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าสำเร็จรูปสูงถึงร้อยละ ๔๐ ของการนำเข้าทั้งหมด สำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจไทย แต่จากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ตกต่ำและขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง ทำให้บทบาทของการลงทุนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ ๔๑.๒ ต่อ GDP ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เป็นร้อยละ ๒๕.๖ ในปีช่วง ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ โดยสัดส่วนการลงทุนจากต่างประเทศลดลงจากร้อยละ ๒๒.๒ ต่อ GDP ในปี ๒๕๔๑ เป็นร้อยละ ๘.๐ ในปี ๒๕๕๒

๑.๖ ผลตอบแทนปัจจัยการผลิต เมื่อพิจารณาแนวโน้มการกระจายผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตพบว่า การกระจายผลตอบแทนของปัจจัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ ๓๐.๒ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ เป็นร้อยละ ๒๙.๔ และ ๒๘.๙ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ และ ๓ ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ตามลำดับ ในขณะที่ผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตอื่นๆ ที่ไม่ใช่แรงงาน เช่น ผลตอบแทนของทุน ผู้ประกอบการ และที่ดิน เป็นต้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งช่องว่างของ GDP กับผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (Gross National Product: GNP) ได้เพิ่มขึ้นจาก ๔๕.๙ พันล้านบาทหรือร้อยละ ๑.๕ ของ GDP ในปี ๒๕๓๖ เป็น ๔๓๖.๐ พันล้านบาทหรือร้อยละ ๔.๓ ในปี ๒๕๕๓ ซึ่งสะท้อนถึงการนำกำไรจากการประกอบการภายในประเทศส่งกลับไปบริษัทแม่ในต่างประเทศเพิ่มขึ้นในช่วงที่ผ่านมา

๑.๗ เมื่อพิจารณาปัจจัยแวดล้อมและระบบการแข่งขันในปัจจุบันของไทย สถาบันการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก^๑ มีข้อสรุปตรงกันว่าประเทศไทยยังมีความอ่อนแอด้านปัจจัยสนับสนุนในส่วนของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยตัวชี้วัดหลักด้านการลงทุนในการวิจัยและพัฒนา การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวนบุคลากรทางการวิจัยและพัฒนา จำนวนสิทธิบัตร และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ยังเป็นข้อจำกัดต่อการนำเอาองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศโดยรวม นอกจากนี้หน่วยงานต่างๆ ภายใต้ระบบวิจัยของไทยยังขาดการบูรณาการในการทำงานระหว่างกัน รวมทั้งขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเชื่อมโยงการวิจัยระหว่างภาคเอกชนและชุมชน และการจัดการความเสี่ยงตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนาในเชิงพาณิชย์ยังไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์ได้เท่าที่ควร

๑.๘ สำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ผ่านมา ภาครัฐมีบทบาทนำในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในระยะที่ผ่านมา มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ โดยมีสัดส่วนการขนส่งผู้โดยสารภายในประเทศทางถนนร้อยละ ๗๔ ทางรถไฟร้อยละ ๒๑ ที่เหลือเป็นทางอากาศร้อยละ ๕ สำหรับการขนส่งสินค้าในส่วนใหญ่เป็นการขนส่งทางถนนร้อยละ ๘๒ ทางน้ำร้อยละ ๑๕ และทางรถไฟร้อยละ ๓ ทั้งนี้ แม้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในระยะที่ผ่านมาจะประสบความสำเร็จในด้านปริมาณ แต่ยังต้องพัฒนาด้านคุณภาพและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มากขึ้น นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านการคลังตลอดจนกฎ ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่บังคับใช้ไม่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานล่าช้าและเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว ในขณะที่ความต้องการใช้พลังงานของไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นและต้องพึ่งพิงการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศจำนวนมาก โดยความต้องการใช้พลังงานของไทยมีมูลค่าสูงถึงปีละ ๑ ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๑ ของ GDP ทั้งนี้ การผลิตพลังงานในประเทศยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้นได้อย่างเพียงพอ โดยการผลิตพลังงานในประเทศสามารถตอบสนองความต้องการใช้ในประเทศได้เพียงร้อยละ ๕๐ เท่านั้น

๒ การประเมินความเสี่ยง

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงสำคัญหลายด้านซึ่งเป็นทั้งข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศและจุดอ่อนภายในประเทศที่จำเป็นต้องแก้ไขต่อไป ดังนั้น ประเทศไทยต้องเตรียมความพร้อมและจัดการความเสี่ยงต่างๆ เพื่อให้กระบวนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนมีความต่อเนื่อง โดยความเสี่ยงทางเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทยมีดังนี้

๒.๑ เศรษฐกิจโลกฟื้นตัวช้ากว่าที่คาด เนื่องจากความไม่สมดุลของระบบเศรษฐกิจและการเงินของประเทศเศรษฐกิจหลักยังไม่ได้รับการแก้ไข อาทิ ปัญหาในภาคการคลังในภูมิภาคยุโรป ปัญหาเงินเฟ้อในภูมิภาคเอเชีย จากปัญหาที่แตกต่างกันทำให้แต่ละประเทศมีการดำเนินนโยบายที่ต่างกัน ซึ่งอาจนำไปสู่การแก้ไขกฎระเบียบด้านการค้าจนนำไปสู่ลัทธิกีดกันทางการค้าและยกระดับการแข่งขันให้มีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งประเทศต่างๆ รวมทั้งไทยจำเป็นต้องเสริมสร้างสมรรถนะทางการแข่งขัน และกระตุ้นอุปสงค์ในประเทศเพื่อรองรับความเสี่ยงนี้

^๑ สถาบันการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development: IMD) และเวิลด์ อีโคโนมิก ฟอรัม (World Economic Forum: WEF)

๒.๒ การเคลื่อนย้ายเงินทุนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนสูงและการดำเนินนโยบายการเงินมีความยากลำบากขึ้น การพัฒนาตลาดทุนโลก การสร้างนวัตกรรมใหม่ทางการเงิน ความเชื่อมโยงระหว่างระบบเศรษฐกิจที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งการเปิดเสรีทางการค้าและการเงิน ส่งผลให้การเคลื่อนย้ายเงินทุนในระหว่างภูมิภาคต่างๆ ของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และต้นทุนการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนทั้งในภาครัฐและเอกชนเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่การพัฒนาของตลาดทุนไทยยังไม่สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก

๒.๓ ความเสี่ยงเชิงระบบของสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจโลกปี ๒๕๕๑ ยังไม่ได้รับการจัดการดูแลอย่างจริงจัง หากไม่ดำเนินการแก้ไขต่อไปอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจไทย โดยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับปรุงการกำกับดูแลสถาบันการเงินตามหลักเกณฑ์สากล Basel III ซึ่งจะมีการกำหนดมาตรการดำรงเงินกองทุนและสภาพคล่องของสถาบันการเงินที่เข้มงวดขึ้น จนอาจส่งผลให้สถาบันการเงินตลอดจนภาคธุรกิจมีต้นทุนทางการเงินสูงขึ้น

๒.๔ การบริหารจัดการทางการคลังมีข้อจำกัดมากขึ้น แม้ว่าจะมีการตั้งเป้าหมายให้งบประมาณสมดุลในช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ แต่การงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๐ ทั้งรายจ่ายทางการศึกษาและสาธารณสุข และรายจ่ายเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นรายจ่ายประจำปีมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงทางการคลังที่เกิดจากการใช้จ่ายเงินนอกงบประมาณและการดำเนินกิจกรรมกึ่งการคลังผ่านรัฐวิสาหกิจและสถาบันการเงิน เฉพาะกิจที่อาจสร้างภาระต่องบประมาณในอนาคต

๒.๕ ผลผลิตการผลิตในภาคการผลิตและบริการยังอยู่ในระดับต่ำทำให้ประเทศไทยไม่สามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันและขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยจากสถาบัน IMD และ WEF ในปี ๒๕๕๓ อยู่ที่อันดับ ๒๖ และอันดับ ๓๘ ตามลำดับ ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิมมากนักในระยะที่ผ่านมา โดยปัญหาและอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้แข่งขันได้และเติบโตอย่างยั่งยืนอยู่ที่ความอ่อนแอด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คุณภาพการบริการของโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย กฎ และระเบียบทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจัดระบบการแข่งขันที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน รวมถึงการพึ่งพาการส่งออก การนำเข้าสินค้าทุน-พลังงาน และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในสัดส่วนสูง จนทำให้เศรษฐกิจไทยได้รับอิทธิพลจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกอย่างมีนัยสำคัญในช่วงที่ผ่านมา

๒.๖ บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกอื่นๆ อาทิเช่น ภาวะโลกร้อนซึ่งส่งผลให้เกิดวิกฤตด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในโลก โครงสร้างประชากรโลกที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กฎระเบียบและกฎ กติกาใหม่ๆ ในการบริหารจัดการเศรษฐกิจที่มีความเข้มงวด และการเปิดเสรีการค้าการลงทุน ส่งผลให้ผู้ประกอบไทยต้องปรับกระบวนการผลิตไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำ อุตสาหกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การยกระดับมาตรฐานการผลิตและการตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และการเสริมสร้างสมรรถนะทางธุรกิจเพื่อรองรับสภาพการแข่งขันที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต

๓

การสร้างภูมิคุ้มกัน

ผลการพัฒนาที่ผ่านมา การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ และวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยที่หลากหลาย เข้มแข็ง และเป็นพลังต่อการพัฒนาประเทศ ทำให้ประเทศไทยมีภูมิคุ้มกันและความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงที่ประเทศไทยต้องเผชิญมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องเสริมสร้างจุดแข็งหรือภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ในภาคการผลิต รวมทั้งพัฒนาภูมิคุ้มกันใหม่เพื่อรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น และใช้โอกาสที่เอื้ออำนวยให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทัน ดังนี้

๓.๑ ความมีเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจโดยรวม เศรษฐกิจสามารถขยายตัวได้ตามศักยภาพ รักษาระดับการจ้างงาน และมีการกระจายรายได้และความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

๓.๒ ความมีเสถียรภาพทางการคลังและประสิทธิภาพของนโยบายการคลัง มีฐานะการคลังที่แข็งแกร่งเพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม มีเครื่องมือทางการคลังทั้งการเก็บภาษี และการจัดสรรงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคเอกชน

๓.๓ การมีระบบการเงินที่สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยตลาดเงินและตลาดทุนมีเสถียรภาพและมีประสิทธิภาพ เร่งดำเนินการตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ ๒ และแผนพัฒนาตลาดทุนเพื่อให้ตลาดเงินและตลาดทุนเป็นแหล่งสนับสนุนเงินทุนและการให้บริการทางการเงินแก่ทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีโครงสร้างพื้นฐานทางการเงินที่เอื้อต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน และสามารถจัดการความเสี่ยงจากต้นทุนทางการเงินของภาคธุรกิจที่มีแนวโน้มสูงขึ้น

๓.๔ การปรับโครงสร้างการผลิตสู่การใช้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การใช้ประโยชน์จากศักยภาพที่ประเทศไทยมีอยู่โดยเฉพาะภาคเกษตร บริการ และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและการสนับสนุนการใช้พลังงานสะอาด ภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบ และสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจในทิศทางดังกล่าว รวมทั้งการสร้างระบบการแข่งขันที่เท่าเทียมและเป็นธรรม ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

๓.๕ การใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกประเทศได้อย่างเหมาะสมและรู้เท่าทัน อาทิ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในตลาดหลักและตลาดเกิดใหม่ การปรับเปลี่ยนกฎ ระเบียบ และกติการะหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทั้งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตหรือกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน ควรเตรียมความพร้อมรองรับและบรรเทาผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงและความผันผวนของปัจจัยภายนอกด้วยเช่นเดียวกัน

๔

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๑ วัตถุประสงค์

- ๔.๑.๑ เพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
- ๔.๑.๒ เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสร้างระบบการแข่งขันเสรีและเป็นธรรม
- ๔.๑.๓ เพื่อให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายด้านการผลิตสินค้าและบริการบนฐานปัญญา นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ในภูมิภาคอาเซียน

๔.๒ เป้าหมาย

- ๔.๒.๑ เศรษฐกิจขยายตัวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน
 - ๑) เศรษฐกิจขยายตัวอย่างเหมาะสมและมีเสถียรภาพ และอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ ๓.๕ ต่อปี
 - ๒) ผลิตภาพการผลิตรวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี โดยภาคเกษตรมีผลิตภาพการผลิตเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑.๕ ภาคอุตสาหกรรมไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ และภาคบริการไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ ต่อปี
 - ๓) เพิ่มสัดส่วนมูลค่าภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕ ของ GDP และเพิ่มสัดส่วนมูลค่าภาคบริการให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕๐ ของ GDP รวมทั้งยกระดับอุตสาหกรรมสู่การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ชุมชน และมีมูลค่าสูง
 - ๔) พัฒนาสินค้าและบริการสร้างสรรค์ให้มีอัตราการขยายตัวไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ ต่อปี
- ๔.๒.๒ เลื่อนอันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศโดย IMD เป็นอันดับ ๑๖ ของโลกและเพิ่มอันดับความสามารถในการประกอบธุรกิจให้เป็น ๑ ใน ๑๐ ของโลก
- ๔.๒.๓ เพิ่มสัดส่วนค่าใช้จ่ายการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาเป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑ ของ GDP โดยมีสัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนต่อภาครัฐเพิ่มขึ้นเป็น ๗๐:๓๐
- ๔.๒.๔ ลดสัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ต่อ GDP ให้ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕ และเพิ่มสัดส่วนการขนส่งทางรางเป็นร้อยละ ๕
- ๔.๒.๕ เพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกต่อปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๙ ลดสัดส่วนการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศลงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓ และลดความเข้มการใช้พลังงานลงร้อยละ ๒

๔.๓ ดัชนีชี้วัด

- ๔.๓.๑ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
- ๔.๓.๒ อัตราเงินเฟ้อ
- ๔.๓.๓ ผลิตภาพการผลิตรวมและรายสาขาการผลิต

๔.๓.๔ สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมสาขาเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ต่อ GDP

๔.๓.๕ อัตราการขยายตัวของสินค้าและบริการสร้างสรรค์

๔.๓.๖ อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศที่จัดทำโดย IMD และ
อันดับความสามารถในการประกอบธุรกิจโดยธนาคารโลก

๔.๓.๗ สัดส่วนค่าใช้จ่ายการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาต่อ GDP และสัดส่วนการลงทุนวิจัย
และพัฒนาของภาคเอกชนต่อภาครัฐ

๔.๓.๘ สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ต่อ GDP

๔.๓.๙ สัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกต่อปริมาณการใช้พลังงาน
ขั้นสุดท้าย สัดส่วนการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศต่อการใช้พลังงานทั้งหมด และความเข้มการใช้พลังงาน

๕

แนวทางการพัฒนา

ผลการพัฒนาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างเศรษฐกิจของไทยไม่สามารถรองรับการเจริญเติบโตได้อย่างยั่งยืน และยังคงพึ่งพิงและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกประเทศมากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้ ระบบเศรษฐกิจของไทยยังมีความอ่อนแอด้านปัจจัยสนับสนุนในส่วนของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คุณภาพการให้บริการของโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย กฎ และระเบียบทางเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจัดระบบการแข่งขันที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจอยู่แล้ว แต่ยังไม่เพียงพอที่จะขับเคลื่อนไปอย่างมั่นคงในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาในระยะต่อไปจะต้องให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยใช้ปัญญา ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อน ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม พร้อมทั้งใช้โอกาสจากปัจจัยภายนอกให้เกิดประโยชน์กับประเทศได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศเมื่อเกิดความผันผวนจากปัจจัยภายนอกประเทศ รวมทั้งจะต้องสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในประเทศเป็นสำคัญ

๕.๑ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจโดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๑.๑ ปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย ตะวันออกกลาง แอฟริกาและเศรษฐกิจภายในประเทศ โดย

๑) เสริมสร้างประสิทธิภาพด้านการตลาดและการกระจายผลผลิตไปสู่ตลาดเอเชียและแอฟริกา โดยส่งเสริมภาคเอกชนในการกระจายตลาดสินค้าไปสู่ตลาดใหม่ที่มีศักยภาพทั้งตลาดเอเชียและแอฟริกา และกลุ่มเศรษฐกิจต่างๆ ทั้งระดับทวีปและพหุภาคี สร้างโอกาสทางการตลาดและดูแลรักษาเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร เชื่อมโยงการกระจายผลผลิตจากแหล่งผลิตไปยังผู้บริโภค รวมทั้งพัฒนาการให้บริการของกิจการคลังสินค้า ไซโล และห้องเย็น ตลอดจนพัฒนาสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าของตนเองที่เน้นคุณภาพและมาตรฐานมีการวางระบบการขายและกระจายสินค้าอย่างครบวงจร ด้วยการสนับสนุนการใช้กลไกการประสานความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐในต่างประเทศ

๒) พัฒนาลีนค้าและบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดใหม่ โดยศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในเชิงลึกของผู้บริโภคในตลาดเป้าหมายที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภครายได้ปานกลางในจีนและอินเดีย ที่มีแนวโน้มจะเป็นกำลังซื้อหลักของประเทศ รวมทั้งศึกษาภาวะเปรียบเทียบและมาตรการที่มีใช้ภายในรูปแบบใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งที่เอื้อประโยชน์และเป็นอุปสรรคในการส่งออกของไทยไปยังตลาดใหม่ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและกระตุ้นผู้ประกอบการไทยให้นำมาตรฐานสากลมาใช้ในการผลิต รวมทั้งมุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มและความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการ เพื่อพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมและบริการสร้างสรรค์มากขึ้น

๓) ผลักดันการจัดทำความตกลงการค้าเสรี และเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้แล้ว พร้อมทั้งวางแนวทางป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้น โดยเร่งขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจผ่านความตกลงเขตการค้าเสรี และสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้า การลงทุนที่มีผลบังคับใช้แล้ว พร้อมทั้งกำหนดมาตรการการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดท่าทีเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความตกลงการค้าเสรีต่างๆ เพื่อเตรียมพร้อมในการพัฒนาสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับภาวะเปรียบเทียบ มาตรฐานต่างๆ รวมทั้งบริบทของการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ส่งผลต่อความต้องการของตลาดในอนาคต

๔) ส่งเสริมการลงทุนที่ยั่งยืนและสร้างความสมดุลของการเจริญเติบโตในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการลงทุนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมฐานปัญญาและความรู้ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและเทคโนโลยีการลดคาร์บอน

๕) ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบในประเทศ และใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษ (GSP) ของประเทศเพื่อนบ้านในการผลิตเพื่อส่งออก รวมทั้งเร่งสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการสร้างตราสัญลักษณ์ และสร้างเครือข่ายธุรกิจโดยการหาตัวแทนและหุ้นส่วนในต่างประเทศ

๖) ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถเติบโตได้อย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมการยกระดับองค์ความรู้และทักษะของผู้ประกอบการ ทั้งในด้านการผลิต การตลาด และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ ทั้งวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างนวัตกรรม ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจอย่างมีธรรมาภิบาล นอกจากนี้จะต้องมีมาตรการทางการเงินที่เหมาะสมเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ช่วยต่อยอดธุรกิจหรือช่วยให้สามารถประกอบหรือปรับปรุงธุรกิจได้

๕.๑.๒ ปรับโครงสร้างภาคบริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม บนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดย

๑) เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพสู่ธุรกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยสนับสนุนการวิจัยพัฒนาและสร้างนวัตกรรมให้กับธุรกิจ ส่งเสริมการใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการพัฒนาสินค้าและบริการ และส่งเสริมการลงทุนธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ โดยอาศัยความได้เปรียบของทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ความเป็นไทย ตลอดจนสามารถรองรับการเปิดเสรีทางการค้าและกระแสความต้องการของตลาดโลก ได้แก่ ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการสุขภาพ ธุรกิจบริการโลจิสติกส์ ธุรกิจภาพยนตร์ ธุรกิจการจัดประชุมและแสดงนิทรรศการนานาชาติ เป็นต้น

๒) ขยายฐานการผลิตและการตลาดภาครัฐกิจบริการที่มีศักยภาพออกสู่ตลาดต่างประเทศ โดยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่การผลิตและบริการ สนับสนุนมาตรการด้านการเงินและภาษีให้ทัดเทียมกับประเทศคู่แข่ง ส่งเสริมการค้าและบุกเบิกตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพ เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือของธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการลงทุนในตลาดต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการขยายตลาดของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพของไทย พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีทักษะการบริหารและความเชี่ยวชาญในสายอาชีพ และพัฒนามาตรฐานธุรกิจและวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

๓) พัฒนาปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการลงทุนภายในประเทศและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศในภาคบริการ โดยปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการของโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาระบบฐานข้อมูลภาคบริการโดยรวมของประเทศและข้อมูลเชิงลึกในสาขาบริการที่มีศักยภาพ ปรับปรุงกฎระเบียบและสิทธิประโยชน์ให้เอื้อต่อการลงทุน ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประกอบธุรกิจ ส่งเสริมธุรกิจบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผลิตและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ

๔) พัฒนาและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยการฟื้นฟูพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหลักที่เสื่อมโทรม พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของธุรกิจท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และกระแสดemand ของตลาดโลก เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงศึกษาเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสัมผัสวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการค้าสินค้าทางการตลาดรูปแบบใหม่ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าและขยายไปยังตลาดใหม่ๆ ที่มีศักยภาพ

๕) บริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความสมดุลและความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพและเพียงพอ และบูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสาขาการผลิตและบริการอื่นๆ

๖) เสริมสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อย วิสาหกิจชุมชน และบุคลากรภาครัฐ เพื่อร่วมกันพัฒนาและเชื่อมโยงกับสาขาการผลิตและบริการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ตามแนวทางการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจ พัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของบุคลากรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน รวมทั้งเสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขตามกฎระเบียบใหม่ของโลก

๕.๑.๓ พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๑) สนับสนุนการพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ตามแนวทางเครือข่ายวิสาหกิจ ที่มีการเชื่อมโยงและทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทางที่ชัดเจนของธุรกิจสร้างสรรค์ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนในการผลิตสินค้าและบริการ การจัดจำหน่าย และการดำเนินกิจกรรมเชิงพาณิชย์ และส่งเสริมการแข่งขันของธุรกิจที่เป็นธรรมเพื่อการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานสินค้าและบริการที่สูงขึ้น ตลอดจนส่งเสริมการปรับบทบาทของสถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สนับสนุนการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายของธุรกิจสร้างสรรค์

๒) ส่งเสริมการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมด้านต่างๆ ของพื้นที่หรือเมือง ทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ทรัพยากรมนุษย์ กฎระเบียบ การบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของธุรกิจสร้างสรรค์ที่มีการสร้างสรรค์สินค้าและบริการใหม่ๆ ที่มีเอกลักษณ์ และสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่หรือเมือง สามารถดึงดูดการลงทุนของธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้ามาในพื้นที่หรือเมือง รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เพื่อสร้างบรรยากาศและสถานะที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ อาทิ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ พื้นที่สาธารณะรูปแบบต่างๆ การจัดกิจกรรม และงานแสดงสินค้าและบริการสร้างสรรค์ เพื่อเป็นช่องทางหรือเวทีในการพัฒนาและแสดงออกของนักคิดและนักสร้างสรรค์สาขาต่างๆ

๓) เสริมสร้างศักยภาพของผู้ประกอบการและบุคลากรในการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการทุกสาขา โดยพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของผู้ประกอบการธุรกิจโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และบุคลากรสร้างสรรค์ที่สำคัญในธุรกิจต่างๆ ของห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทั้งด้านการออกแบบ การวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรม การบริหารจัดการธุรกิจ เทคโนโลยี และการตลาด โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและร่วมสมัยเป็นพื้นฐาน ผสมผสานการใช้เทคโนโลยี เพื่อสร้างความแตกต่างและความโดดเด่นของสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของตลาด รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจสร้างสรรค์ให้สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมภายในและภายนอกประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสนับสนุนการศึกษาวิจัยในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเร่งพัฒนาฐานข้อมูลเชิงลึกของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขาต่างๆ

๔) พัฒนาระบบการเงินเพื่อสนับสนุนการลงทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยการจัดหาหรืออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจสร้างสรรค์ที่ยังขาดแคลนเงินทุน เช่น กองทุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กองทุนต่างๆ เพื่อสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจ สถาบันการเงินต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้ที่มีความประสงค์จะดำเนินธุรกิจสร้างสรรค์สามารถก่อตั้ง ดำเนินกิจการ และพัฒนาธุรกิจได้

๕) ส่งเสริมการจดทะเบียน การใช้ และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการเติบโตของธุรกิจสร้างสรรค์ โดยสร้างความตื่นตัวและความตระหนักของธุรกิจและทุกภาคส่วนถึงความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญาที่มีต่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม ต่อยอดการเติบโตของธุรกิจ และยกระดับมาตรฐานของสินค้าและบริการ เร่งรัดการลดขั้นตอนและความซับซ้อนในการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ธุรกิจสร้างสรรค์ในการครอบครองทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างรวดเร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดมากขึ้น รวมทั้งบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมการละเมิดทรัพย์สินปัญญาย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๑.๔ พัฒนาภาคเกษตรบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงปรับปรุงฟื้นฟูคุณภาพดินและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ สนับสนุนการผลิตทางการเกษตรที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ พัฒนาคูณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์แปรรูปสินค้าเกษตร เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และพัฒนาปัจจัยแวดล้อมด้านการเกษตร เช่น ระบบโลจิสติกส์ของภาคเกษตร เป็นต้น (รายละเอียดปรากฏในยุทธศาสตร์สร้างความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงานของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑)

๕.๑.๕ พัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้ยั่งยืนและมีคุณภาพ ด้วยการเน้นการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ สู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดย

๑) พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและพื้นที่พลังงานสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อุตสาหกรรม หลักของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างความตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันของอุตสาหกรรมและชุมชน และส่งเสริมให้ภาคเอกชน ชุมชน สถาบันการศึกษาและภาครัฐร่วมกันพัฒนา ตั้งแต่การกำหนดกรอบแนวทางการพัฒนา มาตรฐานขององค์ประกอบที่จำเป็นของอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ กำหนดมาตรการการบริหารจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และผลกระทบด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ ไปจนถึงการมีศูนย์เฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ กำหนดมาตรการให้ภาคเอกชนลงทุนเพื่อพื้นที่พลังงานสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน และภาคราชการในรูปแบบการสนับสนุนกิจการเพื่อสังคม รวมทั้งเตรียมพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจหลักแห่งใหม่ โดยการกำหนดเขตพื้นที่สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในแต่ละพื้นที่ให้มีขนาดที่เหมาะสมสอดคล้องกับขนาดของชุมชนและขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และจัดทำข้อมูลขีดความสามารถการรองรับมลพิษของพื้นที่เพื่อเป็นเกณฑ์กำกับการพัฒนาอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับพื้นที่และชุมชน

๒) พัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าและยกระดับสินค้าให้มีคุณภาพ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยตามมาตรฐานสากล และสร้างโอกาสทางการตลาด โดยสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มพัฒนาในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมือและเชื่อมโยงการผลิตกับวิสาหกิจหรือธุรกิจอื่นๆ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านการผลิตและแปรรูปสินค้า

๓) เพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพภาคอุตสาหกรรม โดยการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมประสิทธิภาพและยกระดับมาตรฐานการผลิต สนับสนุนการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการสร้างคุณค่าสินค้าอุตสาหกรรม รวมทั้งประสานความร่วมมือการพัฒนาระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และสถาบันเฉพาะทางในการฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะ มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และองค์ความรู้ ที่สามารถรองรับต่อกฎกติกาในรูปแบบใหม่ๆ

๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงการผลิตภาคอุตสาหกรรมกับอุตสาหกรรมท้องถิ่น และกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค โดยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) กับภาคอุตสาหกรรม ผ่านระบบห่วงโซ่อุปทาน และเน้นการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ควบคู่ไปกับการสร้างการจับคู่ทางธุรกิจเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมร่วมกัน

๕.๒ การพัฒนาระบบการแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และเป็นธรรม โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๕.๒.๑ พัฒนาปัจจัยการผลิต ให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ โดย

๑) พัฒนาตลาดเงินและตลาดทุน ให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ และเป็นช่องทางการออมเงินของประชาชน โดย

(๑) พัฒนาระบบสถาบันการเงินให้มีเสถียรภาพ ประสิทธิภาพ และ ลดต้นทุน โดยพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบรักษาความปลอดภัยที่เอื้อต่อการให้บริการและพัฒนาบุคลากรในภาคการเงิน สนับสนุนการให้บริการทางการเงินด้วยช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ควรเร่งรัดดำเนินการตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่สอง และแผนพัฒนาสถาบันการเงินเฉพาะกิจ รวมทั้งการปฏิรูประบบกำกับดูแลและพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยงของสถาบันการเงินให้มีความเข้มงวดและครอบคลุมมากขึ้น

(๒) ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างเท่าเทียมด้วยต้นทุนที่เหมาะสม โดยกำกับดูแลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ให้เอื้อต่อการให้บริการประชาชนและธุรกิจอย่างทั่วถึงภายใต้การบริหารความเสี่ยงที่ดี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ประกอบการรายใหม่ และกลุ่มผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐเข้ามาเติมเต็มช่องว่างการให้บริการของสถาบันการเงินเอกชน และควรเพิ่มบทบาทของธุรกิจร่วมลงทุน แพลตฟอร์ม และ ลีสซิ่งให้มากยิ่งขึ้น

(๓) เพิ่มศักยภาพและความครอบคลุมของการให้บริการของระบบการเงินฐานราก โดยสนับสนุนและพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนและสหกรณ์ทุกระดับ สร้างความเข้มแข็ง ยกระดับมาตรฐานการดำเนินงาน สร้างกลไกเชื่อมโยงเงินทุนระหว่างกลุ่มการเงินด้วยกัน และกลุ่มการเงินกับสถาบันการเงิน เพื่อให้เป็นแหล่งสนับสนุนเงินทุนและเป็นกลไกสำคัญในการปลูกฝังนิสัยการออมเงินและการบริหารจัดการด้านการเงินในระดับครัวเรือน

(๔) สร้างความรู้ความเข้าใจทางการเงิน สร้างวินัยทางการเงินให้แก่ประชาชน และผู้ประกอบการรายย่อย และส่งเสริมการออมโดยเฉพาะภาคครัวเรือน กำหนดให้องค์กรนายจ้าง และสถาบันการเงินมีหน้าที่ในการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเงิน ทั้งด้านการออม การลงทุน การบริหารความเสี่ยง การวางแผนการเงินส่วนบุคคล สนับสนุนการทำบัญชีรายรับรายจ่าย และสร้างความรู้ความเข้าใจถึงความเสี่ยงของเงินกู้ยืมในระบบ

๒) พัฒนากำลังแรงงานและตลาดแรงงานให้สอดคล้องกับภาคการผลิตและบริการ โดย

(๑) เพิ่มขีดความสามารถของผู้จบการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้มีมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของสาขาเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

(๒) ยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์โดยการดำเนินการร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และสถาบันการศึกษาและการฝึกอบรม ในการต่อยอดความรู้ความสามารถให้มีความเชี่ยวชาญและความชำนาญการเฉพาะทาง เพื่อเพิ่มผลิตภาพทุนมนุษย์และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ควบคู่กับการสนับสนุนการใช้ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ และระบบมาตรฐานฝีมือแรงงานที่มีความเชื่อมโยงกันทั้งระบบมาตรฐานอาชีพและค่าตอบแทนที่เป็นไปตามความสามารถและสมรรถนะของกำลังแรงงาน

(๓) จัดทำฐานข้อมูลแรงงานแห่งชาติเพื่อเป็นศูนย์รวมของข้อมูลตลาดแรงงานไทยทั้งในด้านกำลังแรงงานและความต้องการจำแนกตามรายสาขาเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และคุณวุฒิวิชาชีพ รวมทั้งข้อมูลแรงงานข้ามชาติที่เป็นระบบ เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่ใช้ในการจับคู่ให้เกิดความสมดุลระหว่างกำลังแรงงานกับความต้องการในตลาดแรงงาน รวมทั้งเป็นฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายแรงงาน เพื่อให้กำลังแรงงานได้ทำงานตามศักยภาพและขีดความสามารถซึ่งจะช่วยสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นของกำลังแรงงาน

๕.๒.๒ พัฒนาวិทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ที่เน้นการนำความคิดสร้างสรรค์ ทรัพย์สินทางปัญญา วิจัยและพัฒนา ไปต่อยอด ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน โดย

๑) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการใช้ความคิดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคการผลิต

(๑) ปฏิรูประบบการให้สิ่งจูงใจทั้งด้านการเงินการคลังและอื่นๆ โดยลดขั้นตอนปฏิบัติในกระบวนการให้สิทธิประโยชน์ให้มีความคล่องตัวเอื้อต่อการปฏิบัติจริง เพิ่มมาตรการจูงใจทั้งด้านการเงิน การคลัง และอื่นๆ ในรูปการร่วมทุนหรือการจัดตั้งกองทุนวิจัยร่วมภาครัฐและเอกชน ให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีที่ครอบคลุมถึงการพัฒนาเทคโนโลยี และปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการทำวิจัยและพัฒนาและการใช้ประโยชน์

(๒) มีมาตรการส่งเสริมโครงการลงทุนวิจัยและพัฒนาขนาดใหญ่ในสาขาที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และมาตรการดูดซับเทคโนโลยีจากการลงทุนตรงจากต่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมการเลี้ยงและใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ที่ได้มาตรฐานสากลเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมระบบทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ มีกลไกสนับสนุนการจดสิทธิบัตรในต่างประเทศ มีระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงสิทธิในการครอบครองลิขสิทธิ์ในผลิตภัณฑ์ที่จดสิทธิบัตรในต่างประเทศ

(๓) ปรับระบบบริหารจัดการด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพ โดยมีการประสานและเชื่อมโยงการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติทั้งในภาครัฐและเอกชนอย่างมีบูรณาการ และมีระบบติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมให้ทั่วถึงและเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในลักษณะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดย

(๑) เร่งพัฒนาอุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์ความเป็นเลิศ ศูนย์บ่มเพาะ สถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันวิจัยเฉพาะทางในสาขาวิทยาศาสตร์ และศูนย์บริการวิเคราะห์ทดสอบอย่างเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการ หรือสนับสนุนให้ภาคเอกชนและนักลงทุนต่างประเทศจัดตั้งศูนย์วิจัยในประเทศไทย

(๒) ส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์และชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมโยงและร่วมมือในรูปแบบเครือข่ายวิจัยระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย ภาคการผลิตและชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจต่างๆ และสมาคมและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ จัดการความเสี่ยงและผลประโยชน์ที่ชัดเจน รวมทั้งมีการสร้างกระบวนการวิจัยและพัฒนาที่เป็นระบบ โดยบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันการศึกษา สถาบันเฉพาะทางต่างๆ ภาคเอกชน และชุมชน ตั้งแต่เริ่มกระบวนการจัดทำและพัฒนาแผนวิจัย บุคลากรวิจัย แหล่งทุนวิจัย การบริหารจัดการความรู้ และการจัดทำฐานข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงกัน โดยมีดัชนีชี้วัดการประเมินนโยบายวิจัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ชัดเจน เพื่อช่วยให้ระบบการวิจัยของประเทศมีประสิทธิภาพ

(๓) ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรม ที่มีบูรณาการระหว่างการเรียนรู้กับการทำงานจริงในสถานประกอบการ สนับสนุนนักเรียนทุนและผู้มีความสามารถพิเศษ พัฒนาครูวิทยาศาสตร์ รูปแบบและสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และสร้างความตระหนักของประชาชนให้เรียนรู้ คิดและทำอย่างเป็นวิทยาศาสตร์

๕.๒.๓ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ โดย

๑) ผลักดันการพัฒนาการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ โดยพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการขนส่ง ไปสู่การขนส่งในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีต้นทุนการขนส่งต่อหน่วยต่ำและมีการใช้พลังงานที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบบริหารจัดการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบที่เชื่อมโยงการขนส่งทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศในลักษณะบูรณาการทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและมาตรฐานการขนส่งสินค้าสู่สากล ทั้งด้านความเร็ว ความปลอดภัย และความตรงต่อเวลา รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค และพัฒนาระบบบริหารจัดการรวบรวมและกระจายสินค้าที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดต้นทุนระบบโลจิสติกส์ของประเทศในภาพรวม

๒) ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการโลจิสติกส์ โดยผลิตบุคลากรด้านโลจิสติกส์ที่มีความเป็นมืออาชีพ พัฒนาระบบและบริหารเครือข่ายธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานและปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนการวิจัย พัฒนา นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาโลจิสติกส์ ตลอดจนยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน เช่น การพัฒนาระบบ National Single Window และด้านการค้าชายแดน เป็นต้น รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขนส่งและการกำหนดบทบาทของท่าอากาศยานและท่าเรือหลักของประเทศเพื่อลดต้นทุนการขนส่งสินค้าและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

๓) พัฒนาระบบขนส่งทางรถไฟ โดยบูรณะปรับปรุงทางรถไฟ และจุดตัดระหว่างโครงข่ายรถไฟและโครงข่ายถนนเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในการให้บริการ ก่อสร้างทางคู่ในเส้นทางรถไฟสายหลัก และจัดการถักและล้อเลื่อน รวมทั้งการปรับปรุงระบบอาณัติสัญญาณให้มีความทันสมัยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาเส้นทางรถไฟความเร็วสูงเชื่อมโยงสู่เมืองต่างๆ ในภูมิภาค และกลุ่มประเทศอาเซียน ตลอดจนการปรับโครงสร้างการรถไฟแห่งประเทศไทย

๔) ปรับปรุงพัฒนาโครงข่ายขนส่งมวลชนที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีความทันสมัย ครอบคลุมพื้นที่บริการเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกับการขยายตัวของเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการก่อสร้างโครงข่ายระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน และเพิ่มประสิทธิภาพรถโดยสารสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเดินทางจากรถยนต์ส่วนบุคคลเป็นระบบขนส่งสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรม การปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการรถโดยสารสาธารณะในภูมิภาค รวมทั้งการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการระบบขนส่งสาธารณะทั้งระบบ เพื่อให้การบริการมีคุณภาพ มาตรฐาน และเป็นธรรมต่อผู้ใช้บริการ

๕) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย

โดยพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมเพื่อให้บริการสื่อสารข้อมูลความเร็วสูง หรือบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ บนพื้นฐานของการแข่งขันเสรีและเป็นธรรม เพื่อสร้างโอกาสในการเข้าถึง บริการที่เท่าเทียมกัน และพัฒนาระบบการให้บริการภาครัฐผ่านโครงข่ายสื่อสารความเร็วสูง ทั้งในด้าน การศึกษา การสาธารณสุข และส่งเสริมให้ประชาชนและผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมี ความสามารถในการใช้ประโยชน์จากบริการสื่อสารความเร็วสูงและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิตและสร้างรายได้ ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาเนื้อหาสาระและโปรแกรมประยุกต์ที่เชื่อมโยงกับ การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

๖) พัฒนาศักยภาพการให้บริการน้ำอุปโภคบริโภคทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่ มีมาตรฐานสากลครอบคลุมทั้งในเขตเมืองและพื้นที่ชนบท โดยผลักดันให้เมืองคร่ำกับดูแลค่าบริการทั้งใน ด้านน้ำดิบและน้ำอุปโภคบริโภคที่เข้มแข็ง รวมทั้งกำหนดอัตราค่าบริการที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกภาค ส่วน ตลอดจนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการน้ำ อุปโภคบริโภคของประเทศ

๕.๒.๔ สร้างความมั่นคงด้านพลังงาน โดย

๑) ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและพัฒนาพลังงานทางเลือก โดยกำหนด มาตรการจูงใจที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการผลิตและการใช้พลังงานทดแทน ทั้งในภาคการผลิตไฟฟ้าและภาค ขนส่ง โดยเฉพาะเชื้อเพลิงชีวภาพและชีวมวล เช่น แก๊สโซฮอลล์ ไบโอดีเซล ชยะและมูลสัตว์ เป็นต้น รวมทั้ง สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพลังงานนิวเคลียร์ให้กับประชาชน

๒) กำกับดูแลกิจการพลังงานให้มีราคาที่เหมาะสม มีเสถียรภาพ และเป็นธรรม ต่อผู้ใช้และผู้จัดหาพลังงาน โดยกำหนดโครงสร้างราคาพลังงานที่สะท้อนต้นทุนที่มีประสิทธิภาพและคำนึงถึง ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และกำหนดโครงสร้างราคาพลังงานทดแทนที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงศักยภาพการ ผลิตพลังงานทดแทนของประเทศ ควบคู่ไปกับพิจารณาต้นทุนการผลิต เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพลังงานทดแทน อย่างยั่งยืน และมีราคาที่เป็นธรรมทั้งต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค

๓) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิตพลังงานจากแหล่งธรรมชาติ เพื่อทดแทน เชื้อเพลิงจากฟอสซิล เช่น พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานน้ำ และสิ่งเหลือใช้ต่างๆ เป็นต้น ควบคู่ ไปด้วยกับกำหนดมาตรการส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิจัย สนับสนุนเงินทุน และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การ ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

๔) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกระดับ โดยสร้างแรงจูงใจในการลดการใช้ พลังงาน และดำเนินมาตรการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน ชุมชน องค์กร และ ประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในภาคการผลิตที่ก่อให้เกิดการประหยัดและใช้ พลังงานอย่างคุ้มค่า ตลอดจนพัฒนาสินค้าประเภทอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในระดับครัวเรือน ที่จะนำไปสู่ การลดการใช้พลังงาน

๕.๒.๕ ปฏิรูปกฎหมาย และกฎ ระเบียบต่างๆ ทางเศรษฐกิจ ในด้านต่างๆ โดย

๑) การประกอบธุรกิจการค้า การลงทุน โดยเร่งปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบและ สิทธิประโยชน์ เพื่อลดอุปสรรคและขั้นตอนในการดำเนินธุรกิจการค้าและการลงทุนทั้งในและนอกประเทศ และเอื้อต่อการลงทุนที่เน้นการใช้องค์ความรู้ วิจัยและพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งผลักดันให้มี การประกาศใช้กฎหมายใหม่ๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจทั้งในระดับอนุภูมิภาค และภูมิภาค

๒) การผลิตและบริการ โดยทบทวน ปรับปรุง และตรากฎหมาย กฎ ระเบียบ และสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมือง เขต และนิคมอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ สร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยและวิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าถึงสินเชื่อ การประกันความเสี่ยงในภาคการค้าการลงทุน การเข้าสู่ตลาด และการทำวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานความรู้และสร้างสรรค์ ดึงดูดบริษัทข้ามชาติหรือนักลงทุนจากต่างประเทศให้ร่วมลงทุนกับภาคเอกชนและชุมชนไทยในการพัฒนาสินค้าบริการเชิงสร้างสรรค์ และดึงดูดแรงงานที่มีฝีมือให้เข้ามาทำงานในประเทศ

๓) การสื่อสารและโทรคมนาคม โดยทบทวนและปรับกฎ ระเบียบ ให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดตั้งองค์กรและกฎเกณฑ์ด้านเทคนิคเกี่ยวกับการสื่อสารโทรคมนาคม ข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบการสื่อสารระหว่างประเทศใหม่ และข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการและอุปกรณ์โทรคมนาคม เป็นต้น

๔) การปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบทางการเงินและการคลัง โดยเฉพาะกฎหมายที่สนับสนุนการพัฒนาของตลาดทุน การส่งเสริมการแข่งขันของผู้ให้บริการทางการเงิน การกำกับดูแลสถาบันการเงิน และการคุ้มครองนักลงทุน และกฎหมาย กฎระเบียบอื่นๆ ที่อยู่ภายใต้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินระยะที่ 2 และแผนพัฒนาตลาดทุนไทย รวมถึงการประกาศใช้พระราชบัญญัติการเงินการคลังของภาครัฐ

๕) การเสริมสร้างให้มีการบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ ที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยการสร้างกระบวนการตรวจสอบให้เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อตอบสนองต่อกระแสเรียกร้องความรับผิดชอบต่อสังคมและมาตรการระหว่างประเทศ

๖) การสร้างบรรทัดฐานการบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติให้มีความเป็นเอกภาพและเสมอภาค โดยมีกระบวนการบังคับใช้กฎหมายเพื่อพิทักษ์และป้องกันการละเมิด ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และความตกลงระหว่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

๗) การเร่งรัดการพัฒนาบุคลากรด้านกฎหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายให้มีศักยภาพสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

๔.๓ การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

๔.๓.๑ การบริหารจัดการด้านการเงิน โดย

๑) ดำเนินนโยบายการเงินที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์แวดล้อมและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งทางด้านการรักษาเสถียรภาพของราคา การรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจการเงินโดยรวม รวมถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสื่อสารให้สาธารณะทราบถึงเป้าหมายและเหตุผลของการดำเนินนโยบายเพื่อสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความมีวินัยในการดำเนินนโยบายการเงิน

๒) เพิ่มบทบาทตลาดทุนในระบบเศรษฐกิจ ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภาคการเงินโลกและยกระดับตลาดทุนให้ทัดเทียมกับประเทศในภูมิภาค โดยการขยายฐานผู้ลงทุน สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลงทุนในตลาดทุน เพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ พัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในตลาดทุน และเร่งพัฒนาความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาค ตลอดจนส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นช่องทางในการออมและการลงทุนในตราสารทุนและตราสารหนี้

๓) **ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางการเงิน** โดยการปรับปรุงกฎหมาย ภาษี ภาวะเบี้ยบ การกำกับดูแล และการบันทึกบัญชี ให้รองรับบรรยากาศของการแข่งขัน คุ่มครองผู้บริโภค ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล เช่น ปรับปรุงระบบภาษีให้มีความเป็นกลางและสนับสนุนการพัฒนาตลาดทุน ปฏิรูประบบกำกับดูแลให้มีความชัดเจน โปร่งใส ครอบคลุมความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อระบบการเงินและระบบ เศรษฐกิจโดยรวม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยคำนึงถึงความพร้อมของสถาบันการเงินและระบบ การเงินในประเทศเป็นสำคัญ

๔) **พัฒนากลไกการเฝ้าระวังความผันผวนทางเศรษฐกิจและพัฒนาระบบเตือนภัย แบบองค์รวม** ครอบคลุมความเสี่ยงในทุกด้าน เช่น ความเสี่ยงต่อระบบสถาบันการเงิน ความเสี่ยงทางการคลัง ความเสี่ยงต่อภาคการผลิตที่มีความสำคัญต่อประเทศ เป็นต้น โดยเชื่อมโยงระบบข้อมูล พัฒนาระบบข้อมูล และ นำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์เชิงลึกร่วมกัน

๕) **เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเงินทุนระหว่างประเทศ** โดยการปรับปรุง กฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเงินทุนจากต่างประเทศไปใช้ประโยชน์และการนำเงินไปลงทุนใน ต่างประเทศ ซึ่งรวมถึงการบริหารจัดการเงินทุนสำรองระหว่างประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยศึกษาความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ของการจัดตั้งกองทุนความมั่งคั่งแห่งชาติ การสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจที่มี ศักยภาพจัดตั้งกองทุนโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ควรเพิ่มความเข้มงวดในการกำกับดูแลเงินทุนไหลเข้า ระยะสั้น พัฒนาเครื่องมือทางการเงินเพื่อการบริหารความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน และส่งเสริมให้ ภาคเอกชนใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดังกล่าว

๖) **เพิ่มบทบาทของสกุลเงินเอเชียในตลาดระหว่างประเทศ** โดยการพัฒนาตลาด พันธบัตรเอเชียให้มีขนาดใหญ่และมีสภาพคล่องมากขึ้น ส่งเสริมให้มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนด้วยเงินสกุลเอเชีย ที่มีศักยภาพ เพื่อนำไปสู่การเป็นเงินสกุลกลางในการทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค

๗) **รักษาระดับการออมและการลงทุนของประเทศให้เหมาะสมกับการเติบโตทาง เศรษฐกิจ และอยู่ในระดับที่สามารถป้องกันความเสี่ยงจากวิกฤตในอนาคตได้** โดยการส่งเสริมการออม ระยะยาว กำหนดระดับการลงทุนในภาพรวม และจัดลำดับความสำคัญของสาขาการลงทุนที่เหมาะสมและ เสนอมาตรการจูงใจเพื่อสนับสนุนการลงทุนในสาขาการลงทุนที่มีความสำคัญสูง

๔.๓.๒ บริหารจัดการด้านการคลัง โดย

๑) **ปรับปรุงระบบการจัดเก็บรายได้ของประเทศ** โดยการปรับโครงสร้างและ ทบทวนอัตราการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีเงินได้นิติบุคคล โดยเฉพาะการปรับลดหรือให้ แรงจูงใจทางด้านภาษีแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการรายใหม่หรือรายย่อย ปรับปรุง ฐานการจัดเก็บและอัตราภาษีสรรพสามิตให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ ทบทวนค่าลดหย่อนและการยกเว้น ภาษีให้เหมาะสม ขยายฐานภาษีโดยการให้ผู้ที่อยู่นอกระบบภาษีเข้ามาอยู่ในระบบภาษีมากขึ้น ตลอดจน ปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดเก็บ รวมถึงการเพิ่มรายได้อื่นที่ไม่ใช่ภาษี เช่น รายได้จากทรัพย์สินของรัฐ และ การปรับการส่งรายได้ของรัฐวิสาหกิจ รวมถึงเร่งรัดการนำภาษีใหม่ๆ ที่จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้าง ความเป็นธรรมในสังคม เช่น ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ภาษีทรัพย์สิน และภาษีสิ่งแวดล้อม

๒) **เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรและการบริหารงบประมาณ** โดยจัดลำดับ ความสำคัญของการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายให้สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ อาทิ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการลงทุนภาคเอกชนและกระตุ้นการขยายตัวของเศรษฐกิจ รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิตการผลิตและสนับสนุนการปรับโครงสร้างการผลิต และมีการวัดประสิทธิผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณ นอกเหนือจากการวัดประสิทธิภาพทางด้านการเบิกจ่ายงบประมาณ

๓) ป้องกันความเสี่ยงทางการคลัง โดยพิจารณาความเสี่ยงทางการคลังให้ครอบคลุมการคลังภาคสาธารณะให้มีความครบถ้วน สมบูรณ์ ทั้งด้านข้อมูลการคลังรัฐบาลซึ่งรวมเงินนอกงบประมาณและกองทุนนอกงบประมาณ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ และสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ รวมถึงภาระทางการคลังที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อจะได้รับรู้ถึงสถานะทางการคลังที่แท้จริงของภาครัฐ

๔) พัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ โดยการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ และการบริหารความเสี่ยงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้มีความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งเร่งปรับปรุงโครงสร้างการกำกับดูแลการดำเนินงานและการลงทุนของรัฐวิสาหกิจที่มีสถานะเป็นบริษัทมหาชนให้มีความชัดเจน และสามารถดำเนินกิจการได้อย่างคล่องตัวและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการแข่งขันทางธุรกิจ

๕) ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐเพิ่มขึ้น โดยการปรับปรุงระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนากลไกและรูปแบบการให้เอกชนเข้าร่วมลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะอื่น เช่น ด้านการศึกษาและสาธารณสุข เป็นต้น โดยพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของกิจการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งยึดหลักความโปร่งใสในการดำเนินการ และมีการกระจายความเสี่ยงที่ชัดเจนและเป็นธรรมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

๖) เสริมสร้างความเข้มแข็งทางการคลังของภาคองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเร่งรัดการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาแหล่งรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพิงรายได้ที่จัดเก็บได้เองให้มากกว่าเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ด้วยการพัฒนารายได้ทั้งที่เป็นภาษีและไม่ใช่อาชี และแบ่งแยกประเภทการจัดเก็บภาษีโดยรัฐบาลกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน การเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านคลัง รวมทั้งปรับปรุงวิธีการงบประมาณให้ทันสมัยและสอดคล้องกับระบบงบประมาณของรัฐบาล โดยนำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานมาใช้ สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการในการจัดทำงบประมาณ การบริหาร และประเมินผล การใช้จ่าย และการกระจายอำนาจด้านการกอบนี้และการบริหารหนี้ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด

+++++

บทที่ ๗

ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

๑ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

ในขณะที่ประเทศไทยอยู่ในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศทางด้านเศรษฐกิจโดยต้องเร่งรัดการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ การขับเคลื่อนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของไทยจะต้องใช้โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับภูมิภาคและโลก อาทิ การขยายตัวของอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ในเอเชียโดยเฉพาะการดำเนินนโยบายของอำนาจทางเศรษฐกิจเหล่านั้นกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงด้านตลาดในโลก ในขณะที่การพัฒนาปรับปรุงด้านสมรรถนะในการแข่งขันโดยเฉพาะด้านปัจจัยการผลิตจะต้องสัมพันธ์และร่วมพัฒนาในฐานะหุ้นส่วนที่เสมอภาคกับประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านปัจจัยแรงงาน พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติ ฐานและห่วงโซ่การผลิตและการแปรรูป ตลอดจนการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ และยังมีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องเปิดกว้างต่อตลาดเงินและตลาดทุนที่มีศักยภาพโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

สถานการณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องและต่อเนื่องกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยผลกระทบจากโลกาภิวัตน์ได้เชื่อมโยงประเทศในภูมิภาคต่างๆ ของโลกให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการก้าวสู่ความเป็นโลกหลายศูนย์กลางอันเนื่องจากการขยายตัวของอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ คือ บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน (BRIC) ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้างต่อระบบเศรษฐกิจและการปรับตัวของแต่ละประเทศ ทำให้การกำหนดทิศทางดำเนินนโยบายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคต่างๆ ทั้งในระดับทวิภาคี และระดับพหุภาคี และภูมิภาคมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ในฐานะเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของกลุ่มกับกลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ ด้วยเหตุดังกล่าว ในระยะต่อไปในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประเทศไทยจึงต้องปรับเพิ่มบทบาทในด้านความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและรักษาสถานะความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเชื่อมโยงมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศกับมิติของความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค โดยพิจารณาจากสถานการณ์ในบริบทความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในกรอบอนุภูมิภาค กรอบความร่วมมืออาเซียน และกรอบภูมิภาคอื่นๆ

๑.๑ สถานการณ์ความร่วมมือในกรอบอนุภูมิภาค

๑.๑.๑ การดำเนินนโยบายความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในอนุภูมิภาคเป็นการดำเนินนโยบายต่างประเทศส่วนที่สำคัญที่สุดของไทยมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด โดยในระยะที่ผ่านมาไทยได้มุ่งเน้นด้านการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับประเทศเพื่อน

บ้านเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์กับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของไทยผ่านกรอบความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคที่สำคัญ ได้แก่ แผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ (Greater Mekong Subregion Economic Cooperation Program: GMS) และยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawaddy-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) ส่วนทางด้านใต้ของไทยมีกรอบแผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle: IMT-GT) ซึ่งมีแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงกับ GMS ทั้งยังมีศักยภาพในการเชื่อมโยงสู่ประเทศในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคนอกกลุ่มอาเซียนได้แก่ กลุ่มเอเชียใต้ในกรอบความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (Bay of Bengal Initiative on Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation: BIMSTEC) ที่เป็นผลจากบทบาทและนโยบายมุ่งตะวันออกของอินเดีย เห็นได้จากการพัฒนาท่าเรือและฐานอุตสาหกรรมด้านอ่าวเบงกอลโดยเชื่อมโยงด้านโลจิสติกส์กับตะวันออก และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงกับพม่า

๑.๑.๒ ปัจจุบันมหาอำนาจต่างให้ความสำคัญและพยายามกำหนดยุทธศาสตร์เชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ GMS และ ACMECS โดยเฉพาะจีนได้พยายามเปิดพื้นที่เศรษฐกิจของตนด้านมณฑลยูนนานและกวาสีเชื่อมโยงออกสู่กลุ่ม GMS ในเส้นทางทางบกทั้งรถไฟ รถไฟความเร็วสูงและถนน รวมทั้งเส้นทางทางน้ำผ่านทางแม่น้ำโขง โดยให้การสนับสนุนแบบให้เปล่าในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจำนวนมาก รวมทั้งมีการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆ ในลาว พม่า และเวียดนาม ส่วนญี่ปุ่นให้ความสนใจร่วมพัฒนาในกรอบความร่วมมือกลุ่มแม่น้ำโขง-ญี่ปุ่น ขณะที่ สหรัฐอเมริกาได้เสนอกรอบความร่วมมือสหรัฐอเมริกาและประเทศกลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้ รวมทั้งจากสถานการณ์การเปิดประเทศของสหภาพพม่ามากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้มีโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่ประเทศมหาอำนาจให้ความสนใจ เช่น โครงการทำเรื่อน้ำลิกทวาย ดังนั้นเห็นได้ว่ามีบทบาทของประเทมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่เข้ามาเป็นผู้นำในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคต่างๆ อีกทั้งยังจะมีผลกระทบต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ของการขนส่งและโลจิสติกส์ รวมทั้งยุทธศาสตร์ด้านการค้าการลงทุนของทั้งภูมิภาคในภาพรวม

๑.๒ สถานการณ์ในกรอบอาเซียน

๑.๒.๑ การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยที่การจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี ๒๕๕๘ มีองค์ประกอบสำคัญ ๓ ส่วนกล่าวคือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งถือเป็น ๓ เสาหลัก ที่จะส่งผลให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและความมั่นคง โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่จะมีการพัฒนาห่วงโซ่มูลค่าเพิ่มในภูมิภาค (Regional Value Chain) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การเพิ่มอำนาจในการต่อรอง และการขยายตลาดอาเซียนที่มีประชากรกว่า ๖๐๐ ล้านคน เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่มีความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนทางเศรษฐกิจ โดยมีสังคมแห่งสันติภาพและภราดรภาพ

๑.๒.๒ การรวมตัวกันอย่างใกล้ชิดทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในประชาคมอาเซียน ก่อให้เกิดโอกาสทางการค้าและการลงทุนที่เพิ่มขึ้นให้กับไทย อีกทั้งส่งผลให้ไทยมีศักยภาพที่จะเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญในการเชื่อมโยงทางการคมนาคมและขนส่งของอาเซียน ที่มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ และบุคคล ระหว่างประเทศสมาชิกที่สะดวกยิ่งขึ้น โดยไทยจะต้องเร่งพัฒนาด้านความพร้อมของประเทศในการเข้าสู่ภาวะการแข่งขันเสรีในประชาคมอาเซียน ทั้งในด้านการเสริมสร้าง ประชาสัมพันธ์และชักจูงความรู้

ความเข้าใจต่อทุกภาคส่วนของประเทศในภาพรวมของประโยชน์ของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนตลอดจนผลกระทบในด้านอื่นๆ การปรับโครงสร้างการผลิตที่เหมาะสมและมีสมรรถนะในการแข่งขัน การเสริมสร้างความพร้อมของผู้ประกอบการและความรอบรู้เกี่ยวกับระบบการตลาด ภาษา สังคมและวัฒนธรรมของประเทศอาเซียน รวมทั้งเร่งรัดพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนและผู้ประกอบการโดยเฉพาะระดับกลาง-ระดับย่อมให้มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

๑.๒.๓ การรวมตัวกันของอาเซียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาคอย่างครอบคลุมโดยเฉพาะด้านการป้องกันภัยที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง เช่น SARs ไข้หวัดนก การค้ามนุษย์ การต่อต้านการก่อการร้าย ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หมอกควัน ยาเสพติด ปัญหาโลกร้อน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปัญหาความยากจน เป็นต้น

๑.๓ สถานการณ์ในกรอบเอเชียแปซิฟิก

๑.๓.๑ การเชื่อมโยงกันระหว่างอาเซียนกับกลุ่มอำนาจเดิมและกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ที่พยายามเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด เช่น ในกรอบ ASEAN+๓ ซึ่งขยายประเทศพันธมิตรจากประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แก่ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีและจีน และในกรอบ ASEAN+๖ ไปยังอินเดีย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ รวมทั้งความร่วมมือกรอบ ASEAN-US ที่เน้นประเด็นด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของภูมิภาค นอกจากนี้อาเซียนยังอาศัยการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit) เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการรักษาประโยชน์ของกลุ่มโดยการมีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับมหาอำนาจต่างๆ ในโลก

๑.๓.๒ ประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายในเชิงรุกในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการเป็นผู้นำร่วมในอาเซียนกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก และยังคงใช้ประโยชน์ในกรอบเอเปคที่ก่อตั้งมาเป็นเวลานานที่ยังคงมีบทบาทอยู่

๑) ไทยได้ใช้โอกาสร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียนดำเนินนโยบายที่เน้นการรักษาผลประโยชน์ของไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกที่มีศักยภาพในการเป็นตลาดของไทย โดยดำเนินนโยบายด้านปฏิสัมพันธ์ของไทยกับกลุ่มประเทศดังกล่าวเพื่อให้ไทยเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาทางเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พร้อมทั้งสามารถพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงทางการเงินการลงทุนรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ทันสมัยและมีคุณภาพของประเทศในระยะยาว

๒) ไทยยังคงรักษาความสามารถในการใช้ประโยชน์ในกรอบความร่วมมือที่ก่อตั้งมาเป็นเวลานาน ได้แก่ กรอบเอเปคหรือความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ซึ่งมุ่งเน้นยุทธศาสตร์การเจริญเติบโตรูปแบบใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตอย่างสมดุล เท่าเทียม ยั่งยืน บนพื้นฐานนวัตกรรม และความมั่นคงของภูมิภาค โดยให้ความสำคัญกับการเปิดเสรีการค้าและการลงทุน รวมทั้งสนับสนุนการผลักดันในการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบโดฮา

๑.๓.๓ ประเทศไทยเปิดกว้างต่อพัฒนาการด้านการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือที่เกิดขึ้นใหม่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก สำหรับกรอบความร่วมมือพหุภาคี ที่ไทยเพิ่งเข้าร่วมและเป็นกรอบความร่วมมือที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจหลายด้าน กล่าวคือ กรอบ Asia-Middle East Dialogue (AMED) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือระหว่างเอเชีย ตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ มีสมาชิกถึง ๕๐ ประเทศ เป็นโอกาสที่ไทยจะเสนอประเด็นเรื่องความมั่นคงของอาหาร และความมั่นคงของพลังงาน ส่วนความร่วมมือที่ไทยต้องเริ่มพิจารณาให้ความสำคัญมากขึ้นคือกรอบความตกลง Trans Pacific Partnership หรือ TPP ที่สหรัฐอเมริกามีบทบาทผลักดัน ปัจจุบันมีสมาชิก ๙ ประเทศ (นิวซีแลนด์ ซิลิ สิงคโปร์ บรูไน ออสเตรเลีย มาเลเซีย เปรู สหรัฐอเมริกา เวียดนาม) และมีโอกาสการพัฒนาไปสู่การค้าเสรีเอเชียแปซิฟิก ที่อาจมีผลต่อลดความสำคัญของความตกลงการค้าเสรีอาเซียน AFTA และความตกลงการค้าเสรีในกรอบ ASEAN+๓ และ ASEAN+๖

๒

การประเมินความเสี่ยง

จากผลการพัฒนาที่ผ่านมาประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายในเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกระดับส่งผลให้ไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาคทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ทุกภาคส่วนในประเทศมีศักยภาพและมีความพร้อมที่จะใช้ประโยชน์จากที่ประเทศได้สร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเปิดกว้างนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขความเสี่ยงภายในประเทศซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงกับภูมิภาค ได้แก่

๒.๑ ผู้ประกอบการไทยขาดศักยภาพในการลงทุนในต่างประเทศรวมทั้งการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านและขาดความพร้อมต่อการแข่งขันเสรีภายในประเทศ เนื่องจากขาดทักษะของผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน ขาดการรวมพลังในรูปแบบของสภาธุรกิจและกรอบการหารือภาครัฐร่วมกับเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเสนอแนวการลงทุนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือรับข้อเสนอการร่วมลงทุน ทำให้เสียโอกาสในการร่วมลงทุนในกระบวนการแปรรูปเพิ่มมูลค่าในสายการผลิตร่วม ในขณะที่ภาครัฐในพื้นที่ยังขาดศักยภาพในการเป็นผู้ประสานงานกับผู้ประกอบการด้านการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งขาดการกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ภาพรวมในการลงทุนของผู้ประกอบการไทยในประเทศเพื่อนบ้านที่มีบทบาทเชิงรุกและสามารถสร้างเสริมผลประโยชน์ของไทย พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบทางสังคมในประเทศเพื่อนบ้านเพื่อความไว้วางใจและการพัฒนาที่ยั่งยืน และขาดยุทธศาสตร์ภาพรวมอย่างมีบูรณาการและแผนปฏิบัติการเชิงลึกในการช่วยเหลือผู้ประกอบการ รวมทั้งเกษตรกรภายในประเทศที่ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการแข่งขันเสรีในกรอบประชาคมอาเซียน

๒.๒ แรงงานไทยขาดการยอมรับในมาตรฐานฝีมือแรงงานและมีข้อจำกัดด้านภาษาต่างประเทศรวมทั้งความรู้ความเข้าใจด้านขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของประเทศภูมิภาค พร้อมทั้งภาครัฐยังขาดการวางแผนงานด้านแรงงานร่วมกับประเทศที่เป็นตลาดแรงงานไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความเสียเปรียบในการเคลื่อนย้ายแรงงานและการลงทุนจากต่างประเทศ โดยไทยขาดแคลนแรงงานมีทักษะฝีมือในสาขาที่มีความต้องการ และแม้ว่าจะมีการรับรองข้อตกลงยอมรับร่วมคุณสมบัติวิชาชีพอาเซียน (ASEAN Mutual Recognition Arrangement) ไปแล้ว ๗ สาขา ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล สถาปนิก วิศวกร ช่างสำรวจ และนักบัญชี และอยู่ระหว่างการดำเนินการรับรองในสาขาบริการท่องเที่ยว แต่ยังคงจำเป็นต้องดำเนินการให้สามารถใช้ประโยชน์จากมาตรฐานร่วมดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ ในขณะเดียวกัน ไทยยังต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว แต่ยังคงขาดนโยบายที่ชัดเจนด้านการใช้แรงงานต่างประเทศ สวัสดิการและการเคลื่อนย้ายแรงงาน และมีความล่าช้าในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนและการวางแผนด้านการพัฒนาด้านแรงงานรองรับเขตเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมที่กระทบต่อความมั่นคงและวิถีชีวิตของคนไทยในพื้นที่รวมทั้งประเด็นสิทธิ สวัสดิการของแรงงานต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ

๒.๓ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องขาดความรู้อย่างพอเพียงในการใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์และการคมนาคมขนส่งภายใต้แผนแม่บทความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน และผลกระทบจากยุทธศาสตร์เชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ของมหาอำนาจในภูมิภาค ขาดกลไกกลางในการบูรณาการแผนงานและโครงการในระดับพื้นที่ทำให้เสียโอกาสในการเชื่อมโยงระบบจากแนวพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆในอนุภูมิภาค เช่น แนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ แนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก แนวพื้นที่เศรษฐกิจตอนใต้ และแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจอื่นๆ ภายใต้แผนงาน GMS รวมทั้งการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านระหว่างเมืองชายแดนสำคัญในกรอบ GMS และ IMT-GT ตลอดไปถึงภูมิภาคอาเซียนเพื่อ

โอกาสการเชื่อมโยงสู่ตลาดภายในอนุภูมิภาค ระหว่างอนุภูมิภาคต่างๆและภูมิภาคอาเซียน และตลาดภายนอก อาทิ แผนงานพัฒนาโครงข่ายรถไฟความเร็วสูงของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การพัฒนาท่าเรือยุทธศาสตร์ในอ่าวเบงกอลของจีนในพม่า และของอินเดีย การพัฒนาสร้างความเชื่อมโยงภายในภูมิภาคมีความล่าช้าและมีจำนวนโครงการที่เสนอเข้าสู่แผนไม่ครอบคลุมอย่างเพียงพอ เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้เสียโอกาสในการเชื่อมโยงแผนงานระหว่างประเทศ

๒.๔ การมีบทบาทในเชิงตั้งรับต่อประเด็นความเคลื่อนไหวในด้านการสร้างข้อกีดกันทางการค้าใหม่ๆ อันเนื่องจากการแสวงหาการเปลี่ยนแปลงในโลกที่มีแนวโน้มนำมาใช้เป็นข้อกีดกันในระดับภูมิภาค เช่น ปัญหาโลกร้อน ความแห้งแล้งขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรงในหลายภูมิภาคของโลก ได้ก่อให้เกิดข้อกำหนดใหม่ๆ ในการเป็นตัวเลือกในการบริโภคสินค้า เช่น ร่องรอยการสร้างสารคาร์บอน ร่องรอยการใช้น้ำ ซึ่งเริ่มเป็นประเด็นข้อกีดกันในบางภูมิภาคของโลก โดยไทยยังขาดความเข้าใจและเตรียมการด้านการให้ความรู้แก่ภาคธุรกิจ/ภาคการผลิตของไทยเองและการเป็นผู้นำในการให้ความรู้กับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อปรับกระบวนการผลิตเพื่อรองรับมาตรการใหม่ๆที่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในอนาคต

๒.๕ ความไม่พร้อมในการพัฒนาเมืองชายแดนและเขตเศรษฐกิจชายแดนของไทยตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนที่มีบูรณาการทั้งในส่วนของไทย และในส่วนที่จะเชื่อมโยงกับการพัฒนาในพื้นที่ของประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งความไม่พร้อมในด้านการร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การลงทุนเพื่อใช้ประโยชน์เขตเศรษฐกิจชายแดนก่อนการเกิดประชาคมอาเซียน ตลอดจนความไม่พร้อมในการพัฒนาบุคลากรและแรงงานทักษะรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต ส่งผลให้เศรษฐกิจชายแดนไทยยังไม่ได้รับประโยชน์จากการเชื่อมโยงตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจอย่างเต็มที่

๒.๖ ข้อจำกัดที่ทำให้การขับเคลื่อนการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดนค่อนข้างล่าช้า และไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงความร่วมมือด้านการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดนได้อย่างสมบูรณ์ เป็นผลให้ไม่สามารถใช้โครงสร้างพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศไทยเสียโอกาสทางเศรษฐกิจและประสบกับสถานการณ์การแข่งขันที่รุนแรงจากบริษัทต่างชาติที่มีความได้เปรียบทั้งด้านเงินทุน เทคโนโลยีและความชำนาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะธุรกิจโลจิสติกส์

๒.๗ ความไม่แน่นอนทางการเมืองและความมั่นคงในประเทศเพื่อนบ้าน โดยที่ประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองเพื่อสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงเพิ่มขึ้น จะต้องอาศัยเวลาในการปรับตัวให้สอดคล้องกับโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจโลก จึงจำเป็นต้องติดตามพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิด เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมเศรษฐกิจ การค้า และสังคมอย่างยั่งยืน

๓

การสร้างภูมิคุ้มกัน

จากการประเมินความเสี่ยงที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมของทุกภาคส่วนภายในประเทศ เพื่อให้สามารถปรับตัว มุ่งองค์ความรู้ และสามารถใช้ประโยชน์จากความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในภูมิภาคได้ ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างภูมิคุ้มกัน ได้แก่

๓.๑ การกำหนดบทบาทและทิศทางการพัฒนาของประเทศที่จะกระตุ้นให้เกิดการเติบโตและเชื่อมโยงของสาขาต่างๆ ทางเศรษฐกิจ บนโครงข่ายคมนาคมระหว่างประเทศในปัจจุบันและที่จะขยายเพิ่มเติมในอนาคต เพื่อให้สามารถยกระดับให้เป็นแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Corridor) ที่เป็นเส้นทางการค้าและการลงทุนของอนุภูมิภาคได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยบูรณาการเชื่อมโยงทั้งในอนุภูมิภาคและระหว่างอนุภูมิภาค ทั้งในกรอบอาเซียนในแผนแม่บทการเชื่อมโยงระหว่างกันอาเซียน และพื้นที่ต่อเนื่องอื่นๆ

๓.๒ การใช้ศักยภาพความได้เปรียบของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ และศักยภาพของพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ เพื่อสร้างฐานการผลิตให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของประเทศให้สอดคล้องกับโอกาสและศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละภูมิภาคต่อไป โดยเชื่อมโยงในแต่ละกรอบความร่วมมือ พร้อมทั้งเปิดโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนตลอดต่อเนื่องถึงเมืองและชุมชนศูนย์กลางในภูมิภาคที่สำคัญของประเทศ ซึ่งอยู่ในแนวเชื่อมโยงระหว่างประเทศตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น

๓.๓ การสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการไทยให้ทันกับสถานการณ์การเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อเสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและเพิ่มระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มจะมีบทบาทสูงในอนาคต เช่น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นต้น โดยเน้นบทบาทของสภาธุรกิจ และกรอบการหารือระหว่างภาครัฐ/ภาคเอกชนด้านธุรกิจ ในพื้นที่ของกรอบความร่วมมือ โดยภาครัฐให้การสนับสนุนในการพัฒนาผู้ประกอบการไทยและผู้ประกอบการของประเทศเพื่อนบ้านในบริเวณพื้นที่การพัฒนาร่วม

๓.๔ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนแบบมีสมดุลบนพื้นฐานของการสร้างผลประโยชน์ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างกัน โดยมีบูรณาการด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (Co-production Scheme) เป็นไปตามหลักวิเคราะห์ความได้เปรียบเปรียบเทียบระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในด้านที่ตั้งทางยุทธศาสตร์ ประสิทธิภาพการผลิต และความใกล้ชิดกับแหล่งวัตถุดิบ แรงงานและท่าส่งออก โดยเป็นการจัดสรรบทบาทหน้าที่ระหว่างเขตเศรษฐกิจในภาคต่างๆ อย่างเหมาะสม มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านท่าส่งออกรองรับตามความเหมาะสมในปัจจุบันและโอกาสในการพัฒนาต่อเนื่องในอนาคต โดยไทยให้การสนับสนุนประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนาที่มีความเสมอภาค

๔

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๑ วัตถุประสงค์

๔.๑.๑ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบด้านที่ตั้งของประเทศในเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงที่สำคัญในภูมิภาคอาเซียนและเอเชียแปซิฟิก

๔.๑.๒ เพื่อเสริมสร้างประโยชน์ของไทยในด้านการค้า การลงทุน การเงินและโอกาสด้านการตลาดระหว่างประเทศ ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งเชื่อมโยงด้านการค้าการลงทุนกับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจใหม่ในเอเชียและกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ในเอเชียแปซิฟิก

๔.๑.๓ เพื่อผลักดันบทบาทของไทยให้เป็นส่วนสำคัญของความร่วมมือในการพัฒนาภายใต้กรอบต่างๆ ได้แก่ อนุภูมิภาค อาเซียน อาเซียนและพันธมิตร รวมทั้งเอเชียแปซิฟิก

๔.๒ เป้าหมาย

๔.๒.๑ ระบบห่วงโซ่อุปทานในอนุภูมิภาคมีความเชื่อมโยงระหว่างกันเพื่อรองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

๔.๒.๒ ประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในด้านการค้าและการลงทุนในภูมิภาค บนพื้นฐานของผลประโยชน์และความมั่นคงร่วมกัน

๔.๒.๓ เพิ่มสัดส่วนการใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรีต่อมูลค่าส่งออกรวมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕๐ ในปี ๒๕๕๙ ภายใต้ความตกลงทางการค้าเสรีในทุกกรอบที่เจรจาแล้วเสร็จ และเพิ่มโอกาสและทางเลือกบนพื้นฐานของประโยชน์และข้อจำกัดของประเทศในการเข้าถึงตลาดใหม่ที่เป็นกรอบการค้าเสรีที่จะมีบทบาทมากขึ้นในอนาคต

๔.๒.๔ ลดต้นทุนการประกอบธุรกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศภายในภูมิภาคให้เข้าสู่มาตรฐานสากล

๔.๒.๕ เพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนและการลงทุนโดยตรงของไทยในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านให้ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕ และร้อยละ ๑๐ ต่อปี ตามลำดับ

๔.๓ ตัวชี้วัด

๔.๓.๑ ดัชนีความสามารถในการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Enabling Trade Index) รวมทั้งดัชนีย่อยความสามารถในการบริหารจัดการ ณ พรมแดนของประเทศไทย และดัชนีย่อยความสามารถด้านโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ

๔.๓.๒ อันดับความยาก-ง่ายในการประกอบธุรกิจ ใน ๕ ด้านที่มีลำดับสำคัญ ได้แก่ การเริ่มต้นธุรกิจ การได้รับสินเชื่อ การค้าระหว่างประเทศ การดำเนินการให้เป็นไปตามข้อตกลง และการขออนุญาตก่อสร้าง

๔.๓.๓ อัตราการเติบโตของมูลค่าการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศในอนุภูมิภาค

๔.๓.๔ อัตราการเติบโตของมูลค่าการลงทุนของผู้ประกอบการไทยในประเทศในอนุภูมิภาคและภูมิภาคอาเซียน

๕

แนวทางการพัฒนา

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะ ๕ ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศในภูมิภาคให้เข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศอย่างสอดคล้องกัน โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

๕.๑ การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่างๆ โดยเฉพาะแผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ (GMS) ร่วมกับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) ความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ (BIMSTEC) และความร่วมมือภายใต้คณะกรรมการว่าด้วยยุทธศาสตร์ร่วมในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย (Thailand-Malaysia on Joint Development Strategy for Border Areas: JDS) เพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์ โดย

๕.๑.๑ พัฒนาบริการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะรูปแบบบริการขนส่งทั้งทางถนน รถไฟ รถไฟรางคู่ รถไฟความเร็วสูง และการขนส่งทางน้ำ/การเดินเรือชายฝั่ง ตลอดจนการพัฒนาด่านศุลกากรชายแดน ศูนย์เศรษฐกิจชายแดน และการอำนวยความสะดวกการผ่านแดนที่รวดเร็ว ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การพัฒนาระบบเครือข่ายและการบริหารเครือข่ายธุรกิจของภาคบริการขนส่งและโลจิสติกส์ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทานในภูมิภาค เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันและเกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การลดต้นทุนการทำธุรกิจ การปรับปรุงประสิทธิภาพความเชื่อมโยงระบบการขนส่ง ระบบอำนวยความสะดวกการเดินทาง การค้า และการขนส่งสินค้าผ่านแดนและข้ามแดน โดยใช้ศักยภาพการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานในทุกแนวพื้นที่เศรษฐกิจที่มีอย่างสูงสุด โดยมีการบูรณาการแผนยุทธศาสตร์ที่สามารถนำไปสู่การเชื่อมโยงในภาพรวมของประเทศและการเชื่อมโยงในแต่ละแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละอนุภูมิภาคและระหว่างอนุภูมิภาคในพื้นที่อาเซียน และพัฒนาความเชื่อมโยงต่อเนื่องตามกรอบแผนแม่บทการเชื่อมโยงระหว่างกันภายในอาเซียน รวมทั้งแผนความเชื่อมโยงกับระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ของอนุภูมิภาคข้างเคียง พร้อมทั้งคำนึงถึงยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาของประเทศมหาอำนาจของโลกและชีวอำนาจใหม่ในเอเชียในประเศเพื่อนบ้านของไทยและแผนงานของประเทศเพื่อนบ้านแต่ละประเทศทั้งที่ได้นำเสนอในกรอบความร่วมมือกับไทยและที่ยังมิได้นำเสนอและอาจเสนอในอนาคต โดยรัฐลงทุนนำในโครงการที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศในแต่ละแนวพื้นที่เศรษฐกิจ พร้อมทั้งเปิดโอกาสการร่วมลงทุนแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public Private Partnership: PPP)

๕.๑.๒ ปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคนและสินค้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดจำนวนเอกสาร ต้นทุนการดำเนินงาน และระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการขนส่งผ่านแดนและข้ามแดน เพื่อขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยและอนุภูมิภาคโดยรวมในด้านการลดต้นทุนค่าขนส่งและโลจิสติกส์ โดยไทยให้ความสนับสนุนทางวิชาการกับประเทศเพื่อนบ้านในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

๕.๑.๓ พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ เพื่อเพิ่มศักยภาพของภาคเอกชนไทยทั้งในด้านทักษะภาษาต่างประเทศ และความรู้ด้านการบริหารจัดการโลจิสติกส์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการไทยสามารถเชื่อมโยงการค้าเงินธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ได้ตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมทั้งพัฒนาผู้ประกอบการโดยเฉพาะระดับ SMEs ให้มีความรู้ด้านศักยภาพการพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและความรู้ในการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงตามแนวพื้นที่เศรษฐกิจและช่องทางส่งออกในอนุภูมิภาค และพัฒนาสมรรถนะการเป็นผู้ประกอบการของไทยในระดับสากลเพื่อให้สามารถริเริ่มธุรกิจระหว่างประเทศได้ โดยไทยให้ความสนับสนุนทางวิชาการกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาบุคลากรด้านธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์ด้วยในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

๕.๑.๔ เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ โดยเชื่อมโยงเครือข่ายการขนส่งที่เชื่อมโยงปัจจัยการผลิต ระบบการผลิต ห่วงโซ่การผลิตระหว่างประเทศ และประตูส่งออกตามมาตรฐานสากล อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับพื้นที่เศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่มีการพัฒนาในประเทศเพื่อนบ้าน กับเขตเศรษฐกิจชายแดนไทยและพื้นที่เศรษฐกิจตอนใน ทั้งนี้ โดยมีศูนย์ประสานงานระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านบริเวณเมืองชายแดนที่สำคัญ

๕.๒ การพัฒนาฐานลงทุนโดยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในอนุภูมิภาค มุ่งเน้นความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการสร้างฐานการผลิตตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ที่สามารถสนองตอบการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โดย

๕.๒.๑ พัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อเป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตรและการแปรรูป การเกษตร และการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยมีแผนงานเชิงรุกที่รู้เท่าทันต่อการดำเนินนโยบายของมหาอำนาจในภูมิภาคด้านการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะการพัฒนาตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงตามแนวตะวันออก-ตะวันตก ตามแนวเหนือ-ใต้ และแนวตอนใต้ของแผนงาน GMS และเชื่อมโยงแนวพื้นที่เศรษฐกิจของ IMT-GT ที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยง เพื่อให้เปิดช่องทางการเชื่อมโยงที่มีความหลากหลายและเป็นทางเลือกให้ไทยในทุกสถานการณ์ ทั้งนี้ โดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องร่วมหารือกับภาคเอกชนในการกำหนดแผนการลงทุน และหารือกับภาครัฐและภาคเอกชนของประเทศเพื่อนบ้านในกรอบการหารือระหว่างภาครัฐ/ภาคเอกชนด้านธุรกิจ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมของทุกประเทศโดยกำหนดมาตรการดูแลป้องกันผลกระทบให้เกิดประโยชน์ต่อทุกประเทศอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม และเป็นผลให้ทุกประเทศยังสามารถรักษาสถิติของตนไว้ได้เพื่อประโยชน์ในเชิงความสามารถในการแข่งขันในเชิงการตลาด ด้านสังคมวัฒนธรรมและความมั่นคงภายใน รวมทั้งโดยคำนึงถึงการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง กับคำนึงถึงศักยภาพการพัฒนาต่อยอดของผลิตเกษตรในท้องถิ่นที่มีศักยภาพที่แท้จริงและเป็นที่ยอมรับในการพัฒนาในพื้นที่

๕.๒.๒ พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนให้มีบทบาทการเป็นประตูเชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่พัฒนาต่อเนื่องและพื้นที่ใหม่ โดยเฉพาะการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง ระบบโลจิสติกส์ มาตรฐานการให้บริการและอำนวยความสะดวกบริเวณจุดผ่านแดน ขีดความสามารถของบุคลากรและผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงและมีมาตรการรองรับที่เหมาะสมต่อผลกระทบเข้าสู่ประเทศโดยส่วนรวมอันอาจเกิดจากการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน การขนย้ายยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายข้ามแดนเข้าสู่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศ ทั้งนี้ ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดนจะต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ มีแผนบูรณาการด้านการบริหารจัดการและพัฒนาด้านแรงงานเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านตามกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคต่างๆ และความสอดคล้องกับแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงระหว่างประเทศตามแผนแม่บทการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนและยุทธศาสตร์ในภาพรวมอื่นๆ

๕.๒.๓ บูรณาการแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเชื่อมโยงแผนพัฒนาเพื่อให้บรรลุประโยชน์ร่วมทั้งในด้านความมั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยเริ่มแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และเพื่อให้เกิดการพัฒนาจากระบบการผลิตร่วมที่สร้างสรรค์ประโยชน์ที่ทัดเทียมระหว่างกันจากการบริการ การจัดสรรและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน โดยอาจพัฒนาไปสู่การเป็นคลัสเตอร์การผลิตร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านในสถานะที่มีความเสมอภาคต่อไปเมื่อทุกประเทศมีความพร้อมร่วมกัน ทั้งนี้ ในการร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าในห่วงโซ่การผลิตร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านควรคำนึงถึงอุปทานในตลาดอนุภูมิภาคและตลาดเป้าหมายเป็นหลัก

๕.๓ การสร้างความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยผลักดันให้ไทยมีบทบาทนำที่สร้างสรรค์ในเวทีระหว่างประเทศในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะต้องมีการเตรียมการ ได้แก่

๕.๓.๑ พัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่มีศักยภาพในการร่วมพัฒนาบุคลากรในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ ภาคการผลิต อุตสาหกรรมแปรรูป รวมทั้งผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) โดยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องประชาคมอาเซียน ให้ได้รับข้อมูลและศึกษากฎระเบียบและข้อตกลงต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาษาและขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมเพื่อให้มีความเข้าใจชัดเจน เพื่อให้มีความรู้และมีสมรรถนะในการแข่งขันในระบบเสรี เพื่อเตรียมความพร้อมของธุรกิจในการได้ประโยชน์จากความเป็นเสรีทั้งด้านการค้า การลงทุนและบริการ การเสริมสร้างความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญา ตลอดจนแนวทางการขยายตลาดตามโอกาสและข้อตกลงใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งมีระบบการเยียวยาช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการปรับโครงสร้างและการแข่งขัน พร้อมทั้งเตรียมการรองรับผลกระทบในด้าน การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าเกษตร พลังงานและโอกาสในการเกิดการขาดแคลนสินค้าเกษตรอันเนื่องจากการเคลื่อนไหวเสรีของสินค้าโดยแสวงหาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนผู้ผลิตรายใหญ่

๕.๓.๒ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ตลอดจนการยกระดับทักษะฝีมือแรงงาน ทักษะด้านภาษาและความรอบรู้ด้านภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมของแรงงานไทยเข้าสู่ตลาดแรงงานในภูมิภาคอาเซียน โดยไทยมีบทบาทนำในอาเซียนร่วมกับประเทศอื่นที่มีศักยภาพ

๕.๓.๓ กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานของคุณภาพสินค้าและบริการ เพื่อป้องกันสินค้าและบริการนำเข้าที่ไม่ได้คุณภาพทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งอาจก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน และก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกำหนดระบบบริหารจัดการร่วมด้านการพัฒนาทักษะและด้านคุณสมบัติของแรงงานนำเข้า เพื่อให้ได้แรงงานที่มีคุณภาพ และตรงกับความต้องการสำหรับทุกประเทศ

๕.๔ การเข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศระหว่างภูมิภาคโดยมีบทบาทที่สร้างสรรค์ เพื่อเป็นทางเลือกในการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศในเวทีโลก เพื่อรักษาสมดุลในปฏิสัมพันธ์ระหว่างไทยและมหาอำนาจต่างๆ ทั้งในระดับโลกและภูมิภาค และประโยชน์อื่นๆ ของประเทศทั้งในด้านการค้า ความมั่นคงของอาหาร/พลังงาน โอกาสทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ไทย โอกาสในการเข้าถึงตลาดเงินและตลาดทุนที่ทันสมัยและเป็นทางเลือกของประเทศ การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในกรอบนานาชาติและการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของไทยและภูมิภาคโดยรวม

๕.๔.๑ รักษาทบทางของไทยในการมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ของกรอบความร่วมมือที่ดำเนินอยู่ เช่น เอเปค กรอบการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก รวมทั้งเฝ้าติดตามพัฒนาการและพิจารณาเข้าร่วมกรอบที่เป็นทางเลือกใหม่ เช่น กรอบ Asia-Middle East Dialogue (AMED) และกรอบความตกลง Trans Pacific Partnership (TPP) ในลักษณะเชิงรุก เป็นต้น

๕.๔.๒ รักษาคุณภาพของปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเดิมและมหาอำนาจใหม่ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน โอกาสในการเข้าถึงนวัตกรรม และโอกาสในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เปิดกว้าง

๕.๕ การสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการส่งเสริมแรงงานไทยในต่างประเทศ ในลักษณะเกื้อกูลกัน ผ่านกิจกรรมเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตและการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างกันอย่างเสรีและมีประสิทธิภาพ โดย

๕.๕.๑ เร่งดำเนินการด้านการยอมรับมาตรฐานฝีมือระหว่างประเทศเพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงาน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทยและประเทศเพื่อนบ้านไปพร้อมกัน และจัดทำแผนบูรณาการกับประเทศเพื่อนบ้านด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาและทักษะแรงงาน รองรับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศและอนุภูมิภาค และการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของไทยเพื่อให้มีการจัดแรงงานรองรับประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วก่อนประเทศเพื่อนบ้าน

๕.๕.๒ ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยในการขยายการลงทุนไปสู่ต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานและวัตถุดิบในประเทศ และใช้ประโยชน์จากสิทธิพิเศษ (GSP) ของประเทศเพื่อนบ้านในการผลิตเพื่อส่งออก โดยการสร้างตราสัญลักษณ์ และสร้างเครือข่ายธุรกิจโดยการหาตัวแทนและหุ้นส่วนในต่างประเทศ การสนับสนุนด้านสินเชื่อ การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งธุรกิจและการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ การจัดตั้งหอการค้าและสมาคมธุรกิจเอกชนไทยในต่างประเทศ จัดตั้งเวทีประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ควบคู่กับสภาธุรกิจของกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาค และศูนย์ประสานงานระดับท้องถิ่นกับประเทศเพื่อนบ้านบริเวณชายแดน การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและผู้ส่งออกไทยใช้สิทธิพิเศษทางการค้าตามข้อตกลงทางการค้าต่างๆ

๕.๕.๓ คัดกรองและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยและแรงงานไทยในต่างประเทศ และสนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในต่างประเทศ โดยการให้ความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่น สนับสนุนกิจกรรมคนไทย เสริมสร้างชุมชนไทยในต่างประเทศให้อยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สนับสนุนการฝึกอบรมทักษะฝีมือและทักษะการใช้ภาษา การสร้างหลักประกัน การคุ้มครองดูแลการจัดส่งแรงงานไปทำงานในต่างประเทศ และการติดตามดูแลช่วยเหลือคนไทยที่ประสบปัญหาในต่างประเทศ และคุ้มครองสิทธิประโยชน์แรงงานไทยในต่างประเทศให้ได้รับประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนด

๕.๖ การมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการป้องกันภัยจากการก่อการร้ายและอาชญากรรม ยาเสพติด ภัยพิบัติ และการแพร่ระบาดของโรคภัย ที่ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจในระยะยาว จากผลกระทบในด้านความมั่นคงแห่งชีวิต เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภูมิภาค โดย

๕.๖.๑ พัฒนาศักยภาพและความพร้อมในการป้องกันและแก้ปัญหาข้ามชาติด้านการก่อการร้าย ปิฎุหายาเสพติด และการหลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ เพื่อลดผลกระทบจากการเปิดเสรีและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ควบคุมไปกับการปรับปรุงระบบการเข้าเมือง การจัดระเบียบชายแดน การจัดระบบแรงงานต่างด้าว และการแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลที่ชัดเจน ร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติประเทศตลอดจนการรักษาผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล

๕.๖.๒ เตรียมพร้อมรับภัยพิบัติทางธรรมชาติและเหตุฉุกเฉิน โดยพัฒนาศักยภาพและความร่วมมือภายในภูมิภาค เพื่อพร้อมรับต่อเหตุการณ์ฉุกเฉินและภัยทางธรรมชาติ โดยให้มีการบริหารจัดการโดยใช้แผนดำเนินธุรกิจต่อเนื่อง เริงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อปกป้องธุรกิจ การค้า และความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อคน ตลอดจนรักษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต ผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

๕.๖.๓ ร่วมมือในการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของโรคภัยประเภทที่เกิดขึ้นใหม่ในโลก โดยสร้างศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับการดูแลด้านสาธารณสุข รวมทั้งการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่และโรคระบาดซ้ำ

๕.๗ การเสริมสร้างความร่วมมือที่ีระหว่างประเทศในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดย

๕.๗.๑ ดำเนินการตามกรอบความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมในระดับอนุภูมิภาค อาทิ แผนงานด้านสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพ ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ๖ ประเทศ และความร่วมมือซึ่งการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน และระดับภูมิภาค อาทิ มติที่ประชุมรัฐมนตรีสิ่งแวดล้อมอาเซียน รวมทั้งพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

๕.๗.๒ เสริมสร้างการผลิตและบริการสินค้าและบริการที่นำสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ลดมลพิษ ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การขยายอุตสาหกรรมสีเขียว การใช้พลังงานทดแทน การผลิตที่มีคาร์บอนต่ำ การบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเผยแพร่ความรู้เรื่องเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีต้นทุนที่ต่ำ การสร้างแรงจูงใจในภาคเอกชน และการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

๕.๘ การเร่งรัดการใช้ประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรีที่มีผลบังคับใช้แล้ว โดยสร้างองค์ความรู้ให้กับภาคธุรกิจโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบเพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพและโอกาสของตนเองในการใช้ประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้รับการสนับสนุน เยียวยาและดูแลจากรัฐในกรณีที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน

๕.๙ การปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ให้พร้อมต่อการเชื่อมโยงทิศทางการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงในบริบทโลก เอเชียแปซิฟิก อาเซียน และอนุภูมิภาค โดย

๕.๙.๑ เสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกันในระดับประชาชนโดยผ่านการเชื่อมโยงเครือข่ายทางชุมชนและวัฒนธรรม

๕.๙.๒ สนับสนุนกลไกการพัฒนาระดับพื้นที่ โดยเฉพาะคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.) คณะกรรมการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (กบก.) คณะกรรมการ กรอ. จังหวัด และคณะกรรมการ กรอ. กลุ่มจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่ ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดน ให้มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวทันโลกและสามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านในทิศทางที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาาร่วมกันระหว่างประเทศ

๕.๙.๓ ส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทย เพื่อสร้าง
ความใกล้ชิดทางสังคม วัฒนธรรม และปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาค

บทที่ ๘

ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

๑

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลก และปัจจัยภายในประเทศ ทั้งเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเพิ่มขึ้นของประชากร การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งการเจริญเติบโตและการแข่งขันทางด้านการค้า และการลงทุน ทำให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเกินศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศ ในขณะที่ขีดความสามารถของการบริหารจัดการและเครื่องมือทางนโยบาย เช่น ฐานข้อมูล กฎระเบียบ การบังคับใช้กฎหมาย และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งผลต่อความสมดุลของระบบนิเวศโดยรวมอย่างต่อเนื่อง

๑.๑ พื้นที่ป่าไม้ยังคงถูกบุกรุกทำลาย ส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยลดลงจาก ๑๗๑ ล้านไร่ ในปี ๒๕๐๔ หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓๓ เหลือ ๑๐๗.๖ ล้านไร่ในปี ๒๕๕๒ หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๕๖ ของพื้นที่ประเทศ จากพื้นที่ป่าที่ลดลงได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งเป็นแหล่งพึ่งพิงในการดำรงชีวิตของชุมชน และเป็นพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ได้มีการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ โดยมีการค้นพบสิ่งมีชีวิตชนิดพันธุ์ใหม่ในประเทศไทยหลายชนิด แต่จำนวนชนิดพันธุ์ที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

๑.๒ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งมีแนวโน้มเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ป่าชายเลนรวม ๑.๕ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๐.๔๗ ของพื้นที่ประเทศ ทรัพยากรชายฝั่งยังคงได้รับแรงกดดันจากการขยายตัวของการพัฒนา การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการท่องเที่ยว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอันได้แก่ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง โดยตั้งแต่อดีตถึงปี ๒๕๕๐ แนวชายฝั่งทะเลทั่วประเทศถูกกัดเซาะ ๑๕๕ แห่ง รวมเป็นความยาวประมาณ ๖๐๐ กิโลเมตร สูญเสียที่ดินไปถึง ๑๑๓,๐๔๒ ไร่ คิดเป็นมูลค่าความเสียหายเฉพาะที่ดินประมาณ ๑ แสนล้านบาท ส่วนพื้นที่แนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนในทั้งหมดซึ่งได้รับการจัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ พบว่า มีอัตราการกัดเซาะรุนแรงมากกว่า ๕ เมตรต่อปี

๑.๓ ทรัพยากรดินเสื่อมโทรมและมีความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทรัพยากรดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ มีทั้งปัญหาคูณภาพดินเสื่อมโทรม การใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ และปัญหาการกระจายการถือครองที่ดิน พื้นที่ดินเสื่อมโทรมในระดับรุนแรงและระดับวิกฤตเท่ากับ ๓๕.๙๗ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๔ ของพื้นที่ประเทศ มีการเข้าครอบครองใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ รวมทั้งมีการขยายตัวของเมือง พื้นที่อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม รุกพื้นที่เกษตรกรรมมากขึ้น

๑.๔ ความขาดแคลนน้ำมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ทั้งอุทกภัยและปัญหาภัยแล้งมีแนวโน้มบ่อยครั้งและรุนแรงขึ้น การขาดแคลนน้ำจะมีความรุนแรงขึ้นจากความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น โดยปัจจุบันมีปริมาณน้ำต้นทุนเพียง ๒ ใน ๓ ของความต้องการใช้น้ำเท่านั้น ความสามารถเก็บกักน้ำเพื่อนำมาใช้งานได้ในฤดูแล้งในปี ๒๕๕๓ มีเพียง ๗๔,๐๐๐ ล้าน ลบ.ม. ขณะที่ความต้องการใช้น้ำจะเพิ่มขึ้นจาก ๗๓,๗๘๘ ล้าน ลบ.ม./ปี ในปี ๒๕๕๑ เป็น ๗๗,๖๓๒ ล้าน ลบ.ม./ปี ในปี ๒๕๕๔ และเพิ่มเป็น ๘๘,๕๒๑ ล้าน ลบ.ม./ปี ในปี ๒๕๕๙ โดยความต้องการน้ำของภาคกลางจะมากที่สุด รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ ดังนั้น โอกาสที่ความรุนแรงของปัญหาการขาดแคลนน้ำ และความขัดแย้งจากการแย่งชิงน้ำระหว่างลุ่มน้ำและระหว่างภาคการผลิตจะเพิ่มสูงขึ้นในทุกสาขาการผลิต ทั้งนี้หมู่บ้านที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งในระดับปานกลางถึงระดับรุนแรงมีประมาณร้อยละ ๓๔ ของจำนวนหมู่บ้านทั่วประเทศ โดยลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเสี่ยงมากที่สุดในขณะที่หมู่บ้านเสี่ยงต่ออุทกภัย น้ำหลากและดินถล่มมี ๒,๓๗๐ หมู่บ้าน โดยหมู่บ้านที่เสี่ยงภัยสูงมี ๓๙๘ หมู่บ้าน ทั้งนี้ ภาคกลางมีความเสี่ยงมากที่สุด สาเหตุสำคัญเกิดจากการที่พื้นที่ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกทำลาย

๑.๕ ความต้องการใช้แร่และพลังงานมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความต้องการทรัพยากรแร่เพื่อเป็นฐานการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเพื่อการก่อสร้างพื้นฐานและการพัฒนาอื่นๆ ยังคงเพิ่มสูงขึ้น ทำให้มีการผลิตและนำเข้าจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น ซึ่งผลจากการพัฒนาทรัพยากรแร่ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย และวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชน เช่น กรณีปัญหาการปนเปื้อนของตะกั่วในลำห้วยคลิตี้ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ที่เกิดจากการชะล้างกากตะกอนและการแต่งแร่ และการปนเปื้อนของสารแคดเมียมในดิน ในข้าว และพื้นที่เกษตรกรรม จากการทำเหมืองแร่สังกะสีในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก เป็นต้น รวมทั้งยังมีปัญหาการจัดการหน้าดิน และการปนเปื้อนในพื้นที่เหมืองที่ปิดกิจการแล้วและพื้นที่โดยรอบ

ความต้องการใช้พลังงานของประเทศเพิ่มขึ้นตลอด ๓๐ ปีที่ผ่านมา โดยในช่วง ๕ ปีที่ผ่านมา มีการใช้พลังงานเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ ๒.๑ ต่อปี จึงต้องมีการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ โดยเฉพาะน้ำมันดิบที่มีสัดส่วนการนำเข้าสูงถึงเกือบร้อยละ ๗๐ ของปริมาณการนำเข้าพลังงานเชิงพาณิชย์ทั้งหมด รวมทั้งมีการพัฒนาพลังงานทางเลือกอื่นๆ เพื่อทดแทนการนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศ โดยสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาด้านพลังงานหมุนเวียน และพลังงานทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและการใช้พลังงานได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เนื่องจากการผลิตพลังงานมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติหลายประเภท เช่น ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ และแร่ อีกทั้งการพัฒนาและการใช้พลังงานที่มีการปล่อยสารมลพิษทางอากาศได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ดังเช่นกรณีการผลิตพลังงานไฟฟ้าที่ใช้ถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ หรือชีวมวลเป็นเชื้อเพลิง เป็นต้น รวมทั้งยังเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ ความต้องการและราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นอาจนำไปสู่การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชพลังงานอีกด้วย

๑.๖ สถานการณ์มลพิษและสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เช่น มลพิษทางอากาศ น้ำ และขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเสื่อมโทรมและรุนแรงเพิ่มขึ้นจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของชุมชน และพฤติกรรมบริโภคที่ฟุ่มเฟือย กล่าวคือ

๑.๖.๑ มลพิษทางอากาศในเขตเมืองใหญ่และพื้นที่เศรษฐกิจที่สำคัญมีค่าเกินมาตรฐาน ในปี ๒๕๕๑ มีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ๑๙๓.๘ ล้านตัน หรือร้อยละ ๙๘ ของการปล่อยสารมลพิษทางอากาศทั้งหมด โดยส่วนใหญ่มาจากกิจกรรมการผลิตไฟฟ้า คมนาคมขนส่ง และอุตสาหกรรมการผลิต ในขณะที่

คุณภาพอากาศยังคงมีปัญหาเรื่องฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{๑๐}) เกินค่ามาตรฐาน เช่น ในจังหวัดสระบุรี แม่ฮ่องสอน เชียงราย ลำปาง กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ พระนครศรีอยุธยา สมุทรปราการ ระยอง และชลบุรี เป็นต้น สาเหตุหลักเกิดจากการจราจรขนส่งในเขตเมือง การอุตสาหกรรม หมอกควันจากการเผาในที่โล่งและ ไฟป่า บริเวณพื้นที่ริมถนน ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ยังคงได้รับผลกระทบจากมลพิษทางเสียง ที่มาจากการจราจร ที่มีค่าสูงเกินมาตรฐาน รวมทั้งยังมีปัญหาการจัดการมลพิษทางเสียงของท่าอากาศยาน สุวรรณภูมิ

๑.๖.๒ สถานการณ์การปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี ๒๕๕๗ ประเทศไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกรวมทั้งสิ้น ๒๖๕.๘๙ ล้านตัน รวม F gases ซึ่งได้แก่ ก๊าซไฮโดรฟลูโอโรคาร์บอน (HFCs) เพอร์ฟลูโอโรคาร์บอน (PFCs) และซัลเฟอร์เฮกซะฟลูออไรด์ (SF₆) และการปล่อยจากภาคการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่และป่าไม้ ทั้งนี้อัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕.๖๑ จากปี ๒๕๔๖ โดยภาคพลังงานปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๗๑ (รวมการผลิตพลังงาน การใช้พลังงาน ในภาคส่วนต่างๆ เช่น การขนส่ง และการพาณิชย์ เป็นต้น) รองลงมาคือภาคเกษตร คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖๙ และภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ ๘.๗๘ ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งหมด

๑.๖.๓ ปัญหามลพิษทางน้ำนับวันจะรุนแรงมากขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เติบโตขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ ในปี ๒๕๕๓ คุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลักและแหล่งน้ำสำคัญของประเทศ ที่มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดีและพอใช้ คิดเป็นร้อยละ ๖๑ โดยมีแนวโน้มเสื่อมโทรมลงเมื่อเทียบกับปี ๒๕๕๒ และ ๒๕๕๑ ที่มีสัดส่วนคุณภาพน้ำที่อยู่ในเกณฑ์ดีและพอใช้รวมกันถึงร้อยละ ๖๖ และ ๗๖ ตามลำดับ ส่วนน้ำบาดาลในหลายพื้นที่มีการปนเปื้อนจากสารเคมีที่เป็นอันตราย

๑.๖.๔ ปริมาณของเสียทั้งจากชุมชนและอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นและยังขาดการจัดการที่ถูกต้อง ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนมีจำนวนประมาณ ๑๕.๑๖ ล้านตัน แต่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ ๓๘ และมีอัตราการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เพียงร้อยละ ๒๖ สำหรับของเสียอันตรายเกิดขึ้นประมาณ ๓.๐๙ ล้านตันในปี ๒๕๕๓ โดยมาจากภาคอุตสาหกรรมร้อยละ ๗๗ ทั้งนี้ของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นมากกว่าร้อยละ ๗๐ เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคตะวันออก และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยร้อยละ ๙๗ ของของเสียอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม โดยมีโรงงานที่รับจัดการของเสียอันตราย ๓๑๑ แห่ง ชีตความสามารถในการรองรับ ๑๐.๗๓ ล้านตันต่อปี แต่โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออก ส่งผลให้แหล่งกำเนิดของเสียอันตรายในภูมิภาคอื่นต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งเพื่อนำไปกำจัดสูง จึงทำให้มีการเก็บรวบรวมของเสียอันตรายไว้ในโรงงาน หรือมีการลักลอบทิ้งปนไปกับขยะมูลฝอยชุมชน

๑.๖.๕ การใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรมยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่การใช้กลไกควบคุมยังขาดประสิทธิภาพ ทำให้มีทะเบียนสารเคมีทางการเกษตรมากเป็นอันดับ ๑ ของโลก ในปี ๒๕๕๓ มีการผลิตและนำเข้าสารเคมีจากต่างประเทศรวม ๔๐.๕ ล้านตัน โดยเป็นการนำเข้าจากต่างประเทศประมาณ ๑๕.๕ ล้านตัน และผลิตเองในประเทศ ๒๕ ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๕๑ ซึ่งมีการผลิตและนำเข้าสารเคมีจากต่างประเทศ ๒๙.๔๕ ล้านตัน ทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชน อันเนื่องมาจากการรั่วไหลจากการขนส่ง การจัดเก็บที่ไม่ปลอดภัย การใช้ที่ไม่ถูกวิธี นอกจากนี้ การเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมีก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน

๑.๗ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ขาดการบูรณาการร่วมระหว่างหน่วยงานรับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การกำหนดเครื่องมือและกลไกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นแบบแยกส่วน ระบบการจัดการข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่เป็นมาตรฐาน ไม่ครอบคลุม และขาดการเชื่อมโยงกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม กฎหมายมีลักษณะของการบริหารจัดการทรัพยากรรายสาขา ขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ ขาดความเป็นธรรม และไม่โปร่งใส นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร เช่น ที่ดิน น้ำ และป่าไม้ เป็นต้น ส่งผลให้เกิดความไม่ไว้วางใจในการบริหารจัดการของภาครัฐ ในขณะที่เกิดช่องว่างทางนโยบายในการบูรณาการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบกับความอ่อนแอของกลไกการจัดการสิ่งแวดล้อมและการบังคับใช้กฎหมาย และความไม่มีประสิทธิภาพของเครื่องมือกำกับและควบคุมในการบรรเทาผลกระทบของโครงการขนาดใหญ่ ส่งผลให้เกิดผลกระทบมากมายจากโครงการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ของทั้งภาครัฐและเอกชน แม้โครงการพัฒนาเหล่านี้จะตอบสนองเป้าหมายทางเศรษฐกิจและเพิ่มรายได้ แต่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมหลายประการ ดังเช่น กรณีปัญหามลพิษในพื้นที่มาบตาพุดและบริเวณใกล้เคียงจังหวัดระยอง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเติบโตของอุตสาหกรรมโดยขาดการควบคุมการปล่อยมลพิษให้เป็นไปตามกฎหมายกำหนด ก่อให้เกิดมลพิษด้านอากาศเกินมาตรฐานคุณภาพอากาศในบางจุดตรวจวัด การปนเปื้อนโลหะหนักและสารอินทรีย์ระเหยง่ายของน้ำผิวดิน น้ำใต้ดินและน้ำทะเล ปัญหาขยะและกากของเสียชุมชน การลักลอบทิ้งขยะอุตสาหกรรม และการเกิดอุบัติเหตุจากการรั่วไหลของสารเคมีบ่อยครั้ง ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ และมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ภาคประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อการขยายพื้นที่อุตสาหกรรมแห่งใหม่

๑.๘ พันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศทั้งด้านการค้า การลงทุน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธกรณีที่เกี่ยวข้องกับโลกร้อน มีแนวโน้มทวีความเข้มข้นและจะสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยคาดว่าพันธกรณีและข้อตกลงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภายหลังการสิ้นสุดระยะแรกของการดำเนินการตามพิธีสารเกียวโตในปี ๒๕๕๕ จะทำให้กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต้องมีส่วนร่วมมากขึ้นในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ประกอบกับการกีดกันทางการค้าที่เป็นผลมาจากมาตรการแก้ไขปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะเพิ่มมากขึ้น ทั้งในรูปแบบที่เป็นมาตรการภาษี และในรูปแบบที่ไม่ใช่มาตรการภาษี นับเป็นความท้าทายในการวางยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศต่อไปในอนาคตให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกดังกล่าว

๒

การประเมินความเสี่ยง

การเปลี่ยนแปลงภายในและภายนอกประเทศที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติที่ส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ดังนี้

๒.๑ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะส่งผลให้สถานการณ์และแนวโน้มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ประเทศไทยมีความเปราะบางหลายด้านและมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนี้

๒.๑.๑ การสูญเสียพื้นที่ชายฝั่ง พื้นที่ชายฝั่งประเทศไทยที่มีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในอนาคตอย่างรุนแรง ทั้งจากปัญหาชายฝั่งถูกกัดเซาะ และแนวโน้มการเพิ่มสูงขึ้นของระดับน้ำทะเล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งโดยตรง รวมทั้งการประกอบอาชีพและแหล่งที่อยู่อาศัยของประชาชน ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐาน

๒.๑.๒ การขาดแคลนน้ำ จากการที่ปริมาณฝนที่มีความแปรปรวนในหลายพื้นที่ ในขณะที่ความต้องการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้สมดุลน้ำมีแนวโน้มลดลง รวมทั้งมีปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคลดลง

๒.๑.๓ ความไม่มั่นคงด้านอาหารและพลังงาน การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศมีแนวโน้มทำให้ผลผลิตทางเกษตรที่สำคัญของไทยลดลง อาทิ ข้าว น้ำตาล และมันสำปะหลัง ประกอบกับการหันมาผลิตพลังงานทดแทนจากพืชอาจส่งผลกระทบต่อราคาและความมั่นคงด้านอาหารในที่สุด และอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมา เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่การเกษตรเพื่อการผลิตพลังงาน การขยายตัวของการใช้ปุ๋ยและสารเคมีเกษตรอย่างไม่ถูกต้อง เป็นต้น

๒.๑.๔ ภัยพิบัติธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศคาดว่าจะเพิ่มปัจจัยเสริมทั้งด้านความถี่และระดับความรุนแรงของภัยพิบัติในหลายพื้นที่ของประเทศ ได้แก่ ไฟป่า ภัยแล้ง อุทกภัย แผ่นดินถล่ม และวาตภัย ซึ่งกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ โดยเฉพาะประชากรที่มีขีดความสามารถในการรับมือกับผลกระทบด้วยตนเองต่ำ

๒.๒ รูปแบบการผลิตและพฤติกรรมผู้บริโภคที่มุ่งเพื่อทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้อย่างสิ้นเปลืองโดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ดังนี้

๒.๒.๑ ประชาชนขาดจิตสำนึกสาธารณะและความตระหนักเกี่ยวกับการบริโภคที่ยั่งยืน อาจเป็นผลมาจากการขาดความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล เพราะไม่มีระบบการให้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการตัดสินใจ จึงใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยตามกระแสวัตถุนิยม ก่อให้เกิดน้ำเสีย อากาศเสีย ขยะ และกากของเสียอันตรายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเขตพื้นที่เมือง

๒.๒.๒ ภาคอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กส่วนใหญ่ยังคงใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพต่ำในการผลิตและการจัดการของเสีย ทำให้ส่งผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้อย่างสิ้นเปลือง ขาดประสิทธิภาพ ไม่คุ้มค่า และเพิ่มปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งเป็นต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีวงจรอายุที่สั้นลงภายใต้อิทธิพลของกระแสบริโภคนิยม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกใช้หมดไปอย่างรวดเร็ว

๒.๒.๓ ภาคเกษตรเร่งเพิ่มผลผลิตตอบสนองตลาดจนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ การปลูกพืชเชิงเดี่ยวและขยายพื้นที่บุกรุกพื้นที่ป่า ใช้สารเคมีปริมาณมาก ทั้งปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช เหลือเป็นสารตกค้าง ทำลายความอุดมสมบูรณ์ของดินและทำลายความหลากหลายทางชีวภาพในที่สุด รวมทั้งการไม่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างจริงจัง เพื่อช่วยสร้างความสมดุลและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นไปอย่างยั่งยืนและลดมลพิษ จึงส่งผลกระทบให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง

๒.๓ ความขัดแย้งเชิงนโยบายและความอ่อนแอในการบริหารจัดการของภาครัฐ

๒.๓.๑ นโยบายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจมีความขัดแย้งในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เปิดรับการย้ายฐานการผลิตของอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูง ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่อยหรอเสื่อมโทรม ในทางกลับกัน รัฐธรรมนูญมาตรา ๖๗ วรรค ๒ ส่งผลให้การพัฒนาคโครงสร้างพื้นฐานหรือการลงทุนขนาดใหญ่ดำเนินการได้ยากขึ้น ซึ่งแม้จะเป็นผลดีต่อทรัพยากรธรรมชาติ แต่กลับเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนา อาทิ โครงการพลังงานไฟฟ้า และอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เป็นต้น

๒.๓.๒ กลไกการบริหารไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการบูรณาการ ขาดเอกภาพและความโปร่งใส เน้นการสั่งการและควบคุม ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชน โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรน้ำและป่าไม้ การบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มงวด ไม่เป็นธรรม และไม่โปร่งใส เกิดความไม่เท่าเทียมกันและเอื้อต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในบางกรณี นอกจากนี้ การดำเนินงานตามแผนยังขาดความต่อเนื่อง

๒.๓.๓ การขาดองค์ความรู้และระบบข้อมูลที่ทันสมัยของภาครัฐ ทำให้การบริหารจัดการของภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบฐานข้อมูลที่ติดและการใช้ที่ดิน การบุกรุกทำลายป่า ตลอดจนการขาดองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้านผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ

๒.๔ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการค้าเพื่อแก้ไขปัญหาโลกร้อนที่จะซับซ้อนและทวีความเข้มข้นมากขึ้น รวมทั้งกระแสแรงกดดันของประชาคมโลก จะส่งผลให้ประเทศไทยต้องเตรียมพร้อมรับภาระในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในอนาคตอันใกล้ การเจรจาภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับกรอบพันธกรณีในอนาคตในการลดก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าทั้งที่เป็นมาตรการภาษีและไม่ใช่ภาษีเพื่อแก้ไขปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มาตรการด้านการกำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม และข้อบังคับในการเปิดเผยข้อมูลปริมาณคาร์บอนหรือข้อมูลการใช้น้ำบนฉลากสินค้า หรือแหล่งที่มาของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า ทั้งที่เป็นมาตรการฝ่ายเดียวและความร่วมมือในกรอบทวิภาคีของหลายประเทศคู่ค้าสำคัญ ทำให้การผลิตทั้งด้านเกษตร อุตสาหกรรมและบริการของประเทศต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

๓

การสร้างภูมิคุ้มกัน

จากการพิจารณาสถานการณ์และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตที่ประเทศไทยต้องเผชิญ ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นฐานการพัฒนาของประเทศในอนาคต จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อให้ประเทศสามารถลดความเสี่ยงและบริหารจัดการรวมทั้งสร้างความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติภัยเสี่ยงดังกล่าวข้างต้นได้ ทั้งนี้เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน โดยภูมิคุ้มกันที่สำคัญ ได้แก่

๓.๑ การมีระบบฐานข้อมูลและองค์ความรู้ เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมในการปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ง่ายต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ทั้งด้านภัยพิบัติจากธรรมชาติ โรคระบาด ภัยพิบัติการผลิตที่ลดลงหรือเปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงการลงทุนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและการฟื้นฟูระบบนิเวศ เช่น การป้องกันชายฝั่ง การแก้ปัญหาดินเค็ม แหล่งกักเก็บน้ำ การคืนสมดุล และการบรรเทาความแห้งแล้งและน้ำท่วม

๓.๒ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตไทย และความตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเป็นภูมิคุ้มกันนำไปสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาด้วยเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวอาจไม่ทันกับปัญหาที่สะสมอย่างต่อเนื่อง หากประชาชนยังคงมีพฤติกรรมการบริโภคเกินพอดี ขาดความตระหนัก รักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การไม่ให้ความสำคัญกับระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเท่าที่ควร อันจะเป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่วิถีแห่งการผลิตและบริโภคที่มีความพอดี ประหยัด รู้คุณค่าและยั่งยืน

๓.๓ เครื่องมือและกลไกบริหารจัดการเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และระบบธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้การกำหนดนโยบายและมาตรการเอื้อต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ มุ่งองค์ความรู้ ข้อมูล และระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ มีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษ อีกทั้งช่วยให้การบริหารจัดการเกิดความโปร่งใสเป็นธรรมกับทุกภาคส่วนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

๓.๔ ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น สามารถรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนได้มากขึ้น รวมทั้งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถอนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมและยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ทำให้ปรับไปสู่วิถีการพึ่งตนเองและเกิดความยั่งยืนได้

๓.๕ การบริหารจัดการที่ดี โดยมุ่งเน้นการบูรณาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงเครื่องมือและกลไกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อประกอบการกำหนดนโยบาย และวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ การเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายให้เข้มงวด เป็นธรรม และโปร่งใส การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และการจัดสรรทรัพยากรอย่างทั่วถึง เท่าเทียมและเป็นธรรม การสร้างความตระหนักและจิตสำนึกรับผิดชอบของทุกภาคส่วน และการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม และที่เชื่อมโยงกับการค้าและการลงทุนอย่างเป็นระบบ

๔ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๑ วัตถุประสงค์

๔.๑.๑ เพื่ออนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ

๔.๑.๒ เพื่อขับเคลื่อนการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประเทศก้าวไปสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ

๔.๑.๓ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และเตรียมความพร้อมในการรองรับและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และประเด็นสิ่งแวดล้อมโลก

๔.๑.๔ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของประเทศจากข้อตกลงและพันธกรณีระหว่างประเทศ

๔.๒ เป้าหมาย

๔.๒.๑ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยรักษาพื้นที่อนุรักษ์ไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๙ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ และเพิ่มพื้นที่ป่าชายเลนไม่น้อยกว่าปีละ ๕,๐๐๐ ไร่

๔.๒.๒ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำและการบรรเทาอุทกภัย รวมทั้งเพิ่มพื้นที่ชลประทานเฉลี่ยปีละ ๒๐๐,๐๐๐ ไร่ เพื่อสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหาร

๔.๒.๓ สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากการพัฒนา โดยควบคุมคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำหลักและแม่น้ำสายสำคัญให้อยู่ในเกณฑ์ตั้งแต่พอใช้ขึ้นไปไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ คุณภาพอากาศในเขตเมืองและเขตอุตสาหกรรมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน การจัดการขยะชุมชนถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น และมีการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๐

๔.๒.๔ เพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติให้มีความพร้อมทั้งระดับประเทศ พื้นที่ และชุมชน

๔.๒.๕ เพิ่มประสิทธิภาพการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๔.๒.๖ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างเกื้อกูลกัน

๔.๓ ตัวชี้วัด

๔.๓.๑ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ และสัดส่วนพื้นที่อนุรักษ์ต่อพื้นที่ประเทศ

๔.๓.๒ สัดส่วนจำนวนหมู่บ้านที่ขาดแคลนน้ำต่อจำนวนหมู่บ้านทั่วประเทศ สัดส่วนจำนวนหมู่บ้านที่ประสบอุทกภัยต่อจำนวนหมู่บ้านทั่วประเทศ พื้นที่ชลประทาน และปริมาณกักเก็บน้ำต่อจำนวนประชากร

๔.๓.๓ คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำหลักและแม่น้ำสายสำคัญ คุณภาพอากาศในเขตเมืองและเขตอุตสาหกรรม อัตราการกำจัดขยะชุมชนถูกหลักสุขาภิบาล และอัตราการนำขยะกลับมาใช้ใหม่

๔.๓.๔ สัดส่วนการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

๔.๓.๕ เครื่องมือและกลไกในการบริหารจัดการรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ฐานข้อมูลและแผนที่แสดงพื้นที่เสี่ยงภัยจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งระดับประเทศ ภูมิภาค และจังหวัด กลไกการเฝ้าระวังและระบบเตือนภัยล่วงหน้าในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติ

๔.๓.๖ ปริมาณและมูลค่าความเสียหายจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ

๔.๓.๗ จำนวนองค์กรที่สามารถพัฒนาให้เป็นสภาสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่น กฎหมายในการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของประเทศให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และประชาคมอื่นๆ

๕

แนวทางการพัฒนา

ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาขาดความสมดุลและไม่ยั่งยืน ขณะที่ประเทศไทยกำลังจะต้องเผชิญกับความท้าทายที่สำคัญยิ่งในมิติของการพัฒนาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ จึงควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูดูแลฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการใช้อย่างตระหนักรู้คุณค่า บริหารจัดการอย่างดี สร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำและความขัดแย้งในการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และคำนึงถึงต้นทุนสิ่งแวดล้อมของประเทศ การปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การยกระดับขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน และการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ รวมทั้งการควบคุมและลดมลพิษเพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน ตลอดจนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรม ดังนี้

๕.๑ การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแนวทางหลัก ดังนี้

๕.๑.๑ ค้ำครอง ป้องกัน รักษา ฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ และเขตอนุรักษ์ อนุรักษ์พื้นที่เปราะบางที่มีความสำคัญเชิงนิเวศ สร้างพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างป่า วางระบบเพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกถือครองที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยให้มีการจัดทำทะเบียนผู้ถือครองที่ดินในพื้นที่อนุรักษ์ทั้งหมด ดำเนินการพิสูจน์สิทธิ และร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียจัดทำแนวเขตพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับร่วมกัน ควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ต้นน้ำและการใช้สารเคมีการเกษตรในพื้นที่ต้นน้ำอย่างเข้มงวด ส่งเสริมเครือข่ายอนุรักษ์และป้องกันการบุกรุกป่าไม้ โดยภาคประชาชนและชุมชน ส่งเสริมหลักการชุมชนอยู่ร่วมกับป่า การปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง ส่งเสริมการจัดการป่าชุมชน การฟื้นฟูและการปลูกป่าในรูปแบบวนเกษตร โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่รอยต่อตามแนวเขตอนุรักษ์ รวมทั้งสนับสนุนการปลูกป่าของครัวเรือนและชุมชน ภายใต้แนวคิดและกลไกส่งเสริมที่เหมาะสม เช่น ธนาкарตันไม้ หรือการปลูกต้นไม้ใช้หนี้

๕.๑.๒ พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ และการจัดการองค์ความรู้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนและพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐและการใช้ประโยชน์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ให้เกิดความชัดเจน เพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริงและสามารถวางระบบการจัดการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรชายฝั่ง ป่าชายเลน แหล่งน้ำ ที่ดิน และทรัพยากรแร่ เผยแพร่ต่อสาธารณะอย่างต่อเนื่องทุกปีผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่ออื่นๆ ปรับปรุงระบบการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอนุรักษ์ โดยใช้ระบบเทคโนโลยีอวกาศและภาพถ่ายดาวเทียม ให้เป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน และสามารถติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าและการใช้ประโยชน์ที่ดินได้

๕.๑.๓ ปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบ กระจายการถือครองที่ดินให้เกิดความเป็นธรรม โดยให้มีการจัดหาระบบสารสนเทศและทะเบียนข้อมูลที่ดินและแผนที่แห่งชาติ แสดงการครอบครองใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ในที่ดินของรัฐ ที่ดินเอกชน รวมทั้งผู้ถือครองที่ดินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลการบริหารจัดการและป้องกันการขยายพื้นที่เกษตรกรรมเข้าไปในเขตอนุรักษ์ กำหนดมาตรการเพื่อกระจายการถือครองที่ดินให้เป็นธรรม เช่น การจัดเก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า รวมทั้งจัดให้มีระบบและองค์การบริหารจัดการที่ดินให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว เพื่อลดความสูญเสียพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรกรรม และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ตลอดจนกำหนดมาตรการป้องกันการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกรรายย่อย เพื่อคุ้มครองความมั่นคงและฐานการดำรงชีวิตของเกษตรกรยากจน

๕.๑.๔ เร่งรัดพัฒนาและฟื้นฟูคุณภาพดินเพื่อสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร โดยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน การแก้ไขปัญหา ดินเค็ม ดินขาดอินทรีย์วัตถุ และปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม อาทิ การพัฒนาพันธุ์พืชทนเค็มที่ใช้ในการฟื้นฟูบำรุงดิน การใช้น้ำหมักชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกและการปลูกพืชคลุมดินเพื่อลดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาดินเปรี้ยว ดินเค็ม สนับสนุนการดำเนินงานของหมอดินอาสา และการร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการและภาคเอกชนในการพัฒนาเทคโนโลยี ถ่ายทอดองค์ความรู้ พัฒนาระบบการส่งเสริมและการจัดการ สร้างศูนย์การเรียนรู้และบ่มเพาะเกษตรกร เพื่อให้สามารถนำความรู้และเทคโนโลยีการอนุรักษ์ฟื้นฟูบำรุงดินไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อย่างได้ผล

๕.๑.๕ วางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยพัฒนาระบบการจัดการร่วมในการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ทั้งด้านการอนุรักษ์ การท่องเที่ยว และการพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรประมง ผลักดันยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล บรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่รุนแรงและการกัดเซาะชายฝั่ง โดยส่งเสริมการปลูกป่าชายเลน ฟื้นฟูแนวปะการัง อนุรักษ์แหล่งหญ้าทะเลและสาหร่ายทะเล ส่งเสริมการจัดการพื้นที่ชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและการทำประมงชายฝั่งอย่างยั่งยืน ปรับปรุงการออกแบบและมาตรฐานการก่อสร้างเขตชุมชน อุตสาหกรรม และโครงสร้างพื้นฐานบริเวณชายฝั่ง โดยคำนึงถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสมุทรศาสตร์และปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งในภาพรวม รวมทั้งให้มีการวางแผนระยะยาวเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของน้ำทะเล ที่จะส่งผลกระทบต่อเมืองและพื้นที่ชายฝั่ง

๕.๑.๖ เร่งรัดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ เพื่อสนับสนุนความมั่นคงด้านอาหาร และพลังงาน และลดปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งได้อย่างยั่งยืน โดยปรับปรุงองค์รกำกับดูแลการจัดการน้ำแบบองค์รวม ทั้งการปรับปรุงกฎหมายการจัดการน้ำ การเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรลุ่มน้ำและองค์กรท้องถิ่นในการจัดการน้ำ การจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำในแต่ละลุ่มน้ำอย่างบูรณาการที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาในท้องถิ่นทั้งระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัดและเกิดประสิทธิภาพในการจัดการน้ำ การพัฒนาระบบโครงข่ายน้ำและการพัฒนาระบบข้อมูลความมั่นคงด้านน้ำและการพยากรณ์น้ำเพื่อประโยชน์ในการจัดสรรน้ำที่เป็นธรรมกับทุกภาคส่วน รวมทั้งการป้องกันภัยและเตือนภัยน้ำแล้งและน้ำท่วม การป้องกันและเฝ้าระวังคุณภาพน้ำให้มีมาตรฐานเหมาะสมและปลอดภัยสำหรับการบริโภค การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการรักษาระบบนิเวศโดยให้องค์กรปกครองท้องถิ่น ชุมชนและสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารจัดการด้วยภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีการจัดการน้ำ

๕.๑.๗ พัฒนาปรับปรุงและฟื้นฟูแหล่งน้ำ เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนในแหล่งน้ำที่มีศักยภาพในการกักเก็บน้ำ เพื่อสนับสนุนการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงานแก่ประเทศ โดยการเพิ่มพื้นที่ชลประทานและประสิทธิภาพการกระจายน้ำของระบบชลประทานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การพัฒนาแหล่งน้ำ ทั้งแหล่งน้ำผิวดิน แหล่งน้ำบาดาล และแหล่งน้ำในไร่นา ตลอดจนการผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของศักยภาพของพื้นที่ ควบคู่กับการจัดการความต้องการใช้น้ำ โดยคำนึงถึงความสมดุลและเป็นธรรมในการจัดสรรน้ำให้ภาคการใช้น้ำต่างๆ กับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่

๕.๑.๘ พัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยจัดระบบการกระจายน้ำให้เหมาะสมในทุกภาคส่วน ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และอุปโภคบริโภค ใช้หลักการลด การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ และจัดทำข้อมูลการใช้น้ำ (Water Footprint) รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำของภาคเกษตร และส่งเสริมการปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยในช่วงฤดูแล้ง เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ

๕.๑.๙ จัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานด้านทรัพยากรน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคอย่างเป็นระบบ โดยจัดการน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินอย่างผสมผสานตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงน้ำสะอาดได้อย่างทั่วถึง

๕.๑.๑๐ ส่งเสริมการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยจัดให้มีการคุ้มครองพื้นที่อนุรักษ์และระบบนิเวศที่เปราะบาง ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของสมุนไพร มีความหลากหลายทางชีวภาพที่สมบูรณ์ และเป็นถิ่นที่อยู่ของพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ ส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุกรรมท้องถิ่นโดยองค์กรชุมชน ปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อการพึ่งตนเองและการสร้างความมั่นคงด้านอาหารและสุขภาพในระดับชุมชน รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมจากทรัพยากรชีวภาพ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ภายใต้กลไกการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากนวัตกรรมและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน

๕.๒ การปรับกระบวนการทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีแนวทางหลัก ดังนี้

๕.๒.๑ ปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดย

๑) เพิ่มโอกาสในการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูง อาทิ อุตสาหกรรมการผลิตไฟฟ้า อุตสาหกรรมซีเมนต์ อุตสาหกรรมเหล็ก อีเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ รวมทั้งวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ไปสู่การผลิตที่สะอาด และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการสนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำและสิทธิพิเศษด้านภาษี เพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพของอุปกรณ์ตามศักยภาพการพัฒนาเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และการปรับเปลี่ยนเชื้อเพลิงมาใช้พลังงานทดแทนที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม

๒) ปรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนให้เอื้อสิทธิประโยชน์มากขึ้นสำหรับอุตสาหกรรมที่ปล่อยคาร์บอนต่ำหรือช่วยลดคาร์บอน รวมทั้งไม่ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมข้ามชาติที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓) เร่งพัฒนากลไกและมาตรการลดก๊าซเรือนกระจกในประเทศ ที่สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อการปรับตัวของกลไกและมาตรการระหว่างประเทศด้านการลดก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งเร่งพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่นำไปสู่การเป็นสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ การจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม ภาษีคาร์บอน การพัฒนาระบบฉลากคาร์บอน และคาร์บอนฟุตพริ้นท์ติดกับสินค้าที่มาจากการผลิตที่ลดก๊าซเรือนกระจก การเพิ่มมาตรฐานบังคับเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมระบบการประเมินวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ รวมถึงการส่งเสริมการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตลอดจนสนับสนุนการวิจัยพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในสาขาการผลิตต่างๆที่นำไปสู่การลดก๊าซเรือนกระจก

๔) สนับสนุนการอยู่ร่วมกันของอุตสาหกรรมและชุมชนอย่างยั่งยืนในลักษณะเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่มีการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนให้ได้มากที่สุด และบริหารจัดการวัตถุดิบและของเสียอย่างเป็นระบบครบวงจร และวางกลไกการสื่อสารกับทุกภาคในพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของชุมชนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจภาคการผลิตและบริการ ก่อนการจัดตั้งเขต/พื้นที่นิเวศ เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกภาคส่วน รวมทั้งส่งเสริมภาคเอกชนให้ดำเนินธุรกิจภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) มากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นลงทุนร่วมกับภาคธุรกิจ การเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ร่วมเป็นเจ้าของ จะทำให้เกิดการร่วมกันดูแลรักษา ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมแนวคิดในการทำธุรกิจเพื่อสังคม โดยเฉพาะ (Social Enterprise : SE)

๕) ส่งเสริมการทำเกษตรที่เกื้อกูลกับระบบนิเวศ ตามแนวคิดของการทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อให้เกิดความสมดุลโดยจัดให้มีกลไกให้ความรู้และขับเคลื่อนทั้งระดับชุมชนและระดับประเทศ ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน วนเกษตร และเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซมีเทน/ก๊าซเรือนกระจก รมรงศ์ให้เกษตรกรใช้สารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี เพื่อลดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระยะยาว พัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาวะและภูมิสังคมของประเทศ ปรับระบบการใช้ที่ดิน และการคั่นคว่ำ ชนิดพันธุ์ สามารถปลูกได้ในที่ที่ทนสภาพอากาศร้อนจัด หรือหนาวจัด หรือทนแล้ง ทนน้ำท่วม เช่น ข้าวขึ้นน้ำ และข้าวน้ำลึก เป็นต้น รวมทั้งสนับสนุนการสร้างตลาดรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ด้านปศุสัตว์ สนับสนุนให้มีการจัดการอาหารที่ใช้เลี้ยงโคและกระบือเพื่อลดการเกิดก๊าซมีเทน ในขณะที่ด้านประมง ส่งเสริมให้มีการทำประมงที่คำนึงถึงความสมดุลของทรัพยากรสัตว์น้ำและระบบนิเวศ รวมทั้งปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น กฎระเบียบต่อต้านการประมงที่ผิดกฎหมาย (Illegal Unreported and Unregulated Fishing : IUU Fishing) ของสหภาพยุโรป เป็นต้น

๖) ส่งเสริมภาคบริการให้เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมธุรกิจบริการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยและประเทศไทยมีศักยภาพสูง เช่น การท่องเที่ยว การรักษาพยาบาลและสุขภาพ รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพการรองรับของระบบนิเวศในพื้นที่และบริหารจัดการการใช้น้ำที่ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและเกษตรกรายย่อย เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับระบบนิเวศและการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เช่น สนับสนุนและเพิ่มมาตรการด้านการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพเพื่อลดปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติหรือชุมชนต้นแบบ ตลอดจน ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าและบริการสีเขียว และสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่สังคมเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ

๗) สร้างโอกาสทางการตลาดให้กับสินค้าหรือบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยขยายผลการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐให้ครอบคลุมกว้างขวางถึงระดับท้องถิ่น รวมทั้งให้ครอบคลุมถึงการจัดซื้อสินค้าทางการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการผลิตให้มากขึ้น ให้สิทธิพิเศษด้านภาษีกับผู้ประกอบการหรือสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถแข่งขันกับสินค้าอื่นๆ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และให้รางวัลกับหน่วยงานของรัฐที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการจัดซื้อจัดจ้างที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในองค์กรเอกชนผ่านห่วงโซ่อุปทานหรือการจัดการสิ่งแวดล้อมผ่านคู่ค้าทางธุรกิจ

๕.๒.๒ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคขนส่ง เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก โดย

๑) ส่งเสริมให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเดินทางและขนส่งสินค้าด้วยระบบขนส่งที่ใช้พลังงานต่อหน่วยต่ำกว่าการขนส่งทางถนนที่เป็นรูปแบบการเดินทางและขนส่งสินค้าหลักในปัจจุบัน เพื่อลดสัดส่วนการใช้พลังงานในภาคขนส่ง ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาพรวมของประเทศ

๒) ส่งเสริมการใชยานพาหนะที่ใช้พลังงานที่สะอาดขึ้น หรือใช้พลังงานที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ โดยส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพและก๊าซธรรมชาติสำหรับยานยนต์ พัฒนา เทคโนโลยี ยานยนต์ที่สะอาดและช่วยประหยัดพลังงาน ควบคู่กับการควบคุมประสิทธิภาพการใช้พลังงานภายใต้ศักยภาพของเทคโนโลยี โดยการกำหนดมาตรฐานอัตราการบริโภคเชื้อเพลิง เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และลดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกในระยะยาว

๓) สร้างวินัยและส่งเสริมพฤติกรรมการขับขี่ของประชาชน เพื่อลดการเผาผลาญน้ำมันเชื้อเพลิง ตลอดจนการดูแลเครื่องยนต์ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์พร้อมทั้งกำหนดให้มีการควบคุมการปล่อยมลพิษไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด

๕.๒.๓ พัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเน้นการวางผังเมืองที่ผสมผสานวัฒนธรรม สังคม ระบบนิเวศเข้าด้วยกัน โดย

๑) พัฒนาเมืองแบบกระชับ (Compact urban design) ที่มีการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความสำคัญกับการเพิ่มพื้นที่สีเขียว และการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในพื้นที่เมือง โดยใช้เทคโนโลยีการออกแบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบขนส่ง และอาคารที่อยู่อาศัยที่ประหยัดพลังงาน รวมทั้งพัฒนาต้นแบบเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์พื้นที่สีเขียวในเมืองเพื่อการทำเกษตรบางประเภท การทำฟาร์มในเมือง (City Farm) เพื่อส่งเสริมคนในเมืองสามารถผลิตอาหารได้ในพื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ เช่น พื้นที่ริมเส้นทางรถไฟ หรือพื้นที่สาธารณะร่วมกัน เพื่อเป็นการเพิ่มพื้นที่สีเขียว รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม

๒) ใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจและมาตรการสนับสนุนทางด้านภาษีเพื่อส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีหรือใช้วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งประหยัดพลังงาน และใช้พลังงานทดแทน ควบคู่กับการพัฒนาและปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรฐานด้านการจัดการพลังงานเพื่อให้เกิดการประหยัดและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพในอาคารแต่ละประเภท รวมทั้งอุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้า

๓) กำกับการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองอย่างเข้มข้น ทั้งในเขตและนอกเขตเมือง และให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงระบบขนส่งมวลชนและระบบขนส่งสาธารณะอื่นๆ ที่มีการปรับปรุงการให้บริการที่สามารถครอบคลุมถึงประชาชนทุกกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกำหนดและวางผังแหล่งสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมและแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม โดยให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา

๔) จัดการสิ่งแวดล้อมเมืองอย่างบูรณาการด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทั้งด้านการจัดการน้ำเสีย และขยะมูลฝอย ภายใต้หลักการลด การใช้ซ้ำ และการนำกลับมาใช้ใหม่ (๓Rs) ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๕.๒.๔ ปรับพฤติกรรมการบริโภคสู่สังคมคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดย

๑) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนมีสำนึกรับผิดชอบเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นต้นแบบของสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผ่านระบบการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย โดยให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ปลุกฝังแนวคิดให้เกิดความตระหนักว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกื้อกูลต่อการอยู่รอดและการพัฒนาของสังคมมนุษย์ ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแนวคิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุดในระยะสั้น สู่การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

๒) รมรณรงค์ปรับเปลี่ยนทัศนคติและสร้างค่านิยมการบริโภคที่ยั่งยืนให้เป็นบรรทัดฐานของสังคม โดยการใช้หลักศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิตตามวิถีไทยเป็นเครื่องมือ เพื่อปลุกฝังค่านิยมการบริโภคอย่างพอเพียง โดยคำนึงถึงความพอดี พอประมาณ ยกย่องและให้เกียรติบุคคลและชุมชนที่เป็นแบบอย่างที่ดีของการบริโภคที่ยั่งยืนบนฐานภูมิปัญญาดั้งเดิม ผ่านกระบวนการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน อาทิ เวทีการเรียนรู้ของชุมชนและเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งผ่านทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ และอื่นๆ

๓) เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการบริโภคที่ยั่งยืนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๔) เสริมสร้างกลไกคุ้มครองผู้บริโภค และส่งเสริมเครือข่าย สื่อ โฆษณา และประชาสัมพันธ์ให้เข้ามามีบทบาทในการปรับเปลี่ยนสังคมไปสู่การบริโภคที่ยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งของกลไกการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคปรับปรุงกฎหมายควบคุมและกำกับดูแลสื่อ ให้เผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้บริโภคอย่างมีความรับผิดชอบ และจัดให้มีเครือข่ายให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจด้านการผลิตสื่อและโฆษณา เกิดความรู้ความเข้าใจมีจิตสำนึก และสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการผลิตสื่อเผยแพร่โฆษณาที่เอื้อต่อรูปแบบการบริโภคที่ยั่งยืน

๕.๓ การยกระดับขีดความสามารถในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน มีแนวทางสำคัญ ดังนี้

๕.๓.๑ พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบ และการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย

๑) ศึกษาวิจัยและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับสาเหตุและการคาดการณ์ การประเมินความเสี่ยง ความเปราะบาง และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในรายสาขาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมให้มีความแม่นยำมากขึ้น ทั้งต่อระบบนิเวศป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่ชายฝั่ง การขาดแคลนน้ำ ภัยธรรมชาติ และภาคการผลิตที่สำคัญของประเทศ เพื่อวางแผนในการรับมือและจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

๒) สนับสนุนการวิจัยพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัว โดยครอบคลุมการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทาง/มาตรการด้านการลดก๊าซเรือนกระจกในภาคการปล่อยก๊าซที่สำคัญและมีความเสี่ยงสูง โดยคำนึงถึงศักยภาพ ประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการลดก๊าซเรือนกระจก การศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมการพัฒนาระบบ ตลาดคาร์บอนในประเทศ การศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมการรองรับการลดก๊าซเรือนกระจกรายสาขา เช่น สาขาพลังงาน สาขาเกษตรกรรม การศึกษาวิจัยเพื่อเตรียมการรองรับมาตรการหรือกลไกใหม่ๆ ที่สำคัญ อาทิ การลดก๊าซเรือนกระจกอย่างเหมาะสมในระดับชาติ (National Appropriation Mitigation Action : NAMA) การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากการทำลายป่าและความเสื่อมโทรมของป่า การอนุรักษ์ การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน และการเพิ่มการกักเก็บคาร์บอนในพื้นที่ป่าในประเทศกำลังพัฒนา (Reducing Emission from Deforestation and Degradation and the Role of Forest Carbon Stocks in Developing Countries : REDD-Plus) และโครงการกลไกพัฒนาที่สะอาดรายสาขา (Sectoral CDM) เป็นต้น

๓) สร้างนักวิจัยและเครือข่ายวิจัยด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งพัฒนาเครือข่ายความรู้ และการมีส่วนร่วม ตลอดจนจัดหลักสูตรการศึกษาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๔) พัฒนากลไกการประเมินองค์ความรู้ รวมทั้งเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ให้ทุกภาคส่วนได้ทราบ เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนในการร่วมกันดำเนินการแก้ไขและบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๕.๓.๒ พัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรับมือกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดย

๑) สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนเตรียมความพร้อมของประเทศเพื่อรองรับผลกระทบอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระยะยาว ๒๐ ปี โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การวางแผนป้องกันเมืองและพื้นที่ชายฝั่ง และการป้องกันน้ำท่วม รวมทั้งการจัดทำแผนระยะยาวในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศ

๒) พัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบการรายงานเกี่ยวกับข้อมูลการปล่อยและการลดก๊าซเรือนกระจกและด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยจัดทำฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลของภาวะโลกร้อน และผลที่เกิดขึ้นจากพันธกรณีต่างๆ จัดทำฐานข้อมูลก๊าซเรือนกระจกของประเทศ และข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรายสาขาให้ทันสมัยและมีมาตรฐาน จัดทำระบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่เพื่อบ่งชี้พื้นที่เสี่ยงภัย รวมทั้งฐานข้อมูลเกี่ยวกับฉลากคาร์บอน และคาร์บอนฟุตพริ้นต์ของการประกอบกิจกรรมต่างๆ ระบบข้อมูลโครงการเทคโนโลยีสะอาดของประเทศ และข้อมูลการซื้อขายคาร์บอนเครดิตในตลาดภาคบังคับและคาร์บอนออฟเซตในตลาดภาคสมัครใจ ตลอดจนทำการประเมินความต้องการในด้านต่างๆ ทั้งด้านการเงิน และเทคโนโลยี เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานของประเทศในการขอรับการสนับสนุนทางการเงินและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

๓) นำมาตรการทางการคลังมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น จัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม หรือค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ การประกันความเสี่ยง การกำหนดสิทธิการปล่อยมลพิษ รวมทั้งมาตรการด้านการตลาด และมาตรการทางด้านสังคมต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในสาขาต่างๆ ตามความเหมาะสม ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่างๆ ควบคู่กับมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

๔) สนับสนุนให้มีการจัดทำเป้าหมายและแผนปฏิบัติการระยะกลางและระยะยาวในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยสมัครใจ โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วม รวมทั้งพัฒนาระบบติดตามโครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และระบบการตรวจวัด การรายงาน และการทวนสอบ (Measurable, Reportable and Verifiable : MRV) ทั้งในระดับโครงการและระดับประเทศ รวมทั้งสร้างระบบจูงใจและกลไกเพื่อให้กิจกรรมของภาคส่วนต่างๆ ในประเทศที่ดำเนินกิจกรรมแบบสมัครใจในการลดก๊าซเรือนกระจกถูกบันทึกอย่างเป็นระบบ

๕) ศึกษาวิจัยและพัฒนาตลาดคาร์บอนทุกรูปแบบ เพื่อแสวงหาโอกาสจากการสร้างรายได้จากการขายคาร์บอนเครดิตของผู้ประกอบการทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก รวมถึงชุมชน ศึกษารูปแบบและมาตรฐานที่จะสามารถเชื่อมต่อกับตลาดคาร์บอนในต่างประเทศทั้งแบบสมัครใจและแบบทางการ ศึกษาการกำหนดปริมาณการควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และระบบการจัดสรรสิทธิการปล่อยก๊าซ รวมถึงศึกษาความคุ้มค่าและประสิทธิภาพในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และต้นทุนในการบริหารจัดการ เมื่อเทียบกับการเก็บภาษีคาร์บอน

๖) จัดทำการขึ้นทะเบียนเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศ (National Registry System) โดยให้มีระบบการรายงานและบันทึกกิจกรรมการจัดการก๊าซเรือนกระจกภายใต้มาตรการการลดก๊าซเรือนกระจกอย่างเหมาะสม (NAMAs) ทั้งนี้เพื่อแสวงหาการสนับสนุนด้านการเงิน เทคโนโลยี และการเพิ่มขีดความสามารถจากต่างประเทศ รวมทั้งการจัดตั้งตลาดคาร์บอนของประเทศไทยในอนาคต

๗) จัดตั้งและพัฒนากองทุนคาร์บอน เพื่อเป็นแหล่งรับซื้อคาร์บอนเครดิตและคาร์บอนออฟเซตในประเทศ ตลอดจนการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งตลาดคาร์บอนของกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

๕.๓.๓ พัฒนาศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
โดย

๑) ยกระดับขีดความสามารถของกลุ่มเสี่ยงในการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น และถ่ายทอดความรู้ด้านข้อมูลเสี่ยงภัยและการจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานต่างๆ สู่ชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน รวมทั้งเร่งฟื้นฟูพื้นที่เสี่ยงที่ได้รับเสียหายและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลง รวมทั้งส่งเสริมการจ้างงานเพื่อเพิ่มรายได้ของประชากรกลุ่มเสี่ยง

๒) กำหนดมาตรการรองรับผลกระทบต่อชุมชนและสังคมที่ชัดเจน ทั้งมาตรการระยะสั้นและระยะยาว

๓) สนับสนุนกระบวนการวางแผนชุมชนระยะยาว รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย และ บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีขีดความสามารถในการ สนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างเท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

๕.๔ การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดย

๕.๔.๑ จัดทำแผนที่เพื่อบ่งชี้พื้นที่เสี่ยงภัยทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาคและจังหวัด และ จัดลำดับความเสี่ยงพื้นที่เสี่ยง เพื่อกำหนดแนวทางเฝ้าระวัง และแนวทางบรรเทาและป้องกันผลกระทบ ที่ใช้ทั้ง มาตรการด้านกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน และมาตรการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในเขต พื้นที่เสี่ยงภัย ประเมินความเสี่ยงของระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในปัจจุบันต่อแนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อเสนอทางเลือกในการลดความเสี่ยงและป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงกำหนดให้การวางระบบสาธารณูปโภคและโครงการพื้นฐานในอนาคตต้องสามารถรับมือกับสภาพอากาศ รุนแรงและโอกาสเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรง

๕.๔.๒ พัฒนาระดับการจัดการภัยพิบัติให้มีประสิทธิภาพ สามารถรองรับแนวโน้มการเกิด ภัยพิบัติที่รุนแรงในอนาคต กำหนดมาตรการให้ครอบคลุมทั้งด้านการเตรียมพร้อม การป้องกัน การลด ผลกระทบ การเตือนภัย การจัดการในภาวะฉุกเฉิน การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และการฟื้นฟูบูรณะ โดยให้ ความสำคัญกับการบูรณาการและสร้างเอกภาพในการบริหารจัดการ

๕.๔.๓ พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม ส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีด้านการจัดการภัยพิบัติ โดยบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาเครือข่ายการจัดการภัยพิบัติ ระดับภูมิภาค ให้มีการเชื่อมโยงข้อมูล การถ่ายทอดเทคโนโลยี ส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการและการสร้าง องค์ความรู้ด้านการเตือนภัย และการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

๕.๔.๔ วางระบบเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ พัฒนาระบบงานอาสาสมัคร ของประเทศอย่างจริงจัง และมีมาตรฐานตามหลักสากล ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและ ผู้นำท้องถิ่น โดยฝึกอบรมและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติ ฝึกกำลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ สื่อมวลชน กองทัพ และภาคประชาสังคมเพื่อการระดมสรรพกำลัง และ บูรณาการระบบการจัดการภัยพิบัติของประเทศให้มีประสิทธิภาพ

๕.๔.๕ สนับสนุนภาคเอกชน สถานประกอบการ โรงเรียน และท้องถิ่น ให้มีการเตรียมความ พร้อม จัดทำแผนปฏิบัติการรองรับภัยพิบัติ การอพยพ วางระบบปฏิบัติการสำรองในระดับองค์กร และการ ฝึกซ้อมรับมือภัยพิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความตื่นตัวให้กับสาธารณชน สร้างหลักประกันด้านความ ปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และความต่อเนื่องของการดำเนินธุรกิจ

๕.๕ การสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและวิกฤตจากการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ โดย

๕.๕.๑ ติดตามและเฝ้าระวังมาตรการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อการค้า และการลงทุน ทั้งที่เป็นมาตรการฝ่ายเดียวของภาคการค้าหลัก และมาตรการในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีที่ เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมพร้อมในการป้องกันหรือรองรับมาตรการดังกล่าว โดยสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือจาก ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคเอกชน

๕.๕.๒ เตรียมมาตรการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากมาตรการทางการค้าและข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะมาตรการภาษีที่เก็บจากสินค้าข้ามพรมแดน (Border Tax Adjustments : BTAs) ตามบทบัญญัติของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าหรือเกตต์ ซึ่งอาจนำมาใช้ในการเก็บภาษีคาร์บอน ณ จุดผ่านแดน การบังคับซื้อใบอนุญาตปล่อยก๊าซเรือนกระจก การเก็บภาษีคาร์บอนกับสินค้านำเข้า และการใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เช่น มาตรการฉลากคาร์บอน และข้อมูลที่แสดงการใช้น้ำ เป็นต้น เพื่อลดเงื่อนไขการกีดกันการค้ากับประเทศไทย

๕.๕.๓ ศึกษาผลกระทบและกำหนดแผนกลยุทธ์รายสินค้า รวมทั้งกำหนดมาตรการเยียวยาในสินค้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้า บริการ และอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการเป็นพันธมิตรร่วมกับประเทศที่มีความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๕.๕.๔ ส่งเสริมให้ผู้ส่งออกทำคาร์บอนฟุตพริ้นต์ โดยสนับสนุนทั้งด้านการเงิน การให้ความรู้ และการอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้ส่งออกรายย่อยได้รับการรับรองมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการทำบัญชีต้นทุนคาร์บอนในระดับแหล่งวัตถุดิบ โดยเฉพาะในภาคเกษตรและประมง ตลอดจนพัฒนาระบบตรวจสอบและรับรองผลิตภัณฑ์

๕.๕.๕ สร้างแรงจูงใจให้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน หรือที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งสร้างตลาดรองรับ โดยส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาเพื่อต่อยอดด้านการค้าการลงทุน ตลอดจนสนับสนุนธุรกิจการค้าคาร์บอนเครดิต

๕.๖ การเพิ่มบทบาทประเทศไทยในเวทีประชาคมโลกที่เกี่ยวข้องกับกรอบความตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ โดย

๕.๖.๑ ศึกษารายละเอียดและสร้างความเข้าใจของพันธกรณี รวมทั้งติดตามสถานการณ์การเจรจาและท่าทีของประเทศต่างๆ ภายใต้อนุสัญญาข้อตกลงและพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมและกรอบความตกลงอื่นๆ ที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่จะมีผลกระทบทั้งเชิงบวกและลบต่อประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถกำหนดท่าทีของประเทศที่เหมาะสม โดยเฉพาะท่าทีการเจรจาในเชิงรุก โดยต้องเสริมสร้างความเข้าใจและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ระหว่างภาคการเมือง หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน

๕.๖.๒ สร้างความพร้อมและพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างเทคนิคการเจรจา โดยสร้างทีมผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การทำงานร่วมกัน รวมทั้งจัดเตรียมบุคลากรรุ่นใหม่ให้สามารถรองรับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

๕.๖.๓ พัฒนาความร่วมมือในกลุ่มอาเซียน และประเทศคู่ค้าสำคัญ เพื่อประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะความร่วมมือในการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการลดก๊าซเรือนกระจก และการปรับตัวการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างยั่งยืน อาทิ ด้านทรัพยากรน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างแนวร่วมเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในเวทีระหว่างประเทศด้านการค้า การลงทุน และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดเตรียมแผนรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ

๕.๖.๔ สนับสนุนการดำเนินงานตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งข้อตกลง อนุสัญญา และพิธีสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และพิธีสารที่เกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพและพันธุกรรม โดยให้ชุมชนมีการเข้าถึงเพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน กำหนดมาตรการเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ และสนับสนุนให้เกิดกลไกการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมเมื่อมีการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ รวมทั้งพันธกรณีและข้อตกลงว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน อนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อนุสัญญาบาเซล อนุสัญญาสต็อกโฮล์มว่าด้วยสารมลพิษที่ตกค้างยาวนาน และพิธีสารที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๕.๗ การควบคุมและลดมลพิษ เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับประชาชน มีแนวทางสำคัญดังนี้

๕.๗.๑ ลดปริมาณมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก โดยส่งเสริมให้มีระบบขนส่งมวลชนในพื้นที่เมืองใหญ่ ส่งเสริมให้ประชาชนลดการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล พิจารณาเก็บค่าธรรมเนียมเข้าพื้นที่ที่การจราจรแออัด กำหนดอายุการใช้งานรถยนต์และรถรับจ้าง และสนับสนุนมาตรการด้านผังเมือง เพื่อลดปัญหาจราจรและมลพิษทางอากาศและเสียง เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการป้องกันและการชดเชยผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนา รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสะอาดและเชื้อเพลิงสะอาดในกระบวนการผลิตของภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนการใช้กฎหมายในการควบคุมการเผาในพื้นที่โล่งอย่างเคร่งครัด

๕.๗.๒ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะและน้ำเสียชุมชน โดยสนับสนุนการจัดตั้งระบบที่สอดคล้องกับปัญหาและศักยภาพของท้องถิ่น และส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาร่วมลงทุนในการดำเนินงาน สนับสนุนการลดปริมาณของเสีย ณ แหล่งกำเนิด โดยส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด รวมทั้งใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการสร้างแรงจูงใจเพื่อลดปริมาณขยะและน้ำเสีย เช่น การเก็บภาษีการปล่อยมลพิษ หรือค่าธรรมเนียมการใช้สินค้าที่ก่อมลพิษสูง เร่งรัดการลงทุนก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน และระบบการจัดการขยะแบบครบวงจร ประกอบด้วยการคัดแยกที่ต้นทาง ระบบการกำจัดที่ถูกหลักวิชาการและการใช้ประโยชน์ เช่น การทำปุ๋ย การผลิตพลังงาน ส่งเสริมธุรกิจชุมชน และธุรกิจเอกชนจากขยะรีไซเคิล รวมทั้งสนับสนุนให้มีการผลิตและใช้พลังงานทดแทนจากของเสีย โดยสร้างมาตรการจูงใจในการแปรรูปขยะเป็นพลังงานให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ตลอดจนออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการให้บริการบำบัดน้ำเสียและกำจัดขยะมูลฝอยเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอในการบริหารจัดการและบำรุงรักษาระบบบำบัดและกำจัดของเสียอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๕.๗.๓ พัฒนาระบบการจัดการของเสียอันตราย ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และขยะติดเชื้อ โดยสนับสนุนการก่อสร้างศูนย์จัดการของเสียอันตรายจากชุมชน เพิ่มความรับผิดชอบของผู้ประกอบการในการจัดการขยะอันตรายและสารอันตรายให้มากขึ้น ติดตามและเฝ้าระวังไม่ให้มีการลักลอบทิ้งสารอันตราย กากอุตสาหกรรมและขยะติดเชื้อในสิ่งแวดล้อม ป้องกันการลักลอบนำเข้าสู่สารอันตรายมาใช้ในกิจการที่ผิดวัตถุประสงค์ สนับสนุนการจัดทำระบบฐานข้อมูลเอกลักษณ์ของกากอุตสาหกรรมอันตราย (Waste Fingerprint) จากโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ กำหนดให้โรงงานที่มีการใช้สารเคมี หรือมีกากอุตสาหกรรมอันตรายต้องวางหลักประกันเมื่อขออนุญาตหรือขอขยายการประกอบกิจการ แก่ไขกฎระเบียบเกี่ยวกับระบบเอกสารกำกับ การขนส่งและการรีไซเคิลกากอุตสาหกรรมอันตราย ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรการจัดการกากอุตสาหกรรมอันตรายจากโรงงาน รีไซเคิลให้เข้มงวด

เช่นเดียวกับโรงงานประเภทอื่น รวมทั้งจัดให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการกำจัดกากอุตสาหกรรมอันตราย ที่ไม่ยุ่งยากและประหยัดค่าใช้จ่าย ตลอดจนกำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพสินค้าที่นำเข้า ที่จะก่อให้เกิดปัญหาการจัดการขยะและปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ เพื่อรองรับมาตรการส่งเสริมการค้าเสรี ภายในกรอบความร่วมมืออาเซียน-จีน เป็นต้น

๕.๗.๔ ลดความเสี่ยงอันตราย การรั่วไหล และการเกิดอุบัติเหตุจากสารเคมี โดยให้ความสำคัญกับการจัดการสารเคมีอย่างครบวงจร พิจารณาจำกัด หรือยกเลิกการนำเข้าและการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่มีความเสี่ยงสูง ส่งเสริมการใช้สารทดแทนสารเคมี พัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลสารเคมีของแต่ละหน่วยงานตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ทั้งบัญชีการนำเข้า การผลิต การดำเนินการกับสารเคมีที่มีอยู่ ตลอดจนการกำจัด และจัดทาระบบข้อมูลที่สามารถติดตามประเมินสถานะของการใช้สารเคมีทางการเกษตรและวัตถุอันตรายถึงระดับหมู่บ้าน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ สื่อสารความเสี่ยงให้ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจเพื่อลดการใช้สารเคมีที่มีอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในกระบวนการผลิต รวมทั้งส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยสร้างระบบเฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบด้านความปลอดภัยสารเคมีและสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภค พัฒนาลักดันระบบ GHS (Globally Harmonized System of Classification and Labeling of Chemicals) ระบบการจำแนกความอันตราย และระบบการติดฉลาก พร้อมทั้งให้ความรู้แก่ประชาชนและกลุ่มเสี่ยงที่อาจได้รับอันตรายจากสารเคมีเพื่อให้เกิดการป้องกันตนเองได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสร้างเครือข่ายทางสังคมในการเฝ้าระวังและจัดการสารเคมี

๕.๗.๕ พัฒนาระบบเตือนภัย แจ้งเหตุฉุกเฉิน และระบบการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุด้านมลพิษ ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน ตลอดจนกำหนดมาตรการรักษา เยียวยาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและผู้ได้รับผลกระทบเมื่อมีเหตุอุบัติเหตุด้านมลพิษ โดยจัดให้มีกองทุนเยียวยาและฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบและสิ่งแวดล้อมโดยระดมทุนจากผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และโรงงานผู้ก่อมลพิษ รวมทั้งกำหนดการใช้มาตรการทางการคลังที่เหมาะสม สอดคล้องตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย

๕.๘ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใสและเป็นธรรมอย่างบูรณาการ มีแนวทางหลัก ดังนี้

๕.๘.๑ พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน สนับสนุนแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ ตามวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมดั้งเดิม ภายใต้หลักการคนอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างเกื้อกูล สนับสนุนสิทธิและบทบาทของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเอง ทั้งด้านทรัพยากรชีวภาพ ป่าชุมชน การจัดการน้ำ การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกัน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อให้ชุมชนเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนให้ชุมชนจัดทำโครงการเพื่อสำรวจทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยร่วมกับองค์กรท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมที่ต่อยอดการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรและองค์ความรู้ของท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมระบบการจัดการที่เคารพสิทธิทางปัญญาและปกป้องทรัพยากรของชุมชน

๕.๘.๒ สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชน โดยผลักดันให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม พัฒนากลไกการจัดการร่วมที่ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ องค์กรปกครองท้องถิ่น และชุมชน รวมทั้งการจัดตั้งสภาสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนา แก้ไขปัญหา รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาของภาครัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในทุกขั้นตอน บนพื้นฐานขององค์ความรู้ ข้อมูลที่ถูกต้อง เปิดเผย โปร่งใส สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม และเป็นกลไกการถ่วงดุล ติดตามและตรวจสอบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาการจัดการศึกษา สร้างความตระหนักให้แก่สาธารณชน เยาวชน ชุมชน นักการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เสริมสร้างบทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างความตระหนักและความตื่นตัวของสาธารณชนในการดูแลคุ้มครองทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรน้ำ การป้องกันและแก้ไขมลพิษทางน้ำ การป้องกันภัยน้ำแล้งและน้ำท่วม รวมทั้งการจัดการขยะและของเสียอันตราย

๕.๘.๓ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมและบังคับใช้อย่างเสมอภาคเป็นธรรม ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบของภาครัฐ เพื่อลดความขัดแย้ง แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมทั้งจัดทำกฎหมายรองเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ผลักดันการจัดเก็บภาษีที่ดินแบบก้าวหน้าเพื่อกระจายการถือครองที่ดิน และร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ ปรับปรุงกฎหมายผังเมืองให้ทันสมัยและบังคับใช้อย่างเท่าเทียมและจริงจัง ส่งเสริมบทบาทของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ ผังเมือง ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด พิจารณาออกกฎระเบียบที่สนับสนุนและจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์ ทบทวนหลักเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรแร่ เพิ่มบทลงโทษต่อผู้บุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนากระบวนการยุติธรรมสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมตั้งแต่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การคุ้มครองสิทธิชุมชน การพิสูจน์ความเสียหาย และการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา นอกจากนี้ ควรใช้กลไกทางสังคมติดตามตรวจสอบ กำกับดูแลผู้ละเมิดกฎหมายและการดำเนินงานของภาครัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย

๕.๘.๔ ปรับนโยบายการลงทุนภาครัฐให้เอื้อต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปรับนโยบายไม่ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบสูงต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดมาตรการควบคุมการขยายตัวของเมืองและพื้นที่ชุมชน ในเขตชลประทาน พื้นที่เกษตรกรรม และเขตอนุรักษ์ รวมทั้งมีมาตรการควบคุมการใช้พื้นที่ตามนโยบายส่งเสริมพืชเศรษฐกิจไม่ให้เกิดการบุกรุกทำลายพื้นที่อนุรักษ์และระบบนิเวศที่เปราะบาง คำนึงถึงการสูญเสียต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินมูลค่าที่แท้จริงและมูลค่าในอนาคตของทรัพยากรธรรมชาติในการทำหน้าที่ของระบบนิเวศ ปรับปรุงกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พัฒนาหลักเกณฑ์การประเมินความคุ้มค่าของโครงการลงทุนที่คิดรวมต้นทุนการใช้หรือสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ การก่อกมลพิษ และการส่งผลกระทบต่อสุขภาพและวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย จัดทำเขตเศรษฐกิจแห่งประเทศ เพื่อประกอบการวางแผนการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

บทที่ ๙

แนวทางการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

๑ บทนำ

การบริหารจัดการการพัฒนาประเทศเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำแผนพัฒนาประเทศไปปฏิบัติให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผน กระบวนการดังกล่าวได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับทั้งกลไกกระบวนการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายใต้สถานการณ์แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและมีผลต่อการบริหารการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเป็นเครื่องมือจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ ถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ซึ่งเป็นช่วงที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นทุกขณะ การฉีกพลังของทุกภาคส่วนในการสร้างสังคมที่มีความสุข มีความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันภายใต้วิสัยทัศน์ของแผนจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการบริหารจัดการแผนฯ สู่การปฏิบัติ

ในภาวะที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ทั้งที่จะเป็นโอกาสและข้อจำกัดของการบริหารจัดการการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องทบทวนการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่านมา ตลอดจนวิเคราะห์สถานะด้านการบริหารประเทศในปัจจุบันที่จะมีผลต่อการบริหารจัดการแผนฯ ทั้งในด้านความเสี่ยงที่ต้องตระหนักและศักยภาพที่มีอยู่ นำมาสรุปบทเรียนของการขับเคลื่อนแผนและกำหนดรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพทั้งในระดับภาพรวมและระดับพื้นที่ภายใต้สถานะแวดล้อมและเงื่อนไขที่ซับซ้อนมากขึ้นต่อไป

๒ การประเมินสถานการณ์ที่ผ่านมา

๒.๑ การทบทวนการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๑๐ สู่การปฏิบัติ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดการพัฒนาตามยุคสมัย มีปรัชญาพื้นฐาน จุดมุ่งหมายหลัก รูปแบบ วิธีการและกระบวนการจัดทำแผน ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ที่แตกต่างกันออกไป จำแนกได้เป็น ๓ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๔ ภาครัฐเป็นกลไกหลักในการบริหารจัดการแผนสู่การปฏิบัติ แผนพัฒนาฯ ระยะแรก จัดทำโดยกลุ่มนักวิชาการร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์ที่เน้นการเพิ่มอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการลงทุนในโครงการพื้นฐานต่างๆ อาทิ การคมนาคมและขนส่ง เชื้อเพลิงเพื่อการชลประทานและพลังงานไฟฟ้า เพื่อสร้างพื้นฐานรองรับการลงทุนของภาคเอกชน ในระยะต่อมา วัตถุประสงค์หลักยังคงมุ่งการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องให้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม

การขับเคลื่อนการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในการสั่งการ และหน่วยงานนำไปดำเนินการอย่างเคร่งครัดผ่านแผนปฏิบัติการกระทรวง โดยมีการจัดสรรงบประมาณหรือเงินสนับสนุนชัดเจน ในช่วงนี้ภาครัฐเป็นกลไกการพัฒนาหลัก และการดำเนินงานเป็นการสั่งการจากบนลงล่าง ขณะที่ภาคส่วนอื่นๆ มีส่วนร่วมน้อยในการบริหารจัดการแผนพัฒนาประเทศ

ระยะที่ ๒ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ – ๗ ภาคเอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนา การเมืองในประเทศมีความมั่นคง แต่ความยากจนของคนในชนบทอยู่ในระดับสูง การพัฒนาจึงเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพและมุ่งแก้ปัญหาความยากจน โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๗ เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นความสมดุลระหว่างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นกำลังภาคส่วนต่างๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ขณะที่ประเทศได้เปิดเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกมากขึ้น วิธีการวางแผนเริ่มเปลี่ยนจากรายสาขามาเป็นแผนงาน “เชิงรุก” อาทิ แผนงานการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก และการพัฒนาชนบทมีการกระจายการวางแผนลงสู่ระดับภูมิภาคและพื้นที่ให้เจ้าหน้าที่และผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาท และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ - ๗ ได้เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในรูปแบบของกลไกคณะกรรมการต่างๆ อาทิ คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายจัดทำแผน ขับเคลื่อนการพัฒนา ติดตามประเมินผล โดยระดมความร่วมมือจากภาคีต่างๆ ในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนา และได้รับเริ่มแนวคิดการจัดทำงบประมาณตามแผนงานทำให้หน่วยงานสามารถจัดทำแผนปฏิบัติการที่ตอบสนองแผนพัฒนาฯ มากขึ้น

ระยะที่ ๓ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ – ๑๐ ภาครัฐพัฒนาขยายสู่ภาคประชาสังคมและชุมชน ขณะที่การขับเคลื่อนใช้กระบวนการมีส่วนร่วมหลากหลายรูปแบบ ในระยะนี้ การวางแผนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นแผนเชิงยุทธศาสตร์ที่มุ่งกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกันสำหรับรองรับความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดและรูปแบบการวางแผนการพัฒนาประเทศสู่มิติใหม่ เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม กระจายการวางแผนไปสู่ระดับล่างมากขึ้น การบริหารจัดการแผนฯ สู่การปฏิบัติในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ดำเนินการโดยกำหนดแนวทางการแปลงแผนงาน โครงการ และมาตรการที่ยึดพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนพัฒนาระดับชุมชน แต่ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ ส่งผลให้การบริหารจัดการประเทศมุ่งไปที่การแก้ปัญหาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

ขณะที่ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๙ ภาครัฐขับเคลื่อนการพัฒนาโดยใช้แผนการบริหารราชการแผ่นดินที่จัดทำขึ้นจากการบูรณาการแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๔๐ และนโยบายของรัฐบาลเป็นเครื่องมือสำคัญ ประกอบกับภาคการเมืองมีความเข้มแข็ง การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจึงมุ่งใช้นโยบายรัฐบาลเป็นกรอบในการจัดทำแผนงาน/โครงการผ่านแผนการบริหารราชการแผ่นดินมากกว่าการใช้แผนพัฒนาฯ อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี ๒๕๔๙ ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง มีการยกเลิกรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๔๐ ส่งผลให้การพัฒนาโดยใช้แผนการบริหารราชการแผ่นดินชะงักลง การจัดทำยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณประจำปี จึงใช้แผนพัฒนาเป็นกรอบการดำเนินงาน

สำหรับในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ แผนฯ ครอบคลุมมิติการพัฒนาที่กว้างขวาง ทำให้ขาดจุดเน้นที่ชัดเจน ตลอดจนขาดแนวทางและกลไกขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ทำให้การขับเคลื่อนแผนฯ ของแต่ละหน่วยงานทำได้ยากและการจัดสรรงบประมาณไม่เอื้อต่อการพัฒนาในเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ บางประเด็นการพัฒนาครอบคลุมภารกิจหลายกระทรวง แต่ไม่สามารถจัดสรรงบประมาณให้แก่กระทรวงดำเนินการกระจายไปในหลายยุทธศาสตร์หรือจัดสรรงบประมาณให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงได้ ขณะที่ในระดับพื้นที่มียุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเป็นกรอบการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัด แผนระดับท้องถิ่นและชุมชน นอกจากนี้ มีการจัดทำแผนแม่บทเฉพาะเรื่อง รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นมากำกับกำกับการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม การนำเสนอประเด็นการพัฒนาที่มีความสำคัญสูงในแผนพัฒนาฯ ไม่ชัดเจน ทำให้การจัดทำแผนระดับรองเพื่อแปลงสู่การปฏิบัติไม่สามารถสะท้อนผลการพัฒนา

โดยสรุป พัฒนาการการวางแผนในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๑๐ ทั้งในแง่สาระและกระบวนการได้ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะกระบวนการวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนา ข้อเสนอสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบการวางแผนในช่วงต่อไปมี ๒ ประการ ดังนี้

๑. แนวคิดการพัฒนาที่เริ่มต้นจากบนลงล่างและแนวคิดที่ผลักดันให้มีการพัฒนาที่ริเริ่มจากล่างขึ้นบน ภายใต้กรอบของแนวคิดพื้นที่-ภารกิจ-การมีส่วนร่วม ซึ่งได้พัฒนามาถึงจุดที่แนวคิดจากบนลงล่างและจากล่างขึ้นบน จะต้องหาจุดเชื่อมโยงในระดับพื้นที่เพื่อให้เกิดการบูรณาการ ทั้งในด้านสาระของการวางแผน และกระบวนการขับเคลื่อนที่จะต้องมีการสนับสนุนทั้งในด้านความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ การจัดสรรและใช้ทรัพยากร รวมทั้งงบประมาณที่สอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่-ภารกิจ-การมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. แนวคิดที่เคยยึดแนวทางที่ให้ความสำคัญต่ออุปทานมาตั้งแต่เริ่มการพัฒนาภายใต้ระบบการวางแผนมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนมาคำนึงถึงหลักอุปสงค์ ผ่านกลไกและกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ เช่น กลไกคณะกรรมการร่วมภาครัฐและภาคเอกชน หรือ กลไกแผนท้องถิ่นและแผนชุมชน โดยเฉพาะการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ต้องให้ความสำคัญกับปัจจัย “ภูมิสังคม” ของพื้นที่ ดังนั้น การวางแผนในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของการพัฒนาทั้งในระดับภาพรวม พื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชน โดยมุ่งสร้างความสมดุลและความยั่งยืนของการพัฒนาในระยะยาว

๒.๒ การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

๒.๒.๑ การบริหารการพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมาที่มีข้อจำกัด ทั้งความผันผวนทางการเมือง วิกฤตเศรษฐกิจ และความขัดแย้งในสังคมไทย สะท้อนว่าการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไปต้องอาศัยความร่วมมือของภาคีต่างๆ ในลักษณะ “หุ้นส่วนการพัฒนา” ภายใต้การทำงานอย่างบูรณาการ เมื่อพิจารณาบทบาทภาคีการพัฒนา พบว่ามีปัญหาอุปสรรคของแต่ละภาคี ดังนี้

๑) ภาคราชการยังมีบทบาทสูง บริหารงานลักษณะรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง การปฏิรูประบบการบริหารจัดการภาครัฐ ภายใต้แนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบมีส่วนร่วมส่งผลให้โครงสร้างการบริหารประเทศเชื่อมโยงกัน และทำงานภายใต้เครือข่ายภาคีการพัฒนา โดยมีกลไกและเครื่องมือรองรับในทุกระดับตั้งแต่ประเทศ จังหวัด ท้องถิ่นและชุมชน อย่างไรก็ตาม การพัฒนากลไกจังหวัด

และกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการทำให้การกระจายอำนาจสู่ราชการภูมิภาคมากกว่าท้องถิ่น ส่งผลให้การมีส่วนร่วมและเข้าถึงทรัพยากรของประชาชนฐานล่างมีข้อจำกัด ขณะเดียวกัน การบริหารงานต่างๆ ของภาคราชการยังไม่สามารถปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างในเชิงพื้นที่ได้ ประกอบกับการทำงานต้องยึดกฎระเบียบเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้ขาดความยืดหยุ่น เป็นอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกับภาคีต่างๆ และส่งผลตามมา ดังนี้

(๑) หน่วยงานระดับภาคไม่สามารถปรับตัวรองรับการพัฒนาในมิติและรูปแบบใหม่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐในภูมิภาคได้รับการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาและวิธีการพัฒนาใหม่ๆ ไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อรูปแบบการพัฒนาของกลุ่มหรือคลัสเตอร์การพัฒนาในมิติต่างๆ โดยเฉพาะมิติเศรษฐกิจ ขณะเดียวกัน การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับจังหวัดถึงชุมชนมีความสอดคล้องเชื่อมโยงและบูรณาการกันน้อย ไม่สามารถสอดประสานกับแผนงานระดับภาคและประเทศในทิศทางเดียวกัน

(๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากความล่าช้าของการถ่ายโอนบางภารกิจ รวมถึงมีความซ้ำซ้อนในภารกิจการจัดบริการสาธารณะกับหน่วยงานต่างๆ แม้ว่าจะมีการกำหนดแนวทางการถ่ายโอนภารกิจให้กับ อปท. อย่างเป็นระบบ แต่การดำเนินงานมีความก้าวหน้าค่อนข้างน้อย ส่วนหนึ่งมาจากบุคลากรที่จะรับการถ่ายโอนขาดความพร้อมมีปัญหาในการปรับทัศนคติในการทำงาน หรือคุณสมบัติของบุคลากรที่จะโอนย้ายไม่ตรงกับความต้องการของ อปท. ขณะที่การจัดบริการสาธารณะในพื้นที่ที่มีทั้งหน่วยงานจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ขาดความชัดเจนในการกำหนดบทบาทหน้าที่ทั้งในเชิงกำกับดูแล การควบคุมและการตรวจสอบ ขาดการบูรณาการแผนงานระดับต่างๆ และ อปท. เองยังมีฐานรายได้ค่อนข้างจำกัด

๒) ชุมชนไม่สามารถจัดทำแผนชุมชนที่เชื่อมโยงกับแผนระดับอื่นๆ ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะแผนท้องถิ่นและแผนจังหวัด แม้ว่าได้มีการจัดสรรงบประมาณให้แก่จังหวัดโดยตรง และจัดทำประชาคมในพื้นที่ เพื่อให้แผนชุมชน แผนท้องถิ่น และแผนจังหวัดสอดคล้องเชื่อมโยงกัน แต่ในทางปฏิบัติหลายชุมชนประสบปัญหาต่างๆ อาทิ ไม่สามารถเสนอแผนชุมชนได้ทันกับรอบเวลาการจัดทำแผนจังหวัด หรือแผนชุมชนถูกนำไปรวบรวมโดยขาดการวิเคราะห์ในเชิงความเชื่อมโยง และไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของแผนจังหวัด นอกจากนี้ ชุมชนยังขาดพลังและมีบทบาทน้อยในการติดตามความก้าวหน้าของแผนงาน/โครงการ รวมถึงขาดการติดตามและประเมินผลแผนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

๓) ภาคเอกชนมีบทบาทมากขึ้น แต่อยู่ในวงจำกัด โดยมีส่วนร่วมพัฒนาที่เน้นเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ซึ่งมักเป็นการพัฒนารายสาขาที่ยังไม่ได้คำนึงถึงภาพรวมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกัน การทำงานร่วมกับท้องถิ่น/ชุมชน ในลักษณะภาคีการพัฒนามีน้อย ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะคู่ค้าหรือผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ โดยบทบาทภาคเอกชนทั้งในระดับคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดและระดับของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กรอ.) มีจำกัด ในด้านของประเด็นความสนใจและไม่สามารถดำเนินการด้านการบริหารการพัฒนาได้ด้วยตนเอง ต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐอยู่มาก ทั้งนี้ ปัจจัยด้านกฎหมายและกฎระเบียบของทางราชการบางส่วนเป็นอุปสรรคต่อการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาได้อย่างเต็มที่

๔) สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง และหน่วยงานวิจัยต่างๆ มีบทบาทมากขึ้นในยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ แต่มีบทบาทน้อยในการเข้าร่วมการพัฒนาท้องถิ่น โดยที่การศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบหรือนวัตกรรม เป็นนโยบายที่ภาครัฐรวมถึงภาคเอกชนให้

ความสำคัญ ส่งผลให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิจัยต่างๆ โดยที่ส่วนกลางได้รับการสนับสนุนทรัพยากรอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีโดยรวมมากกว่าระดับพื้นที่ ทำให้มีบทบาทร่วมพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชนน้อย การส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิจัยในส่วนกลางและในระดับพื้นที่ร่วมกับท้องถิ่น/ชุมชนในการค้นหาความรู้ที่สอดคล้องกับพื้นที่จึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะการสนับสนุนให้พื้นที่กำหนดประเด็นการพัฒนาและขับเคลื่อนได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ต้องผลักดันให้สถาบันการศึกษาในระดับพื้นที่ซึ่งมีความใกล้ชิดกับชุมชนอยู่แล้วให้ความสำคัญกับการใช้ความรู้และงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่มากขึ้นเช่นกัน

๒.๒.๒ ปัจจัยที่เป็นความเสี่ยง/ข้อจำกัดต่อการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ต้องคำนึงถึงความเสี่ยง/ข้อจำกัดต่างๆ ที่จะมีผลต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนแผนฯ ในอนาคต ดังนี้

๑) การนำแผนพัฒนาฯ ไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจังในทางปฏิบัติมีน้อย เพราะภาคการเมืองยึดนโยบายของพรรคเป็นหลัก ขณะที่หน่วยงานภาครัฐดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลที่บรรจุไว้ในแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ทำให้แผนพัฒนาฯ ได้รับความสำคัญน้อยลง ขณะเดียวกัน หน่วยงานภาครัฐเห็นว่าแผนพัฒนาฯ มีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมทุกประเด็นการพัฒนาที่กว้างขวางและค่อนข้างเป็นนามธรรม แม้จะมีเป้าหมายทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ แต่ไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดและหน่วยงานหรือกลไกรับผิดชอบที่ชัดเจนยากต่อการปฏิบัติและการติดตามประเมินผล

๒) ระยะเวลาการจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับการประกาศใช้แผนพัฒนาฯ การประกาศใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในเดือนตุลาคม ๒๕๕๔ เป็นช่วงเวลาที่หน่วยราชการได้จัดทำคำของบประมาณประจำปี ๒๕๕๕ รวมถึงหน่วยงานระดับจังหวัดได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์จังหวัดระยะเวลา ๔ ปี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นระยะเวลา ๓ ปีไว้ก่อนแล้ว จึงไม่สามารถนำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ไปบูรณาการได้ทันในปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

๓) การจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่แม้มีจำนวนสูงขึ้น แต่มีข้อจำกัดด้านการบริหารที่ทำให้การใช้จ่ายไม่ก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงเท่าที่ควร การจัดสรรงบประมาณลงสู่พื้นที่มีหลายช่องทาง ได้แก่ งบประมาณกระทรวงต่างๆ ในแผนงาน/โครงการที่เป็นภารกิจหลัก จังหวัด/กลุ่มจังหวัดที่ได้รับจัดสรรเพื่อการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัด ท้องถิ่นได้รับงบประมาณตามภารกิจที่ระบุอยู่ในกฎหมาย ชุมชนได้รับงบประมาณที่จัดสรรภายใต้โครงการต่างๆ ตามนโยบายรัฐบาล อาทิ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงทำให้มีงบประมาณกระจายอยู่ในพื้นที่ จำเป็นต้องกำหนดวิธีบริหารจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

๔) กลไกการขับเคลื่อนแผนพัฒนาประเทศขาดการกำกับดูแลในภาพรวม ในระยะที่ผ่านมา ภาครัฐเป็นกลไกหลักที่ขับเคลื่อนแผนใน ๒ รูปแบบ ได้แก่ การผลักดันแผนสู่ภารกิจปกติของกระทรวง และการกำหนดประเด็นการพัฒนาเฉพาะเรื่องที่มีกลไกกำกับการดำเนินงานเป็นการเฉพาะ อาทิ คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คณะกรรมการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ และคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ แต่ขาดกลไกประสานการดำเนินงานในภาพรวม ที่จะเชื่อมโยงนโยบาย แนวปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลให้การขับเคลื่อนแผนพัฒนาประเทศบรรลุผลตามวัตถุประสงค์

๕) การทุจริตคอร์รัปชันส่งผลต่อประสิทธิภาพและความเชื่อมั่นในระยะยาว

การทุจริตคอร์รัปชันทำให้การบริหารจัดการประเทศมีความล่าช้า เนื่องจากกลไกต่างๆ ไม่สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ ผลกระทบจากการคอร์รัปชันมีส่วนอย่างสำคัญที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายผลประโยชน์ นำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม จำเป็นต้องกำหนดแนวทางแก้ไขในระยะยาวที่อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ เหตุผลสำคัญทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างล่าช้า เกิดจากรูปแบบการคอร์รัปชันมีความซับซ้อน โดยเฉพาะการทุจริตเชิงนโยบายที่อาศัยการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎระเบียบ หรือเงื่อนไขสัมปทานที่มีผลประโยชน์สูง ขณะที่กลไกตรวจสอบมีประสิทธิภาพค่อนข้างจำกัดในทางปฏิบัติ

๒.๒.๓ ปัจจัยเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ จากการพิจารณาจุดแข็ง/โอกาสด้านการบริหารจัดการประเทศภายใต้บทบาทของภาคส่วนต่างๆ ประกอบด้วย

๑) ภาครัฐการมีเครื่องมือและวิธีการใหม่ๆ ด้านการกระจายอำนาจที่เสริมให้การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถสนับสนุนการพัฒนาในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ในระยะ ๓ ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ มีการปรับโครงสร้าง กลไก และหลักเกณฑ์การจัดสรรทรัพยากรภาครัฐให้กระจายอำนาจการตัดสินใจสู่ภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชนเพิ่มขึ้น อาทิ ปรับปรุง พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๙) มีผลต่อการแก้ไขปัญหาการถ่ายโอนงาน - คน - เงินให้ท้องถิ่นและสร้างความชัดเจนในบทบาทของกระทรวง กรม จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถเพิ่มชื่อในการบริหารจัดการภารกิจของท้องถิ่น สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาและสนับสนุนการปฏิบัติงานในระดับจังหวัด/กลุ่มจังหวัดมากขึ้น นอกจากนี้ การมี พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่กำหนดให้จังหวัด/กลุ่มจังหวัดยื่นคำขอจัดตั้งงบประมาณได้ และให้ถือว่าจังหวัด/กลุ่มจังหวัดเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ทำให้จังหวัดสามารถของบประมาณพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัดที่ตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่ได้โดยตรง

๒) ภาคชุมชนและภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและมีโอกาสเพิ่มขึ้นในการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการประเทศ ประชาชนในวงกว้างตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปกป้องสิทธิประโยชน์ของตนเองและชุมชนมากขึ้น และมีช่องทางในการมีส่วนร่วมกับภาครัฐและภาคีพัฒนาอื่นๆ อาทิ การมีส่วนร่วมในสภาองค์กรชุมชนที่ให้สิทธิผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น การเข้าร่วมเป็นผู้แทนในคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัด (ก.ธ.จ.) ทำหน้าที่สอดส่องและเสนอแนะการปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัด ตลอดจนร่วมเป็นผู้แทนในเครือข่ายที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชนในการตรวจราชการระดับพื้นที่ร่วมกับผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ตรวจราชการกระทรวง โดยเฉพาะการตรวจติดตามนโยบายสำคัญของรัฐบาล เป็นช่องทางให้ประชาชนทุกระดับทั่วประเทศเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาและตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐได้กว้างขวาง

๓) ภาคธุรกิจเอกชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมีแนวคิดการดำเนินธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคมและทำธุรกิจเพื่อสังคมมากขึ้น ภาคเอกชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนาภาคการผลิต การท่องเที่ยว การส่งเสริมธุรกิจชุมชน และการต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์และมีกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญ อาทิ คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทั้งในระดับชาติและจังหวัด

๔) ภาควิชาการตื่นตัวและได้รับการยอมรับมากขึ้นในฐานะแกนหลักของการพัฒนาในช่วงต่อไป หน่วยงานการวิจัยและพัฒนา มีบทบาทมากขึ้นในการเชื่อมโยงงานวิจัยลงสู่พื้นที่ โดยนำหลักการทางวิชาการมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือภายในชุมชนตั้งแต่การรวบรวมข้อมูล การร่วมกันคิดวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจ ไปจนถึงกำหนดแผนการแก้ไข ปัญหาของตนเอง เกิดเป็นเครือข่ายภาคีในการพัฒนาที่ทำงานประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาเฉพาะพื้นที่ อาทิ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และปัญหาสังคมอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

๓

หลักการและวัตถุประสงค์การบริหารจัดการแผนฯ สู่การปฏิบัติ

ความสำเร็จของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาประเทศสู่การปฏิบัติขึ้นอยู่กับความชัดเจนของแผนและระบบการบริหารจัดการแผนสู่การปฏิบัติ การรับรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงภารกิจและความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคมต่อการพัฒนาประเทศภายใต้ทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยมีหลักการและวัตถุประสงค์ ดังนี้

๓.๑ หลักการ

หลักการพื้นฐานเพื่อการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน สร้างการยอมรับ และมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง มุ่งให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ กับนโยบายรัฐบาลและแผนระดับต่างๆ พร้อมทั้งผลักดันให้คนไทย ชุมชน และองค์กรทุกภาคส่วนร่วมพัฒนาดตนเอง ชุมชน และสังคม โดยใช้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับภูมิสังคม ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และเกิดภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

๓.๑.๑ ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ในทุกระดับ เป็นกรอบทิศทางหลักในการพัฒนาประเทศ และแปลงสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม

๓.๑.๒ กระจายการพัฒนาลงสู่พื้นที่ โดยยึดหลักการพัฒนาพื้นที่ ภารกิจ และการมีส่วนร่วม (Area Function Participation : A-F-P) ให้จังหวัดเป็นพื้นที่ดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาจากชุมชนสู่ประเทศ และประเทศสู่ชุมชน

๓.๑.๓ เพิ่มการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ ท้องถิ่น และชุมชน

๓.๑.๔ ใช้กลไกและเครื่องมือการพัฒนาของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และสื่อมวลชนอย่างบูรณาการให้การขับเคลื่อนเกิดประสิทธิภาพโดยกระบวนการสร้างเครือข่ายหรือคลัสเตอร์

๓.๒ วัตถุประสงค์

๓.๒.๑ เพื่อให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

๓.๒.๒ เพื่อบูรณาการแผนงานจากส่วนกลาง พื้นที่ และท้องถิ่น/ชุมชน ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ

๓.๒.๓ เพื่อให้การติดตามและประเมินผลเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบตั้งแต่ภาพรวมของประเทศ ลงสู่ภูมิภาค พื้นที่ และชุมชน

๔ แนวทางการขับเคลื่อนแผนฯสู่การปฏิบัติ*

แนวทางการขับเคลื่อนแผนพัฒนาประเทศสู่การปฏิบัติมุ่งดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ดังนี้

๔.๑ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมเข้าร่วมในการผลักดันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ไปสู่การปฏิบัติ สช. สร้างความเข้าใจกับภาคีทุกภาคส่วน ถึงวัตถุประสงค์เป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ผ่านกระบวนการและเครื่องมือต่างๆ ดังนี้

๔.๑.๑ จัดทำแนวทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักการตลาดสร้างความตระหนักและยอมรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาแบบบูรณาการที่ทุกภาคีสามารถนำไปปรับใช้ให้บังเกิดผลได้จริง โดยสื่อสารประชาสัมพันธ์อย่างเหมาะสม สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพผ่านบุคคล สื่อมวลชนทั้งระดับชาติและท้องถิ่น กิจกรรม สื่อสมัยใหม่ จัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ฉบับประชาชนที่เข้าใจง่าย รวมทั้งการสร้างเครือข่ายให้ข้อมูลข่าวสารกระจายไปยังพื้นที่ต่างๆ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถทำหน้าที่สื่อสารและถ่ายทอดสาระหลักของแผนพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

* การพัฒนาการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สามารถนำแนวคิด Plan-Do-Check-Act (P-D-C-A) มาปรับใช้ได้ เริ่มตั้งแต่จัดทำแนวทางยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนทั้งวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทาง รวมทั้งจัดทำบริหารจัดการ อาทิ กระบวนการ วิธีการและเครื่องมือต่างๆ ในการนำทางและกำกับการบริหารจัดการแผนไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ โดยทุกภาคส่วนมีการปฏิบัติงานภายใต้ระบบที่ออกแบบไว้อย่างจริงจัง รวมถึงตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลที่สะท้อนผลกระทบและความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อผลการพัฒนาที่เกิดขึ้น นำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการดำเนินงานให้การขับเคลื่อนแผนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

๔.๑.๒ สร้างความเข้าใจให้ภาคการเมืองในเป้าประสงค์และแนวทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และผลักดันให้พรรคการเมืองนำประเด็นการพัฒนาสำคัญไปผสมผสานในการจัดทำนโยบายของพรรคและนโยบายของรัฐบาล

๔.๑.๓ จัดทำคู่มือการแปลงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เผยแพร่แก่ภาคีการพัฒนา เกิดความร่วมมือในการนำแผนไปปฏิบัติอย่างจริงจัง เป็นคู่มือการประสานแผนแต่ละระดับที่ทุกภาคส่วนสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดบูรณาการการทำงานร่วมกัน จัดทำเอกสารรวบรวมวิธีการขับเคลื่อนแผนและกิจกรรมการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ หรือกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จด้วยการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐและภาคีต่างๆ เพื่อเผยแพร่ให้ภาคีการพัฒนานำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม รวมทั้งนำเสนอแนวทางการลงทุนในประเด็นการพัฒนาสำคัญ สำหรับหน่วยปฏิบัตินำไปประกอบการจัดทำแผนระดับรอง แผนงาน/โครงการต่างๆ ให้มีความชัดเจนในการพัฒนาด้านต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม

๔.๒ การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ นโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน และแผนระดับอื่นๆ โดย

๔.๒.๑ กำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญภายใต้ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฉบับที่ ๑๑ เสนอต่อสาธารณะอย่างชัดเจน นำไปสู่การกำหนดแผนงานโครงการ การระดมทรัพยากร และแนวทางการร่วมดำเนินงานของภาคส่วนต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ

๑) สร้างสังคมสงบสุข ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ภาครัฐจัดบริการทางสังคม ตามสิทธิที่ประชาชนพึงมีพึงได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม อาทิ การศึกษา สาธารณสุข กระบวนการยุติธรรม ภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนร่วมกันดูแลช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ด้อยโอกาสในชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นแกนประสานการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกันป้องกันปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน สถาบันการศึกษาร่วมกับวิสาหกิจชุมชน/องค์กรการเงินชุมชนสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจในพื้นที่ อาทิ พัฒนาทักษะความรู้และส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาในแต่ละท้องถิ่น ส่งเสริมความรู้ด้านธุรกิจและการพัฒนาอุตสาหกรรมบางประเภทที่เพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน

๒) พัฒนาภาคเกษตรให้เข้มแข็ง สร้างความมั่นคงให้อาชีพเกษตรกร และบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ภาครัฐกำหนดมาตรการที่ทำให้เกษตรกรมีหลักประกันทางด้านรายได้และได้รับความคุ้มครองจากปัญหาที่ควบคุมไม่ได้ อาทิ ภัยธรรมชาติ สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถด้านการเกษตรที่สามารถใช้ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างครบวงจร เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายสร้างความเข้มแข็งในการทำธุรกิจการเกษตร การเจรจาต่อรอง และการจัดสรรผลประโยชน์ ชุมชนเปิดรับเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตแบบสมัยใหม่ในรูปแบบต่างๆ และร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาจัดการความต้องการใช้น้ำของเกษตรกรโดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงกับน้ำทั้งระบบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย

๓) พัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทุกภาคส่วนร่วมกันพัฒนาการใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ภาครัฐกำหนดมาตรการจูงใจให้ภาคอุตสาหกรรมเน้นกระบวนการการผลิตคาร์บอนต่ำ ภาคเอกชนปรับตัวรองรับพันธกรณีต่างๆ เกี่ยวกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่จะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น สถาบันการศึกษาพัฒนางานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเป็นแกนหลักในการสร้างพฤติกรรมกรบริโภคที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ควบคู่กับวางแผนอนุรักษ์ พื้นที่ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบนิเวศ

๔) **ปรับตัวสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการสร้างสินค้าและบริการใหม่ๆ** ภาครัฐและภาคเอกชนส่งเสริมการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา พร้อมทั้งผลักดันให้มีการนำงานวิจัยไปต่อยอด ถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์และพัฒนาชุมชน ส่งเสริมกลุ่มสินค้าเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อผลิตสินค้าและบริการใหม่ๆ ทางเลือกหนึ่งในการสร้างเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งพัฒนาปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ อาทิ ระบบโลจิสติกส์ที่สามารถรวบรวมและกระจายสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ สถาบันการศึกษานำระบบงานวิจัยลงสู่ชุมชนเป็นการจุดประกายความคิดนำทุนทางสังคมและทรัพยากรที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการในพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยคำนึงถึงความยั่งยืน ไม่ส่งผลลบต่อวิถีชีวิตที่มีและหลากหลายทางชีวภาพ

๕) **เร่งแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน** หน่วยงานตรวจสอบร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของการขาดประสิทธิภาพหรือความล้มเหลวของกลไก กระบวนการ และการบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย นำไปสู่การบูรณาการยุทธศาสตร์และการทำงานร่วมกันที่สอดคล้องกับสถานการณ์และเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ภาคเอกชนยึดหลักบรรษัทภิบาลภาคประชาสังคมรวมตัวเป็นเครือข่ายตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในสังคมรับรู้ถึงผลกระทบของการคอร์รัปชันต่อการพัฒนาประเทศนำไปสู่การปฏิเสธการคอร์รัปชันทุกรูปแบบ

๔.๒.๒ **บูรณาการประเด็นการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ที่มีความเชื่อมโยงกันและจัดทำเป็นแผนการลงทุนการพัฒนา/แผนพัฒนาเฉพาะด้านที่ตอบสนองการพัฒนาในหลายมิติภายใต้ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑** ครอบคลุมสาระและบทบาทภาคีการพัฒนาที่กว้างขวาง มีแผนปฏิบัติการที่มีความชัดเจนทั้งแผนงาน โครงการ งบประมาณดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบหลัก ผู้มีส่วนร่วม กระบวนการทำงาน และระยะเวลา เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจัง ซึ่งต้องให้ความสำคัญต่อการคัดเลือกบุคลากรในตำแหน่งสำคัญที่มีความรู้ความสามารถบริหารโครงการเพื่อให้งานสามารถทำงานได้ต่อเนื่อง โดยนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในแผนงานและโครงการเหล่านี้ โดย

๑) **จัดทำแผนการลงทุนการพัฒนาในประเด็นที่มีความสำคัญลำดับสูงในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑** ที่สอดคล้องกับสาระหลักในด้านการลดความเหลื่อมล้ำ การเข้าสู่เศรษฐกิจสีเขียว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่แสดงให้เห็นถึงการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม ก่อให้เกิดผลการพัฒนาในภาพรวม

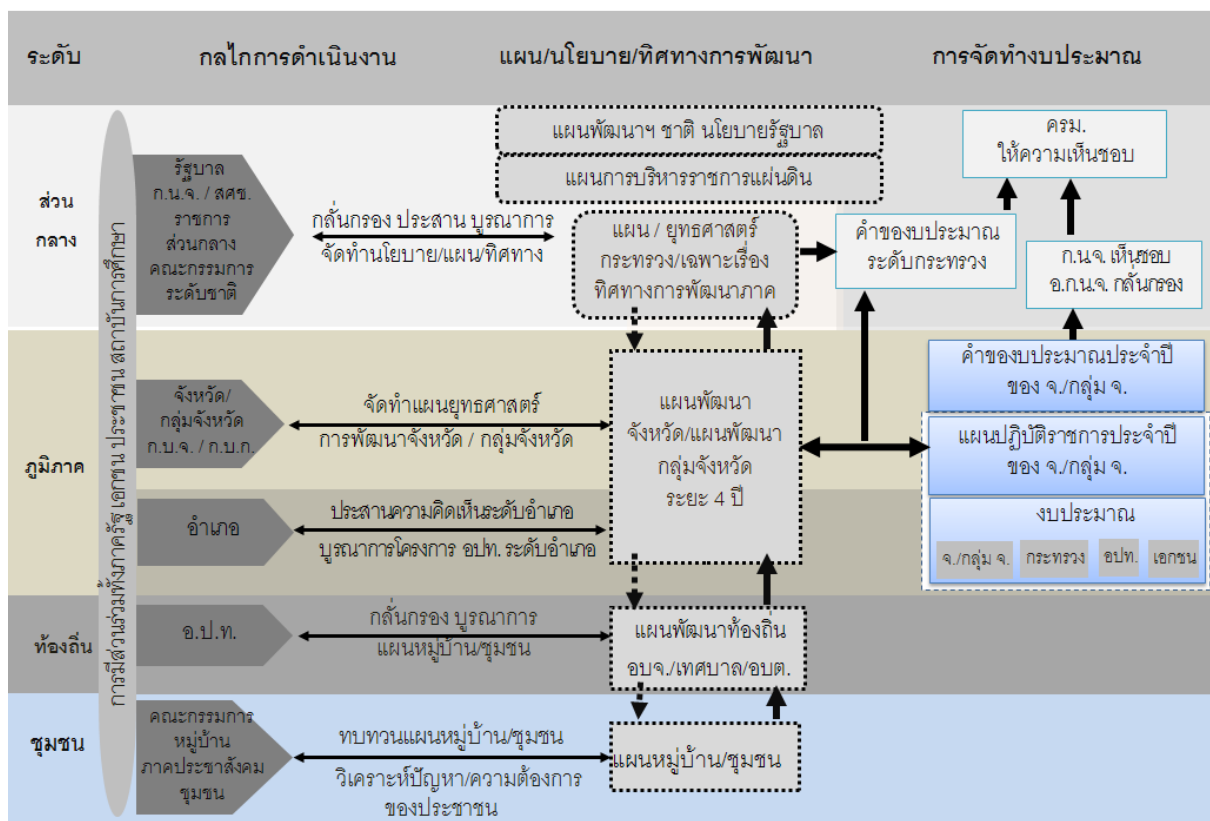
๒) **นำประเด็นการพัฒนาที่ต้องแปลงเป็นโครงการขนาดใหญ่** อาทิ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ ขับเคลื่อนภายใต้หลักการการร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชน (Public-Private Partnership : PPP) ที่สร้างการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการพัฒนาประเทศสามารถขยายการลงทุนขนาดใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ทันการณ์ และเกิดความคุ้มค่าของการลงทุน

๓) **ผลักดันให้ประเด็นการพัฒนาในแต่ละยุทธศาสตร์แปลงสู่การปฏิบัติผ่านแผนงานระดับกระทรวงสู่พื้นที่ระดับต่างๆ** ผสมผสานอยู่ในภารกิจหลักของหน่วยงานที่มีเป้าหมายและตัวชี้วัดชัดเจน โดย สศช. และหน่วยงานเกี่ยวข้องร่วมจัดทำและติดตามประเมินผลแผนดังกล่าวที่สะท้อนความสอดคล้องและบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ รวมถึงให้ความสำคัญกับการบูรณาการแผนงาน/โครงการทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน

๔.๒.๓ เชื่อมโยงแนวคิดพื้นฐาน ยุทธศาสตร์และประเด็นการพัฒนาสำคัญ ตลอดจน แผนพัฒนาเฉพาะด้านภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เข้ากับนโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน และแผนระดับต่างๆ การขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ จะดำเนินการในหลายระดับตั้งแต่ต้นนโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนของหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น/ชุมชน ตลอดจนแผนของภาคีการพัฒนาต่างๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ตั้งแต่ทิศทาง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดความสำเร็จของยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ดังนี้

๑) รัฐบาลนำประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงและแผนพัฒนาเฉพาะด้านภายใต้ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เป็นกรอบร่วมกับนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภา จัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินที่มีการประมาณการงบประมาณและทรัพยากรต่างๆ ระยะเวลาดำเนินการ และการติดตามประเมินผล หน่วยงานกลางนำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ บูรณาการกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ เป็นกรอบสำหรับกระทรวง/กรมพิจารณาใช้ประกอบการจัดทำค่าของงบประมาณสนับสนุน แผนปฏิบัติราชการ ๔ ปี และแผนปฏิบัติราชการประจำปีภายใต้ภารกิจหลักที่รับผิดชอบ

แผนภาพความเชื่อมโยงกลไก และกระบวนการเชื่อมโยงแผนพัฒนาฯ สู่ระดับพื้นที่

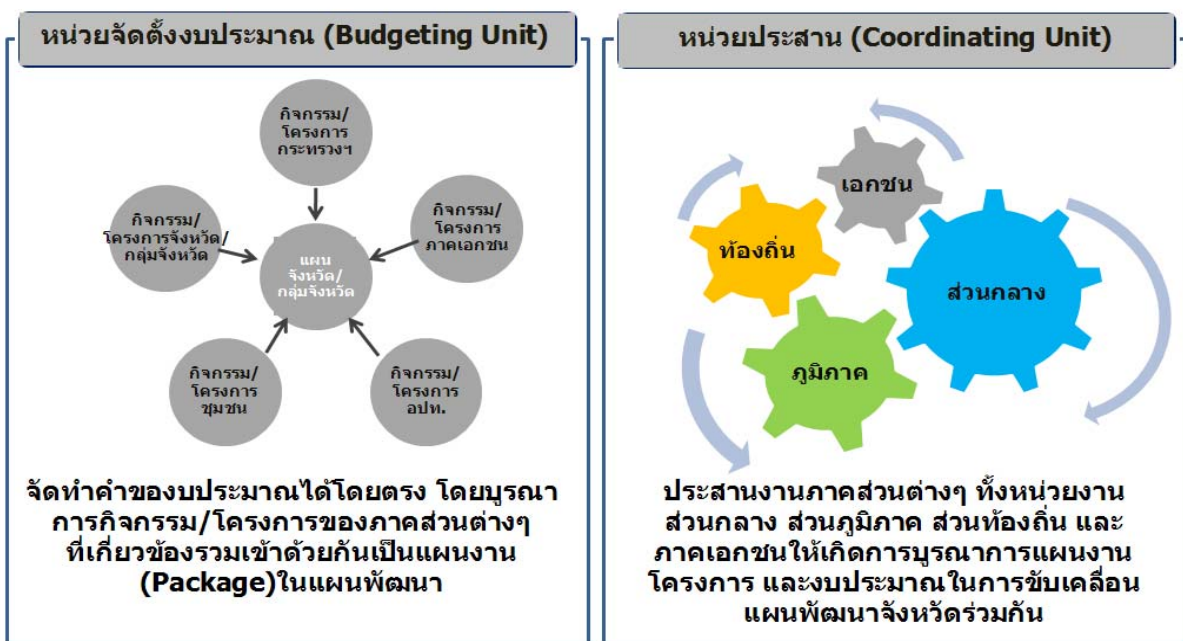

๒) สคช. จัดทำแนวทางการพัฒนาภาค ที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ให้จังหวัดและกลุ่มจังหวัดใช้เป็นกรอบการจัดทำ แผนพัฒนาและแผนปฏิบัติราชการประจำปีสำหรับการสนับสนุนงบประมาณ และภาคีการพัฒนาใช้ ประกอบการจัดทำแผนให้สอดคล้องกัน

๓) กระทรวง/กรมที่มีหน่วยงานในภูมิภาคดำเนินการบูรณาการแผนงาน/โครงการ และงบประมาณร่วมกับแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด กระทรวง/กรม สนับสนุนการขับเคลื่อน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ลงสู่พื้นที่ โดยยึดหลักการและแนวทางการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบ บูรณาการภายใต้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่กำหนดว่าเมื่อแผนพัฒนาจังหวัดได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและประกาศใช้แล้ว การจัดทำแผน ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

๔) จังหวัด/กลุ่มจังหวัดจัดทำยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนารวมทั้งแผนปฏิบัติ ราชการประจำปีของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดให้สอดคล้องกับ นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และแนวทางพัฒนาภาค ควบคู่กับการประมวลปัญหาและความ ต้องการของประชาชนทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่นและอำเภอ เพื่อวิเคราะห์กำหนดเป็นประเด็นการพัฒนาใน แผนพัฒนาจังหวัดและกลุ่มจังหวัดดำเนินการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชน

แผนภาพแสดงบทบาทจังหวัด/กลุ่มจังหวัด

๕) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอแผนงาน/โครงการที่ตอบสนองความต้องการ ของชุมชนเข้าสู่ระดับจังหวัด เทศบาลนครหรือเทศบาลเมืองที่มีศักยภาพสูงนำแนวคิด “การจัดระบบเมือง” ที่มุ่งการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรเมือง การอำนวยความสะดวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของเมืองและพื้นที่โดยรอบ รวมทั้งความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมที่สร้างให้เกิดความสมดุลระหว่างมนุษย์กับ ทรัพยากรธรรมชาติ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำรวจสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน/ ชุมชนในพื้นที่ นำมาวิเคราะห์จัดทำเป็นประเด็นการพัฒนาต่างๆ แล้วดำเนินการตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ภายใต้กฎหมายของท้องถิ่น ขณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทำหน้าที่ประสานการจัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่นภายในจังหวัด และผลักดันแผนงาน/โครงการที่เกินขีดความสามารถของท้องถิ่นและมีความสำคัญต้อง ดำเนินการ ให้อยู่ในแผนพัฒนาจังหวัด

๔.๒.๔ จัดทำยุทธศาสตร์การจ้ดสรรงบประมาณแบบมีส่วนร่วม การจ้ดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดลำดับความสำคัญของภารกิจหน่วยงานที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฯ อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย

๑) สำนักงานประมาณและ สคช. หรือร่วมกันในการบูรณาการสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และการจ้ดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาที่มีความสำคัญลำดับสูง ไว้ในการจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์การจ้ดสรรงบประมาณระยะปานกลาง ๕ ปีและประจำปี รวมทั้งแนวทางการจัดทำแผนงาน/โครงการ และจัดทำรายงานติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศทั้งในระดับภาพรวม ระดับพื้นที่ และแผนงานโครงการสำคัญเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาอนุมัติงบประมาณทั้งในขั้นตอนการเสนอคณะรัฐมนตรีและการอภิปรายของคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ก่อนนำเสนอรัฐสภาอนุมัติต่อไป

๒) สำนักงานประมาณ สคช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดแนวทางพิจารณาจ้ดสรรงบประมาณสนับสนุนแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และท้องถิ่นภายใต้แนวทางการพัฒนาภาคที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ โดยสร้างกระบวนการให้ทุกกระทรวง จังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาฯ กับระบบงบประมาณของประเทศ ทั้งการจ้ดสรรงบประมาณแบบรายกระทรวง ตามวาระระดับชาติ และมิติพื้นที่ รวมทั้งกำหนดให้มีผู้แทนจากภาคการพัฒนาทั้งภาคเอกชน และประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสมเข้าร่วมในกลไกและกระบวนการงบประมาณตั้งแต่การบริหารจัดการและการติดตามประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง

๔.๒.๕ ผลักดันให้ภาคเอกชนนำประเด็นการพัฒนาสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ พิจารณาประกอบการจัดทำแผนการลงทุนทางธุรกิจ ที่สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา และส่งเสริมให้คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.) เป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงการพัฒนาระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งให้ กรอ. ส่วนกลางกระจายอำนาจการตัดสินใจให้ กรอ.จังหวัด/กลุ่มจังหวัดมากขึ้น

๔.๓ การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนของภาคีการพัฒนาต่างๆ โดยกำหนดให้มีการผลักดันปัจจัยหลักให้สามารถปรับเปลี่ยนเพื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ดังนี้

๔.๓.๑ นำการศึกษาวิจัยมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ บูรณาการการทำงานของหน่วยงานระดับนโยบายและใช้ทรัพยากรในการวิจัยให้รองรับการพัฒนาทั้งส่วนกลางและพื้นที่ รวมถึงนำการวิจัยเป็นเครื่องมือพัฒนา ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ส่งเสริมการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือกันอย่างเป็นเครือข่ายระหว่างสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทน.) สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (สวก.) รวมถึงสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่มีภารกิจชัดเจนในพื้นที่ อาทิ อุทยานวิทยาศาสตร์ระดับภูมิภาค เป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงเครือข่ายการวิจัยกับจังหวัด/กลุ่มจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน เพื่อนำกระบวนการวิจัยและพัฒนาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม โดยเฉพาะการพัฒนาที่มีความสำคัญสูงของแต่ละพื้นที่

๔.๓.๒ ปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายต่างๆ ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับต่างๆ โดยปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ ลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพกลไกและเครื่องมือที่มีอยู่ให้มากขึ้น เป็นการลดอุปสรรคการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ อาทิ แรงแก้ไขเพิ่มเติมประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ... เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการคลังของภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส เร่งจัดทำนโยบายและแผนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๔) ให้เป็นกรอบในการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมีประสิทธิภาพ เร่งจัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๓) และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๓) ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. ๒๕๔๒ รวมถึงเร่งออกพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ..... เพื่อใช้แทนพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒

๔.๓.๓ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ ทำให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เลื่อนไหลระหว่างภาคีการพัฒนา สามารถสร้างความเข้าใจที่ตรงกันได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย นำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาของแต่ละพื้นที่หรือจังหวัด ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

๔.๓.๔ จัดทำฐานข้อมูลการพัฒนาที่สาธารณชนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในการมีส่วนร่วมพัฒนาด้านต่างๆ โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย เป็นข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ สามารถนำมาวิเคราะห์ เชื่อมโยงให้สอดคล้องกับแนวทางในยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ นำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาของแต่ละพื้นที่ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

๔.๓.๕ สร้างช่องทางให้ประชาสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาอย่างกว้างขวางทั้งระดับนโยบายและพื้นที่ โดยเปิดพื้นที่สาธารณะให้ทุกภาคีใช้ประโยชน์ในการจัดเวทีระดมความคิดเห็นในรูปแบบต่างๆ อาทิ การจัดเวทีประชาคม การสานเสวนา รวมถึงใช้ช่องทางเครือข่ายออนไลน์ สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาประเทศ

๔.๔ การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกรับผิดชอบการขับเคลื่อนแผนฯ ที่ชัดเจน สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในระดับประเทศและระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สดช. ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการทำหน้าที่สร้างความเข้าใจ และประสานความร่วมมือระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ และคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนระดับต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและพื้นที่ ให้สามารถผลักดันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง โดย

๔.๔.๑ เชื่อมโยงคณะกรรมการระดับชาติที่มีอยู่ในนำยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มาเป็นกรอบการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยประสานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนา รายสาขาได้ทำงานร่วมกันในลักษณะ “แนวราบ” ผ่านคณะกรรมการระดับชาติชุดต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูงและเกี่ยวข้องกับงานหลากหลายมิติ อาทิ คณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจ สร้างสรรค์แห่งชาติ คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการของประเทศ (โลจิสติกส์) คณะกรรมการระดับชาติเหล่านี้จะต้องนำสาระ เป้าหมาย และตัวชี้วัดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ มาเป็นกรอบในการดำเนินการ รวมทั้งคณะกรรมการระดับชาติชุดต่างๆ ควรรับผิดชอบเป้าหมายและตัวชี้วัดในภาพรวมของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ร่วมกัน

๔.๔.๒ ขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาในระดับประเทศและพื้นที่โดยให้จังหวัดเป็นจุดประสาน

จากการที่จังหวัดมีหน้าที่ตามกฎหมายในการทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด เชื่อมโยงกระบวนการและสาระของแผนทั้งในลักษณะจากบนลงล่าง ได้แก่ แผนพัฒนาประเทศ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติราชการของกระทรวง และจากล่างขึ้นบน ได้แก่ แผนชุมชน แผนท้องถิ่น และแผนภาคเอกชน โดยแปลงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดตลอดจนประเด็นการพัฒนาสำคัญสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด และมีกระบวนการทำงานที่สามารถบูรณาการภารกิจของหน่วยงานต่างๆ และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในพื้นที่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบของแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ การรับมือภัยพิบัติ และการป้องกันอาชญากรรม

๔.๔.๓ ประสานและผลักดันให้กลไกนอกภาครัฐมีส่วนร่วมขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่

๑๑ มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบัน การขับเคลื่อนการพัฒนาจะอาศัยการทำงานจากภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่เพียงพอ การแปลงแผนพัฒนาประเทศสู่การปฏิบัติจึงจำเป็นต้องสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในรูปของเครือข่ายการพัฒนา ทั้งภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สมาคมวิชาชีพ รวมถึงองค์กรอิสระต่างๆ อาทิ สภาเกษตรกร สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยส่งเสริมให้ภาคส่วนที่เข้มแข็งเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน และกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกัน

๔.๕ การเสริมสร้างบทบาทของทุกภาคส่วนให้สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ภาคีต่างๆ สามารถผลักดันและดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ได้อย่างเหมาะสม โดย

๔.๕.๑ พัฒนาศักยภาพประชาชนให้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการพัฒนา สามารถรักษา

และใช้สิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองอย่างถูกต้องและเหมาะสม เป็นพลเมืองดีของสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ด้วยความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ตามบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณี และรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ เคารพกฎหมาย เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีจิตสาธารณะและกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม โดยผลักดันให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษาที่สร้างประชาชนไทยให้มีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นกำลังสำคัญที่จะสร้างชาติไทยให้เจริญก้าวหน้าและสังคมสงบสันติ

๔.๕.๒ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้พร้อมรับความเปลี่ยนแปลง มีส่วนร่วม

พัฒนาชุมชนกับภาคีการพัฒนาต่างๆ โดยพัฒนาความรู้และการจัดการความเสี่ยงให้ชุมชน เสริมด้วยความรู้จากภายนอกผ่านเครือข่ายการวิจัยในพื้นที่ และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กว้างขวางในทุกระดับจากชุมชน ตำบล อำเภอและจังหวัด เกิดความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาและบริหารจัดการความเสี่ยงต่างๆ ส่งเสริมการรวมกลุ่มร่วมคิดร่วมทำในชุมชนอย่างกว้างขวาง สามารถทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอันหลากหลายของชุมชนท้องถิ่น ขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตนเอง และส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

๔.๕.๓ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ สามารถ

ดำเนินงานตามภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แข็งแกร่ง มีการบริหารจัดการที่คล่องตัว ยืดหยุ่น ลดขั้นตอน และกำหนดกฎระเบียบที่เอื้อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและราบรื่น สามารถพึ่งตนเองได้เต็มที่ ขณะเดียวกัน ภาครัฐกลางทำหน้าที่กำกับดูแลให้ท้องถิ่นบริหารจัดการตนเองได้เต็มศักยภาพ สามารถคิดและตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ในการพัฒนาท้องถิ่น ถ่ายโอนภารกิจและบุคลากรจากส่วนกลางและภูมิภาคไปสู่ท้องถิ่นให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดและสร้างความ

ชัดเจนในบทบาทภารกิจที่ท้องถิ่นต้องรับผิดชอบ เพิ่มขีดความสามารถให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงินการคลัง ท้องถิ่น การแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันและการสร้างธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น

๔.๕.๔ ผลักดันให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้าร่วมพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในระดับภาค/จังหวัด เน้นบทบาทการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยนำองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยมาประยุกต์ใช้ และเป็นแกนประสานภาคส่วนอื่นๆ สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างครบวงจร และเน้นการใช้แนวคิดคลัสเตอร์เป็นเครื่องมือเชิงกระบวนการ

๔.๕.๕ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเสริมสร้างสังคมที่ดี ยึดหลักบรรษัทภิบาล เชื่อมโยงเป้าหมายทางธุรกิจกับการพัฒนาประเทศ ทำงานเชิงรุก และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยปรับแนวคิดภาคเอกชนให้สามารถทำงานร่วมกับชุมชนองค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาได้อย่างเป็นพันธมิตร และสร้างเครือข่ายความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มธุรกิจต่างๆ นำไปสู่การทำความร่วมมือเพื่อสังคมร่วมกัน

๔.๕.๖ ส่งเสริมให้สื่อมวลชนพัฒนาบทบาทการเป็นสื่อกลางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเชิงสร้างสรรค์ เป็นสื่อสาธารณะที่มุ่งประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ความเป็นกลาง นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงและสะท้อนความต้องการของประชาชน

๔.๕.๗ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมองค์กรพัฒนาเอกชนในการทำงานร่วมกับหน่วยงานส่วนภูมิภาค/ท้องถิ่น และภาคประชาสังคมอย่างเข้มแข็ง โดยภาครัฐสนับสนุนหรือเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ มากขึ้น เป็นการอาศัยข้อได้เปรียบขององค์กรพัฒนาเอกชนในด้านความยืดหยุ่นของกฎระเบียบ ความคล่องตัวของการทำงาน และความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ ขับเคลื่อนการพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๕.๘ ปรับบทบาทภาครัฐทั้งทัศนคติและวิธีการดำเนินงาน โดยรัฐบาลและหน่วยงานกลางทำหน้าที่ดูแลในระดับนโยบายและยุทธศาสตร์ภาพรวมของประเทศ กระทรวงมีบทบาทในการประสานแผนงาน แผนเงิน และแผนคน รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้ส่วนราชการส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น สามารถผลักดันแผนสู่การปฏิบัติเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ หน่วยงานภาครัฐในส่วนภูมิภาคต้องมีความเข้าใจในแผนพัฒนาฯ เป็นอย่างดีและสามารถบริหารจัดการให้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากฝ่ายการเมืองหรือหน่วยงานส่วนกลาง ผู้ว่าราชการจังหวัดมีบทบาทประสานนโยบาย/ยุทธศาสตร์ สนับสนุนความรู้ ประสานความร่วมมือระหว่างภาคีการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ เกิดเป็นเครือข่ายการพัฒนาที่ร่วมกัน สามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานของทุกภาคีให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัดให้บรรลุผล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ดูแลการปฏิบัติการในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

๔.๕.๙ เสริมสร้างความร่วมมือกับประชาคม และองค์การระหว่างประเทศ ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในกรอบความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาค นำไปสู่การสร้างความร่วมมือในประเด็นการพัฒนาสำคัญ โดยเฉพาะประเด็นที่อยู่ภายใต้ข้อตกลงต่างๆ ให้มีความเชื่อมโยงและเกื้อหนุนการพัฒนาระหว่างกันรวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือด้านวิชาการและการสร้างนวัตกรรมสนับสนุนการพัฒนาทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

๔.๖ การติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

๔.๖.๑ ให้ความสำคัญกับการติดตามความก้าวหน้า การประเมินผลสำเร็จและผลกระทบของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามประเด็นการพัฒนายุทธศาสตร์และผลการพัฒนาในภาพรวม โดยใช้การติดตามประเมินผลเป็นเครื่องมือในการบริหารแผนพัฒนาฯ ตั้งแต่การติดตามความก้าวหน้าของกระบวนการผลักดันแผนสู่การปฏิบัติต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ พัฒนาตัวชี้วัดที่สะท้อนผลการพัฒนาอย่างชัดเจน ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานภายใต้ประเด็นการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง พร้อมทั้งประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อจัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรีทุกปี

๔.๖.๒ กลไกการติดตามประเมินผลแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑

๑) การติดตามประเมินผลการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติในภาพรวม สศช. ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำหน้าที่กำหนดแนวทางการติดตามความก้าวหน้าการบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ สู่การปฏิบัติ พัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จของการแปลงแผนฯ ประสานการติดตามประเมินผลกับคณะกรรมการระดับชาติชุดต่างๆ ดำเนินการติดตามประเมินผลกระทบการพัฒนาในภาพรวม และรายงานต่อคณะรัฐมนตรีทุกปี

๒) การติดตามประเมินผลการพัฒนาระดับพื้นที่ ดำเนินการโดยคณะกรรมการนโยบายบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.น.จ.) คณะกรรมการกำกับการปฏิบัติราชการในภูมิภาค (กคภ.) และปรับระบบการตรวจราชการ ให้เป็นเครื่องมือในการกำกับและติดตามประเมินผลการแปลงแผนสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดตั้งกลไกกลางที่ประกอบด้วยผู้ตรวจราชการของกระทรวงต่างๆ มีอำนาจในการตรวจสอบ ตั้งแต่ขั้นตอนและกระบวนการในการจัดทำแผน การมีส่วนร่วมของภาคีในขั้นตอนการปฏิบัติ และประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณ รวมทั้งให้มีอำนาจในการเสนอแนะให้มีการทบทวนการจัดสรรงบประมาณในปีต่อไป

๓) เสริมสร้างกลไกการตรวจสอบของภาคประชาชนให้เข้มแข็ง โดยสนับสนุนให้ภาคประชาชนรวมกลุ่มติดตามความก้าวหน้า ตรวจสอบความโปร่งใสและความสำเร็จของ โครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน รวมทั้งพัฒนาศักยภาพให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการตรวจสอบโครงการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดทำข้อมูลที่น่าสนใจประกอบตรวจสอบได้อย่างถูกต้องชัดเจน

๔.๖.๓ พัฒนาระบบฐานข้อมูลให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในทุกระดับ สำหรับการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

๑) พัฒนาระบบฐานข้อมูลระดับภาพรวม โดยพัฒนาระบบโครงข่ายข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานระดับนโยบาย ในการติดตามผลการดำเนินงานตามประเด็นการพัฒนาสำคัญ การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของฐานข้อมูลที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก

๒) จัดทำระบบฐานข้อมูลระดับพื้นที่ โดย

๒.๑) ส่งเสริมการจัดทำระบบข้อมูลข่าวสารที่บ่งชี้ศักยภาพบุคคล องค์กรชุมชน ชุมชน และประชาสังคมอย่างเป็นระบบภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวทางการลงทุนภาครัฐที่สำคัญเบื้องต้น
ภายใต้(ร่าง)แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)

กรอบแนวทางการลงทุนของภาครัฐเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ในเบื้องต้นรวบรวมจากแผนงานโครงการที่คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้วทั้งในลักษณะที่เป็นแผนงานโครงการลงทุนขนาดใหญ่ และโครงการภายใต้แผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการของหน่วยงานในระยะยาวที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ต่างๆ และอีกส่วนหนึ่งเป็นโครงการริเริ่มใหม่ๆ ภายใต้กรอบแนวคิดที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ ๕ ปี ข้างหน้า เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ซึ่งประมาณการในเบื้องต้นของแผนลงทุนมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น ๓,๗๖๔,๕๐๘.๗๓ ล้านบาท

กรอบแนวทางการลงทุนดังกล่าวเป็นการลงทุนเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนสูงสุดในวนเงิน ๒,๗๓๗,๒๘๖ ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๒.๗๑ ของวงเงินลงทุนรวม รองลงมาเป็นยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ในสัดส่วนร้อยละ ๗.๗๙ และ ๗.๕๙ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดในแต่ละยุทธศาสตร์ดังนี้

ยุทธศาสตร์การพัฒนา	ในช่วงแผนฯ ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน
วงเงินลงทุนภายใต้แผนฯ ฉบับที่ ๑๑	๓,๗๖๔,๕๐๘.๗๓	
๑. การสร้างความเป็นธรรมในสังคม	๕๕๐.๐๐ (ร้อยละ ๐.๐๑)	• งบประมาณแผ่นดิน
๒. การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ๒.๑ ปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๖๑) ๒.๒ พัฒนาคุณภาพระบบบริการสาธารณสุขเพื่อรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ๒.๓ พัฒนาระบบฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติทั้งระบบ พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้สู่ความเข้มแข็งของชุมชน (KM Mapping) วางระบบข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลความช่วยเหลือหรือคุ้มครองทางสังคม และสนับสนุนให้คนจนเข้าถึงเทคโนโลยีและสารสนเทศ ๒.๔ พัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรธุรกิจและสถานประกอบการ	๒๘๕,๘๐๐.๐๐ (ร้อยละ ๗.๕๙)	• งบประมาณแผ่นดิน
๓. ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน	๒๕๘,๓๐๐.๐๐ (ร้อยละ ๖.๘๖)	• งบประมาณแผ่นดิน
๓.๑ ประกันภัยพืชผลและและโครงการประกันภัยข้าวนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔ ๓.๒ สร้างหลักประกันรายได้เกษตรกร	๘,๓๐๐.๐๐ ๒๕๐,๐๐๐.๐๐	

ยุทธศาสตร์การพัฒนา	ในช่วงแผนฯ ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน
๔. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ๒.๑ ปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสาขาบริการที่มีศักยภาพบนพื้นฐานของนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์ พัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ๒.๒ พัฒนาและปรับปรุงระบบการแข่งขันให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ ๑) โครงสร้างพื้นฐาน ๒) ระบบขนส่งมวลชนสาธารณะทางราง ๓) ปรับปรุงการบริหารจัดการโลจิสติกส์ ๔) เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ๕) ให้บริการน้ำอุปโภคบริโภคทั้งในเชิงปริมาณ/คุณภาพที่มีมาตรฐานสากลทั้งในเขตเมืองและพื้นที่ชนบท ๖) พัฒนาที่อยู่อาศัยภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ๗) ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐเพิ่มขึ้น ๘) พัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ ๙) พลังงาน ๑๐) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม	๒,๗๓๗,๒๘๖.๐๐ (ร้อยละ ๗๒.๗๑) ๖๐,๙๐๐.๐๐ (ร้อยละ ๑.๖๑) ๒,๖๗๖,๓๘๖.๐๐ (ร้อยละ ๗๑.๑๐) ๗๒๖,๕๖๐.๐๐ ๔๐๔,๐๐๐.๐๐ ๑,๔๙๐.๐๐ ๔๗,๐๐๐.๐๐ ๕๘,๖๒๐.๐๐ ๙๒,๒๔๗.๐๐ ๖๒,๒๓๐.๐๐ ๒๕๑,๐๐๐.๐๐ ๘๐๑,๘๑๐.๐๐ ๒๓๑,๔๒๙.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน • เงินลงทุนภาคเอกชน • รายได้จากรัฐวิสาหกิจ • เงินกู้ • งบประมาณแผ่นดิน • เงินรายได้รัฐวิสาหกิจ • เงินกู้ • เงินอุดหนุน • เงินลงทุนภาคเอกชน • ร่วมทุน • กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน
๕. การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม	๑๘๙,๓๐๒.๗๓ (ร้อยละ ๕.๐๓)	• งบประมาณแผ่นดิน • เงินกู้ • เงินลงทุนภาคเอกชน • ร่วมทุน • เงินสะสมของสำนักงานพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน
๖. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดย ๖.๑ พัฒนาทรัพยากรดินและที่ดิน ทรัพยากรน้ำ ๖.๒ แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในบริเวณมาบตาพุดและบริเวณใกล้เคียง ระยอง	๒๙๓,๒๗๐.๐๐ (ร้อยละ ๗.๗๙)	• งบประมาณรัฐ • เงินลงทุนภาคเอกชน

กรอบแนวทางการลงทุนภาครัฐที่สำคัญเบื้องต้นภายใต้(ร่าง)แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ -๒๕๕๙)

หน่วย: ล้านบาท

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
วงเงินลงทุนภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑	๓,๗๖๔,๕๐๘.๗๓		
๑. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม	๕๕๐.๐๐		
๑.๑ การวางระบบข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลความช่วยเหลือหรือคุ้มครองทางสังคม เพื่อยกระดับการคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทั่วถึงและลดความซ้ำซ้อน เช่น การบรรจุข้อมูลการได้รับความคุ้มครองทางสังคมได้แก่ เบี้ยยังชีพ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าฯ ลงใน smart card)	๕๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● สศช. ประมาณการจากรายจ่ายการทำ labor bank ประมาณ ๓๐๐ กว่าล้านบาท มาเป็น benchmark ในการคิด
๑.๒ การสนับสนุนให้คนจนเข้าถึงเทคโนโลยีและสารสนเทศ โดยการสร้างศูนย์การเรียนรู้ ICT ชุมชน ที่ต่อยอดจากสมาคมประชากรและชุมชนร่วมกับบริษัทไมโครซอฟท์จำนวน ๑๑,๐๐๐ ชุมชน หรือการสร้าง wireless broadband ทั่วทั้งประเทศ	๕๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน ● (ไม่รวม บริการ wireless broadband ที่ให้แก่ชุมชนฟรี)	● สศช. ที่ต่อยอดจากกิจกรรมที่สมาคมประชากรและชุมชนร่วมกับบริษัทไมโครซอฟท์อบรมบุคลากรใน ๑๑,๐๐๐ ชุมชน เป็นเงิน ๖ ล้านบาท และจัดหา hardware มือสองให้ ๖๐ ชุมชน
๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน	๒๘๕,๘๐๐.๐๐		
๒.๑ การพัฒนาคุณภาพคนไทยผ่านการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๖๑) โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ใหม่ ปรับหลักสูตรและจัดกระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล เร่งรัดผลิตครูพันธุ์ใหม่ ครูสาขาขาดแคลนและครูวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพและยกระดับสถานศึกษา สร้างโอกาสการเข้าถึงมาตรฐานการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งการและปรับระบบการบริหารจัดการใหม่ เน้นการดูแลให้โอกาสกับเด็กและเยาวชนทุกคนโดยเฉพาะเด็กนอกระบบการศึกษา การจัดสรรงบประมาณ ที่เน้นอุปสงค์หรือผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมระบบ ธรรมชาติภูมิปัญญาและความรับผิดชอบต่อสังคม และส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือ/ความเป็นหุ้นส่วนทางการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชน	๒๗๐,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● มติครม.เมื่อ ๓ พ.ค. ๕๔

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๒.๒ การพัฒนาคุณภาพระบบบริการสาธารณสุขเพื่อรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ	๑๑,๑๐๐.๐๐		
๒.๒.๑ การลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี การสร้างกลไกและกระบวนการเชิงรุกในการเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพในชุมชน การจัดการความรู้และพัฒนานวัตกรรมด้านสุขภาพ	๕๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● มติครม.เมื่อ ๘ มี.ค. ๕๔
๒.๒.๒ การพัฒนาระบบข้อมูลสุขภาพของประเทศ โดยพัฒนาระบบข้อมูลด้านสาธารณสุขอย่างเป็นระบบที่ครอบคลุมสถานบริการในทุกสังกัดและทุกระดับ เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลสุขภาพด้านสุขภาพของหน่วยงานต่างๆ เป็นรูปแบบเดียวกัน	๓,๐๐๐.๐๐		● สศช. (แนวทางการลงทุนในแผนการลงทุนขนาดใหญ่ด้านสาธารณสุขเดิม)
๒.๒.๓ การพัฒนาระบบการดูแลระยะยาว (Long-term Care) พัฒนาระบบการดูแลสำหรับผู้สูงอายุเพื่อรองรับปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ควบคู่กับการพัฒนาและเพิ่มการผลิตบุคลากรด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ	๗,๐๐๐.๐๐		● สศช. (แนวทางการลงทุนในแผนการลงทุนขนาดใหญ่ด้านสาธารณสุขเดิม)
๒.๒.๔ การพัฒนาแพทย์ทางเลือกและแพทย์แผนไทย การลงทุนพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยจัดทำศูนย์ต้นแบบในการบริการ ศึกษาวิจัย และถ่ายทอดความรู้การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรแบบครบวงจร เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการรักษาพยาบาลและเชิงพาณิชย์	๖๐๐.๐๐		● สศช. (แนวทางการลงทุนในแผนการลงทุนขนาดใหญ่ด้านสาธารณสุขเดิม)
๒.๓ การพัฒนาระบบฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติทั้งระบบ	๒๐๐.๐๐		
๒.๓.๑ พัฒนาระบบฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติถูกกฎหมาย เพื่อรองรับการเปิดเสรีการค้าเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือเสรีอาเซียนในปี ๒๕๕๘ โดยมีเป้าหมายให้มีฐานข้อมูลแรงงานที่มีทักษะฝีมือ ตลาดแรงงาน/สถานประกอบการที่ต้องการจ้างแรงงานที่มีทักษะฝีมือของกลุ่มประเทศอาเซียน ๑๐ ประเทศ ซึ่งจะเป็นการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลแรงงานไทยและแรงงานข้ามชาติที่มีทักษะฝีมือที่มีการจ้างงาน และข้อมูลความต้องการแรงงานที่มีทักษะฝีมือของตลาดแรงงานในกลุ่มประเทศอาเซียน รวมทั้งจะเชื่อมโยงข้อมูลแรงงานและ	๑๕๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● สศช. (การหารือในคณะอนุกรรมการพัฒนาทุนมนุษย์)

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
สถานประกอบการของกลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ			
๒.๓.๒ พัฒนาระบบและเชื่อมโยงฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เพื่อให้การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติทั้งระบบอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำเข้าแรงงานต่างข้ามชาติได้ตามความต้องการของสถานประกอบการโดย พัฒนาระบบฐานข้อมูลแรงงานข้ามชาติทั้งระบบที่มีอยู่ในประเทศไทยให้สามารถเชื่อมโยงกันได้และจัดทำฐานข้อมูลความต้องการจ้างแรงงานข้ามชาติของสถานประกอบการเพื่อประมาณการนำเข้าแรงงานข้ามชาติได้	๕๐.๐๐		• สศช.
๒.๔ การพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้สู่ความเข้มแข็งของชุมชน (KM Mapping) โดยดำเนินการให้ครอบคลุมทุกตำบลทั่วประเทศ (๗,๔๐๕ ตำบล) โดยสำรวจ ค้นหา และจัดเก็บข้อมูลชุมชนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น รากเหง้าของชุมชน เป็นต้น และจัดทำฐานข้อมูลและมีระบบสารสนเทศเชิงบูรณาการที่สามารถเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศผ่านโครงสร้างพื้นฐานทางโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ และจัดเวทีสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในพื้นที่และผู้ดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อเป็นกรอบในการเก็บข้อมูล รวมทั้งสร้างการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่รวมทั้งจัดพื้นที่ที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าอันเป็นอัตลักษณ์และรากเหง้าของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกรัก ผูกพัน ห่วงแหน และสามารถนำอัตลักษณ์ของชุมชนไปสร้างประโยชน์ได้	๔,๐๐๐.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน	• สศช. (งานศึกษาวิจัยพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมโลกที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม-สังคมไทย)
๒.๕ การพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรธุรกิจ/สถานประกอบการ สำหรับเตรียมพร้อมสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและรองรับธุรกิจสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาและต่อยอดทุนมนุษย์ในองค์กรธุรกิจเอกชน/สถานประกอบการ ทั้งการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทักษะการปฏิบัติงาน ทักษะทางด้านภาษา ทักษะในการเรียนรู้/คิดอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพในการประกอบการ อย่างเป็นระบบและบูรณาการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของภาคธุรกิจไทยให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก	๕๐๐.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน	

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๓. ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน	๒๕๘,๓๐๐.๐๐		
๓.๑ สร้างความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน	๒๕๘,๓๐๐.๐๐		
๓.๑.๑ โครงการประกันภัยพืชผล และโครงการประกันภัยข้าวนาปี ปีการผลิต ๒๕๕๔ เพื่อให้มีรูปแบบประกันภัยที่เหมาะสมสำหรับพืช ๓ ชนิดหลัก ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง และเพื่อให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชทั้ง ๓ ชนิด ทุกรายและทุกพื้นที่ ที่มีทางเลือกใช้เครื่องมือประกันภัยเพื่อคุ้มครองต้นทุนการผลิตที่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ รวมทั้งเพื่อเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนอย่างน้อย ๑ ล้านครัวเรือนเข้าสู่ระบบประกันภัยพืชผล โดยมีกิจกรรมที่สำคัญคือ พัฒนาการประกันภัยพืชผล เพื่อให้มีรูปแบบประกันภัยให้เหมาะสมกับพืชเศรษฐกิจหลักและสามารถใช้รองรับภาวะความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และชดเชยให้ผู้ประสบภัยโดยภาครัฐปกติ ประมาณ ๓,๗๐๐ ล้านบาทต่อปี รวมทั้งสร้างระบบฐานข้อมูลวิจัยพัฒนา เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ	๘,๓๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● มติ ครม. วันที่ ๓ พ.ค. ๒๕๕๔
๓.๑.๒ โครงการสร้างหลักประกันด้านรายได้ของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรประมาณ ๔ ล้านครัวเรือน มีหลักประกันรายได้ในการปลูกข้าว ข้าวโพด และมันสำปะหลัง	๒๕๐,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● แผนฯ ๑๐ ดำเนินตามมติ ครม. วันที่ ๒๑ ก.ย. และ ๑๓ ต.ค. ๒๕๕๒ โดยได้เริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ ๒๕๕๓ - ๕๔ และแผนฯ ๑๑ ได้ประมาณวงเงินโครงการตลอด ๕ ปี

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๔. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน	๒,๗๓๗,๒๘๖.๐๐		
๔.๑ ปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการ	๖๐,๙๐๐.๐๐		
๔.๑.๑ การปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุน โดย	๑๑,๒๐๐.๐๐		
๑) พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันการส่งออก โดย เน้นการพัฒนาตลาดเชิงรุกเพื่อสร้างตลาดใหม่ และเพิ่มมูลค่าในตลาดเดิมพัฒนาและส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าและบริการเพื่อการส่งออก ส่งเสริมการประยุกต์ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์ ส่งเสริมผู้ประกอบการไทยไปดำเนินธุรกิจในต่างประเทศ พัฒนาระบบโลจิสติกส์การค้าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งออก	๑๐,๔๕๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● สศช.
๒) โครงการช่วยเหลือเพื่อการรองรับและปรับตัวของภาคการผลิตและบริการที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า โดยส่งเสริมการวิจัยพัฒนาเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการค้าดำเนินธุรกิจเพื่อรองรับผลกระทบการเปิดเสรีทางการค้า ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความชำนาญของบุคลากรและผู้ประกอบการ และการจัดหาที่ปรึกษาเพื่อช่วยเหลือในการปรับปรุงธุรกิจ	๗๕๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● สศช.
๔.๑.๒ การปรับโครงสร้างภาคอุตสาหกรรม โดย	๑๖,๕๐๐.๐๐		
๑) ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมนิเวศน์ โดย ส่งเสริมการบริหารจัดการกากของเสียและวัสดุเหลือใช้อย่างครบวงจรพัฒนากลไกในการเฝ้าระวัง กำกับดูแล และฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อม สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาชน และสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอุตสาหกรรมที่ถูกต้อง ส่งเสริมการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของสถานประกอบการ ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบทางการเกษตรภายในประเทศรวมทั้งจัดทำนิคมอุตสาหกรรมนิเวศน์นำร่อง	๖,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน ● รายได้รัฐวิสาหกิจ (กนอ.)	● แผนปฏิบัติการ ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ กระทรวงอุตสาหกรรม (วงเงินประมาณการโดย สศช.)

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๒) เพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพภาคอุตสาหกรรม โดย ส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาระบบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องรองรับกับมาตรฐานโลก ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ทักษะความชำนาญของบุคลากรและผู้ประกอบการ SMEs พัฒนาประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์ภาคอุตสาหกรรมทั้งภายในองค์กร และตลอดโซ่อุปทาน ส่งเสริมการเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชน และ SMEs กับภาคอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ รวมทั้งส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด อย่างมีประสิทธิภาพ	๓,๐๐๐.๐๐	● เงินสมทบภาคเอกชน	● แผนปฏิบัติการ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ กระทรวงอุตสาหกรรม (วงเงินประมาณการโดย สศช.)
๓) แผนพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยเผยแพร่ความรู้ด้านแนวคิด เศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้กับผู้ประกอบการทั้งผู้ประกอบการขนาดใหญ่ และ SMEs สร้างและพัฒนาบุคลากรด้านการผลิตสร้างสรรค์ ส่งเสริมการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาไทยในการกระบวนการผลิตสินค้า รวมทั้งพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ในแต่ละสาขาอุตสาหกรรม	๕,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน ● เงินสมทบภาคเอกชน	● แผนปฏิบัติการ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ กระทรวงอุตสาหกรรม (วงเงินประมาณการโดย สศช.)
๔) บริหารจัดการพื้นที่รองรับอุตสาหกรรม โดย ศึกษาศักยภาพและความเหมาะสมของพื้นที่ ส่งเสริมการลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งจัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่นำร่องในเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม	๒,๕๐๐.๐๐		● แผนปฏิบัติการ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ กระทรวงอุตสาหกรรม (วงเงินประมาณการโดย สศช.)
๔.๑.๓ การปรับโครงสร้างภาคบริการ	๒๔,๕๐๐.๐๐		
๑) พัฒนาและสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย โดยสนับสนุนให้หน่วยงานวิจัยของประเทศร่วมกับภาคเอกชน ดำเนินโครงการศึกษาวิจัยพัฒนาเทคโนโลยี และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ในอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าหรือสร้างความแตกต่างของสินค้าได้ตามความต้องการของตลาด เช่น เทคโนโลยีการก่อสร้างอาคารใช้พลังงานแสงอาทิตย์ การพัฒนาโมเดลเรือขนถ่ายน้ำมัน/เรือสำราญ การพัฒนาอาหารเสริม	๑,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● สศช.

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
จากพืชสมุนไพร เป็นต้น			
๒) จัดตั้งสถาบันพัฒนาวิชาชีพบุคลากรในธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ โดย ก่อสร้างสถาบันพัฒนาวิชาชีพการให้บริการในทุกสาขาอาชีพที่เกี่ยวข้อง กับธุรกิจบริการ ซึ่งไทยมีศักยภาพและสอดคล้องกับกระแสความต้องการ ของตลาดโลก อาทิ บริการสุขภาพ บริการท่องเที่ยว บริการในธุรกิจ ภาพยนตร์ บริการในธุรกิจ MICE บริการในธุรกิจที่ปรึกษาด้าน วิศวกรรมและสถาปัตยกรรม เป็นต้น พร้อมทั้งจัดโปรแกรมการ ฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจและตลาด	๑,๐๐๐.๐๐	- งบประมาณแผ่นดิน - รายได้รัฐวิสาหกิจ (กนอ.)	สศช.
๓) โครงการก่อสร้างศูนย์ส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพของประเทศ เพื่อให้ ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางบริการสุขภาพของเอเชียโดย จัดหาพื้นที่เพื่อ ดำเนินการก่อสร้างศูนย์ส่งเสริมธุรกิจบริการสุขภาพของประเทศ จัดหา อุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัยสำหรับการให้บริการทางการแพทย์เฉพาะ ทาง รวมทั้งเร่งผลิตบุคลากรทางการแพทย์และบุคลากรสนับสนุนให้ เพียงพอ และปรับปรุงกฎระเบียบด้านวิชาชีพ และ Work Permit เพื่อ อนุญาตให้แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์จากต่างประเทศเข้ามา ทำงานในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น	๕,๐๐๐.๐๐	- งบประมาณแผ่นดิน - เงินสมทบภาคเอกชน	สศช.
๔) โครงการก่อสร้างศูนย์บริการถ่ายทำภาพยนตร์ เพื่อให้ประเทศไทยเป็น ศูนย์กลางบริการถ่ายทำภาพยนตร์ของเอเชีย โดย จัดหาพื้นที่พร้อม ลงทุนก่อสร้างอาคารศูนย์บริการถ่ายทำภาพยนตร์พร้อมจัดหาอุปกรณ์ ที่ทันสมัย	๒,๐๐๐.๐๐		สศช.

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๕) โครงการเสนอตัวเป็นเจ้าภาพจัดงานมหกรรมโลก World Expo ๒๐๒๐ เพื่อให้ประเทศไทยติดอันดับ ๑ ใน ๓ ของประเทศที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นเจ้าภาพจัดงานมหกรรมแห่งมนุษยชาติระดับโลก อย่างเช่น งานมหกรรมโลก World Expo เพื่อเผยแพร่ภาพลักษณ์ของประเทศให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยยื่นเสนอตัวการเป็นเจ้าภาพอย่างเป็นทางการกับสำนักงานมหกรรมโลก (BIE) และดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้ BIE จะประกาศผลประเทศที่ได้รับการคัดเลือกในปี ๒๐๑๔ ซึ่งหากประเทศไทยได้รับการคัดเลือกจะมีระยะเวลาในการเตรียมการก่อสร้างสถานที่และสาธารณูปโภค ๖ ปี ก่อนถึงวันจัดงานในช่วงปลายปี ๒๐๒๐	๕๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● มติ ครม.
๖) โครงการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวหลักได้รับการฟื้นฟูกลับมาเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวทั่วโลก สร้างรายได้หลักและกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่น โดย จัดระเบียบการประกอบธุรกิจและควบคุม กำกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เสี่ยงต่อการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ดูสวยงามและเหมาะสม รวมทั้งสร้างไกด์ท้องถิ่นและผู้ประกอบการท้องถิ่นที่รักษามันเกิด ตลอดจนสำรวจและก่อสร้างโรงบำบัดน้ำเสียและโรงกำจัดขยะให้เพียงพอต่อการขยายตัวของธุรกิจและนักท่องเที่ยว	๕,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● สศช.

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๗) โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของประเทศ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาระดับคุณภาพมาตรฐานเพิ่มขึ้น มีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในแต่ละกลุ่มพื้นที่ โดยเฉพาะสัดส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดย พื้นฟูบูรณะแหล่งโบราณสถาน ประเพณีท้องถิ่นและกิจกรรมของชุมชนที่เชื่อมโยงกับแหล่งโบราณสถาน และก่อสร้างพิพิธภัณฑ์อารยธรรมของภูมิภาค เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มอารยธรรมล้านนา อารยธรรมอีสานใต้ และแหล่งมรดกโลก อีกทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และส่งเสริมการค้าเงินธุรกิจของวิสาหกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำภาคกลางและลุ่มน้ำโขง ตลอดจนพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล การกีฬาทางน้ำ พิพิธภัณฑ์โลกใต้ทะเล Boutique Hotel and Resort ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ และศูนย์ฟื้นฟูบำบัดสุขภาพ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในกลุ่มท่องเที่ยวชายหาดภาคตะวันออก กลุ่ม Royal Coast และกลุ่มมหัศจรรย์สองสมุทร	๖,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● มติ ครม.
๘) โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวและการขยายตลาดการลงทุนธุรกิจบริการ ที่มีศักยภาพ เพื่อประเทศไทยมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปและที่มีความสนใจเฉพาะด้าน รวมทั้งการขยายตลาดและการลงทุนในธุรกิจบริการที่มีศักยภาพ โดยปรับปรุงสนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิ ดอนเมือง และอุตะเถา ให้พร้อมรับการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยว การค้า การลงทุน และวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน และพัฒนาโครงข่ายถนนให้เชื่อมโยงทั่วประเทศทั้งถนนสายหลัก สายรอง ถนนชนวิวิ และสถานีขนส่ง รวมทั้งพัฒนาเส้นทางรถไฟ สถานีรถไฟ และคุณภาพการให้บริการ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางรถไฟตลอดจนพัฒนาท่าเทียบเรือท่องเที่ยวและเส้นทางเดินเรือเชื่อมโยงถึงแหล่งท่องเที่ยวและโครงข่ายถนนหลัก เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำหรือทางทะเล	๑๐,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● สศช.

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๔.๑.๔ พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์	๘,๗๐๐.๐๐		
๑) สนับสนุนการพัฒนาและการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ และธุรกิจสร้างสรรค์ตามแนวทางเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) เพื่อให้มีเมืองสร้างสรรค์ที่มีปัจจัยแวดล้อมที่ดีที่เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่ผลิตสินค้าและบริการใหม่ๆ ที่มีเอกลักษณ์ และสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่หรือเมือง สามารถดึงดูดการลงทุนของธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้ามาในพื้นที่หรือเมืองนั้น	๒,๐๐๐.๐๐	- งบประมาณแผ่นดิน - เงินสนับสนุนจากภาคเอกชน	แนวคิด สศช.
๒) การพัฒนาคนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งในเรื่อง การพัฒนาระบบการศึกษาและทักษะของแรงงานและผู้ประกอบการ ให้มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ในการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการ ทุกสาขามากขึ้น โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และ บุคลากรสร้างสรรค์ที่สำคัญในธุรกิจต่างๆ ของห่วงโซ่อุปทานของ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ใน ด้านการออกแบบ การวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรม การบริหารจัดการ ธุรกิจ เทคโนโลยี และการตลาด โดยใช้ศิลปวัฒนธรรมทั้งแบบ ดั้งเดิมและร่วมสมัยเป็นพื้นฐาน ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจสร้างสรรค์ให้สามารถ ปรับเปลี่ยนการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอกประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ ธุรกิจเติบโตได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้งปรับระบบการศึกษา ให้ สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ตั้งแต่วัยประถมจนถึงวัยทำงาน	๒,๐๐๐.๐๐	- งบประมาณแผ่นดิน - เงินสนับสนุนจากภาคเอกชน	แนวคิด สศช.
๓) พัฒนาระบบการเงินเพื่อสนับสนุนการลงทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรม สร้างสรรค์ เพื่อผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุน ที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจสร้างสรรค์	๑,๕๐๐.๐๐	งบประมาณแผ่นดิน	คณะกรรมการนโยบาย เศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๔) พัฒนารฐานข้อมูลเชิงลึกของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์สาขาต่างๆ เพื่อมีระบบฐานข้อมูลอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เชิงลึกที่ได้มาตรฐานและมีการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และการจัดการความรู้ในแหล่งเรียนรู้เดิมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใหม่ เพื่อ เกิดการจัดการองค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้เดิมอย่างระบบและเกิดแหล่งเรียนรู้ใหม่ในเมือง/ชุมชน ที่มีศักยภาพ	๑,๖๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● คณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์แห่งชาติ
๔.๒ พัฒนาและปรับปรุงระบบการแข่งขันให้เอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ	๒,๖๗๖,๓๘๖.๐๐		
๔.๒.๑ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	๗๒๖,๕๖๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน ● รายได้รัฐวิสาหกิจ ● เงินกู้	
๑) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ประกอบด้วย ทางราง มี ๒ โครงการ คือ โครงการก่อสร้างทางคู่ในเส้นทางรถไฟสายชายฝั่งทะเลตะวันออกช่วงฉะเชิงเทรา-ศรีราชา-แหลมฉบัง ระยะทาง ๗๘ กม. (รฟท.) และโครงการจัดการรถไฟบรรทุกสินค้า ๑๑๒ คัน (รฟท.) ทางถนน มี ๖ โครงการคือ โครงการเร่งรัดขยายทางสายประธานให้เป็น ๔ ช่องจราจร (ระยะที่ ๒) (ทล.) จำนวน ๘ สายทาง รวมระยะทาง ๔๓๓ กิโลเมตร โครงการก่อสร้างทางหลวงสนับสนุนการขนส่งแบบต่อเนื่อง (ทล.)โครงการถนนไร้ฝุ่น (ทช.) โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณถนนนนทบุรี ๑ (ทช.) โครงการทางเชื่อมต่อทางพิเศษสายบางพลี-สุขสวัสดิ์ กับทางพิเศษบูรพาวิถีและถนนวงแหวนอุตสาหกรรม และโครงการก่อสร้างถนนเชื่อมต่อถนนราชพฤกษ์-ถนนกาญจนาภิเษก (แนวตะวันออก-ตะวันตก) (ทช.) ทางน้ำ มี ๒ คือโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรืออเนกประสงค์คลองใหญ่ จังหวัดตราดและโครงการก่อสร้างท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ ๒ จังหวัดเชียงราย และทางอากาศ คือโครงการจัดหาเครื่องบินใหม่ A ๓๓๐-๓๐๐ จำนวน ๘ ลำ เพื่อทดแทนเครื่องบินเก่าพิสัยกลางแบบ A ๓๐๐-๖๐๐ จำนวน ๖ ลำ และพิสัยไกลแบบ B๗๔๗-๓๐๐ จำนวน ๒ ลำ ที่มีอายุการใช้งานประมาณ ๒๐ ปี			● แผนแม่บทการพัฒนา โครงการข่ายทางหลวงและทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง ของกรมทางหลวง

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๒) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประกอบด้วย ทางราง มี ๑ แผนงาน และ ๓ โครงการ คือ ๑) แผนการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน รฟท. ระยะเร่งด่วน พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๕๗ วงเงินลงทุน ๑๗๖,๘๐๘ ล้านบาท (มีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการก่อสร้างทางคู่ (จำนวน ๖ เส้นทาง ได้แก่ ช่วงฉะเชิงเทรา-คลองสิบเก้า-แก่งคอยช่วง ลพบุรี - ปากน้ำโพ ช่วงมาบกะเบา - ถนนจิระ นครราชสีมา ช่วงจิระ - ขอนแก่น ช่วงนครปฐม - หนองปลาตุก - หัวหิน ช่วงประจวบคีรีขันธ์ - ชุมพร) และโครงการปรับปรุงทางรถไฟ (ประกอบด้วยโครงการปรับปรุงทางรถไฟ ระยะที่ ๕ ระยะทาง ๓๐๘ กม. ได้แก่ ช่วงสถานีทาง แก่งคอย - แก่งเสือเต้น สุรนารายณ์ - ชุมทางบัวใหญ่ และถนนจิระ - ชุมทางบัวใหญ่) โครงการปรับปรุงทางรถไฟ ระยะที่ ๖ ระยะทาง ๒๗๘ กม. ได้แก่ สถานีบัวใหญ่ - หนองคาย โครงการจัดการถักดีเซลไฟฟ้า ๑๓ คัน (๒๐ตัน/เพลลา) โครงการจัดการถักดีเซลไฟฟ้า GE ๕๐ คัน และโครงการ Refurbish รถจักร ๕๖ คัน) ๒) โครงการจัดการถักดีเซลไฟฟ้า น้ำหนักดเพลลาสูงสุด ๑๕ ตัน/เพลลา จำนวน ๗ คัน (รฟท.) ๓) โครงการจัดการถักดีเซลไฟฟ้า น้ำหนักดเพลลาสูงสุด ๒๐ ตัน/เพลลา จำนวน ๗ คันโครงการจัดการรถโบกี้บรรทุกตู้สินค้าจำนวน ๓๐๘ คัน ๔) โครงการก่อสร้างสถานีบรรจุและแยกสินค้ากล่อง ICD แห่งที่ ๒ เพื่อเพิ่มศักยภาพรองรับการขนส่งสินค้าจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือสู่ท่าเรือแหลมฉบัง ๕) โครงการก่อสร้างทางรถไฟ เชื่อมโยงจากสถานีน้ำตก จ.กาญจนบุรี ไปยังท่าเรือทวายบริเวณด่าน บ้านพุร้อนระยะทางประมาณ ๑๓๕ กิโลเมตร สำหรับทางถนนมี ๔ โครงการ คือ โครงการเร่งรัดขยายทางสายประธานให้เป็น ๔ ช่องจราจร (ระยะที่ ๒) (ทล.)โครงการก่อสร้างทางหลวงสนับสนุนการขนส่งแบบต่อเนื่อง (ทล.) โครงการก่อสร้างทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองในเส้นทางที่สนับสนุนนโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและการพัฒนาเมืองหลัก เช่น ช่วงชลบุรี-มาบตาพุด เป็นต้น			● แผนหลักการขนส่งและจราจร พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๖๓ ของ กระทรวงคมนาคม แผนแม่บทเพื่อพัฒนาระบบราง และรถไฟความเร็วสูง ของ กระทรวงคมนาคม แผนแม่บทการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงและทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (มหาชน) ของ กรมทางหลวง แผนยุทธศาสตร์ ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๗ และ ปี ๒๕๕๔ - ๒๕๖๐ ของบริษัทการบินไทย จำกัด

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
และโครงการทางพิเศษสายศรีรัช-วงแหวนรอบนอกฯ (กทพ.) ระยะทางทั้งสิ้น ๑๖.๗ กม.โดยมีแนวเส้นทางเริ่มต้นจากถนนกาญจนาภิเษกบริเวณโรงกรองน้ำมหาสวัสดิ์ไปทางทิศตะวันออกตามแนวเขตทางรถไฟสายใต้เดิมข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่สะพานพระรามหก และไปสิ้นสุดที่ทางพิเศษศรีรัชส่วน A บริเวณด้านเหนือของสถานีขนส่งสายเหนือ (หมอชิต ๒) โครงการสร้างทางหลวงจาก จ.กาญจนบุรี ไปยังด่านบ้านพุน้ำร้อน (เพิ่มเติม) ๑๐ กิโลเมตร ส่วนทางน้ำ มี ๔ โครงการคือ โครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือเนกประสงค์คลองใหญ่ จังหวัดตราด (จท.)และโครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกปากบารา จ.สตูล (จท.) โครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือ จ.ชุมพร (จท.)เพื่อเป็นท่าเทียบเรือน้ำลึกศูนย์กลางการเชื่อมต่อระหว่างทะเลอ่าวไทยด้าน จ.ชุมพร และทะเลอันดามันด้าน จ.ระนอง และเชื่อมต่อกับเส้นทางคมนาคมภาคตะวันออก ได้แก่ ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือมาบตาพุด ท่าเรือกรุงเทพฯ ท่าเรือสุราษฎร์ธานี ท่าเรือสงขลา และท่าเรือปัตตานี รวมทั้งโครงการก่อสร้างสถานีขนส่งสินค้าทางลำน้ำเพื่อการประหยัพลังงาน (จท.) ในขณะที่ทางอากาศมี ๔ โครงการคือ โครงการจัดหาเครื่องบิน ปี ๒๕๕๓-๒๕๕๗ (บกท.) จำนวน ๑๕ ลำ โครงการก่อสร้างท่าอากาศยานสุวรรณภูมิระยะที่ ๒ (ทอท.) โครงการก่อสร้างท่าอากาศยานภูเก็ต (ทอท.) และโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบบริการการเดินทางอากาศ (บวท.) ประกอบด้วย ๓ โครงการ คือ การจัดตั้งศูนย์บริหารจราจรทางอากาศ การเพิ่มขีดความสามารถระบบ/เทคโนโลยีจราจรทางอากาศและการพัฒนาระบบเชื่อมโยงต่อโครงข่ายการบริหารจราจรทางอากาศทั่วประเทศ และการจัดหาอากาศยานบินทดสอบประสิทธิภาพสูง			

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๔.๒.๒ ปรับปรุงประสิทธิภาพบริหารจัดการโลจิสติกส์	๑,๔๙๐.๐๐	- งบประมาณแผ่นดิน - เงินกู้	แผนปฏิบัติการพัฒนาระบบ NSW ของประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๘ (NSW National Action Plan)
๑) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ประกอบด้วย แผนปฏิบัติการพัฒนาระบบ NSW ของประเทศ เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกทางการค้าให้แก่ผู้ประกอบการ ลดอุปสรรคต่างๆ แผนพัฒนา กำลังคนด้าน Logisticและโครงการพัฒนาศักยภาพการขนส่งด้วย รถบรรทุกเพื่อรองรับการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ (ขบ.)			
๒) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประกอบด้วย แผนปฏิบัติการพัฒนาระบบ NSW ของประเทศ จำนวน ๑,๔๐๐ ล้านบาท และแผนพัฒนากำลังคนด้าน Logistic จำนวน ๘๗.๔๐ ล้านบาท			
๔.๒.๓ พัฒนาระบบขนส่งมวลชนสาธารณะทางราง	๔๐๔,๐๐๐.๐๐	- งบประมาณแผ่นดิน - เงินกู้	
๑) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ประกอบด้วย โครงการระบบรถไฟฟ้าชานเมือง (สายสีแดง) ช่วงบางซื่อ-ตลิ่งชัน (รฟท.) (มติ ครม. ๒๒ พ.ค. ๒๕๕๐) โครงการระบบขนส่งทางรถไฟเชื่อมต่อท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและสถานีรับส่งผู้โดยสารอากาศยานในเมือง (รฟท.) (มติ ครม. ๑๗ ส.ค. ๒๕๔๗) โครงการรถไฟฟ้าสายสีม่วง ช่วง บางใหญ่ - บางซื่อ (รฟม.) ระยะทาง ๒๓ กม. สถานียกระดับ ๑๖ สถานี (มติ ครม. ๒ ต.ค. ๒๕๕๐)			แผนแม่บทการขนส่งมวลชนระบบรางในเขตกรุงเทพมหานครและพื้นที่ต่อเนื่อง (URMAP)

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๒) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประกอบด้วย โครงการรถไฟฟ้าสายสีม่วง ช่วงบางใหญ่ - บางซื่อ (รฟม.) โครงการรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน หัวลำโพง-บางแค และบางซื่อ-ท่าพระ (รฟม.) ระยะทาง ๒๒ กม. สถานียกระดับ ๑๗ สถานี และโครงสร้างรถไฟฟ้าแบบใต้ดินระยะทาง ๕ กม. สถานีใต้ดิน ๔ สถานี เพื่อเชื่อมโยงฝั่งธนบุรี - พระนคร (มติ ครม. ๒๗ พ.ค. ๒๕๕๑) โครงการรถไฟฟ้าสายสีม่วง ช่วงเตาปูน - ราษฎร์บูรณะ (รฟม.) ระยะทางรวมประมาณ ๒๐ กม. เป็นโครงสร้างทางวิ่งใต้ดิน ๑๓.๒ กม. และเป็นโครงสร้างทางยกระดับ ๖.๘ กม. มีสถานีทั้งสิ้น ๑๖ สถานี โครงการรถไฟฟ้าสายสีเขียว ช่วงแบริ่ง - สมุทรปราการ และช่วงหมอชิต - สะพานใหม่ (รฟม.) ยกระดับ ระยะทางรวม ๒๕ กม. สถานียกระดับทั้งหมด ๒๑ สถานี (มติ ครม. ๒๕ พ.ย. ๒๕๕๑) โครงการรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย - มีนบุรี (รฟม.) ระยะทางรวม ๓๖ กิโลเมตร เป็นโครงสร้างทางยกระดับทั้งหมด โดยมีสถานีทั้งสิ้น ๒๔ สถานี โครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงบางกะปิ - มีนบุรี (รฟม.) ระยะทางรวม ๓๗.๕ กม. เป็นโครงสร้างทางวิ่งใต้ดิน ๒๖.๕ กม. และเป็นโครงสร้างทางยกระดับ ๑๑ กม. มีสถานีทั้งสิ้น ๒๔ สถานี (สถานีใต้ดิน ๒๑ สถานี ,สถานียกระดับ ๘ สถานี) โครงการรถไฟฟ้าชานเมือง สายสีแดง ช่วงบางซื่อ - ตลิ่งชัน และช่วงบางซื่อ - รังสิต -ม.ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต (มติ ครม. ๑๖ ต.ค. ๒๕๕๐) และ ช่วงบางซื่อ - พญาไท - มักกะสัน - หัวหมาก (รฟท.) และโครงการจัดการรถโดยสารใหม่ จำนวน ๑,๙๕๗ คัน เพื่อทดแทนรถโดยสารที่เสื่อมสภาพ (ขสมก.) แบ่งเป็น รถเมล์ธรรมดา (รถร้อน) จำนวน ๑,๕๗๙ คัน และรถเมล์ปรับอากาศ จำนวน ๓๗๘ คัน			• แผนแม่บทระบบขนส่งมวลชนทางรางในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล (M- MAP)
๔.๒.๔ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ทันสมัย	๔๗,๐๐๐.๐๐	• รายได้รัฐวิสาหกิจ • เงินกู้	

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๑) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ประกอบด้วยโครงการขยายโครงข่าย Broadband IP วงเงิน ๔,๗๖๕ ล้านบาท (TOT)(มติ ครม. ๓ มิ.ย. ๕๑) และโครงการระบบเคเบิลใต้น้ำไทย-กัว AAG วงเงิน ๓,๖๐๐ ล้านบาท (CAT) (มติ ครม. ๑๘ ธ.ค. ๕๐)			• แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย ฉบับที่ ๑ (๒๕๔๕-๒๕๕๑)
๒) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประกอบด้วยโครงการสร้างโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ ยุคที่ ๓ วงเงิน ๑๙,๙๘๐ ล้านบาท (TOT) (มติ ครม. ๒๘ ก.ย. ๕๓) โครงการขยายโครงข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบ CDMA ในส่วนภูมิภาค วงเงิน ๓,๘๐๐ ล้านบาท (CAT) (มติ ครม. ๒๗ เม.ย. ๕๓) โครงการ Fiber to the X วงเงิน ๖,๐๐๐ ล้านบาท (CAT) (มติ ครม. ๒๗ เม.ย. ๕๓) โครงการเคเบิลใต้น้ำไทย-กัวอาเซียน วงเงิน ๒,๗๓๐ ล้านบาท (CAT)(มติ ครม. ๒๔ ม.ค. ๕๔) โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพโครงข่าย IP วงเงิน ๑,๓๕๐ ล้านบาท (CAT) โครงการปรับเปลี่ยนโครงข่าย NGN เพื่อทดแทนอุปกรณ์ชุมสายและสายสายที่หมดอายุ วงเงิน ๒,๖๐๐ ล้านบาท (TOT) และโครงการปรับเปลี่ยนโครงข่าย NGN เพื่อจัดหาอุปกรณ์ FTTx และสายสาย Optic Fiber Cable เพิ่มเติม วงเงิน ๑๐,๘๘๔.๘๕ ล้านบาท (TOT)			• นโยบาย broadband แห่งชาติ • กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระยะ ๒๕๕๔-๒๕๖๓ ของประเทศไทย (ICT ๒๐๒๐) • แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ ๒ ของประเทศไทย (๒๕๕๒-๒๕๕๖)
๔.๒.๕ พัฒนาศักยภาพการให้บริการน้ำอุปโภคบริโภคทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่มีมาตรฐานสากลครอบคลุมทั้งในเขตเมืองและพื้นที่ชนบท	๕๘,๖๒๐.๐๐	• รายได้รัฐวิสาหกิจ • เงินกู้ • เงินอุดหนุน	

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๑) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ประกอบด้วย กปน. วงเงิน ๑๑,๖๒๘.๗๐ ล้านบาท (โครงการปรับปรุงกิจการประปาแผนหลักครั้งที่ ๗ (มติ ครม. ๕ เม.ย. ๕๒) และโครงการปรับปรุงกิจการประปาแผนหลัก ๘ (มติ ครม. ๑๐ มิ.ย. ๕๑) และ กปภ. วงเงิน ๑๖,๐๓๐.๖๖ ล้านบาท (โครงการปรับปรุงขยายประปาปี ๕๐ (มติ ครม. ๒๐ มี.ค. ๕๐) ๕๑ (มติ ครม. ๔ พ.ย. ๕๑) และ ๕๔ และโครงการปรับปรุงขยายประปาสมุทรสาคร (มติ ครม. ๒๐ มี.ค. ๕๐))			• แผนแม่บทการให้บริการน้ำประปาของการประปานครหลวง และแผนแม่บทการให้บริการน้ำประปาของการประปาสวนภูมิภาค
๒) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประกอบด้วย กปน. ๑๗,๑๒๐.๘ ล้านบาท แบ่งเป็น (โครงการหลัก ๗ ลงเงิน ๑,๗๔๙.๕ ล้านบาท โครงการหลัก ๘ วงเงิน ๕,๐๒๙.๘ ล้านบาท และโครงการหลัก ๙ วงเงิน ๑๐,๓๔๑.๕ ล้านบาท) และ กปภ. ๔๑,๕๐๐ ล้านบาท (โครงการปรับปรุงขยายประปาปี ๕๕ วงเงิน ๑๑,๐๐๐ ล้านบาท โครงการปรับปรุงขยายประปาปี ๕๖ วงเงิน ๑๓,๗๐๐ ล้านบาท โครงการปรับปรุงขยายประปาปี ๕๗ วงเงิน ๗,๐๐๐ ล้านบาท โครงการปรับปรุงขยายประปาปี ๕๘ วงเงิน ๕,๗๐๐ ล้านบาท โครงการปรับปรุงขยายประปาปี ๕๙ วงเงิน ๔,๑๐๐ ล้านบาท			• แผนแม่บทการให้บริการน้ำประปาของการประปาสวนภูมิภาค ๒๕๕๕-๒๕๕๙
๔.๒.๖ วางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยของภาครัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน	๙๒,๒๔๗.๐๐	• เงินกู้	
๑) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ประกอบด้วย โครงการบ้านเอื้ออาทร กคช. เป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามนโยบายของรัฐ สำหรับประชาชนผู้ด้อยโอกาส ผู้มีรายได้น้อย ข้าราชการและพนักงานชั้นผู้น้อยของหน่วยงานรัฐ ที่มีรายได้ครัวเรือนไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน ณ ปี ๒๕๕๒ เป็นต้นไป (มติ ครม. ๑๔ มกราคม ๒๕๕๖) และโครงการบ้านพักข้าราชการทหารกรมมหาดเล็กฯ			• แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๒) โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประกอบด้วย แผนบริหารทรัพยากรการพัฒนา ของ กคช. เป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้ปานกลาง-น้อย โดยพัฒนาบนทรัพยากรที่ดินเดิมของโครงการบ้านเอื้ออาทรที่ระงับการดำเนินการ (แผนบริหารทรัพยากรการพัฒนา ๖๗ โครงการ วงเงิน ๓๓,๙๙๒ ล้านบาท และแผนบริหารทรัพยากรการพัฒนา ๗๖ โครงการ วงเงิน ๒๖,๖๕๙ ล้านบาท) และแผนบริหารที่ดินทรัพยากรเดิมของ กคช. วงเงิน ๑๓,๕๙๖ ล้านบาท เป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้ปานกลาง-น้อย โดยพัฒนาบนทรัพยากรที่ดินเดิมของ กคช. รวมทั้ง โครงการบ้านรัฐสวัสดิการ ของ กคช. วงเงิน ๓,๐๐๐ ล้านบาท เป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยให้ได้มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองในระดับราคาตลอดจนโครงการอาคารเช่าสำหรับประชาชนทั่วไป วงเงิน ๑๕,๐๐๐ ล้านบาท			• แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑
๔.๒.๗ บริหารจัดการด้านการคลัง	๓๑๓,๒๓๐.๐๐		
๑) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐเพิ่มขึ้น (Public-Private Partnership) เพื่อพัฒนาปรับปรุงระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนารูปแบบหรือวิธีการให้เอกชนเข้าร่วมลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการให้บริการขั้นพื้นฐานของภาครัฐโดยเฉพาะในด้านการศึกษาและสาธารณสุขที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจการประเภทต่าง ๆ ของภาครัฐ มีความโปร่งใสในการดำเนินการ และมีการกระจายความเสี่ยงที่ชัดเจนและเป็นธรรมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน	๖๒,๒๓๐.๐๐	• เงินลงทุนของภาคเอกชน	

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ประกอบด้วยโครงการรถไฟฟ้าสายสีม่วง (มติ ครม. ๒ ต.ค. ๒๕๕๐) และโครงการรถไฟฟ้าสายสีน้ำเงิน หัวลำโพง-บางแค และบางซื่อ-ท่าพระ (มติ ครม. ๒๗ พ.ค. ๒๕๕๑)			• แผนแม่บทการขนส่งมวลชนระบบรางในเขตกรุงเทพมหานครและพื้นที่ต่อเนื่อง (URMAP)
โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประกอบด้วยโครงการรถไฟฟ้าสายสีม่วง ช่วงเตาปูน - ราษฎร์บูรณะ โครงการรถไฟฟ้าสายสีเขียว ช่วงแบริ่ง - สมุทรปราการและช่วงหมอชิต - สะพานใหม่ (มติ ครม. ๒๕ พ.ย. ๒๕๕๑) โครงการรถไฟฟ้าสายสีชมพู ช่วงแคราย - มีนบุรี โครงการรถไฟฟ้าสายสีส้ม ช่วงบางกะปิ - มีนบุรี โครงการทางพิเศษศรีรัช - วงแหวนรอบนอก (มติ ครม. ๒๔ ม.ค. ๒๕๕๔) โครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ (จุฬาฯ) ๕,๕๗๙.๙๘ ล้านบาท เป็นโครงการร่วมลงทุนระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยเอกชนเป็นผู้ลงทุนพัฒนาและบริหารจัดการโครงการอสังหาริมทรัพย์แบบหลายรูปแบบ (Mixed Use) บนที่ดินของจุฬาฯ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ทรัพย์สินของหน่วยงานภาครัฐ (แบ่งออกเป็น โครงการหมอน ๕๖-๕๗ วงเงิน ๔,๒๘๕.๒๐ ล้านบาท และโครงการ Block L วงเงิน ๑,๒๙๔.๗๘ ล้านบาท)			• แผนแม่บทระบบขนส่งมวลชนทางรางในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล (M- MAP)

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๒) พัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงาน พัฒนาระบบบริหารความเสี่ยง ปรับปรุงการกำกับดูแลและการรายงานผลการดำเนินงานให้มีความโปร่งใส รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันในการให้บริการจากภาคเอกชนเพื่อลดต้นทุน ในการให้บริการ และเพิ่มผลกำไรซึ่งเป็นรายได้ให้กับรัฐ นอกจากนี้ ควรมีแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรของรัฐเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพย์สินของประเทศและเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับภาครัฐ ปัจจุบันลงทุนเพื่อจัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยเพื่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของรัฐวิสาหกิจ และลงทุนเพื่อจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ เพื่อรองรับการให้บริการของรัฐวิสาหกิจ	๒๕๑,๐๐๐.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน • รายได้รัฐวิสาหกิจ • เงินกู้	
๔.๒.๘ สร้างความมั่นคงด้านพลังงาน	๘๐๑,๘๑๐.๐๐		
๑) ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดและพัฒนาพลังงานทางเลือก	๑๔๕,๓๑๐.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน • กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน • รายได้รัฐวิสาหกิจ	
<u>โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐</u> ประกอบด้วย การลงทุนของภาคเอกชนในด้านพลังงานทดแทน ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ ลม ชีวมวล ก๊าซชีวภาพ ชยะ เอทานอล ไบโอดีเซล ประมาณ ๑๓๔,๑๖๕ ล้านบาท การลงทุนของภาครัฐในด้านพลังงานทดแทน ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ ลม ชีวมวล ก๊าซชีวภาพ ชยะ เอทานอล ไบโอดีเซล ประมาณ ๙,๓๔๓ ล้านบาท และการลงทุน NGV ประมาณ ๑๒,๕๔๑ ล้านบาท			• แผนพัฒนาพลังงานทดแทน ๑๕ ปี (๒๕๕๑-๒๕๖๕) ครม. อนุมัติ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๓

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
<u>โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑</u> ประกอบด้วย การลงทุนของภาคเอกชนในด้านพลังงานทดแทน ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์ ลม ชีวมวล ก๊าซชีวภาพ ชยะ เอทานอล ไบโอดีเซล ประมาณ ๑๐๒,๗๒๖ ล้านบาท และการลงทุนของภาครัฐในด้านพลังงานทดแทน ได้แก่พลังงานแสงอาทิตย์ ลม ชีวมวล ก๊าซชีวภาพ ชยะ เอทานอล ไบโอดีเซล ประมาณ ๒๗,๑๒๔ ล้านบาทและการลงทุน NGV ประมาณ ๑๕,๔๖๐ ล้านบาท			• แผนพัฒนาพลังงานทดแทน ๑๕ ปี (๒๕๕๑-๒๕๖๕) ครม. อนุมัติ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๓
๒) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิตพลังงานจากแหล่งธรรมชาติ เพื่อทดแทนเชื้อเพลิงจากฟอสซิล	๗,๐๐๐.๐๐	• เงินกู้ • เงินลงทุนของภาคเอกชน • รายได้รัฐวิสาหกิจ • กองทุนเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์พลังงาน	• แผนพัฒนาพลังงานทดแทน ๑๕ ปี (๒๕๕๑-๒๕๖๕) ครม. อนุมัติ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๔
<u>โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ และ ๑๑</u> ประกอบด้วย สนับสนุนการศึกษา วิจัย พัฒนาในโครงการที่เกี่ยวข้อง พลังงานทดแทน ทั้งพลังงานลม น้ำ แสงอาทิตย์ ชีวมวล ชยะ ชีวภาพ เอทานอลและสนับสนุนทุนวิจัยแก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ความเข้าใจเพื่อส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน และพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางด้านพลังงานทดแทน			• แผนพัฒนาพลังงานทดแทน ๑๕ ปี (๒๕๕๑-๒๕๖๕) ครม. อนุมัติ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๕

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๓) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกระดับ โดยสร้างแรงจูงใจในการลดการใช้พลังงาน และดำเนินมาตรการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน	๒๙,๕๐๐.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน • เงินกู้ • เงินลงทุนภาค เอกชน • กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน	
โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐ ประกอบด้วยโครงการระบบส่งเพื่อรับซื้อไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหงสา ลิกไนต์ วงเงิน ๒๑,๑๖๐ ล้านบาท(๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๓) โครงการโรงไฟฟ้าวังน้อย ชุดที่ ๔ วงเงิน ๒๑,๔๗๔ ล้านบาท(๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔) โครงการโรงไฟฟ้าจะนะ ชุดที่ ๒ วงเงิน ๒๓,๗๒๕ ล้านบาท (๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔) โครงการเร่งรัดขยายเขตระบบไฟฟ้าให้ครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ วงเงิน ๒,๐๔๕ ล้านบาท (๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓) โครงการขยายระบบส่งไฟฟ้า ระยะที่ ๑๑ วงเงิน ๒๓,๐๐๐ ล้านบาท (๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐)โครงการก่อสร้างระบบจำหน่ายด้วยเคเบิลใต้น้ำไปยังเกาะต่างๆ วงเงินรวม ๖,๕๘๒ ล้านบาท *และการลงทุนในส่วนของ ปตท. ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ล้านบาท			• แผนอนุรักษ์พลังงาน ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๗๓)
โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ ประกอบด้วยมาตรการต่างๆ ทั้งมาตรการบังคับด้วยกฎระเบียบและมาตรฐาน รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนด้วยการจูงใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในทุกภาคส่วนเศรษฐกิจ ดังนี้ ภาคอุตสาหกรรม ๑๑,๐๐๐ ล้านบาท ภาคขนส่ง ๙,๕๐๐ ล้านบาท ภาคอาคารธุรกิจขนาดใหญ่ ๔,๐๐๐ ล้านบาท และภาคอาคารธุรกิจขนาดเล็กและบ้านอยู่อาศัย ๕,๐๐๐ ล้านบาท			• แผนอนุรักษ์พลังงาน ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๕๔-๒๕๗๓)

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๔) จัดหาพลังงาน เพื่อความมั่นคงและเน้นการกระจายแหล่งเชื้อเพลิง (Fuel Diversification)	๖๒๐,๐๐๐.๐๐	• รายได้รัฐวิสาหกิจ • เงินกู้	
<u>โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๐</u> ประกอบด้วย โครงการระบบส่งเพื่อรับซื้อไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าพลังความร้อนหงสา ลิกไนต์ วงเงิน ๒๑,๑๖๐ ล้านบาท โครงการโรงไฟฟ้าวังน้อย ชุดที่ ๔ วงเงิน ๒๑,๔๗๔ ล้านบาท โครงการโรงไฟฟ้าจะนะ ชุดที่ ๒ วงเงิน ๒๓,๗๒๕ ล้านบาท โครงการเร่งรัดขยายเขตระบบไฟฟ้าให้ครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ วงเงิน ๒,๐๔๕ ล้านบาท โครงการขยายระบบส่งไฟฟ้า ระยะที่ ๑๑ วงเงิน ๒๓,๐๐๐ ล้านบาท โครงการก่อสร้างระบบจำหน่าย ด้วยเคเบิลได้นำไปยั้งเกาะต่างๆ วงเงินรวม ๖,๕๘๒ ล้านบาท และการลงทุนในส่วนของ ปตท. ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ล้านบาท			• แผนพัฒนาระบบไฟฟ้าในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔) ของ กฟผ.
<u>โครงการที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑</u> ประกอบด้วย (๑) โครงการเพิ่มความเชื่อถือได้ของระบบไฟฟ้า ระยะที่ ๓ วงเงิน ๑๕,๑๕๕ ล้านบาท และ โครงการขยายระบบส่งไฟฟ้า ระยะที่ ๑๒ วงเงิน ๓๑,๓๑๒ ล้านบาท (๒) โครงการขยายระบบส่งไฟฟ้าหลักเพื่อรองรับ โรงไฟฟ้าผู้ผลิตเอกชนรายเล็กระบบ Cogeneration ตามระเบียบการรับซื้อไฟฟ้าปี ๒๕๕๓ วงเงิน ๑๐,๖๑๐ ล้านบาท และโครงการ โรงไฟฟ้าพลังความร้อน วงเงิน ๑๘,๘๐๐ ล้านบาท แผนปรับปรุงและขยายระบบจำหน่ายพลังไฟฟ้า ฉบับที่ ๑๑ วงเงิน ๒๖,๓๖๕ ล้านบาท และการลงทุนในส่วนของ ปตท. ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท			(๑) แผนพัฒนาระบบไฟฟ้าในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ และ ๑๑ ของ กฟผ. (๒) แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทยปี ๒๕๕๓-๒๕๗๓
๔.๒.๙ พัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม	๒๓๑,๔๒๙.๐๐		
๑) แผนลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้เกิดงานวิจัยและพัฒนาที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและมูลค่าเพิ่มในภาคการผลิตและบริการ พัฒนาความเข้มแข็งในภาคสังคม และเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม	๑๓๐,๕๗๔.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน	• สศช. ร่วมกับ สวทช. สอดคล้องกับร่างแผน วทน. (๒๕๕๕-๒๕๖๔) ร่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ และนโยบายและ

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๒) แผนการพัฒนากำลังคนและเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม (วทน.) เพื่อสนับสนุนการพัฒนากำลังคนและส่งเสริมประสิทธิภาพบุคลากรด้าน วทน. ให้ตอบสนองต่อเป้าหมายการเพิ่มจำนวนบุคลากรวิจัยเป็น ๑๕:๑๐,๐๐๐ คน ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑	๖๗,๗๙๐.๐๐		ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ ๘ (๒๕๕๕-๒๕๕๙)
๓) แผนงานเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการพัฒนา วทน. เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการปัจจัยแวดล้อมด้านกฎระเบียบ การบริหารจัดการองค์ความรู้ ระบบคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ให้เอื้อต่อการวิจัยพัฒนาและสร้างนวัตกรรมเพื่อมุ่งให้ภาคเอกชนเพิ่มการลงทุนวิจัยพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีงานวิจัยพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ และใช้ประโยชน์โดยเฉพาะในเชิงพาณิชย์ได้เพิ่มมากขึ้น	๓๓,๐๖๕.๐๐		
๕. ยุทธศาสตร์การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม	๑๘๙,๓๐๒.๗๓		
๕.๑ แผนงานพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน สร้างความสัมพันธ์ในเชิงหุ้นส่วนที่ใกล้ชิดและยั่งยืน ประกอบด้วย การปรับปรุงและก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ สนามบิน ถนน และเส้นทางรถไฟในประเทศเพื่อนบ้าน หรือจากประเทศไทยเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้านโครงการเพื่อการพัฒนาเมือง เช่น ระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการ ระบบระบายน้ำ และป้องกันน้ำท่วม โครงการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การบำรุงรักษาถนน และการใช้ถนนอย่างปลอดภัย โครงการเพื่อสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น การจัดทำแผนที่การท่องเที่ยว	๑๕,๐๐๐.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน • เงินกู้สถาบันการเงินอื่น • เงินสะสมของสำนักงานพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.)	• แผนลงทุนของ NEDA และ มติ ครม.บางส่วน

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๕.๒ โครงการพัฒนาเส้นทางรถไฟความเร็วสูง กทม. (บางซื่อ) - หนองคายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเชื่อมโยงโครงข่ายขนส่งระบบรางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เชื่อมโยงสปป.ลาว และจีน ประกอบด้วย พัฒนาเส้นทางรถไฟความเร็วสูง กทม. (บางซื่อ) - หนองคาย ระยะทาง ๖๑๕ กิโลเมตร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการก่อสร้างเส้นทางรถไฟความเร็วสูงไทย-จีน ระบบรางคู่ จากคุนหมิง-หลวงพระบาง-เวียงจันทน์-หนองคาย-กรุงเทพฯ	๑๔๘,๖๐๐.๐๐	● เงินร่วมลงทุนระหว่างไทยและจีน	● มติ ครม. วันที่ ๗ ก.ย. ๒๕๕๓ และแผนกระทรวง
๕.๓ โครงการพัฒนาท่าเรือเชียงแสน แห่งที่ ๒ เพื่อเพิ่มศักยภาพท่าเรือเชียงแสนให้สามารถรองรับการขยายตัวของการค้าและการขนส่งตามแนวลำน้ำโขง และแก้ปัญหาท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ ๑ ที่มีพื้นที่จำกัด รองรับการเป็นประตูการค้าเชื่อมโยงภูมิภาคของจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยก่อสร้างท่าเรือระยะแรก ๑๑ ท่า ระยะที่ ๒ เพิ่มอีก ๙ ท่า (ประกอบด้วย ท่าเรือขนถ่ายสินค้าทั่วไปด้วยแรงงานคน ๖ ท่า และด้วยเครน ๕ ท่า ท่าเรือปิโตรเลียม ๑ ท่า ท่าเรือคอนเทนเนอร์ ๘ ท่า) และก่อสร้างอาคารสำนักงาน อาคารเอนกประสงค์ โรงพักสินค้า และบ้านพักเจ้าหน้าที่	๓๐๒.๗๓	● งบประมาณแผ่นดิน	● มติ ครม. วันที่ ๑๖ ต.ค. ๒๕๕๐
๕.๔ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณชายแดนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเมืองชายแดนเพื่อเป็นประตูการค้า ฐานการผลิตและการลงทุนเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จังหวัดตาก กาญจนบุรี นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี เชียงราย เป็นต้น ประกอบด้วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาและแก้ไขปัญหาเมือง พัฒนาระบบคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงสู่ฐานการผลิต/ท่าเรือ/ตลาดในประเทศเพื่อนบ้าน และเชื่อมโยงกรุงเทพ และพัฒนาแผนสนับสนุนด้านคน สังคมและสิ่งแวดล้อม วางผังเมือง และการอนุรักษ์เมือง ฯ ทุกระเบียบที่สนับสนุนการลงทุน การบริหารจัดการเงิน และแรงงานรวมทั้งพัฒนาที่ทำการด่านพรมแดน พื้นที่ตรวจร่วม อาคารคลังสินค้า และที่ทำการด่านศุลกากร ตรวจคนเข้าเมือง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจปล่อยสินค้าข้ามพรมแดนให้สามารถรองรับการปฏิบัติงานตามความตกลงระหว่างประเทศ และจัดหาอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นในอาคารที่ทำการด่านชายแดน ตลอดจนพิจารณาก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมความได้เปรียบทางโลจิสติกส์ เช่น ศูนย์กระจายสินค้า ศูนย์บริการโลจิสติกส์ ลานจอดรถบรรทุก ฯลฯ	๓,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน ● เงินสมทบภาค เอกชน	● มติ ครม. วันที่ ๙ พ.ย. ๒๕๔๒ และ วันที่ ๑๙ มี.ค. ๒๕๔๕

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๕.๕ แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย	๒๒,๔๐๐.๐๐		
๕.๕.๑ โครงการก่อสร้างทางพิเศษหาดใหญ่-สะเตาะเพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ เชื่อมโยงอนุภูมิภาค IMT-GT โดยเฉพาะการเชื่อมโยงพื้นที่การพัฒนาภาคใต้ของไทยและแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจภาคเหนือ (NCER) ของมาเลเซีย และเตรียมเสนอเป็นส่วนหนึ่งของ IMT-GT Implementation Blueprint ๒๐๑๒-๒๐๑๖ กับเป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมโยงตามแผนแม่บทการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน หากผลการศึกษพบว่ามีความเป็นไปได้ และผลการจัดเวทีประชาคมเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วนของการพัฒนา	๑๒,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน ● หรืออาจเป็นโครงการที่ดำเนินการในลักษณะ PPP	● มติ ค.รม. เมื่อ ๗ เม.ย.๒๕๕๔ รับทราบมติ กพบ. ครั้งที่ ๒/๒๕๕๔ เมื่อ ๗ มี.ค. ๒๕๕๔ (วงเงินประมาณการโดย สศช.)
๕.๕.๒ โครงการก่อสร้างอุโมงค์เชื่อมโยงทางหลวงระหว่างจังหวัดสตูล-รัฐปะลิสเพื่ออำนวยความสะดวกในการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ เชื่อมโยงอนุภูมิภาค IMT-GT โดยเฉพาะการเชื่อมโยงพื้นที่การพัฒนาภาคใต้ของไทยและแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจภาคเหนือ (NCER) ของมาเลเซีย และเตรียมเสนอเป็นส่วนหนึ่งของ IMT-GT Implementation Blueprint ๒๐๑๒-๒๐๑๖ กับเป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมโยงตามแผนแม่บทการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน หากผลการศึกษพบว่ามีความเป็นไปได้ และผลการจัดเวทีประชาคมเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วนของการพัฒนา	๑,๕๐๐.๐๐	● เงินงบประมาณอุโมงค์ซึ่งต้องรับผิดชอบฝ่ายละกึ่งหนึ่งและทางหลวงในประเทศไทยที่รับผิดชอบฝ่ายเดียว	● มติ ค.รม. เมื่อ ๗ ก.พ. ๒๕๕๔ รับทราบมติ กพบ. ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ เมื่อ ๑๐ ม.ค. ๒๕๕๔ (วงเงินประมาณการโดย สศช.)
๕.๕.๓ โครงการก่อสร้างด้านศุลกากรสะเตาะ (ส่วนขยาย) และการพัฒนาเมืองชายแดนต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงการอำนวยความสะดวกการเชื่อมโยงด้านศุลกากรสะเตาะ เพื่อให้มีสมรรถนะทัดเทียมด้านศุลกากรบูกิตกายูฮิตัม ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ เชื่อมโยงอนุภูมิภาค IMT-GT โดยเฉพาะการเชื่อมโยงพื้นที่การพัฒนาภาคใต้ของไทยและแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจภาคเหนือ (NCER) ของมาเลเซีย และเตรียมเสนอเป็นส่วนหนึ่งของ IMT-GT Implementation Blueprint ๒๐๑๒-๒๐๑๖ กับเป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมโยงตามแผนแม่บทการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน โดยมีการจัดระบบความเชื่อมโยงกับโครงการก่อสร้างทางพิเศษหาดใหญ่-สะเตาะเชื่อมโยงกับพื้นที่ด้านศุลกากร	๑,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● มติ ค.รม. เมื่อ ๗ ก.พ. ๒๕๕๔ รับทราบมติ กพบ. ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ เมื่อ ๑๐ ม.ค. ๒๕๕๔ (วงเงินประมาณการโดย สศช.)

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๕.๕.๔ โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโกลกที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส และอาคารด่านศุลกากรเพื่อปรับปรุงการอำนวยความสะดวกการเชื่อมโยง ด้านด่านศุลกากรตากใบแห่งใหม่ โดยการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโกลกทดแทนการใช้แพขนานยนต์ ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ เชื่อมโยงอนุภูมิภาค IMT-GT โดยเฉพาะการเชื่อมโยงพื้นที่การพัฒนาภาคใต้ของไทยและแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออก (ECER) ของมาเลเซีย และเตรียมเสนอเป็นส่วนหนึ่งของ IMT-GT Implementation Blueprint ๒๐๑๒-๒๐๑๖ กับเป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมโยงตามแผนแม่บทการเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน	๕,๐๐๐.๐๐	งบประมาณแผ่นดิน	มติ ค.ร.ม. เมื่อ ๗ ก.พ. ๒๕๕๔ รับทราบมติ กพบ. ครั้งที่ ๑/ ๒๕๕๔ เมื่อ ๑๐ ม.ค. ๒๕๕๔ (วงเงินประมาณการโดย สศช.)
๕.๕.๕ โครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนไทย-มาเลเซีย ที่อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา - เมืองบูกิตกาบูอิตัม มาเลเซียเพื่อปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย เชื่อมโยงเศรษฐกิจภาคใต้ของไทยกับพื้นที่แผนงาน NCER ของมาเลเซีย โดยการก่อสร้างคลังสินค้าและศูนย์โลจิสติกส์ ที่เชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกับมาเลเซีย	๑,๐๐๐.๐๐	เอกชนลงทุนในแบบ PPP ในพื้นที่โครงการ	มติ ค.ร.ม. เมื่อ ๗ ก.พ. ๒๕๕๔ รับทราบมติ กพบ. ครั้งที่ ๑/ ๒๕๕๔ เมื่อ ๑๐ ม.ค. ๒๕๕๔ (วงเงินประมาณการโดย สศช.)
๕.๕.๖ โครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนไทย-มาเลเซีย ที่อำเภอแว้ง อำเภอสุไหงโกลก และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส โดยมีกิจกรรมเชื่อมโยงกับรัฐกลันตัน มาเลเซีย เพื่อปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย เชื่อมโยงเศรษฐกิจภาคใต้ของไทยกับพื้นที่แผนงาน ECER ของมาเลเซีย โดยการก่อสร้างคลังสินค้าและศูนย์โลจิสติกส์ที่เชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานกับมาเลเซีย อาทิ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุน เช่น ถนนเข้า-ออก การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สถานศึกษา โรงพยาบาล	๑,๑๐๐.๐๐	รัฐลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนเงินงบประมาณ	มติ ค.ร.ม. เมื่อ ๗ ก.พ. ๒๕๕๔ รับทราบมติ กพบ. ครั้งที่ ๑/ ๒๕๕๔ เมื่อ ๑๐ ม.ค. ๒๕๕๔ (วงเงินประมาณการโดย สศช.)

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๕.๕.๗ โครงการจัดตั้งศูนย์โลจิสติกส์ภาคใต้ที่อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนาระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงระหว่างภาคใต้ตอนกลางของไทยกับกรอบ IMT-GT เช่น ทางรถไฟ (เชื่อมโยงกับท่าเรือกันตัง จังหวัดตรัง) ถนนเข้า-ออก การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เป็นต้น	๗๐๐.๐๐	● เอกชนลงทุนในแบบ PPP ในพื้นที่โครงการ	● มติ ครม. เมื่อ ๗ เม.ย.๒๕๕๔ รับทราบมติ กพบ. ครั้งที่ ๒/๒๕๕๔ เมื่อ ๗ มี.ค. ๒๕๕๔ (วงเงินประมาณการโดย สศช.)
๕.๕.๘ โครงการก่อสร้างอาคารผู้โดยสารระหว่างประเทศ ท่าเรือภูเก็ต เพื่อก่อสร้างอาคารผู้โดยสารท่าเรือระหว่างประเทศ ที่ท่าเรือภูเก็ต รองรับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาค IMT-GT	๑๐๐.๐๐		● มติ ครม. เมื่อ ๗ ก.พ. ๒๕๕๔ รับทราบมติ กพบ. ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ เมื่อ ๑๐ มี.ค. ๒๕๕๔ (วงเงินประมาณการโดย สศช.)
๖. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๒๙๓,๒๗๐.๐๐		
๖.๑ แผนงานด้านทรัพยากรดินและที่ดิน	๑๗,๐๐๐.๐๐		
๖.๑.๑ สำรวจแนวเขตที่ดินของรัฐให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้มีแนวเขตที่ดินของรัฐทั่วประเทศ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่ดินระหว่างรัฐกับเอกชน และให้มีแผนที่ที่มีมาตรฐานทุกหน่วยงาน	๓,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๖.๑.๒ การพัฒนาระบบสารสนเทศที่ดิน เพื่อให้มีระบบและฐานข้อมูลถือครองที่ดิน และการจดทะเบียนนิติกรรมที่ดินของรัฐด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเรียกใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว	๑๔,๐๐๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● มติ ครม. วันที่ ๒ มี.ค. ๒๕๕๑ เสนอโดยกระทรวงมหาดไทย
๖.๒ แผนงานด้านทรัพยากรน้ำ	๗๓,๒๕๐.๐๐		
๖.๒.๑ การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่ เพื่อสร้างระบบเก็บกักน้ำต้นทุนและระบบกระจายน้ำในเขตพื้นที่ชลประทาน	๗๓,๒๕๐.๐๐	● งบประมาณแผ่นดิน	● มติ ครม.

โครงการ (รายการ) (เป้าหมายและกิจกรรม)	ในช่วงแผนฯ๑๑ (ประมาณการเบื้องต้น)	แหล่งเงินทุน	ที่มาโครงการ
๖.๓ แผนงานด้านสิ่งแวดล้อม	๑๘๔,๔๒๐.๐๐		
๖.๓.๑ สนับสนุนให้มีการก่อสร้างระบบกำจัดของเสียรวมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย เสริมสร้างความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องในการจัดทำโครงการ/ ตรวจสอบ/ ควบคุมคุณภาพรายงานการศึกษาความเหมาะสม การออกแบบรายละเอียดการก่อสร้าง และการก่อสร้างระบบกำจัดของเสียรวม รวมทั้งจัดทำบัญชีรายชื่อที่ปรึกษาที่มีความเหมาะสมเป็นผู้จัดทำรายงานการศึกษาความเหมาะสม การออกแบบรายละเอียดการก่อสร้างระบบกำจัดของเสียรวม ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณสำหรับการศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study: FS) และการออกแบบรายละเอียดการก่อสร้าง (Detailed Design: DD) ระบบกำจัดของเสียรวม นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนงบประมาณสำหรับการก่อสร้างระบบกำจัดของเสียรวม (ระบบบำบัดน้ำเสียรวมชุมชน ระบบการจัดการขยะมูลฝอย มูลฝอยติดเชื้อ และของเสียอันตรายจากชุมชน) ที่สอดคล้องกับปัญหาและศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	๑๘๔,๔๒๐.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน • งบประมาณกระจายอำนาจ • กองทุนสิ่งแวดล้อม	• กรมควบคุมมลพิษ
๖.๔ การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มาบตาพุดและบริเวณใกล้เคียง จังหวัดระยอง	๑๘,๖๐๐.๐๐		
๖.๔.๑ การลงทุนของภาคเอกชนตามแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ ประกอบด้วย การควบคุมการปล่อย SO ₂ และ NO _x การลด VOCs การควบคุมปริมาณน้ำเสีย การลดการก่อกองเสีย VOCs Inventory การติดตามผล และอื่นๆ	๑๑,๕๐๐.๐๐	• ภาคเอกชน	• แผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ (ภาคเอกชน)
๖.๔.๒ การลงทุนของภาครัฐการตามแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ จังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ ประกอบด้วย ๗ แผนงาน ๗๑ โครงการ (บำบัดฟื้นฟู/เฝ้าระวังและป้องกัน/สร้างจิตสำนึก/ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติ/การบังคับใช้กฎหมาย/รองรับเหตุฉุกเฉินและเตือนภัยสารพิษ/ติดตามประเมินผล)	๒,๑๐๐.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน/งบ กนอ./ งบกองทุนสิ่งแวดล้อมฯ	• แผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษจังหวัดระยอง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ (ภาครัฐการ)
๖.๔.๓ การลงทุนของภาครัฐการตามแผนแก้ไขปัญหา มาบตาพุดด้านอื่นๆ	๕,๐๐๐.๐๐	• งบประมาณแผ่นดิน	• ประมาณการโดย สศช.